

**6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI
HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA
BELİRLİ SÜRELİ
TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ
Yüksek Lisans Tezi
Abdülhamit YILMAZ
Eskişehir, 2017**

**6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN
KAPSAMINDA BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ**

Abdülhamit YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Burak ÖZEN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak, 2017

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Abdülhamit YILMAZ'ın "6502 Sayılı TKHK Kapsamında Belirli Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmeleri" başlıklı tezi 18 Ocak 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Özel Hukuk** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Burak ÖZEN

Üye : Yrd.Doç.Dr.Ahmet KARAKOCALI

Üye : Yrd.Doç.Dr.Hayriye ŞEN DOĞRAMACI

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİ

Abdülhamit YILMAZ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak, 2017

Danışman: Prof. Dr. Burak ÖZEN

Tüketici kredisi sözleşmeleri, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 22-31. maddeleri arasında yer almaktadır. Kanun koyucu, bu sözleşmeyi, tanım ve genel hatlarıyla birlikte ortaya koyduktan sonra, uygulanacak hükümler bağlamında ikili bir ayrımı benimsemiştir. Söz konusu ayrım içerisinde bulunan ve bizim de özel olarak ele aldığımız hukuki ilişki, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleridir. Çalışmamızda öncelikle tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin genel bir bilgi verilmekte ve bu sözleşme tipinin benzerleriyle karşılaştırması yapılmaktadır. Sonrasında belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, kurulmasından sona ermesine kadar farklı açılardan ele alınmaktadır. Bu kapsamda yeri geldikçe, 4077 sayılı mülga Tüketicinin Korunması Hakkına Kanun hükümlerine ve Avrupa Birliği'nin ilgili mevzuatına değinilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tüketici kredisi sözleşmeleri, Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, Bağlı kredi sözleşmesi, 4077 sayılı TKHK, 6502 sayılı TKHK

ABSTRACT

CONSUMER CREDIT CONTRACTS FOR A CERTAIN PERIOD OF TIME IN THE CONTEXT OF THE LAW ON THE PROTECTION OF CONSUMERS NO. 6502

Abdülhamit YILMAZ

Department of Private Law

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, January, 2017

Supervisor: Prof. Dr. Burak ÖZEN

Consumer credit contracts are regulated in the Law on the Protection of Consumers No. 6502, between article 22 and article 31. The legislator has created a dual distinction in the context of provisions to be applied after putting this contract together with its definition and general outlines. The legal relationship that we have in the separation and which we specifically deal with is consumer credit contracts for a certain period of time. In our work, firstly a general information about consumer credit contracts is given and compared with similar types of this contract. Afterwards, consumer credit contracts for a certain period of time are considered from different angles, from establishment to the end. In this context when appropriate, it has been tried to refer to the provisions of the Law on the Protection of Consumers No. 4077 and the related legislation of the European Union.

Keywords: Consumer credit contracts, Credit contracts for a certain period of time, Linked credit contracts, The Law on the Protection of Consumers No. 6502, The Law on the Protection of Consumers No. 4077.

....../.../20...

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Abdülhamit YILMAZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ PARAGRAF

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, UNSURLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI	3
2. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI.....	7
2.1. Sözleşmenin Tarafları.....	7
2.1.1. Kredi veren.....	7
2.1.2. Kredi alan.....	10
2.2. Sözleşmenin Konusunun Kredi Olması	13
2.3. Kredinin Tahsis Edileceği Amacın Sınırlandırılmış Olması.....	15
2.4. Kredinin İvaz Karşılığı Kullanılması.....	17
2.5. Sözleşme Kapsamında Öngörülebilecek Teminatlar	19
3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ	21

İKİNCİ PARAGRAF

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - KREDİ AÇMA SÖZLEŞMESİ.....	25
2. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - TÜKETİM ÖDÜNCÜ (KARZ) SÖZLEŞMESİ.....	27

3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİ.....	29
4. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ – FİNANSAL KİRALAMA (LEASİNG) SÖZLEŞMESİ.....	32

ÜÇÜNCÜ PARAGRAF

KONU, SÜRE VE SERBESTİ AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ

1. KONU AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ.....	36
1.1. Nakdi – Gayrinakdi Krediler	36
1.2. Teminatsız (Açık) – Teminath Krediler	38
1.3. Döviz Kredileri – Döviz Endeksli Krediler	39
2. SÜRE AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ.....	42
2.1. Belirli Süreli Tüketici Kredileri	42
2.2. Belirsiz Süreli Tüketici Kredileri.....	44
3. SERBESTİ AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ	49
3.1. Serbest Krediler	49
3.2. Bağlı Krediler	50

DÖRDÜNCÜ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN KURULMASI VE GEÇERLİLİĞİ

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN KURULMASI	59
1.1. Sözleşme Öncesinde ve Kuruluş Aşamasında Tüketicinin Bilgilendirilmesi	59
1.1.1. Sözleşme öncesinde tüketicinin bilgilendirilmesi.....	59
1.1.2. Sözleşme kuruluş aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesi	64
1.2. İradelerin Karşılıklı Açıklanması ve Birbirine Uygunluğu	67
2. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN	74
GEÇERLİLİĞİ	74
2.1. Kredi Alanın ve Kredi Verenın Ehliyeti	74

2.2. Sözleşmenin Şekli	77
2.2.1. Genel olarak	77
2.2.2. Şeklin kapsamı	80
2.2.3. Şekle aykırılığın sonuçları	84
2.4. Belirli Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Haksız Şartlar.....	86
2.4.1. Genel olarak	86
2.4.2. Haksız şart kavramı ve uygulama alanı	90
2.4.3. Haksız şartların denetlenmesi	95
2.4.3.1. İdari denetim	95
2.4.3.2. Yargısal denetim	96
2.4.4. Haksız şartlar için öngörülen yaptırım	101
2.4.5. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde durum.....	104
2.5. İrade Bozukluğu ve Gabin.....	107

BEŞİNCİ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE TARAFLARIN BORÇLARI (HAKLARI)

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE

TARAFLARIN BORÇLARI	109
1.1. Kredi Verenin Asli Edim Yükümlülüğü	109
1.1.1. Sözleşme konusu krediyi kullandırma borcu.....	109
1.2. Kredi Verenin Diğer Yükümlülükleri.....	110
1.2.1. Kredi alanı bilgilendirme yükümlülüğü	110
1.2.1.1. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü.....	111
1.2.1.2. Sözleşmenin kurulması aşamasında bilgilendirme yükümlülüğü ..	113
1.2.1.3. Diğer bilgilendirme yükümlülükleri	114
1.2.2. Kredi alanın aleyhine düzenleme yasağı	115

1.2.3. Kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğü	118
1.2.4. Tekeffül borcu.....	120
1.2.5. Teminatları iade borcu.....	123
1.2.6. Sır saklama borcu.....	125
1.3. Kredi Alanın Asli Edim Yükümlülükleri.....	126
1.3.1. Faiz veya benzeri bir menfaat ödeme borcu	126
1.3.1.1. Genel olarak	126
1.3.1.2. Faiz oranının belirlenmesi.....	128
1.3.1.3. Faize ilişkin TKHK m. 25 ile getirilen düzenleme	132
1.4. Kredi Alanın Diğer Yükümlülükleri	134
1.4.1. Sözleşme konusu krediyi kabul borcu	134
1.4.2. Krediyi geri ödeme borcu	136
1.4.3. Masraf ödeme borcu.....	137
1.4.3.1. Kamusal yükümlülüklerden kaynaklı ödemeler.....	138
1.4.3.2. Tüketicilerden talep edilebilen ücretler	143
1.4.4. Teminat gösterme borcu	149
1.5.2.1. Kefalet.....	150
1.5.2.2. Rehin	152
1.5.2.3. Sigorta	154

ALTINCI PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE

BORÇLARIN İFASI VE İFA ENGELLERİ

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE

BORÇLARIN İFASI 158

1.1. Kredi Veren Açısından 158

1.1.1. Asli edim yükümlülüğünün ifası 158

1.1.1.1. İfanın tarafları.....	158
1.1.1.2. İfa zamanı	159
1.1.1.3. İfa yeri.....	161
1.1.2. Diğer yükümlülüklerin ifası.....	162
1.2. Kredi Alan Açısından	165
1.2.1. Kredi taksitlerinin ifası	165
1.2.1.1. İfanın tarafları.....	165
1.2.1.2. İfa zamanı	165
1.2.1.3. İfa yeri.....	167
1.2.2. Diğer yükümlülüklerin ifası.....	168
2. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMERİNDE İFA	
ENGELLERİ.....	169
2.1. Kredi Veren Açısından	169
2.1.1. Asli edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi	169
2.1.2. Diğer yükümlülüklerin ifa edilmemesi	177
2.1.2.1. Kredi alanı bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edilmemesi	177
2.1.2.2. Tekeffül borcunun ifa edilmemesi.....	181
2.1.2.3. Teminatları iade borcunun ifa edilmemesi.....	184
2.1.2.4. Sır saklama borcunun ifa edilmemesi	185
2.1.2.5. Kredi alanın aleyhine düzenleme yasağına aykırılık.....	187
2.1.2.6. Kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğüne aykırılık.....	188
2.2. Kredi Alan Açısından	189
2.2.1. Kredi taksitlerinin ifa edilmemesi.....	189
2.2.2. Diğer yükümlülüklerin ifa edilmemesi	194
2.2.2.1. Krediyi kabul borcunun ifa edilmemesi	194
2.2.2.2. Teminat gösterme borcunun ifa edilmemesi	196

YEDİNCİ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERMESİ

1. SÖZLEŞME SÜRESİNİN DOLMASI İLE SONA ERME.....	200
2. SÖZLEŞME SÜRESİ DOLMADAN SONA ERME.....	201
2.1. Kredi Veren Tarafından Sona Erdirme.....	201
2.2.1. Fesih.....	201
2.2.2. Dönme.....	204
2.2. Kredi Alan Tarafından Sona Erdirme.....	205
2.2.1. Cayma hakkının kullanılması	205
2.2.2. Erken ödeme hakkının kullanılması sonucu kredinin tamamının kapatılması.....	211
2.2.3. Fesih.....	213
2.2.4. Dönme.....	214
SONUÇ	215
KAYNAKÇA.....	221
ÖZGEÇMİŞ	236

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
a.g.k.	: Adı geçen kaynak
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
bkz.	: Bakınız
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
c.	: Cümle
dnt.	: Dipnot
eTKHK	: 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
E.	: Esas Numarası
FFFK	: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname
KKDF	: Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
Krş.	: Karşılaştırınız
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı, Sayılı
TBK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKHK.	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK.	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
T.	: Tarih
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Borçlar hukuku alanında esas olan, tarafların iradeleri doğrultusunda hareket edebilmeleri ve dahil olacakları hukuki ilişkinin içeriğini serbestçe belirleyebilmeleridir. Kaynağını sözleşme özgürlüğü ilkesinde bulan bu çıkarım, taraflar arasındaki ilişkiye etki edecek muhtemel dış müdahalelerin olabildiğince az olmasını gerektirir. Zira sözleşme kurmaya yönelen tarafların aralarındaki hukuki ilişkinin esaslarını kendi özgür iradeleri ile kararlaştırabilmeleri, söz konusu ilişkinin doğuracağı hüküm ve sonuçlara katlanmaları gerekliliğini de beraberinde getirir. Ancak bu serbestinin sınırsız olmadığı ve kimi durumlarda sözleşmede adaletin sağlanması amacıyla, taraflardan biri lehine bazı koruyucu müdahalelerin yapılabileceği kabul edilmektedir. Bu bağlamda tüketici hukuku, öngörülen normların nisbi emredici niteliği ve tüketici lehine getirilen özel bilgilendirme yükümlülükleri gibi hususlar göz önüne alındığında, sözleşme özgürlüğüne yönelik müdahalelerin sıklıkla gözlendiği özel bir alan konumundadır.

Günümüz ihtiyaçları ve piyasalardaki taleplerin niceliği düşünüldüğünde, kitlelere seri şekilde mal veya hizmet sunma durumunda olan girişimci kesimin, muhatap olduğu her bir tüketici ile verimli bir müzakere süreci yaşaması ve sonucunda münferit sözleşmeler akdetmesi mümkün değildir. Dolayısıyla önceden hazırlanan matbu metinler üzerinde tarafların irade beyanları somutlaşmakta ve bu şekilde sözleşme ilişkileri kurulmaktadır. Ancak hukuki ilişkinin içeriği ile ilgili müzakere sürecinin yaşanmaması ve söz konusu metinlere dayanan girişimcinin ağırlıklı olarak kendisini koruyucu hükümlere yer vermesi, uygulamada önemli sorunlara sebebiyet vermiştir. Özellikle tüketici kredileri alanında sözleşmelerin teknik ve karmaşık hükümler ihtiva etmesi nedeniyle tüketicilerin gerekli bilgi birikimine sahip olamaması, ayrıca müzakere imkanının tanınmaması, tüketicilerin kanun seviyesinde korunmasını gündeme getirmiştir.

1995 yılında yürürlüğe giren 4077 sayılı TKHK'nın ilk hali ve günümüzde yürürlükte bulunan 6502 sayılı TKHK incelendiğinde, tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin hükümlerin kapsam itibarıyla yaşadığı değişim ve gelişim ortaya çıkmaktadır. Yasal olarak yirmi iki yıla yakın bir geçmişe sahip olan 'tüketici kredisi sözleşmeleri'nin, gerçekleştirilen muhtelif birçok organizasyonda kendisine geniş yer buluyor olması, konumuzun hala güncelliğini ve önemini koruduğunu göstermektedir. Ayrıca gerek tüketici hakem heyetleri gerek tüketici mahkemeleri nezdinde olsun, birçok hukuki uyuşmazlığın tüketici kredisi sözleşmelerinden kaynaklandığı gözlenmektedir. Tüm bu

hususlarla birlikte, 6502 sayılı TKHK'nın tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin yeni hükümler getirmesi ve selefine göre daha detaylı düzenlemeler barındırması, bu çalışmayı ortaya koymamızdaki ana sebepleri teşkil etmektedir.

Çalışmamız konu itibarıyla “Belirli Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmelerini” ele almaktadır. Bu kapsamda öncelikle ilk paragrafta tüketici kredisi sözleşmelerinin tanımı ve unsurları üzerinde durulmuş; farklı açılardan değerlendirmek suretiyle sözleşmenin hukuki niteliği açıklanmıştır. İkinci ve üçüncü paragraflarda sırasıyla tüketici kredisi sözleşmesi benzerleri ile karşılaştırılmış; konu, süre ve serbesti açısından tüketici kredisi türleri incelenmiştir. Çalışmamızda esasen ortaya koymak istediğimiz belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, kurulması ve geçerliliği başlıklarıyla dördüncü paragrafta, taraflar üzerinde doğurduğu borçlar bağlamında beşinci paragrafta irdelenmiştir. Altıncı paragrafta ise, taraflar arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan borçların ifa modaliteleri kapsamında yerine getirilmesi, hangi durumlarda ifa etmeme halleri ile karşılaşılacağı ve ifa etmemenin sonuçlarının ne olacağı gibi hususlar izah edilmeye çalışılmıştır. Son olarak yedinci paragrafta, sözleşmenin sona ermesine yer verilmiştir. Bu plan doğrultusunda çalışmamız, kişisel değerlendirmelerimizi ve görüşlerimizi ortaya koyacağımız sonuç başlığı ile son bulacaktır.

BİRİNCİ PARAGRAF

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, UNSURLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI

Tüketicinin nakit paraya olan ihtiyacını karşılamaya yönelik kredi temini, ülkemizde uzun yıllar bankalar, özel finans kurumları ve finansman şirketleri tarafından sağlanmıştır¹. Ancak tüketici kredisi niteliğini haiz ödünç para verme işlemlerinin mevzuatımızda ilk düzenlenişi ise 1994 yılında gerçekleşmiştir. 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin² hükümlerini değiştiren 545 sayılı KHK'nın 3. maddesi ile finansman şirketi, “Devamlı ve mutad iştiğal konusu olarak her türlü mal ve hizmet alımını kredilendirmek üzere ödünç para veren tüketici kredi şirketleri” şeklinde tanımlanmıştır. Yine 545 sayılı KHK'ya dayanılarak çıkarılan Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik ile satıcı – sağlayıcı, finansman şirketi ve tüketici arasındaki ilişki ele alınmış, finansman şirketlerinin tüketiciler ile akdedecekleri kredi sözleşmelerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir³.

Farklı isimlerle de olsa 1980'lerden itibaren uygulaması olan tüketici kredilerinin, tüketici hukukunun niteliğine uygun, belirli bir yasal çerçeveye oturtulması gerekmiştir. Finans sektörünün teknik boyutu ve kavramların karmaşıklığı düşünüldüğünde, tüketicinin korunması hususu, gereklilikten ziyade zorunluluk teşkil etmiştir. Kanun koyucu üzerine düşeni yapmış, 1995 yılında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir.

¹ Baykan, tüketici kredisi uygulamasının tüketiciden gelen talepler doğrultusunda değil, finans sektöründeki şartlar neticesinde ortaya çıktığını belirtmektedir. 17 Ekim 1988 tarihinde Merkez Bankasının mevduat faizlerine yönelik denetimini kaldırması neticesinde bankalar, bir yıl vadeli mevduata enflasyonun çok üstünde faiz uygulamaya başlamıştır. Bu sebeple bankalara fazla mevduat girişi olurken aynı zamanda ticari kredi piyasasının durgunlaşması, beraberinde bankalarda yüklü miktarda fonların birikmesine neden olmuştur. Piyasaya sürülemeyen fonların etkinleştirilmesi hedefi, bankaları tüketicilere yönelmiştir. Baykan, tüketici kredileri aracılığıyla finansman yönteminin, farklı isimlerle anılmış olsa da 1980'lerde doğduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. R. Baykan (1996). *Türkiye'de tüketicinin korunması tedbirleri, öneriler ve ekonomik etkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, s. 149.

² 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 52. maddesi uyarınca “...30/9/1983 tarihli ve 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.” R.G. 13/12/2012 T., 28496 S.; Ayrıntılı bilgi için bkz. H. T. İnal (2014a). Finansal kiralama sözleşmesi. *Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Şubat 2014, s. 181.

³ S. Arkan (1995). Tüketici kredileri. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 18 (1-2), s. 35; H. T. İnal (2005). *Açıklamalı – içtihatlı tüketici kredileri ve tüketici kredisi sözleşmeleri*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, s. 31.; Baykan, 1996, a.g.k., 150.

4077 sayılı TKHK, tüketici kredisi sözleşmesini tek bir maddede düzenlemiştir (md. 10). Tüketici kredilerini oldukça dar bir kapsamda ele alan yasada, tüketici kredisi sözleşmesinin tanımına yer verilmemiştir⁴. İlgili düzenleme ile sözleşmenin şekli, aleyhe değişiklik yasağı, sözleşmede aranan şartlar, erken ödeme hakkı ve bağlı kredi hususları, yasal zemine kavuşturulmuştur⁵. Bu süreçte tüketici kredisi sözleşmesinin tanımı, doktrin tarafından ortaya konmaya çalışılmıştır⁶.

2003 yılına gelindiğinde, tüketici kredilerine ilişkin 87/102 sayılı Avrupa Birliği Direktifi de dikkate alınarak, 4822 sayılı Kanun⁷ ile eTKHK md.10'da kapsamlı değişiklikler yapılmıştır⁸. Tüketici kredisinin tanımına yer verilmiş olması, bu değişikliklerin en başında gelmektedir⁹. Nitekim bir sözleşmenin yasa tarafından tanımlanması, o sözleşmenin kapsamının ve unsurlarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Kanun koyucu tüketici kredisini, “tüketicilerin, bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredi” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım doğrultusunda, hükmün lafzından da anlaşılabacağı üzere yalnızca nakit olarak verilen krediler, tüketici kredisi niteliği taşıyacaktır. Kanundaki tanımlama, gayri nakdi kredileri açık bir şekilde kapsam dışı bırakmıştır¹⁰. Diğer bir önemli husus, kredinin mal veya hizmet edinmek amacıyla alınmış olması gerekmektedir. Ayrıca, kredi kartı ile mal veya

⁴ Ş. Akipek (1999). *Türk hukuku ve mukayeseli hukuk açısından tüketici kredisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 143-144.; Ü. Gezder (1998). *Tüketici kredisi sözleşmeleri*. İstanbul: Beta Yayınları, s. 22; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 35.

⁵ R.G. 8/3/1995, 22221 S.

⁶ Akipek, tüketici kredisini, “herhangi bir mal veya hizmetin satın alınması/tedarik edilmesi amacıyla ve mutlaka ticari amaçlar dışında yararlanmak kaydıyla, gerçek veya tüzel kişilere –onlara duyulan kişisel güven ve gelir ile mal varlıksal durumları dikkate alınarak-, banka veya finans kurumları tarafından, ödünç, avans veya mali yardım şeklinde, önceden belirlenmiş koşullarla geri ödenmek üzere verilen kredi” şeklinde tanımlamıştır. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 144.; Gezder ise “Bir mal veya hizmetin tedarik edilmesi amacıyla ve bu amaç ticari amaçlar dışında işlemek kaydıyla gerçek veya tüzel kişilere, bunlara duyulan güven, gelir ve mal varlıkları nazara alınarak; banka veya benzer finansman kurumlarınca, önceden belirlenen koşullar (faiz, vade vb.) çerçevesinde taksitlerle geri ödenmek üzere verilen kredi” tanımlamasını yapmıştır. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 22.; Benzer bir tanımlamalar için bkz. S. Arkan (1989). Tüketici kredisi ve uygulaması. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 15(1), s. 20-21.; F. M. Tiryaki (2004). *Tüketici kredisi sözleşmesinde kredi kurumunun hukuki sorumluluğu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, s. 38-39.; M. R. Gültekin (1999). *Tüketicinin korunması açısından tüketici kredileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, s. 32-34.

⁷ R.G. 14/3/2003, 25048. S

⁸ A. Altop (2011). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde tüketici kredisi sözleşmeleri: Uluslararası tüketici hukuku sempozyumu metinler kitabı*. (Ed: B. Öztürk, İ. Uluşan), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 80.

⁹ İnal, 2005, **a.g.k.**, 32; 87/102 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nde, direktif hükümlerinin uygulanacağı kredi sözleşmesi, “kredi verenin, tüketiciye ertelenmiş ödeme, ödünç verme ve benzeri finansal kolaylıklar şeklinde kredi verdiği ya da kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşme” olarak tanımlanmıştır.

¹⁰ M. A. Gümüş (2014a). *6502 sayılı tüketicinin korunması hakkında kanun şerhi cilt 1 (madde:1-46)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 179; E. Ceylan (2014). 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’daki tüketici kredileri ile ilgili yeni düzenlemeler. *İstanbul Barosu Dergisi*, 88 (özel sayı:1), s. 64; S. Reisoğlu (2009). Tüketici kredileri hukuki sorunlar: 4077 sayılı yasada değişiklik öngören taslak. *Bankacılar Dergisi*, (69), s. 52. Altop, tüketici ile kredi sağlayıcısı arasında tüketiciye ticari veya mesleki amaçlar dışında kredi verilmesini konu edinen her sözleşmenin tüketici işlemi olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda tüketici işlemi niteliğini haiz gayrinakdi kredi sözleşmelerine TKHK hükümleri uygulanmalıdır. Yazar ayrıca, bu sözleşmelerin tüketici kredisi sözleşmelerinin bir türü olduğunu ve eTKHK m. 10’un kıyasen bu sözleşmelere uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Altop, 2011, **a.g.k.**, 84.

hizmet temini neticesinde nakdi krediye dönüşen¹¹ ya da kredi kartı ile nakit çekmek suretiyle kullanılan krediler de tüketici kredisi olarak kabul edilmiş ve 10. madde hükümlerine tabi tutulmuştur¹².

Avrupa Birliği'nde tüketici haklarının korunması ve üye ülke hukuklarının yeknesaklaştırılması için birçok direktif çıkarılmaktadır. Tüketici Kredileri alanında hukukumuzda da kaynaklık etmiş olan 87/102 sayılı Tüketici Kredileri Hakkında Direktif, 2008/48 sayılı Tüketiciler İçin Kredi Sözleşmeleri Hakkında Direktif tarafından yürürlükten kaldırılmıştır¹³. Her ne kadar 87/102 sayılı direktifi ilga etmiş olsa da, 2008/48 sayılı direktif, kapsam içine aldığı kredi sözleşmesinin tanımı hususunda selefinde yer alan düzenlemeyi aynen benimsemiştir. Bu doğrultuda direktif hükümlerinin uygulanacağı kredi sözleşmesi, “kredi verenin, tüketiciye ertelenmiş ödeme, ödünç verme ve benzeri finansal kolaylıklar şeklinde kredi verdiği ya da kredi vermeyi taahhüt ettiği” sözleşme olarak tanımlanmıştır¹⁴.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹⁵, 28.5.2014 tarihinde 4077 sayılı Kanunu ilga ederek yürürlüğe girmiştir. Önceden tek bir maddede ele alınan tüketici kredileri, 6502 sayılı TKHK ile birlikte 10 maddede (md.22-31) düzenlenmiştir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri başlığını taşıyan 22'inci maddenin 1'inci fıkrası, “tüketici kredisi sözleşmesi, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşme” şeklinde bir tanımlama içermektedir. TKHK'nın 31 ve 84'üncü maddelerine dayanılarak hazırlanan Tüketici Kredisi

¹¹ Kanun koyucu, bu düzenleme ile mal veya hizmet temini neticesinde yapılacak ödemelerin kredi kartı ile taksitlendirilmesi hususunu kapsam içine almayı amaçlamıştır. Aynı şekilde taksitlendirme söz konusu olmasa bile, kredi kartı borcunun tamamının son ödeme tarihinde kapatılmaması ve bakiye borç miktarı için tüketicinin kredilendirilmesi de 10'uncu madde kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Atamer (2010). *Tüketici kredisi hukukunda reform projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku ile uyumu: Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 251-252; Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 57.

¹² Ş. Akipek (2003). Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde kredi kartları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52 (3), s. 112-113.

¹³ Ö. Çınar (2015). Tüketici kredisi sözleşmelerinin hukuki niteliği ve hükümleri: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 37; B. Baysal (2015). Tüketici kredisi (TKHK. m.22-31): *Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İncoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 273-274; Atamer, 2010, **a.g.k.**, 241-242.

¹⁴ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 246; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 178; *Kuntalp*, direktifte yer alan “ertelenmiş ödeme” kavramı ile “mal kredisi” kavramının (satıcının malı teslim etmesi, bedelini ise bir süre sonra alacağını kararlaştırılması) ifade edilmek istendiğini ileri sürmüştür. Yazar, “ödünç” kavramının doğrudan nakdi kredilere karşılık geldiğini belirtmektedir. “Benzeri finansal kolaylıkları” kavramının ise, süre sonunda malın mülkiyetini iktisap etme mecburiyetini ihtiva eden finansal kiralama sözleşmelerine karşılık geldiğini belirtmektedir. E. Kuntalp (1998). *Finansal Kiralama Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna göre tüketim ve yatırım malları: Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. (Ed: S. Veziroğlu, Ö. Erişgin), Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 289-290.

¹⁵ R.G. 28/11/2013, 28835. S

Sözleşmeleri Yönetmeliği de aynı tanımlamayı benimsemiştir. Düzenlemelerin, 2008/48 sayılı direktifte yer alan tanımlamayla büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir¹⁶. Nitekim bu husus, “tüketici kredisi sözleşmesinin tanımı, AB Yönergesine uygun olarak değiştirilmiştir” şeklindeki madde gerekçesi ile ortaya konmuştur. İkinci fıkraya göre, kredi kartı sözleşmeleri ile tüketiciye, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hali de tüketici kredisi sözleşmeleri kapsamında değerlendirilecektir¹⁷.

Tüketici kredisi sözleşmelerinin kanuni tanımına baktığımızda sözleşmenin tarafları, kredi veren ve tüketici olmaktadır¹⁸. Kredi veren, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında tüketiciye kredi kullandırmalı ya da kullandırmayı taahhüt etmelidir. Kredinin kullandırılması ise, ödemenin ertelenmesi, ödünç para verilmesi veya benzeri finansman şekilleri ile olabilecektir. Ödemenin ertelenmesi hususunda önemli olan, edimini yerine getiren kredi verenin, tüketicinin vadesi gelmiş ödemesini belirli bir menfaat karşılığında ileri bir tarihe ertelemesidir. Ertelemenin sözleşmenin kuruluş aşamasında ya da vade tarihinde kararlaştırılması, kredi niteliğini engellemeyecektir. Kredi veren, tüketiciye belirli bir miktar parayı nakit olarak ödünç verebilir. Bu durumda kredi olgusu, kredi verenin kararlaştırılan miktarı, belirli bir menfaat karşılığında tüketiciye kullandırması sonucu gerçekleşmektedir. Tüketici de aldığı kredi tutarını tek seferde ya da taksitler halinde ödemektedir¹⁹. Benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi²⁰ ise, kredi kartı ile ödemelerin ertelenmesi, taksitlendirilmesi ve nakit avans çekimi

¹⁶ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 249; İ. Y. Aslan (2015). *6502 sayılı kanuna göre tüketici hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi, s. 414; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 62.; Ş. Akipek Öcal (2016a). Madde 22-31/Akipek şerhi. Milli Şerh. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 485-486.

¹⁷ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 414; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 64; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 38; *Gümüş*, haklı olarak, taksitle ödeme imkânı için kullanılan “benzer şekilde” ifadesinin, “üç aydan daha uzun süreye yayılma” ve “ivaz veya diğer bir menfaat karşılığı olma” hususlarını kapsar şekilde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. *Gümüş*, 2014a, **a.g.k.**, 181.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 491.; S. Çabri (2016). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 379.; Direktifte geçen “ertelenmiş ödeme, ödünç ve benzeri başka ödeme kolaylıkları” ibaresinden ne anlaşılması gerektiği için bkz. Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 289-290.

¹⁸ Altop, 2011, **a.g.k.**, 82; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 409-410; Atamer, 2010, **a.g.k.**, 244-246; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 285; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 64; Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 52.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 379.; A. Zevkliler ve Ç. Özel (2016). *Tüketicinin korunması hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 229-230.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 62.; E. Ceylan (2008). Avrupa Birliği Hukukunda ve Türk Hukukunda tüketici kredileri I. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (79), s. 47.; A. Karakocalı ve A. S. Kurşun (2015). *Tüketici hukuku*. İstanbul: Aristo Yayınları, s. 98.

¹⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 282; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 37-38; *Gümüş*, nakit paranın tüketiciye ödünç verilmesi halinde, tüketici kredisi sözleşmesinin çerçeve sözleşme niteliğinde olacağı görüşündedir. *Gümüş*, 2014a, **a.g.k.**, 179.;

²⁰ Tüketici kredisi sözleşmesinin kanuni tanımının, 2008/48 sayılı direktif göz önünde tutulmak suretiyle ortaya konduğunu belirtmiştik. 2008/48 sayılı direktif, tüketici kredisi niteliği taşıyan tüm sözleşmeleri kapsayan bir düzenleme niteliğini haizdir. Taksitle satım sözleşmesi ve süre sonunda malın mülkiyetini iktisap etme mecburiyetini ihtiva eden finansal kiralama sözleşmesi de özünde tüketiciyi kredilendirdiğinden direktif kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla direktifteki tanımda yer alan “benzeri finansman kolaylıkları” ifadesi, ödemenin ertelenmesi ve ödünç verme dışında, taksitle satım sözleşmesini ve malın mülkiyetini iktisap etme mecburiyetini ihtiva eden finansal kiralama sözleşmesini kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Ancak 6502 sayılı kanunda taksitle satım sözleşmesi, süre sonunda malın mülkiyetini iktisap etme mecburiyetini ihtiva eden finansal kiralama sözleşmesini de içerecek şekilde

olmak üzere²¹, özünde ödünç ve ödemenin ertelenmesi niteliği taşıyan muhtemel diğer finansman yöntemlerini ifade etmektedir²². Ancak kredi kartları ile kullandırılan kredinin tüketici kredisi niteliği taşıması, ödemelerin ertelenmesinin ya da taksitlendirilmesinin üç aydan daha uzun bir süre için gerçekleşmesine bağlanmıştır²³.

6502 sayılı TKHK'nın getirdiği tanımlama ile birlikte tüketici kredisi sözleşmelerinin kapsamı genişletilmiştir. Öncelikle eski kanundaki tanımda yer alan “mal veya hizmet edinmek amacıyla” kredinin alınması unsuru kaldırılmıştır. Herhangi bir mal veya hizmet edinme amacı olmayan tüketicinin, yalnızca ihtiyacı nedeniyle çektiği kredi de artık tüketici kredisi niteliği taşımaktadır²⁴. Ayrıca önceki kanun döneminde, tüketicinin sadece nakdi olarak finanse edilmesi tüketici kredisi olarak kabul edilmekteydi. Yeni kanunla birlikte nakdi kredi yanında ödemenin ertelenmesi ve bunlara benzer nitelik taşıyan kredilendirme yöntemleri de kanun kapsamına dâhil edilmiştir²⁵. Kredi veren kuruluşların, TKHK hükümlerinden kurtulmak amacıyla muhtelif finansman yöntemleri geliştirebileceği düşünüldüğünde, tüketici kredisi sözleşmelerinin kapsamının genişletilmesi, yerinde görülmektedir²⁶.

2. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI

2.1. Sözleşmenin Tarafları

2.1.1. Kredi veren

4077 sayılı TKHK'nın ilk halinde ‘Tanımlar’ başlıklı 3. maddede kredi veren kavramına yer verilmemiştir²⁷. Tüketici kredisi bağlamında “kredi veren” kavramından ne anlaşılması gerektiği, tüketici kredisini düzenleyen 10. maddede ortaya konmuştur. İlgili maddede “Tüketicilerin banka veya benzeri finans kurumlarına ...” demek

ayrı hükümlere tabi tutulmuştur (md.17-21). Tüketici kredisi sözleşmesinin tanımının verildiği 22.maddenin gerekçesinde de “benzeri finansman şekilleri” ile ne ifade edilmek istendiği açıklanmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer, 2010, **a.g.k.**, 247-250.

²¹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.

²² Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 489.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 282-283.

²³ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 287; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 180-181.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 491.

²⁴ Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 98.; Atamer, 2010, **a.g.k.**, 249; M. Aydoğdu (2015). *Tüketici hukuku dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 238; R. Baykan (2005). *Tüketici hukuku mevzuata ilişkin yorum-eleştiri-öneri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 382, dnt. 403.

²⁵ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 244, 249; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 489.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 98.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 281; B. Özen (2015a). 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun çerçevesinde tüketici kredileri: 6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları. (Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s.31-32.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 378-379.; S. Olcay (2016). *Borçlar hukuku açısından sözleşmelerin uygulanma alanının belirlenmesi sorunu, özellikle taksitle satış sözleşmesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, s. 177.

²⁶ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 249; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 281.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 229, 231.

²⁷ İnal 2005, **a.g.k.**, 82; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 198.;

suretiyle, tüketici kredilerinde kredi veren sıfatına ‘banka veya benzeri finans kurumlarının’ sahip olduğu belirlenmiştir²⁸. Ancak benzeri finans kurumları ile neyin ifade edilmek istendiği belirtilmemiştir²⁹. 2003 yılında 4077 sayılı TKHK’da yapılan esaslı değişiklikler kapsamında kredi veren kavramı m. 3’te tanımlanmıştır. Bu doğrultuda kredi veren, “mevzuatları gereği tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan banka, özel finans kuruluşu ve finansman şirketlerini” ifade etmektedir. Görüldüğü üzere kredi veren kapsamına özel finans kurumları ve finansman şirketleri de dâhil edilerek, kanunun değişiklikten önceki haline göre açıklık sağlanmıştır³⁰. Yine aynı şekilde tüketici kredisinin tanımında belirtilen nakdi kredi olma niteliğine uygun olarak, kredi veren tanımında ‘nakit kredi vermeye yetkili olan’ ibaresi kullanılmıştır.

Mülga 87/102 sayılı direktif ile 2008/48 sayılı direktifin, kredi veren tanımının içeriği hususunda aynı düzenlemeyi benimsediği görülmektedir. Buna göre kredi veren, “kendi ticareti, işi veya mesleği işleyişi içerisinde kredi veren ya da kredi vermeyi taahhüt eden gerçek veya tüzel kişileri” ifade etmektedir. 87/102 sayılı direktifte farklılık arz eden nokta, gerçek veya tüzel kişilerin yanında bu kişilerden oluşan birliklerin de kredi veren niteliği taşıyabilmesiydi. Her iki direktif değerlendirildiğinde, tüketici kredilerinde kredi veren kavramının içeriğinin kapsayıcı şekilde düzenlendiği ifade edilebilir. Dolayısıyla kredi vermeyi ticareti veya mesleki faaliyeti kapsamında sürdüren her gerçek veya tüzel kişi, kredi veren olarak nitelendirilecektir³¹. Bu niteliği haiz kredi verenin ödünç,

²⁸ Dolayısıyla tüketicinin taksitle satış imkânı ile satıcı tarafından kredilendirilmesi, tüketici kredisini taşıyamamaktaydı. Buna ek olarak, taksitli satışlar hususu kanunun 6’ncı maddesinde ayrıca düzenlenmişti. İ. Y. Aslan (1996). *Tüketici hukuku (ve ilgili mevzuat)*. Bursa: Ekin Kitabevi, s. 206; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 198.

²⁹ “Benzeri finans kurumları” kavramının içeriği hususunda doktrinde farklı görüşler ortaya atılmıştır. Arkan, benzeri finans kurumları kavramının, özel finans kurumlarını ifade etmek amacıyla kullanıldığını ileri sürmüştür. Arkan, 1995, **a.g.k.**, s. 37; Aslan, bu kavram ile kredi veren her türlü gerçek ve tüzel kişinin ifade edilmek istediğini belirtmiştir. Özel finans kurumlarını, finansal kiralama şirketlerini, Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun kapsamında ödünç para verme işleriyle uğraşan kişileri, 90 sayılı KHK’da değişiklik yapan 545 sayılı KHK ile düzenlenen finansman şirketlerini bu kapsamda değerlendiren yazar, özel bir kanun çerçevesinde olmasa bile, özel hukuk hükümleri bağlamında ödünç para verme işlerini meslek edinen kişilerin de kredi veren olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yazar ayrıca, bu yönde bir belirlemenin tüketicinin korunması açısından daha işlevsel olacağını öne sürmüştür. Aslan, 1996, **a.g.k.**, 206-207; Aynı yönde bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 198-199.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 168-169; Kuntalp, 90 sayılı KHK’da değişiklik yapan 545 sayılı KHK ile düzenlenen finansman şirketlerinden hareket ederek tüketici kredisinin ancak bankalar ve finansman şirketleri tarafından kullanılabilirliğini ileri sürmüştür. Yazar, özel finans kurumlarının mevzuatları gereği ticari faaliyetler ile yatırımlara yönelik finansman sağlayabileceğini, bu nedenle özel amaçlı mal veya hizmet alımı için fon tahsis edemeyeceğini, dolayısıyla tüketici kredisini kullanılabilecek benzeri finans kurumları kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 294; Aynı yönde bkz. İnal 2005, **a.g.k.**, 82; M. Çeker (1995), Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve tüketici kredileri açısından bankalara getirdiği yükümlülükler. *Bankacılar Dergisi*, (15), s. 14-15.

³⁰ Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 51; Aslan, 4077 sayılı TKHK’da yapılan değişiklik neticesinde banka, özel finans kurumları ve finansman şirketleri dışında kalan kişiler tarafından tüketicilere kullanılan kredilerin m. 10 kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu tür kredilerin tüketicilere kullanıldığını ve bir tarafın tüketici olduğu işlemlerin eTKHK kapsamında olduğunu belirten yazar, bu kredilendirme işlemlerine m. 10’un kıyasen uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. İ. Y. Aslan (2004). *Tüketici hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi, s. 337-338; Aynı görüş için bkz. Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 52.

³¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 198.; Altıp, 2011, **a.g.k.**, 84.

ödemenin ertelenmesi veya benzeri finansman kolaylıkları aracılığıyla tüketiciyi kredilendirdiği her türlü işlem, direktif hükümlerine tabi olacaktır.

6502 sayılı TKHK’da düzenlenen kredi veren tanımı, direktifteki kredi veren tanımına benzer içerikte ele alınmıştır. ‘Tanımlar’ başlıklı m. 3’te kredi veren, “mevzuatı gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişi” şeklinde ifade edilmiştir. Aynı içerikteki tanımlama Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği’nde de yer almaktadır. 4077 sayılı kanunda benimsenen sınırlayıcı ifade terk edilerek kredi verenin gerçek veya tüzel kişi olabileceği belirtilmiştir. Hüküm gereği banka, özel finans kurumları (katılım bankaları)³² ve finansman şirketleri³³ dışında kalan gerçek veya tüzel kişiler de kredi veren sıfatını haiz olmaktadır³⁴. Bu kişilerin kredi verme konusunda mevzuatları gereği yetkilendirilmiş olmaları gerekmektedir³⁵. Ayrıca direktifte yer alan ‘kendi ticareti, işi veya mesleği işleyişi içerisinde’ hususuna kredi veren tanımında yer verilmemiştir. Ancak kredi vermeye yetkili olan gerçek kişilerin de bu faaliyeti kuşkusuz ticari veya mesleki kapsamda gerçekleştirmeleri gerekmektedir³⁶. Diğer yandan 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 52.maddesi gereği, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır. 90 sayılı KHK yürürlükte iken, faaliyet izni verilen gerçek kişilerin faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle, ödünç para verme işleriyle uğraşmaları, ikrazatçılık kapsamında değerlendirilmekte ve yasal kabul edilmekteydi. 2012 yılında yürürlüğe giren 6361 sayılı

³² 5411 sayılı Bankacılık Kanunu “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı m. 4’te banka, “Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları” şeklinde ifade edilmiştir. Mevduat bankaları ve katılım bankaları, mevduat ve katılım fonu toplamaya yetkili iken; kalkınma ve yatırım bankaları, mevduat ve katılım fonu toplama işlemini gerçekleştiremezler. Bu nitelikte bankaların her biri, 5411 sayılı Kanun uyarınca kredi vermeye yetkilendirildiklerinden, 6502 sayılı TKHK anlamında “kredi veren” sıfatını haizdir. Ayrıca 5411 sayılı Bankacılık Kanun uyarınca (m. 169) diğer kanunlarda ve mülga 3182 sayılı Bankalar Kanunu ve 5411 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununda “özel finans kurumlarına” yapılan atıflar, “katılım bankalarına” yapılmış sayılacaktır.

³³Finansman şirketleri, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca kredi vermeye yetkilendirilmiştir. Ancak bu şirketlerin yetkilendirildiği kredilendirmede kredi meblağı, belirli bir mal veya hizmetin satın alınması amacıyla tahsis edilmekte ve doğrudan satıcıya ödenmektedir.

³⁴ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 413; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 285; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 26,178.; İ. Kara (2015b). *Yeni kanuna göre tüketici hukuku*. Ankara: Engin Yayınevi, s. 128.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 103.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 39-40.

³⁵ Satıcı veya sağlayıcı tarafından ödemenin ertelenmesi imkânının tüketiciye tanınması halinde, aradaki sözleşmenin hangi hükümlere tabi olacağıının belirlenmesi gerekir. Nitekim satıcı veya sağlayıcı, belirli bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi imkânını tüketiciye tanımakta, diğer bir deyişle tüketiciyi kredilendirmektedir. Ancak satıcı veya sağlayıcı, kredi veren tanımı içerisinde değerlendirilemeyeceği için aradaki sözleşme tüketici kredisi kapsamına girmemektedir. Burada mal veya hizmet bedelinin “tüketici tarafından kısım kısım ödenmesi” unsuru yer almadığından, taksitle satış sözleşmesi de söz konusu olmamaktadır. Bu durumda TKHK’nın sadece genel nitelikteki hükümleri uygulama alanı bulabilmelidir. Sözleşmeye ilişkin diğer hususlarda (ödemenin ertelenmesi vb.) ihtilaf halinde TBK ve mahiyetine uygun düştüğü ölçüde TTK uyarınca çözüm arayışına girilmelidir.

³⁶ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 286; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 26, 178.

FFFK m. 5 gereği ikrazatçılık faaliyetinde bulunulamayacağı açık bir şekilde ortaya konmuştur. İkrazatçılık faaliyetinde bulunanlar gerekli izinleri almak suretiyle faaliyetlerine faktoring, finansal kiralama veya finansman şirketi olarak devam edebileceklerdir. Bu nedenle gerçek kişilerin menfaat karşılığı ödünç para verme işleri ile uğraşmaları, yasal olarak mümkün değildir. Kredi veren tanımında yer alan ‘mevzuatı gereği... kredi vermeye yetkili olan gerçek kişiler veya tüzel kişiler’ ifadesi, 6361 sayılı FFFK m. 5 ile birlikte değerlendirildiğinde, ödünç verme işleminin gerçek kişilerce yapılması açısından işlevini şimdilik yitirmiş görünmektedir. Her ne kadar durum bu olsa da, kredi veren nezdinde kredi itibarı olmayan tüketicinin ihtiyaç duyduğu fonu, yasal olmayan yollardan ödünç para verme işine devam eden gerçek kişilerden tedarik etmesi ihtimal dâhilindedir. Taraflardan birinin ikrazatçı olduğu bu içerikte bir sözleşmenin, emredici hükme aykırılık dolayısıyla kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi tutulacağı aşikârdır. Böylesine bir nitelendirmenin sonucu, tüketicinin korunması açısından irdelenmeyi gerektirmektedir. Tüketici tedarik etmiş olduğu fonu, hukuki işlemin geçersiz olması nedeniyle sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmek mecburiyetindedir. İade ile yükümlü olduğunu öğrenen tüketici, öğrenme anından itibaren kötü niyetli addedilecektir³⁷. Dolayısıyla öğrenme anı ile iade anına kadarki zaman dilimi için işletilecek faizi de kötü niyetli zenginleşenin iade hükümleri kapsamında tedarik ettiği fona ilaveten ödemek durumunda kalacaktır. Sonuç itibarıyla mecburiyetten hareket eden tüketici cezalandırılmakta; yasak bir faaliyeti yürüten kişi ise ödüllendirilmektedir. Bu sonucun tüketicinin korunması amacına hizmet eder bir yanı bulunmamaktadır. Kanımızca bu durumda yapılacak bir amaçsal yorum neticesinde, geçersizliğin sadece tüketici tarafından ileri sürülebileceği kabul edilmelidir. Sözleşmenin ayakta kaldığı durumlarda ise tüketici kredisi sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması söz konusu olabilmelidir.

2.1.2. Kredi alan

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi alan taraf, tüketici sıfatına sahip olmak zorundadır. 4077 sayılı kanunun değişikliğe uğramadan önceki halinde tüketici, “bir mal

³⁷ İyi niyetin ne zaman kötü niyete dönüşeceği hususu önem arz etmektedir. Davanın açılmış olması, davalının kötü niyetli addedilmesi için yeterli değildir. Ayrıca dava dilekçesinin davalıya usulüne uygun olarak tebliğ edilmiş olması aranmalıdır. Nitekim davalının bilmeme veya bilmesinin gerekmemesi hali, dava dilekçesinin tebliği ile ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla tüketicinin iyi niyeti, dava dilekçesinin kendisine tebliğ edilmesi ile kötü niyete dönüşecektir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. S. Özümücü (2012). Davanın açılmasına bağlanan hukuki sonuçların davanın açılmamış sayılması halinde değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70(2), s. 196-197.

veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi” şeklinde ortaya konmuştur. Kanunda “özel amaçlar” ile ne ifade edilmek istendiği belirtilmemiştir. Doktrinde “özel amaçlarla” ibaresinin “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla” şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir³⁸. Bununla birlikte, tüketicinin satın aldığı malın veya hizmetin nihai kullanımı veya tüketimi olması aranmıştır³⁹. Ayrıca gerçek kişiler yanında tüzel kişilerin de tüketici sıfatına sahip olabileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir. 2003 yılında eTKHK’da yapılan değişiklik kapsamında “tüketici” tanımı yeniden ele alınmıştır. Bu kapsamda tüketici, “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. İçeriği doktrin tarafından belirlenmeye çalışılan “özel amaçlarla” ifadesi yerine, “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla” denilerek açıklık sağlanmıştır. Önceki tanımda yer alan “satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen” ibaresi terkedilerek “edinen, kullanan veya yararlanan” şeklinde bir düzenleme benimsenmiştir⁴⁰. Tüketici sıfatını sadece satın almaya ve bununla birlikte nihai kullanan veya tüketen olmaya bağlayan önceki tanımla karşılaştırıldığında, değişiklikle getirilen kapsayıcı tanımlamanın yerinde olduğu belirtilmiştir⁴¹.

Tüketici kredisi sözleşmelerinin düzenlendiği mülga 87/102 sayılı ve yürürlükteki 2008/48 sayılı direktiflere baktığımızda tüketici kavramı, içeriği itibarıyla aynı şekilde ele alınmıştır. Buna göre tüketici, “direktif kapsamında yer alan işlemlerde, ticareti, işi veya mesleği dışında kalan amaçları gerçekleştirmek üzere hareket eden gerçek kişiler”

³⁸ Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 302-303.; A. Altop (2004). Türk hukukunda, Avrupa Birliği hukukunda ve uygulamada tüketici kavramı. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1-2), s. 7-8; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 196-197.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 36; Aslan, 1996, **a.g.k.**, 205-206; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 162-163.; M. F. Önder ve B. Özkul (2013). *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından tüketici kredisi sözleşmelerinde bankaya verilen şahsi güvence: Adi kefalet sözleşmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), s. 27.; A. Karakocalı (2008). Tüzel kişi tacirlerin tüketicilik vasfı. *Güncel Hukuk Dergisi*, 54 (6), s. 30-31.

³⁹ Altop, 2004, **a.g.k.**, 8; Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 302-303.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 163-164; O. S. Aydos (2009). Bağlı kredi verenin ayıplı mal nedeniyle sorumluluğu. *Haluk Konuralp Anısına Armağan, cilt 3*, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 120.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 62-63; R. Poroy (1978). Tüketicinin korunmasına ilişkin bazı özel hukuk sorunları. *Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan*, İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 522-523, 525.; Altop, kanunda yer alan “satın alarak nihai olarak kullanan ve tüketen” ifadesindeki kavramların birbirinden ayıramayacak şekilde kullanıldığını ifade etmiştir. Yazara göre sadece bir mal veya hizmeti satın alan ve aynı zamanda nihai olarak kullanan veya tüketen kişi, tüketici sıfatını taşımaktadır. Bunun yanında tüketici işlemine konu olan mal veya hizmetten doğrudan yararlanan; ama ‘satın alan’ dışında kalan kişilerin tüketici olarak değerlendirmeleri mümkün olmamalıdır. Altop, 2004, **a.g.k.**, 7; İnal, “satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen” ifadesinin tüketici kavramı açısından dar/sınırlayıcı olduğunu belirtmiştir. İnal, 2005, **a.g.k.**, 62;

⁴⁰ Altop, satın alma yerine edinme kavramının tercih edilmesi neticesinde, satın sözleşmesi dışında mülkiyetin naklini içeren trampa ve istisna gibi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerin de eTKHK kapsamına girdiğini; ayrıca, “kullanan ve yararlanan” ifadelerinin “edinen” kavramından bağımsız olarak kullanılması ile edinen dışında mal veya hizmeti kullanan veya bunlardan yararlanan kişilerin de eTKHK anlamında tüketici sıfatını taşıdıklarını ileri sürmüştür. Bkz. Altop, 2004, **a.g.k.**, 13.

⁴¹ İnal, 2005, **a.g.k.**, 62; Aslan, 2004, **a.g.k.**, 8.

olarak tanımlanmıştır⁴². Her iki direktif de tüzel kişileri hariçte tutmuş ve sadece gerçek kişilerin tüketici olabileceğini düzenlemiştir⁴³.

6502 sayılı TKHK ile getirilen tüketici tanımı, yürürlükteki AB direktifine benzer içerikte ele alınmıştır. ‘Tanımlar’ başlıklı m. 3’ün (k) bendinde tüketici, “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Kanundaki tüketici tanımının aynısına Yönetmelikte de yer verilmiştir. Tüketici tanımında 4077 sayılı kanunda yer alan “edinen, kullanan veya yararlanan” ibaresi yerine “hareket eden” ifadesi kullanılmış ve böylelikle direktife benzer şekilde kapsam daha da genişletilmiştir. Hareket etme kavramı ile edinme, kullanma ve yararlanma yanında tüketicinin sözleşme öncesinde ve sonrasında da korunabilmesinin önü açılmış bulunmaktadır⁴⁴. Ayrıca hareket etme ifadesinin edinme, kullanma ve yararlanma kavramlarını içermesi nedeniyle tüketici işlemine taraf olan kişi dışında söz konusu mal veya hizmeti kullanan veya bunlardan yararlananlar da tüketici kapsamında değerlendirilebilecektir.⁴⁵ 4077 sayılı TKHK’da benimsenen, gerçek kişiler yanında tüzel kişilerin de tüketici olabileceği hususu⁴⁶, yürürlükteki direktifin aksine, yeni kanunda da korunmuştur. Gerçek kişilerin ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmesi durumunda, tüketici sıfatına sahip olacakları aşîkârdır. Bu noktada gerçek kişinin tacir olup olmaması önem taşımamaktadır⁴⁷. Tüzel kişilerin tüketici sıfatını taşımaları noktasında ayrıma gidilmesi gerekir. Tüzel kişi tacirlerin tüketici sıfatını taşımayacakları

⁴² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 195.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 58; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 162, dnt. 387.

⁴³ S. Çabri (2010). *Konut finansmanı sözleşmeleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 51.

⁴⁴ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 8-9.; Y. Deryal ve Y. Korkmaz (2015). *Tüketici hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 50-51.;

⁴⁵ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 8-9; Altop, 2004, **a.g.k.**, 13.

⁴⁶ Kanunun gerekçesinde şu ifadeler yer almaktadır: “(k) bendine, yürürlükteki 4077 sayılı Kanundaki tüketici tanımı ve uygulamada yerleşmiş yargı içtihatlarıyla tüzel kişilerin de tüketici kavramı içerisinde yer alması ve özellikle kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların tüketici tanımı kapsamında değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşüncesiyle ‘tüketici’ tanımının kapsamına tüzel kişilerin de dâhil edilmesini teminen ‘gerçek’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘veya tüzel’ ibaresinin eklenmesi suretiyle kabul edilmiştir.”

⁴⁷ Karakocalı, 2008, **a.g.k.**, 31.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 51-52.; M. Ünlütepe (2014). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi. Ankara Barosu Dergisi, (2), s. 317.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 49.; N. Yavuz (2010). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 794.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 54.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 54.; “Bir tacirin bürsouna halı döşetmesi, yiyecek madde alması gibi işlerin nihai amacı tüketim olduğundan ve ticari işletmesi ile ilgili olmadığından bu işlemler için tüketici olarak kabul edilmektedir.” Bkz. Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 63-64.

doktrin⁴⁸ ve uygulama⁴⁹ tarafından kabul edilmektedir⁵⁰. Özel hukuk tüzel kişileri olan dernekler ve vakıflar ticari işletme işletmedikleri ve mesleki faaliyette bulunmadıkları sürece, TKHK kapsamında tüketici sıfatını taşıyabileceklerdir⁵¹. Ticari işletme işleten veya mesleki faaliyette bulunan dernekler ve vakıflar da ticari işletmeleri veya mesleki faaliyetleri ile ilgili olmayan amaçlar doğrultusunda yaptıkları işlemler açısından tüketici olarak kabul edilebileceklerdir⁵².

Tüketici kredisi sözleşmelerinin tanımında kredi alanın gerçek veya tüzel kişi olması üzerinden hareket edilmemiş, aksine tüketici kredisinin tüketiciye kullanılması niteliği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla gerçek kişiler yanında istisnai de olsa tüketici sıfatını taşıyan tüzel kişilerin, tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi alan taraf olmaları mümkün görünmektedir⁵³.

2.2. Sözleşmenin Konusunun Kredi Olması

“Kredi” ibaresi, Latince “credere” kelimesinden gelmekte ve kişiye duyulan güveni, kişinin inanılabilirliğini ifade etmektedir. Bankacılık alanında ise kredi, para ile ölçülebilen satın alma⁵⁴ gücünün geçici bir süre karşı tarafa bırakılması anlamını taşır. Bu

⁴⁸ Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 306-307.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 196.; Altop, 2011, **a.g.k.**, 83.; Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 794.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 7-8.; Ş. Akipek Öcal (2016b). Madde 3/Akipek şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 56.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 60.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 92.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 57, dnt. 123.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 50.; Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 317.

⁴⁹ YARGITAY 11. HD E. 1997/1815, K. 1997/5112, T. 26.6.1997; YARGITAY 11. HD E. 1997/8979, K. 1997/9841, T. 29.12.1997; YARGITAY 19. HD E. 2001/1782, K. 2001/5240, T. 5.7.2001; YARGITAY 13. HD, E. 2004/14229, K. 2005/1942, T. 10.2.2005; YARGITAY 14. HD E. 2009/3549, K. 2009/3951, T. 30.3.2009; YARGITAY HGK E. 2011/19-500, K. 2011/550, T. 21.9.2011; YARGITAY 13. HD, E. 2012/7451, K. 2012/13957, T. 30.5.2012 (Erişim tarihi: 3.12.2015)

⁵⁰ Aksi yönde bkz. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 59.; Karakocalı, 2008, **a.g.k.**, 33.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 63.; Altop, tüzel kişi tacirlerin eTKHK anlamında tüketici olarak kabul edilmeleri gerektiğini belirtmektedir. Altop, 2011, **a.g.k.**, 83.; Çeker, tüzel kişi tacir olan bir anonim şirkete, ticari amaçlar dışında açılan kredinin tüketici kredisi olarak nitelendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çeker, 1995, **a.g.k.**, 15; Gezder, tüzel kişi tacirlerin iktisadi faaliyet konuları dışında yaptıkları mal ve hizmet alımları açısından tüketici sayılmaları gerektiğini ileri sürmektedir. Yazar bu sonuca ulaştıktan sonra, tüzel kişi tacirlerin tüketici işlemi niteliğindeki sözleşmelerde zayıf taraf teşkil etmesinin tacir sıfatı nedeniyle mümkün olmadığını belirtmekte ve bu nedenle her ne kadar tüketici olarak kabul edilmeleri gerekse de eTKHK korumasından yararlanmalarının uygun olmadığını ifade etmektedir. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 158-161;

⁵¹ “Örneğin; yoksul öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan bir vakıf veya derneğin burs vermek üzere bankadan aldığı kredi tüketici kredisi sayılır.” Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1173.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 92.; Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 306-307.; Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 317.; B. Çetiner (2007). Konut kredisi sözleşmelerinin kuruluşu ve koşulları. *Legal Hukuk Dergisi*, (55), s. 2158.

⁵² Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 50.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 59-61; Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 794.; Akipek, 2016b, **a.g.k.**, 56.; Altop, 2004, **a.g.k.**, 10-11.; M. Özdeniz ve J. Kuleli (2014). *Kredi tahsisi ve kredi sözleşmeleri*. İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 8.

⁵³ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 410.; Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 308.

⁵⁴ Tekinalp, “satın alma gücü” ibaresine geniş anlam yüklerken, bu anlamın sadece para ile ölçülebilme şeklinde sınırlandırılmaması ve bir riskten doğacak sorumluluğun herhangi bir şekilde üstlenilmesinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ü. Tekinalp (2009). *Ünal Tekinalp’in banka hukukunun esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.479

durumda kredi veren, söz konusu ekonomik değerden karşı taraf lehine vazgeçmiş bulunmaktadır⁵⁵.

Tüketici hukuku alanında kredilendirme, tüketicinin yöneldiği edime hemen ulaşabilmesine rağmen, kendisine bedeli daha sonra ödeme imkânı tanınması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Tüketicinin yöneldiği edimin bir mal veya hizmet ya da para olması, kredilendirme anlamında farklılık arz etmemektedir⁵⁶. Dolayısıyla taksitle satış ve finansal kiralama sözleşmelerinde de aslında tüketicinin kredilendirilmesi söz konusudur. Ancak tüketici kredisi sözleşmeleri, kanunda ayrı bir bölüm altında düzenlenmiştir. Tüketici kredisi sözleşmelerinin konusu ise, tüketicinin kredi veren⁵⁷ tarafından kredilendirilmesidir. Kredilendirme ile ilgili 4077 sayılı TKHK döneminde kanuni tanımda yer alan sınırlama 6502 sayılı TKHK ile terk edilmiştir. Kredinin nakit olarak kullanılması zorunluluğu ve bir mal veya hizmet edinme amacıyla alınması gerekliliği kaldırılmıştır. Tüketicinin doğrudan bir mal veya hizmet edinme amacı taşımadan, sırf ihtiyacı nedeniyle aldığı kredi, artık tüketici kredisi kapsamında değerlendirilecektir⁵⁸. Bununla birlikte nakit olarak verilen kredi yanında tüketiciye sağlanan taksitlendirme, ödemenin ertelenmesi ve benzeri finansman kolaylıkları da TKHK anlamında kredi niteliği taşıyacaktır⁵⁹. Ancak TKHK açısından önem arz eden nokta, ileride de değineceğimiz üzere, tüketicinin kredilendirilmesi karşılığında faiz veya benzeri menfaatin kredi verene sağlanması gerekliliğidir.

Tüketici kredisi sözleşmeleri açısından hangi kredilendirme yöntemlerine hukuken cevaz verildiği önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bazı kredi türlerini ve bunların tüketici kredisi sözleşmelerinde yer alıp alamayacağı hususunu, ayrı bir paragraf başlığı açmak suretiyle değerlendirmeyi uygun gördük⁶⁰.

⁵⁵ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 7-8.; Baykan (2004). Türkiye’de tüketici kredileri: *Tüketici kredilerinde yeni gelişmeler*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 55; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 382; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 21; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 477; M. D. Yener (2008). *Kredi açma sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. s. 10, 13; O. Oy ve G. Güngöler (2008). *Türk hukuk mevzuatına göre kredi ve kredi teminatları*. İstanbul: Beta Yayınları, s. 3; B. Şit (2011). *Türk hukukunda banka kredisi kavramı ve buna bağlanan sonuçlar*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 3, 7; M. A. Gümüş (2013). *Borçlar hukuku özel hükümler cilt 1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 366; Ü. Somuncuoğlu (1976). Bankalarca açılan kredilerle ilgili sözleşmeler üzerine bir inceleme. *İstanbul Barosu Dergisi*, 60 (1-2-3), s. 55-56; O. Yalçın (2006). *Banka kredi sözleşmelerindeki genel işlem şartlarının geçerliliği*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 22-23; D. Gürses (2011). Kredi teminatı olarak üst hakkı ipoteği. *Bankacılar Dergisi*, (76), s. 4; A. Nar (2009). *Yabancı Para İpoteği*. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 68-69; Özdeniz ve Kuleli, 2014, **a.g.k.**, 2-3.

⁵⁶ Baykan, 2004, **a.g.k.**, 55.

⁵⁷ Kredi veren ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Başlık, 2.1.1.

⁵⁸ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 244, 249; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 382, dnt. 403; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 238.

⁵⁹ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 489.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 414; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 281.

⁶⁰ Kredi türleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. “Üçüncü Paragraf”.

2.3. Kredinin Tahsis Edileceği Amacın Sınırlandırılmış Olması

Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin aldığı krediyi tahsis edeceği amaç sınırlandırılmış bulunmaktadır. Bu husus, kanunda açık bir belirleme olmamasına rağmen, tüketicinin tanımından çıkmaktadır. Nitekim tarafı olduğu tüketici işlemlerinde ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmek zorunda olan tüketici, krediyi de ticari veya mesleki olmayan amaçları gerçekleştirmek için almalıdır. Bu kapsamda tüketici, mevcut bir borcunu kapatmak, ihtiyaçlarını karşılamak ya da çeşitli mal veya hizmet edinimi için kredi kullanabilecektir. Bu ihtiyaçlar eğitim, sağlık, tatil, giyim, gıda şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Taşıtlar ve dayanıklı tüketim eşyaları, tüketici kredilerinin büyük çoğunlukla harcandığı ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır⁶¹. Bu doğrultuda ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi, eğitim kredisi, tatil kredisi gibi farklı adlandırmalarla tüketicilere kredi imkânı sunulmaktadır. Ancak kredi alanın tedarik ettiği krediyi ve kredi ile satın aldığı mal veya hizmeti, ticari ya da mesleki olmayan amaçlar doğrultusunda kullanması gerekir⁶². Mesleki ya da ticari boyutta yürütülen zirai faaliyetler için kullanılan krediler de kapsam dışı kabul edilmelidir⁶³. Aynı şekilde kredi ile satın alınan mal veya hizmetin karma amaçla kullanılması halinde, tüketici kredisinin varlığından söz edilemeyecektir. Karma amaçla hareket edilen durumlarda kredi alan, kısmen tüketici olmakta, kısmen de ticaret ya da meslek erbabı gibi davranmaktadır. Bu şekilde davranan kişilerin ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında yaptıkları işlemler muhasebe tekniği açısından bir bütündür ve bölünme kabul etmez. Bu amaçla mal veya

⁶¹ Oy ve Güngöler, 2008, **a.g.k.**, 18; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 409; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 384; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 25.

⁶² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 200-201.; Altop, 2011, **a.g.k.**, 86; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 415; Bu durum, TKHK’da yer alan tüketici tanımının doğal bir uzantısıdır. Akipek, 2016b, **a.g.k.**, 56.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 44; İnal, 2005, **a.g.k.**, 317; S. Öztekin (2008). Genel olarak tüketici kredileri ve tüketici kredilerinde kişisel teminatlar. *Bankacılar Dergisi*, (67), s. 7; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 380-381.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 490.; Çeker, 1995, **a.g.k.**, 15.; YARGITAY 19. HD. E. 2005/2708, K. 2005/3239, T. 28.3.2005; “Somut uyuşmazlıkta, davanın konusunu oluşturan temel ilişkinin davalı Özcan şirketi tarafından alınan taşıt kredisi sözleşmesinden kaynaklandığı, alınan kredinin davalı şirket için kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda, kullanılan kredinin 4077 sayılı yasanın 10.maddesinde açıklanan tüketici kredisi olarak kabulüne olanak yoktur.” YARGITAY 13. HD. E. 2005/3948, K. 2005/10375, T. 20.6.2005; “Somut uyuşmazlıkta kredi başvurusunda bulunan asıl borçlunun tekstil işiyle uğraştığı ve iş yeri sahibi olduğu yazılmış olup davalının, kefil olduğu genel nakdi ve gayri nakdi kredi sözleşmesinde bu sözleşmenin bir tüketici kredisi sözleşmesi olduğuna dair hiçbir hüküm bulunmadığı gibi, içeriğindeki şartlar incelendiğinde bir tüketici kredisi olmadığı, ticari kredi niteliğinde bulunduğu görülmektedir.” YARGITAY 13. HD. E. 2008/4533, K. 2008/5478, T. 17.4.2008; YARGITAY HGK. E. 2011/19-500, K. 2011/550, T. 21.9.2011. (Erişim tarihi: 20.12.2015)

⁶³ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 6; “Somut uyuşmazlıkta davacı Banka, davalıya Tarımsal kredi ikraz sözleşmesi ile kredi kullandırmış olup, kullandırılan kredi yasanın 10 ve 10/A maddesi kapsamına girmemektedir. O halde davaya bakma görevi Tüketici Mahkemesinin değil, Ticaret Mahkemesininindir.” YARGITAY 13. HD. E. 2005/4372, K. 2005/9789, T. 9.6.2005; “Davalılar yukarıda tanımlanan tüketici tanımı kapsamında olmadığı gibi kullanılan tarımsal kredi sözleşmesinin 4077 sayılı yasanın 10. maddesi kapsamında tüketici kredisi olarak kabul etmek mümkün değildir.” YARGITAY 13. HD. E. 2006/14957, K. 2007/2333, T. 21.2.2007. (Erişim tarihi: 20.12.2015)

hizmet satın alınmasını tüketici işlemi, tahsis edilen krediyi de tüketici kredisi saymak mümkün değildir⁶⁴.

Kredi veren kuruluşun, tüketicinin aldığı krediyi ticari veya mesleki olmayan amaçlara tahsis edip etmediğini denetleme ya da takip etme gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Uyuşmazlık halinde ise, tahsis edilen kredinin ticari veya mesleki olmayan amaçlarla kullanılıp kullanılmadığı hususunun ispatı, ayrı bir önemi haizdir. Zira kredi, ticari veya mesleki amaçlara özgülenmişse⁶⁵, taraflar arasındaki kredi sözleşmesi, 6502 sayılı TKHK kapsamı dışında kalacak ve uyuşmazlık genel mahkemelerin görev alanına girecektir. Bu bakımdan ilgili hususun ispatı, Türk Medeni Kanunu m. 6 ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190 nazara alınarak tespit edilecektir. İlgili hükümler doğrultusunda, aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispat etmek durumundadır. Dolayısıyla ispat yükü, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine sonuç çıkaracak olan tarafa ait olmaktadır. Taraflar arasındaki kredi sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, kredinin ticari veya mesleki amaçlara özgüldüğü hususunun ileri sürülmesinde kredi verenin çıkarı vardır. Zira bu yönde bir tespit yapıldığında, aradaki kredi ilişkisi TKHK kapsamı dışında kalacak ve tüketiciye sağlanan korumalar bertaraf edilmiş olacaktır. Görüldüğü gibi kredinin ‘ticari veya mesleki amaçlara özgüldüğü’ yönündeki iddiaya bağlanan hukuki sonuç kredi veren lehine olmaktadır. Bu sebeple ilgili iddianın ispatının kredi verene düştüğü, mevzuat gereğince düşünülebilir. Ancak böylesine bir sonucun ‘delillere iktidar prensibi’ne aykırılık taşıyacağı gözden kaçırılmamalıdır. Bir vakianın varlığı ya da yokluğu hususu açıklığa kavuşturulurken, taraflardan hangisinin delillere hâkim olduğu ve yargıca daha kolay sunabileceği hususlarından hareket eden bu prensip gereği, ilgili

⁶⁴ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 5; A. Zevkliler ve M. Aydoğdu (2004). *Tüketicinin korunması hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 84; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 52.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 95.; “Bir ticari ortaklığın kendi adına araç alması ve bu aracı ticari ortaklığın işlerinde kullanması ve bazen de özel nitelikte kullanması, işlemin niteliğini değiştirmez. Aksi halin düşünülmesi, hem vergi yasaları ve hem de ortaklık bilançosu bakımından karışıklıklar yaratacak nitelik taşımaktadır. Bu itibarla, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde 4077 sayılı Yasanın uygulanması söz konusu değildir.” YARGITAY 11. HD. E. 1997/1815, K. 1997/5112, T. 26.6.1997. (Erişim tarihi: 20.12.2015).; Çabri, karma amaçlı olarak kredinin kullanılması halinde, zayıf konumda bulunan tüketicilerin korunması gerektiğini, taraflar arasındaki kredi ilişkisinin tüketici kredisi sayılmasının yerinde olacağını belirtmektedir. Yazar, kredinin kullanılması amacının ticari veya mesleki yönden ağır basması durumunda, kredi sözleşmesinin tüketici işlemi olarak nitelendirilemeyeceğini ileri sürmektedir. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 381-382.; Aynı yönde bkz. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 62-63.

⁶⁵ Kredinin ticari veya mesleki olmayan amaçla alınması gerekliliği, sözleşmenin kuruluş anında mevcut olmalıdır. Sözleşme geçerli bir şekilde kurulduktan sonra kredi alanın amacının değişime uğraması ve aldığı krediyi ticari veya mesleki amaçlara tahsis etmesi, taraflar arasındaki hukuki işlemi tüketici işlemi olma vasfının etkilemeyecektir. Dolayısıyla önemli olan, söz konusu işlemin yapılması anında kredinin ticari veya mesleki olmayan alanlara özgüleme amacının bulunması gerekli ve yeterlidir. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 382.

vakıanın ispatı, delilleri tedarik gücüne sahip olan tarafa yüklenmelidir⁶⁶. Her ne kadar kredinin ticari veya mesleki amaçlara özgü olduğu iddiasına bağlanan hukuki sonuç kredi veren lehine olsa da, ilgili iddianın aksinin ispatına yarayan delillerin yargıca sunulması, kredi alan için daha kolaydır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, delillere iktidar prensibi ile dürüstlük kuralı arasında da sıkı bir ilişki mevcuttur. İspat külfetinin, delilleri daha kolay tedarik edebilme imkânına sahip olan kredi alan yerine kredi veren üzerine tahsisi, dürüstlük kuralına aykırılık taşıyacaktı⁶⁷. Bu gerekçelerle, münhasıran ‘kredinin ticari veya mesleki amaçlara özgü olduğu’ yönündeki iddianın aksinin ispatının kredi alana yüklenmesi, kanımızca yerinde olacaktır⁶⁸.

2.4. Kredinin İvaz Karşılığı Kullanılması

Tüketici kredisi sözleşmesinin tarafı olan kredi veren, kredi verme işini ticari veya mesleki faaliyeti kapsamında yapmaktadır⁶⁹. Bu anlamda kredi verenin tüketiciye kredi kullandırması, tacirin ticari işletmesini ilgilendirmekte ve tacir için ticari iş niteliği taşımaktadır⁷⁰. Tacir olan kredi veren, kullandırdığı kredi miktarı karşılığında tüketiciden faiz isteme hakkına sahiptir. Nitekim bu husus, “ticari tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir” hükmü ile Türk Borçlar Kanunu’nda (m. 387/II) düzenlenmiştir⁷¹. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmelerinin kanuni tanımında (6502 s.k. m. 22/I), tüketici kredisinin “faiz veya benzeri bir menfaat karşılığı” kullandırılması gerektiği ifade edilmiştir⁷². Faiz veya benzeri bir menfaat almaksızın kredi kullandırılması halinde aradaki sözleşme, tüketici kredisi olma niteliğini kaybedecek ve genel hükümlere tabi olacaktır⁷³.

Kredi verenin tüketiciye tahsis ettiği kredi karşılığında sağladığı menfaatin “faiz” kelimesi ile ifade edilmesi şart değildir. Finans sektöründe farklı terimler kullanılarak da faiz benzeri menfaatlerin temin edildiği görölmektedir. Bu doğrultuda katılım

⁶⁶ B. Umar ve E. Yılmaz (1980). İspat yükü. İstanbul: Kazancı Matbaacılık, s. 45.; İ. E. Postacıoğlu (1975). *Medeni usul hukuku dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, s. 538-539.; S. Üstündağ (1997). *Medeni yargılama hukuku*. İstanbul: Alfa Yayınları, s. 619.

⁶⁷ Üstündağ, 1997, **a.g.k.**, 619.; Umar ve Yılmaz, 1980, **a.g.k.**, 46.; Postacıoğlu, 1975, **a.g.k.**, 538-539.

⁶⁸ Gümüş, tüketici sıfatı taşıdığını iddia eden kişinin, bu iddiasını ispatla yükümlü olduğunu belirtmektedir Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 30.

⁶⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 178.

⁷⁰ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 311.; C. Yavuz, F. Acar ve B. Özen (2014). *Türk borçlar hukuku özel hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, s. 740; H. Tandoğan (2008). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri cilt 1/2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 299.

⁷¹ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195; Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 299; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 740.

⁷² Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 486.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 409; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 58; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.

⁷³ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 384.

bankalarının tüketicilere sağladığı finansman⁷⁴ karşılığında aldığı faiz benzeri menfaate, kar payı adı verilmektedir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nin "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde de "yönetmelik hükümlerinin katılım bankaları yönünden kar payı dikkate alınarak" uygulanacağı belirtilmektedir. Yine aynı şekilde komisyon, vade farkı⁷⁵ gibi muhtelif adlandırmalarla tüketiciden alınan ödemeler yanında, yapılan gerçek harcamaları önemli ölçüde aşan masraflar da faiz benzeri menfaat teşkil edecektir⁷⁶.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 4'te tüketici kredisi sözleşmesi, 6502 sayılı TKHK'daki tanıma benzer şekilde tanımlanmıştır. Ancak Yönetmelik'teki tanımda kredinin "faiz, ücret veya benzeri bir menfaat" karşılığında kullandırılmasından bahsedilmiş; kanunda ise kullandırılan kredinin karşılığı olarak sadece "faiz veya benzeri bir menfaat" sağlanması kabul edilmiştir. Bu tanımlamalar ışığında Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde verilen tüketici kredisi sözleşmesi tanımı ile kanunda verilen tanım çelişmektedir. Belirtmek gerekir ki, ücret ve faiz nitelik itibarıyla birbirinden farklı kavramlardır. Kredi verenin amacı, elindeki mevduatı gerçek veya tüzel kişilere kredi şeklinde tahsis ederek karşılığında kar elde etmektir. Belirli oranlar üzerinden alınan bu kar, kredi verenin faiz gelirini oluşturmaktadır. Faiz, kredi verenin kredi miktarından mahrum kalmasının ve bunu kredi alana kullandırmasının bir karşılığı olmaktadır. Yine yönetmelikte verilen tanımlamaya göre ücret, "faiz, vergi, fon ve benzeri yasal giderler dışında kalan ücret, komisyon, masraf ve benzeri adlar altında alınan her türlü parasal tutar" şeklinde ifade edilmiştir. Görüldüğü gibi söz konusu yönetmelik dahi ücret kavramını, faizden ayrı bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Nitelik itibarıyla faizden farklı bir kavram olan ücretin, yönetmelik vasıtasıyla tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklı ilişki içerisine dâhil edilmesi yerinde değildir. Kanun koyucu, kullandırılan kredi karşılığında temin edilen menfaatin "faiz ya da faiz benzeri" olmasını aramıştır. Kanun böyle bir belirleme yapmışken, sadece "ücret" alınarak kullandırılan kredilerin yönetmelik gereği tüketici kredisi sözleşmesi kapsamında değerlendirilmesi kanuna aykırılık teşkil eder. Nihayetinde faizsiz kullandırılan ancak

⁷⁴ Şit, 2011, **a.g.k.**, 57; Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik "Katılım bankalarınca finansman sağlama yöntemleri" başlıklı m. 19: "(1) Kanunun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında kredi sayılacağı belirtilen finansman yöntemlerine ilişkin usul ve esaslar aşağıda belirtilmiştir... (b) Bireysel Finansman Desteği: Bireysel ihtiyaçlar için, gerçek kişi alıcıların doğrudan satıcılardan aldıkları mal veya hizmet bedelinin, katılım bankası tarafından satıcıya ödenmesi koşuluyla alıcının borçlandırılması işlemidir. Bu yöntemle kullanılacak fonlarla ilgili alım satım ilişkisi belgenin bir suretinin muhafazası zorunludur." R.G. T.1.11.2006, S. 26333.

⁷⁵ Ülgen vd., vade farkının hukuki nitelik itibarıyla anapara faizi hükmünde olduğunu belirtmektedir. H. Ülgen vd. (2015). *Ticari işletme hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 78-80.

⁷⁶ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 486.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 384.

mevzuat gereği alınmasına cevaz verilen ücretlerin tahsil edildiği kredi sözleşmeleri, karşılığında “faiz veya benzeri bir menfaat” elde edilmediği için tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilemeyecektir⁷⁷. Yönetmelik’teki tanımlamanın kanundaki gibi, “faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında” şeklinde okunması gerekir.

2.5. Sözleşme Kapsamında Öngörülebilecek Teminatlar

Kredi veren, tüketicilere kullandırdığı kredilerin geri ödenmesi noktasında kimi zaman sadece müşterisinin şahsi taahhüdüne itimat etmekte; kimi zaman da kendisine yeterli güvenceyi muhtelif şekillerde sağlamaktadır. Bu bağlamda kullanılan kredilerin “teminatsız (açık) – teminatlı kredi” ayrımına tabi olduğundan bahsetmiş⁷⁸.

Teminatlı kredilerde kredi veren, önceden hazırlanan matbu tüketici kredisi sözleşmesine koyduğu hükümlerle farklı nitelik taşıyan çok sayıda güvenceye sözleşmede yer vermektedir. Sözleşmenin tarafı olan tüketicinin sosyal ve maddi durumuna göre, bu güvencelerin bir kısmı ya da tamamı sözleşme içeriğine dâhil edilmektedir. Bu kapsamda kredi veren, gayrimenkul ipoteği, menkul rehni, alacak rehni ve ticari işletme rehni gibi aynı teminatlar yanında; kefalet, garanti, borca katılma ve banka teminat mektupları gibi şahsi teminatlar da talep edebilmektedir⁷⁹.

Menkul rehni ve özellikle taşıt rehni, tüketici kredisi sözleşmelerinde yaygın kullanıma sahip aynı teminat türü olarak karşımıza çıkmaktadır⁸⁰. Taşıt kredilerinde kredi veren, genellikle kredinin tahsis edileceği taşıt üzerinde rehin kurmakta, gerek görmesi halinde ilave taşıt rehni ya da şahsi teminat talep edebilmektedir. Yine ihtiyaç kredilerinde, sözleşmenin içeriğinde ya da ek bir sözleşme ile taşıt üzerinde rehin kurulması kararlaştırılmaktadır. Bu durumda taşıt teminatlı kredi karşımıza çıkmaktadır. Üzerinde rehin kurulacak taşıtın, kredi sözleşmesine taraf olan tüketiciye ya da üçüncü bir kişiye ait olması mümkündür. Taşıt rehni kararlaştırılmışsa, taşıtın rehinli ve satılamaz olduğuna dair kaydın trafik siciline konulması yetkisi, sözleşme ile kredi verene tanınmaktadır. Ayrıca kredi verenin, tüketicinin banka nezdinde bulunan mevduatı, menkul kıymeti, kıymetli evrakı ve kiralık kasası üzerinde hapis hakkı olduğu ve

⁷⁷ Aynı yönde bkz. Karakocalı ve Kuşun, 2015, **a.g.k.**, 99.

⁷⁸ Oy ve Güngöler, 2008, **a.g.k.**, 10; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30, 207; Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12 B. Ş. Parlak (2001). *Tüketici kredisinden doğan hukuki uyumsuzluklar ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uygulaması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, s. 26; Somuncuoğlu, 1976, **a.g.k.**, 56.

⁷⁹ Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49-50; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30, 207, 208-210; Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4; Detaylı bilgi için bkz. Oy ve Güngöler, 2008, **a.g.k.**, 10-14, 36-78.

⁸⁰ Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 209.

tüketicinin bütün alacakları ile hesaplarının rehinli olduğu sözleşme ile belirlenmektedir. Gayrimenkul üzerinde ipotek tesisi, gerektirdiği formalite ve ek masraflar nedeniyle, yüksek miktartlı krediler haricinde çok tercih edilmemektedir. Kredi teminatı olarak gayrimenkul ipoteği kurulduğu takdirde, geri ödemelerin uzun vadelere yayıldığı ve tüketicilere kolaylık sağlandığı görülmektedir⁸¹. İpotek kurulması halinde, üzerinde ipotek kurulan gayrimenkulün niteliğine göre, kredi sözleşmesine uygulanacak hükümler farklılık arz edecektir. 6502 sayılı TKHK m. 32'ye göre, sahip oldukları konutlar üzerinde ipotek kurularak tüketicilere kullandırılan krediler, konut finansmanı sözleşmesi kapsamında değerlendirilecek ve bu bölüm hükümlerine (m. 32 – 39) tabi olacaktır⁸². Bu şekilde kanun koyucu, bu sözleşmeden kaynaklanan alacakların menkul kıymetleştirilmesine olanak tanımıştır⁸³. Konut dışındaki gayrimenkuller üzerinde ipotek kurularak tüketicilere kredi kullandırılan sözleşmeler, tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilecektir. 6502 sayılı TKHK, 2008/48 sayılı direktiften bu konuda ayrılmaktadır. Direktif, sadece konut değil, tüm gayrimenkul değerleri üzerinde teminat kurulması suretiyle tüketicilere kredi kullandırılmasını kapsam dışı tutmaktadır.

Kredi veren, tüketicinin kredi itibarına göre, kimi zaman aynı teminat yanında şahsi teminat talep edebilmekte, kimi zaman da sadece şahsi teminatı yeterli görebilmektedir. Şahsi teminatlar, aynı teminatların aksine, tüketici dışında üçüncü kişiler tarafından verilmeyi gerektirir. Şahsi teminat veren kişi, kredi verene karşı verdiği teminat miktarı kadar tüm malvarlığı ile sorumlu olmaktadır⁸⁴. 6502 sayılı TKHK m. 4 gereği, tüketicinin aldığı krediyi güvence altına amaçlı verilen şahsi teminatlar, her ne ad altında olursa olsun, adi kefalet sayılacak ve adi kefaletin geçerlilik şartlarına tabi tutulacaktır⁸⁵.

⁸¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 210; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 26; Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, s. 26.

⁸² Çabri, 2010, **a.g.k.**, 29; M. Aydoğdu (2007). Konut finansman sistemi ve sözleşmelerinin tüketici hukukuna etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (Özel sayı), s. 564; S. Reisoğlu (2007). Konut edinme amaçlı konut finansmanı sözleşmeleri ve uygulama sorunları. *Bankacılar Dergisi*, (61), s. 77-78, 80.; Krş. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 222-223.; Krş. A. Kalender (2015). 6502 sayılı TKHK hükümlerine göre konut finansmanı sözleşmelerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(2), s.224-226.; F. Acar (2015). Konut finansmanı sözleşmesi. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015* (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık), s. 200.

⁸³ Reisoğlu, 2007, **a.g.k.**, 77-78; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 29.

⁸⁴ B. Özen (2012). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde kefalet sözleşmesi*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 5-6; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30-31; Parlak, 2001, **a.g.k.**, 26.

⁸⁵ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 321; S. Arkan (2016). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Sözkesen Matbaacılık, s. 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 46; Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, 32-33; H. Tokbaş (2015). Tüketici hukukunun temel ilkelerinin bankacılık sektörü açısından değerlendirilmesi ve eleştirisi: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 32; Ş. Akipek Öcal, Ö. Uzun Kazmacı ve E. Hamamcioğlu (2015). Bankacılık sektöründe kefalet: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 149; A. Altop (2015). Bankacılık sektöründeki tüketici işlemlerinde tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar: *6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s. 9-11.; B. Özen (2016a). Madde 4/Özen şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 110-111.; O. H. Şener (2016). *Ticari*

Tüketici kredilerinde verilen diğer teminatlar, kıymetli evrak düzenlenmesi ve kredi hayat sigortası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kredi verenin, kullandığı kredi karşılığında tüketiciden kıymetli evrak talep etmesi halinde, sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu niteliğe aykırı şekilde düzenlenen senetler, tedavüle girse bile, sadece tüketici yönünden geçersiz olacaktır⁸⁶. Kredi hayat sigortasında ise kredi veren, tüketicinin ölümü veya tam ve daimi maluliyet durumlarında kredi geri ödemelerinin yapılmaması riskini sigortalatmakta ve kalan kredi borcunu sigorta şirketinden tahsil etmektedir⁸⁷. Kredi borcu kapatıldıktan sonra sigorta tazminat bedelinden arta kalan miktar olursa bu miktar, mirasçılara veya sigortalının kendisine ödenmektedir. Ancak eski kanunda karşılığı olmayan 6502 sayılı TKHK m. 29 gereği kredi veren, tüketicinin açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptıramayacağı gibi, tüketicinin istediği sigorta şirketinden sağladığı teminatı da kabul etmek zorundadır⁸⁸.

3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Hukukumuzda sözleşmeler genel olarak Türk Borçlar Kanunu'nun özel borç ilişkileri kısmında düzenlenmekte; kimi özel kanunlarda da farklı sözleşme tipleri yer almaktadır. Borçlar hukukuna hâkim olan irade serbestisi ve sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği taraflar, kanunda düzenlenmiş sözleşme tiplerini kullanabilecekleri gibi, kanunda yer almayan tipte ve içerikte sözleşme düzenleyebilmektedirler. Bu bağlamda kanunda öngörülüp düzenlenen sözleşmelere "isimli (tipik) sözleşme", kanunda düzenlenmeyen sözleşmelere ise "isimsiz (atipik) sözleşme" denilmektedir⁸⁹. Yapılan bu ayrımда isimli sözleşmeler açısından önemli olan, sözleşmenin tipini ortaya koyan asli edim yükümlülüklerinin kanunda yer alması gerekliliğidir⁹⁰.

4077 sayılı TKHK'nın ilk halinde tüketici kredisi sözleşmesini tanıımı yapılmamış ve tek maddede (m. 10) sözleşmenin şekli, zorunlu içeriği vb. hususlarda düzenleme getirilmişti. Doktrinde bir görüş⁹¹, sözleşmenin tanıımı yapılmadığı ve dolayısıyla asli

işletme hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 75.; R. Ayhan, M. Özdamar ve H. Çağlar (2015). *Ticari işletme hukuku genel esaslar*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 21-22.

⁸⁶ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 320; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 42-43; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 151-152.

⁸⁷ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 321; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 211.

⁸⁸ Özen, 2015a, **a.g.k.**, 42-43; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 443-444; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 204-205; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 323.

⁸⁹ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 206-207; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 213; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, s. 4.

⁹⁰ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 38; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 4.

⁹¹ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 67; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 40; Tüketici kredisi sözleşmesinin karz (tüketim ödücü) sözleşmesi niteliği taşıdığı yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 36, dnt. 34, s. 37-38; İnal, 2005, **a.g.k.**, 310; Gezder, bağlı krediyi oluşturan sözleşmeler arasındaki bağın tarafların kendi iradesi ile değil, bizzat kanun koyucunun öngörüsü ile

edim yükümlülükleri ortaya konmadığı hususlarından hareketle, bu düzenlemenin yeni bir isimli sözleşme yaratmadığı ve aslında Borçlar Kanunu'nda yer alan faizli karz akdi niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Diğer bir görüş⁹² ise, her ne kadar hüküm ve sonuçları itibarıyla kapsamlı bir düzenleme getirmese de, sözleşmenin eTKHK m. 10'da zikredilmiş olması ve tüketiciler açısından sorun teşkil eden noktaların kısmen ele alınmış olması nedeniyle, tüketici kredisi sözleşmesinin isimli bir sözleşme özelliğini taşıdığını ileri sürmüştür.

2003 yılında 4077 sayılı TKHK'da yapılan değişiklik ile sözleşmenin tanımı verilmiş ve kredinin nakit olarak kullanılacağı belirtilmişti. Ayrıca değişiklikle sözleşmenin hüküm ve sonuçlarına ait tüketiciyi koruyucu nitelikte kapsamlı düzenlemelere yer verilmişti. Dolayısıyla değişiklik sonrasında tüketici kredisi sözleşmesinin kanunda düzenlenmiş isimli bir sözleşme niteliğine kavuştuğu söylenebilir⁹³.

6502 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesi ile tüketici kredisi sözleşmesinin tanımı, uygulama alanı, hükümleri ve sonuçları açısından kapsamlı düzenlemeler getirilmiştir. Kredi verenin asli edimi ödünç, ödemenin ertelenmesi veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi kullanması; tüketicinin asli edimi ise, kullandığı kredi karşılığında faiz veya benzeri bir menfaat sağlaması şeklinde ortaya konmuştur. Bağlı kredi sözleşmesinin oluşturduğu hukuki ilişki, hüküm ve sonuçları ile birlikte ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ayrıca kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, sözleşmede değişiklik yapılması, tüketicinin sahip olduğu cayma hakkı, erken ödeme hakkı ve temerrüt gibi hususlar kanun tarafından ele alınmıştır. Dolayısıyla 6502 sayılı TKHK anlamında tüketici kredisi sözleşmesi, isimli (tipik) sözleşme niteliğini haizdir⁹⁴. Diğer yandan tüketici kredisi sözleşmesini, TBK'da çeşitli seçenekleri olan tüketim ödünç sözleşmesinden tamamen farklı, yeni bir sözleşme tipi olarak düşünmemek gerekir. Nitekim kanun koyucu, tüketim ödünç sözleşmesini o seçeneklerden

gerçekleştiğini ve bu nedenle bağlı tüketici sözleşmesinin tipik bir sözleşme sayılması gerektiğini belirtmiştir. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 68, dnt. 191; Çınar, ilgili düzenleme doğrultusunda bağlı kredi sözleşmesinin isimsiz sözleşme olduğunu ifade etmiştir. Çınar, 2015, **a.g.k.**, 40.

⁹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 213-214, 218.

⁹³ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 40; Tüketici kredisi sözleşmesinin isimli bir sözleşme olduğunu belirten Aslan, tüketici kredisi tanımına uyan sözleşmelere öncelikle eTKHK m. 10'un ve (eTKHK'da yer alan) emredici nitelikteki hükümlerin uygulanacağını ifade etmiştir. Yazar, eTKHK'da hüküm olmayan hallerde ise genel hükümlerin uygulama alanı bulacağını ileri sürmüştür. Aslan, 2004, **a.g.k.**, 335; Aksi yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 36, dnt. 34, s. 37-38; İnal, 2005, **a.g.k.**, 310.

⁹⁴ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 40-41.; Ş. Akipek Öcal (2016c). Genel olarak tüketici kredileri. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 398-399.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 99.

arındırarak, belirli bir konuyu içerecek şekilde, yine belirli kişiler arasında akdedilebilen ve faiz veya faiz benzeri menfaatin ödünç verene mutlaka sağlandığı bir sözleşme olarak, tüketici kredisi sözleşmesini düzenlemiştir. Bu bağlamda tüketici kredisi sözleşmesi, kanun koyucunun iradesi doğrultusunda, ticari (faizli) tüketim ödünç sözleşmesinin taraf ve konu itibarıyla sınırlanmış özel bir görünümünü teşkil etmektedir⁹⁵.

Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi veren ile tüketici arasında, karşılıklı irade beyanlarının uyuşması sonucu kurulan rızai bir sözleşmedir. Sözleşmenin kurulması için kredi verenin krediyi tüketiciye teslim etmesi gerekmemektedir. Ancak uygulamada sözleşmenin yapılmasını müteakiben kredi miktarı tüketiciye teslim edilmektedir. Bununla birlikte kanuni tanım gereği tüketicinin kullandığı kredi karşılığında faiz veya benzeri bir menfaat sağlaması zorunlu olduğundan, tüketici kredisi sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir⁹⁶. Faiz veya benzeri bir menfaat elde edilmeksizin kredinin nakit olarak kullanıldığı durumlarda, aradaki sözleşme tüketici işlemi olsa da⁹⁷, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindeki faizsiz tüketim ödünç söz konusu olacaktır⁹⁸. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmesinde kredi veren, kredi miktarının sözleşme süresi boyunca tüketici tarafından kullanılmasına katlanmaktadır⁹⁹. Dolayısıyla kredi verenin, kredi miktarının tamamını sözleşme süresi boyunca geri isteyememesi ve söz konusu değer tüketicinin tarafından kullanılmasına katlanma yükümlülüğü, sürekli bir edim olması itibarıyla, tüketici kredisi sözleşmesine sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme hüviyeti kazandırmaktadır¹⁰⁰. Son olarak kredi verenin belirlenen miktardaki krediyi kararlaştırılan süre boyunca tüketiciye kullandırma

⁹⁵ Tüketici kredisi sözleşmesinin, tüketim ödünç sözleşmesi niteliği taşıdığı yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 36, dnt. 34, s. 37-38; İnal, 2005, **a.g.k.**, 310; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 366, 370.; Konut finansmanı sözleşmesi açısından bkz. Çetiner, 2007, **a.g.k.**, 2155-2156.; A. Zevkliler ve K. E. Gökyayla (2016). Borçlar hukuku özel borç ilişkileri. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 424.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 67-68.; E. Kurt (2014). *Tüketim ödünç sözleşmesi (karz akdi)*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 159.; Burada ifade edilmesi gereken diğer bir husus, tüketici kredisi sözleşmesinin farklı görünümleri olabileceği, ancak hangi görünümü olursa olsun, artık tüm tüketici kredisi sözleşmelerinin (TKHK m. 22-31) isimli (tipik) bir sözleşme olduğudur. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, nakdi krediyi konu edinmesi itibarıyla, faizli tüketim ödünçünün özel bir görünümünü teşkil eder. Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri ise, ödemenin ertelenmesi ve taksitlendirmeyi konu edinmeleri itibarıyla, tüketim ödünç sözleşmesinden bağımsızdır. Dolayısıyla faizli tüketim ödünç sözleşmesinin özel bir görünümü olma çıkarımı, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri açısından geçerli olmayacaktır.

⁹⁶ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214.; R. S. Üzeler (2011). *Tüketici hukukunda bağlı kredi sözleşmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, s. 88.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 486.; Akipek, 2016c, **a.g.k.**, 399.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 37.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 49.

⁹⁷ Bu durumda TBK'nın tüketim ödünçü ile ilgili hükümleri ve 6502 sayılı TKHK'nın genel nitelikteki hükümleri uygulanacak; tüketici kredisi sözleşmelerinin düzenlendiği maddeler (m. 22-31) uygulama alanı bulmayacaktır.

⁹⁸ Karakocali ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 99

⁹⁹ Bunun karşılığında tüketici, kredi sözleşmesi süresince faiz veya benzeri bir menfaati kredi verene sağlamaktadır. Tüketicinin sözleşmede kararlaştırılan tarihlerde kredi taksitlerini ödemesi ise, önemli edim niteliği taşımaktadır. Bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 357.

¹⁰⁰ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 357.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 366.; Ö. Seliçi (1977). *Borçlar Kanununa göre sözleşmeden doğan sürekli borç ilişkilerinin sona ermesi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 23.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 21-23.

taahhüdü, taraflar arasındaki sözleşmeyi, kullandırma borcu doğuran sözleşmeler kategorisine dâhil etmektedir.

İKİNCİ PARAGRAF

TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - KREDİ AÇMA SÖZLEŞMESİ

Kredi vermeye yetkili kuruluşlar, müşterilerinin ihtiyaç duydukları krediyi farklı şekillerde finanse edebilmektedir. Bu kapsamda karşımıza çıkan önemli finansman araçlarından biri de “kredi açma sözleşmesi” olmaktadır. Kredi açma sözleşmesinde kredi veren, birden fazla kredi türünü belirli bir limite kadar kullandırma borcu altına girmekte; müşteri de karşılığında kararlaştırılan faiz, komisyon ve sair ücretleri ödemeyi taahhüt etmektedir¹⁰¹. Kredi açma sözleşmesi, kredi veren ile müşteri arasında yapılacak olan münferit kredi işlemlerinin genel esaslarını ortaya koyan bir çerçeve sözleşme niteliği taşımaktadır¹⁰². Bu sözleşme ile müşteri, kredi limiti ile sınırlı olmak üzere sözleşmede yer alan nakdi ya da gayri nakdi türde krediyi birden çok defa kullanma imkânına sahiptir. Kredinin kullanılması ve karşılığında müşterinin edimlerini ifa etmesi ile sözleşme sona ermemekte; müşteriye tanınan birden çok defa kredi talep imkânı ile sözleşme sürekli nitelik arz etmektedir. Sözleşme süresi boyunca kredi veren, nakdi ya da gayri nakdi türdeki kredilerin kullanımını müşteriye hazır kılmakla yükümlüdür. Müşterinin yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğinde olan talebi ile taraflar arasında münferit kredi işlemi gerçekleşmekte ve bu işlemin unsurları ortaya konmaktadır¹⁰³. Dolayısıyla kredi açma sözleşmesinde çerçevesi çizilen kredi verenin kredi kullandırma borcunun türü, içeriği ve zamanı, münferit kredi işlemi ile netlik kazanmaktadır¹⁰⁴. Belirli süreli ya da belirsiz süreli olarak akdedilebilen kredi açma sözleşmesi, uygulamada “genel kredi sözleşmesi” olarak adlandırılmaktadır¹⁰⁵.

¹⁰¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214-215.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 69.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 7-10.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 88-89.; Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 331-332.; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 479-480.; İ. Kaplan (1991). Banka standart sözleşmeleri ve banka genel işlem şartları. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 16 (2), s. 81.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 36.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 35.; Kredi açma sözleşmesinde tarafların borçlarının karşılıklı ilişkisi içerisinde oldukları yönünde bkz. Somuncuoğlu, 1976, **a.g.k.**, 59.

¹⁰² H. Ş. Doğramacı (2010). *Çerçeve Sözleşmeler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, s. 152.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 89.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 88-89.; N. Barlas (1999). Çerçeve sözleşme kavramı ve çerçeve sözleşmelerin özellikleri. Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s. 809, dnt. 4.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 35.

¹⁰³ Taraflar arasındaki ilişki itibarıyla çerçeve sözleşme, ileride akdedilmesi öngörülen münferit sözleşmenin içeriğini ve hangi şartlarla tarafları bağlayıcını önceden düzenlemekte, ancak taraflara münferit sözleşme akdetme borcu yüklememektedir. Bkz. Barlas, 1999, **a.g.k.** 814-817.; Aksi yönde bkz. Doğramacı, 2010, **a.g.k.**, 36.

¹⁰⁴ Yener, 2008, **a.g.k.**, 25-27, 37-38, 88-90.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214-215.; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 479-480.

¹⁰⁵ Kaplan, 1991, **a.g.k.**, 81.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 35.

Tüketici kredisi sözleşmesi ve kredi açma sözleşmesi, nakdi kredi niteliği taşıyan finansman yöntemlerini konu edinebilmeleri ve kullandırılan kredi karşılığında faiz, komisyon, ücret ve sair kalemleri içermeleri açısından benzerlik taşımaktadır¹⁰⁶. Ancak ilgili bölümde ele aldığımız gibi tüketici kredisi sözleşmeleri, kredi açma sözleşmelerinden farklı olarak gayri nakdi nitelik taşıyan kredilerin kullandırılmasını konu edinmeyecektir. Ayrıca kredi açma sözleşmelerinde yer alan, üst limit dâhilinde müşterinin ödediği kredi miktarı kadar yeniden kredi çekme imkânı (unsuru), sadece belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde yer almaktadır. Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde kredi veren, birden fazla sayıda münferit kredi verme edimini üstlenmemektedir. Bu durumda tüketicinin kullandığı kredi karşılığında edimini ifa etmesiyle tüketici kredisi sözleşmesi sona ermektedir. Kredi açma sözleşmesinde ise müşteri kullandığı münferit kredi karşılığında edimini ifa etse dahi, dönerlik unsurunu nedeniyle sözleşme sona ermemektedir¹⁰⁷.

Tüketici kredisi sözleşmesinde tüketici, kural olarak kredinin tamamını kullanmak zorundadır. Özellikle belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketiciye kullandırılacak kredi ve yapılacak geri ödemeler, sözleşme ile açıkça ortaya konmaktadır. Tüketici krediyi kısım kısım kullanamayacağı gibi, böyle bir taleple karşılaşan kredi veren, temerrüt hükümlerine başvurabilecektir. Kredi açma sözleşmesinde ise müşteri, kredinin tamamını tek bir münferit kredi talebi ile kullanmak zorunda değildir. Belirlenen limit dâhilinde kredinin kısım kısım kullanılabilmesi mümkündür. Ancak müşterinin sözleşme boyunca münferit kredi talebinde bulunmaması, sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı hallerde, hazır bulundurma karşılığı komisyon talep veya sözleşmeden dönme imkânını kredi verene kazandıracaktır¹⁰⁸.

Tüketici kredisi sözleşmeleri, kredinin tahsis edileceği amaç bakımından da kredi açma sözleşmelerinden farklılaşmaktadır. Bu tür kredilerde kredi alan, kredi veren tarafından tahsis edilen krediyi, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla kullanmak zorundadır. Kredi açma sözleşmelerinde ise, sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece, kredinin tahsis edileceği amaç bakımından herhangi bir sınırlama söz konusu değildir¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214.

¹⁰⁷ Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 36.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 72.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214-215.; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 480.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 44.; Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, 30.

¹⁰⁸ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 72.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 215.

¹⁰⁹ Avrupa Adalet Divanı (AAD), 2007 yılında verdiği bir kararında direktif hükümlerinin kredi açma sözleşmesine uygulanması hususunu incelemiştir. AAD, kredi sözleşmesinin direktifte geniş bir şekilde düzenlendiğini ve müşteriye birden fazla münferit kredi kullanma imkânı veren kredi açma sözleşmesinin açıkça kapsam dışı bırakılmadığını ifade etmiştir. “Rampion” ismiyle anılan bu kararda sonuç olarak, kredi açma sözleşmesine taraf olan müşterinin ticari veya

Son olarak tüketici kredisi sözleşmesi, asli edimleri ve unsurları kanun tarafından ortaya konmuş bir isimli (tipik) sözleşme iken; kredi açma sözleşmesi, isimsiz sözleşmelerden kendine özgü yapısı olan (sui generis) çerçeve bir sözleşme olarak kabul edilmektedir¹¹⁰.

2. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - TÜKETİM ÖDÜNCÜ (KARZ) SÖZLEŞMESİ

TBK m. 386 uyarınca tüketim öduncü (karz) sözleşmesi, “ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşme” şeklinde tanımlanmıştır. Tüketim öduncü sözleşmesinin konusunu bir miktar paranın ya da misli eşyanın mülkiyetinin ödünç alana devredilmesi oluşturmaktadır¹¹¹. Dolayısıyla tüketici kredisi sözleşmelerinde olduğu gibi, tüketim öduncü sözleşmelerinde de asli edim yükümlülüğünün yöneldiği unsur bir miktar para olabilmektedir. Ayrıca belirli bir miktar paranın mülkiyetinin ödünç alana devredildiği tüketim öduncü sözleşmelerinde, kararlaştırıldığı takdirde ödünç alan faize hak kazanacaktır. Ancak bu durum, ticari olmayan tüketim öduncü sözleşmeleri için geçerlilik arz etmektedir. Ticari tüketim öduncü sözleşmelerinde ise ödünç veren, kararlaştırılmasa bile ödünç verdiği miktarda paranın karşılığı olarak faiz talep edebilecektir. Görüldüğü gibi tüketim öduncü sözleşmeleri ve tüketici kredisi sözleşmeleri, ödünç verenin ve kredi verenin faiz talep edebilmeleri açısından da benzerlik taşımaktadır¹¹².

Benimsediğimiz görüş doğrultusunda tüketici kredisi sözleşmeleri, her ne kadar ticari tüketim öduncü sözleşmesinin özel bir görünümü olarak TKHK’da düzenlenmiş olsa da, tüketim öduncü sözleşmelerinden farklılaştığı noktalara değinmek icap eder ¹¹³.

mesleki olmayan amaçlarla hareket etmesi halinde, direktifin sağladığı korumadan yararlanması gerektiği belirtilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 88-93.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 44.; F. Werro (2010). *Tüketici kredisi hukuku alanında bazı yeni gelişmeler: Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Çev: Doruk Gönen), (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 230-235.; Müşterinin tüketici sıfatını haiz olması şartıyla, kredi açma sözleşmesinin özelliklerini taşıyan borç ilişkilerine TKHK m. 22 – 31 ve ilgili yönetmelik hükümlerinin uygulanmasının önünde kanımızca bir engel bulunmamaktadır. Meğerki kredi açma sözleşmesinin konusu kapsamına gayri nakdi krediler de dâhil edilmiş olsun.

¹¹⁰ Yener, 2008, **a.g.k.**, 90, 95.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 218.; Kaplan, 1991, **a.g.k.**, 83.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 42..

¹¹¹ TBK’da ödünç sözleşmeleri kendi içinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuş; kullanım öduncü ve tüketim öduncü sözleşmeleri için farklı hükümler getirilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 287-366.; F. Aral ve H. Ayranç (2012). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na göre hazırlanmış borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 291-311.; Yavuz, acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 721-768.; Tüketim öduncü sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Kurt, 2014, **a.g.k.**, 3 vd.

¹¹² Gezder, 1998, **a.g.k.**, 64-67.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 216-217.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 43.

¹¹³ Doktrinde bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Gümüş, kredinin nakit para şeklinde kredi alana tahsis edilmesi halinde, aradaki tüketici kredisi sözleşmesini çerçeve sözleşme; nakit para öduncünü ise münferit kredi işlemi niteliğinde bir tüketim öduncü (karz) sözleşmesi olarak kabul etmektedir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.; Gümüş’ün borçlar özel kaynağın atfı ver.; İnal, nakdi tüketici kredisi sözleşmesini, TBK hükümleri ile düzenlenmiş ticari tüketim öduncü sözleşmesi şeklinde nitelendirmektedir. İnal, 2005, **a.g.k.**, 310.; Arkan, eTKHK’nın yürürlüğe girmesinde önce

Öncelikle tüketim ödöncü sözleşmelerinde faiz zorunlu bir unsur olarak kabul edilmemektedir. Ticari tüketim ödöncü sözleşmelerinde dahi taraflar, faiz talep edilemeyeceği hususunda anlaşabilirler. Dolayısıyla her iki tür tüketim ödöncü sözleşmesi, tarafların iradelerinin uyuşması halinde eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kurulabilecektir¹¹⁴. Tüketici kredisi sözleşmelerinin kanuni tanımında ise kredinin faiz veya faiz benzeri bir menfaat karşılığında verilmesi gerektiği açıkça ortaya konmuştur. Kredi verenin, verdiği kredi mukabilinde faiz veya faiz benzeri bir menfaat elde etmesi, kanunda ortaya konan tipikliğin zorunlu bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu sebeple tüketici kredisi sözleşmelerinin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kurulması mümkün deđildir¹¹⁵. Ticari tüketim ödöncü sözleşmelerinde taraflar, sözleşmede faize ilişkin herhangi bir belirleme yapamamaları dahi, TBK m. 387 gereği ödöncü veren faize hak kazanacaktır. Tüketici kredisi sözleşmelerinde ise aradaki iş ticari olmasına rağmen, akdi faiz ya da efektif faiz sözleşmede yer almaz ise, kredi veren yaptırıma tabi tutulacak ve faiz talep edemeyecektir. Yine tüketici kredisi sözleşmelerinden farklı olarak tüketim ödöncü sözleşmelerinde, belirli bir miktar paranın ticari veya mesleki olmayan amaçlarla alınması gerekliliği bulunmamaktadır. Ödöncü alan, aldığı belirli bir miktar parayı herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın istediği amaca ve faaliyete özgüleyebilecektir.

Tüketim ödöncü sözleşmeleri ile tüketici kredisi sözleşmeleri arasında farklılık arz eden noktalardan bir diğeri, sözleşme konusunun paradan başka misli bir eşya teşkil edebilmesidir. Tüketim ödöncü sözleşmesinde ödöncünün konusu, belirli bir miktar para ya da misli bir eşya olabilmektedir. Tüketici kredisi sözleşmelerinde ise misli bir eşyanın sözleşme konusu olarak kararlaştırılmasına cevaz verilmemektedir. Bunun yanında tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi, kullandırılma şekli itibarıyla ödemenin ertelenmesini ve kredi kartı ile kredilendirmeyi konu edinebilecekken, tüketim ödöncü sözleşmesi açısından aynı çıkarımı yapmak mümkün gözükmemektedir¹¹⁶. Tüm bunlara ek olarak, tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerliliği kural olarak yazılı şekil şartına bağlanmışken, tüketim ödöncü sözleşmeleri için herhangi bir geçerlilik şekil şartı

1989 yılında kaleme aldığı incelemesinde tüketici kredisi sözleşmesinin, tam iki tarafa borç yükleyen bir ödöncü (karz) sözleşmesi olduğu görüşünü benimsemiştir. Arkan, 1989, **a.g.k.**, 27.; Kurt, tüketim ödöncü sözleşmeleri ile tüketici kredisi sözleşmeleri arasındaki farklılıkları ortaya koyduktan sonra, tüketici kredisi sözleşmelerini tüketim ödöncü sözleşmelerinin özel bir türü saymaktadır. Kurt, 2014, **a.g.k.**, 159.; Aynı yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 37.

¹¹⁴ Kurt, 2014, **a.g.k.**, 31, 159.

¹¹⁵ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 68.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 41.

¹¹⁶ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 41.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 159.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 217.

öngörülmemiştir¹¹⁷. Dolayısıyla bahsettiğimiz farklılıklar ve benzerlikler, farklı çıkarımları beraberinde getirmektedir. Öncelikle ticari tüketim öduncü sözleşmesi ile belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi, muhteviyatı itibariyle büyük benzerlik taşımaktadır. Sadece belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, kanun koyucunun iradesi doğrultusunda ilişkinin tarafları, konusu ve sözleşmenin şekli açısından sınırlandırılmak suretiyle, ticari tüketim öduncü sözleşmesinin özel bir türü olarak düzenlenmiştir¹¹⁸. Dolayısıyla TKHK'daki hükümlerin yetersiz kaldığı durumlarda, ticari tüketim öduncü sözleşmesine ilişkin TBK'da yer alan hükümlerin, taraflar arasındaki kredi ilişkisine doğrudan uygulanması mümkün görünmektedir¹¹⁹. Diğer yandan belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, ödemenin ertelenmesi ve taksitlendirmeyi konu edinmesi itibariyle ticari tüketim öduncü sözleşmesinden farklı ve bağımsız ancak yine de isimli (tipik) bir sözleşme olarak kabul edilmelidir

3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ - TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİ

Sanayi çağının beraberinde getirdiği seri üretim ve neticesinde arzda oluşan fazlalık, girişimciyi yeterli seviyede talep çekmeye zorlamıştır. Aynı zamanda toplumdaki bireylerin yeterli alım gücüne sahip olmaması, arz talep dengesinin sağlanması açısından bu bireylerin finanse edilmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda satın alınan malın bedelinin ödemesinin, malın tesliminden sonra taksitler halinde yapılması yaygınlaşmıştır. Taksitle satış sözleşmesi olarak adlandırdığımız bu hukuki ilişki, bir yandan üretilen mallara olan talebi artırmış, diğer yandan kredilendirmek suretiyle alıcıları ihya etmiştir¹²⁰.

İçerik olarak alıcıların ve dolayısıyla tüketicilerin kredilendirilmesi olgusunu barındıran taksitle satış sözleşmesi, alıcının tüketici sıfatını haiz olması durumunda, tüketici kredilerinin bir türünü oluşturmaktadır¹²¹. Satıcı veya sağlayıcı, malı teslim ya da

¹¹⁷ Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 38.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 44.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 41.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 159.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 217.

¹¹⁸ Tüketici kredisi sözleşmesinin, tüketim öduncü sözleşmesi niteliği taşıdığı yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 36, dnt. 34, s. 37-38; İnal, 2005, **a.g.k.**, 310; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 27.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 366, 370.; Çetiner, 2007, **a.g.k.**, 2155-2156.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 67-68.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 159.; Aksi yönde bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 218.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 41.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 424.

¹¹⁹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 36-37.

¹²⁰ Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 295.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 381-382.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 20-21.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 161-163.; M. Ünlütepe (2011). Türk Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde taksitle satım sözleşmesi. İstanbul: Legal Yayınevi, s. 29.; H. Ozanoğlu (1999). *Tüketicinin korunması açısından taksitle satım sözleşmesi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 38-39.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 275, dnt. 3, 280.; E. Taylan (1980). Taksitle satışlar. Yasa Hukuk Dergisi, 3 (6), s. 798.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 89.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 148, 153.; Taksitle satışın özünde kredi işlevi gördüğü yönünde bkz. Olcay, 2016, **a.g.k.**, s. 92.

¹²¹ Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 62-63, 167, 169.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 73.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 277.; Akipek, **a.g.k.**, 161.; Olcay, 2016, **a.g.k.**, 92.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 22.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 381.

hizmeti ifa etmesine rağmen, karşılığında alması gereken bedeli hemen almamakta, tüketiciye bedeli kısım kısım ödeme imkânı tanımaktadır¹²². Bedelin tamamını anında ödeyemeyecek olan tüketici, sözleşmede belirlenen sayıda taksit imkânı ile alım gücüne kavuşmakta, yani kredilendirilmektedir. Ancak bu durumda tüketiciye kredi imkânı, üçüncü bir kişi tarafından değil, bizzat satıcı veya sağlayıcı tarafından tanınmaktadır. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmesinde kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı, aynı gerçek ya da tüzel kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketici kredisi sözleşmelerinde ise kredi veren, satıcı veya sağlayıcı dışında üçüncü bir kişi olmaktadır¹²³. Ayrıca tüketici kredisi sözleşmelerine kredi veren sıfatıyla taraf olan gerçek veya tüzel kişilerin, mevzuatları gereği kredi vermeye yetkilendirilmiş olması gerekmektedir¹²⁴.

Taksitle satış sözleşmeleri ile tüketici kredisi sözleşmeleri arasında büyük bir benzerlik bulunmaktadır. Özellikle bağlı tüketici kredisi sözleşmeleri, kredi verenin hukuki sorumluluğu söz konusu olduğunda tüketiciye sağladığı koruma ve imkânlar açısından, taksitle satış sözleşmelerine yaklaşmaktadır. Ancak yukarıda da bahsedildiği gibi, bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinin taksitle satış sözleşmelerinden farklılaştığı nokta, aradaki hukuki ilişkinin üç taraflı olmasıdır¹²⁵. Bu ilişkide satıcı veya sağlayıcının ediminin karşılığı olan bedel, kredi veren tarafından finanse edilirken; tüketici de ödemelerini taksitler halinde kredi verene yapmaktadır¹²⁶. Tüketici açısından bakıldığında, taksitle satış sözleşmeleri ve bağlı tüketici kredisi sözleşmeleri arasında çok bariz bir fark bulunmamaktadır. Bu bağlamda bağlı tüketici kredisi sözleşmesinde tüketici, kullandığı kredi karşılığı tekemmül eden faiz borcunu, kredi verene ifa ederken; taksitle satış sözleşmesine taraf olan tüketici, kredilendirilmesi karşılığında ödemesi gereken faiz miktarını taksitlerin içeriğine yedirilmiş şekilde, satıcı veya sağlayıcıya ödemektedir¹²⁷. Ayrıca taksitle satış sözleşmesine konu olan mal veya hizmetin ayıplı olması durumunda satıcı ya da sağlayıcının hukuki sorumluluğuna gidebilecek olan

¹²² Taylan, 1980, **a.g.k.**, 799.; Ünlütepe, 2011, **a.g.k.**, 29, 54.

¹²³ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 73-74.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 161.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 22.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 330.; Finanse edilmiş taksitle satım sözleşmelerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ünlütepe, 2011, **a.g.k.**, 68-71.

¹²⁴ Bu konu ile ilgili detaylı açıklamaları, birinci kısımda “Kredi Veren” başlığı altında yapmış bulunmaktayız.

¹²⁵ TBK m. 263/2 ile getirilen düzenleme şu şekildedir: “Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde ... satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler halinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.” Kanun koyucu burada her ne kadar ‘başka surette anlaşarak’ ifadesi kullanmış olsa da, anlatılmak istenen ödünç sözleşmesi ile satış sözleşmesi arasında ekonomik birliğin bulunması gerekliliğidir. Benzer yönde bkz. Olcay, 2016, **a.g.k.**, 179-180.; Söz konusu ekonomik birliğin tespitinde TKHK m. 30/1 ve 30/2’de ortaya konan ölçütlerin esas alınması kanımızca yerinde olacaktır. Bağlı kredilere ilişkin detaylı açıklama, ilerleyen paragraflarda ilgili başlıklar altında yapılacaktır.

¹²⁶ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 160.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 22., 94.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 63.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 74.

¹²⁷ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 94.; Atamer, 2008, **a.g.k.**, 248.

tüketici, bağlı tüketici kredisi sözleşmesinde müteselsil sorumluluk gereği kredi vereni de sorumlu tutabilecektir¹²⁸.

Ortaya koydukları işlev ve tüketiciye sağlanan koruma açısından büyük benzerlik taşıyan bu iki hukuki kurum, TKHK’da ayrı bölümler altında düzenlenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, kanunumuza da kaynaklık yapmış olan 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nde satıcı ya da sağlayıcının kendisinin krediyi tüketici için finanse ettiği durumlar, bağlı tüketici kredisi kapsamında ele alınmıştır¹²⁹. Yine Alman Medeni Kanunu (BGB § 358/3), girişimcinin tüketiciyi bizzat kredilendirmesi halinde bağlı kredinin mevcudiyetini kabul etmiştir¹³⁰. Benzer şekilde taksitle satışa ilişkin hükümler, İsviçre Borçlar Kanunu’ndan kaldırılıp 2003 tarihli İsviçre Tüketici Kredisi Kanunu kapsamına alınmıştır¹³¹. Bu doğrultuda modern hukuk sistemlerinde, taksitle satışa ilişkin hükümleri, bağlı tüketici kredisi kapsamında düzenleme eğiliminin olduğu söylenebilir.

Son olarak katılım bankaları aracılığıyla tüketicinin kredilendirilmesi hususuna değinmek gerekir. Katılım bankaları¹³², tüketicilerin yöneldikleri malların finansmanı açısından önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Tüketici, isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda kendisinin belirlediği malı, katılım bankasının nam ve hesabına satın alır. Daha sonra katılım bankası, söz konusu malın semenine kar payını da ekleyerek tüketiciye satar. Tüketici de belirlenen ödeme planı doğrultusunda taksitlerle malın bedelini katılım bankasına ödemektedir. Ekonomik yeterliğe sahip olmayan tüketici bir yandan ihtiyaç duyduğu mala kavuşmakta, diğer yandan kendisine sunulan taksit imkânı ile kredilendirilmektedir¹³³. Bu açıdan bakıldığında katılım bankası, tüketici ile satım

¹²⁸ Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 324-325.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 207-212.; Ozanoğlu, günümüzdeki mevcut hukuki düzenlemeler ihdas edilene kadar, taksitle satış sözleşmesinde alıcıyı korumaya yönelik tedbirlerin, bağlı tüketici kredileri yoluyla bertaraf edildiğini belirtmiştir. Yazar ayrıca, Alman Tüketici Kredisi Yasası’ndaki ilgili madde yürürlüğe girene kadar Alman Federal Mahkemesinin, alıcıya taksitle satımda sağlanan korumanın ve defî hakkının bağlı kredilerde de verilmesi yolunu istisnai olsa da açtığını; bu yöndeki kararlarını da “doğruluk ve güven” ilkesi ile kredi verenin “bilgi ve aydınlatma” yükümüne dayandığını ifade etmektedir. Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 169, 118-135.; İnal, bağlı tüketici kredisi ile izlenen iktisadi amacın taksitli satışlardaki iktisadi amaçla örtüştüğünü belirtmiştir. Yazar, finansmanın üçüncü kişi tarafından sağlanmasının değişiklik yaratmadığını ve taksitle satımlara ilişkin hükümlerin bağlı kredilere uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. İnal, 2005, **a.g.k.**, 330

¹²⁹ Atamer, 2008, **a.g.k.**, 248.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 94.

¹³⁰ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 94.;

¹³¹ Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 277, dnt. 4.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 148.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 94-95.; Atamer, 2008, **a.g.k.**, 248.;

¹³² Katılım bankaları hakkında detaylı bilgi için bkz. M. Tiftik (2007). Türk hukukunda katılım bankası katılma hesabı sözleşmesi. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 28-30.; Dünyada ve Türkiye’de faizsiz bankacılık (2006). Türkiye Katılım Bankaları Birliği, s. 24-39.; S. S. Taşdelen (2015). *Bankacılık Kanunu şerhi. cilt 1*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 29-32.; Y. Alıcı (2007). *Bankacılık Kanunu şerhi*. İstanbul: Beta Yayınları, 48-49.

¹³³ Murabaha olarak adlandırılan bu finansman yöntemi hakkında detaylı bilgi için bkz. E. Bafra (2015). *Katılım bankacılığı uygulamasında islami bankacılık sözleşmelerinin temelleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 81-88.; Y. Atamer (2016). *Kredi ve diğer finansman sözleşmelerinde tüketicinin korunması*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 31-32, 155-156.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 136.; Alıcı, 2007, **a.g.k.**, 504.; Taşdelen, 2015, **a.g.k.**, 588.

sözleşmesi akdetmekte, diğer bir deyimle satıcı sıfatını kazanmaktadır. Malın tüketiciye satılması ve karşılığında mal bedelinin taksitlerle ödenmesi, aradaki sözleşmenin hukuki niteliği açısından taksitle satış sözleşmesini ve tüketici kredisi sözleşmesini gündeme getirmektedir. Katılım bankası satım sözleşmesi açısından satıcı olmakta ama aynı zamanda mevzuatı gereği yaptığı faaliyet Bankacılık Kanunu m. 48/2 anlamında kredi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca katılım bankaları, Bankacılık Kanunu m. 3'te açıkça kredi kuruluşu olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla katılım bankaları, TKHK m. 3 (ğ) bağlamında kredi veren sıfatını haiz bulunmaktadır. Ayrıca katılım bankalarının faaliyetleri göz önüne alındığında satış işleminden ziyade, farklı sebeplerle faizden uzak kalmak isteyen bireylerin kredilendirilmesinin daha ağır bastığı görülmektedir. Bu sebeple katılım bankalarınca kar payı alınmak suretiyle tüketicilerin finanse edildiği bu hallerde, TKHK m. 22/1 anlamında tüketici kredisi sözleşmesinin varlığı kabul edilmelidir¹³⁴. TKHK'da katılım bankaları ile ilgili özel bir düzenleme yer almamakla birlikte, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 2/6'da yönetmelik hükümlerinin "katılım bankaları yönünden kar payı dikkate alınarak" uygulanacağı ifade edilmiştir.

4. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ – FİNANSAL KİRALAMA (LEASİNG) SÖZLEŞMESİ

Tüketim amacıyla ya da ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden bireylerin başvurduğu önemli finansman yöntemlerinden bir diğeri, finansal kiralama sözleşmesidir. Önceki Finansal Kiralama Kanunu döneminde tüketicilerin finansal kiralama sözleşmesine taraf olup olamayacağı hususu tartışmalıydı. Tartışmaların kaynağında ise yatırım malları ile tüketim mallarının sözleşmeye konu edilebilmesi açısından herhangi bir ayrıma gidilmemesi yatmaktaydı. Finansal kiralama sözleşmesinin yatırım amacına yönelik işlevinin daha çok ön plana çıktığı, dolayısıyla tüketicilerin bu sözleşmeye taraf olamayacağı ifade edilmekteydi. Doktrinde aksi yönde görüşler de mevcuttu¹³⁵. 6361 sayılı FFFK'nın yürürlüğe girmesi ile bu tartışmalı durumun son

¹³⁴ Katılım bankalarının bu yöntemle tüketiciyi kredilendirmeleri (murabaha) halinde, aradaki hukuki ilişkinin TKHK m. 30/2 (a) kapsamında bağlı kredi niteliği taşıdığı ifade edilebilir. Ancak kanımızca TKHK m. 30/2 (a)'nın uygulanması farklı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla murabaha yöntemi ile kullandırılan kredilerin TKHK m. 22/1 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. "Bağlı Krediler"

¹³⁵ Tartışmalar için bkz. E. Kuntalp (1988). *Finansal Kiralama Kanunu'na göre finansal kiralama (leasing) tanımı ve hükümleri*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, s. 13.; A. Altop (1990). *Finansal kiralama (leasing) sözleşmesi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 53, 67-69, 106.; Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 295-298.; S. Reisoğlu (2004). *Finansal kiralama sözleşmeleri ve uygulama sorunları*. Bankacılar Dergisi, (48), s. 48, 49-50.; K. Kocağa (1999). *Türk Özel Hukukunda finansal kiralama (leasing) sözleşmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 53-54.; Topuz, 6361 sayılı kanun m. 19/1'den hareketle, kanun koyucunun iradesinin, sözleşmenin konusunu genişletme

bulduğu söylenebilecektir. Nitekim kanunda tüketicilerin taraf olduğu finansal kiralama sözleşmelerini kapsam dışı bırakan bir ifade olmamakla birlikte, m. 2/4'te konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla aynı şekilde taşınırları konu edinen finansal kiralama sözleşmelerine tüketicilerin taraf olması halinde de TKHK'nın getirdiği koruyucu hükümler uygulama alanı bulabilmelidir¹³⁶.

6361 sayılı FFFK tarafından düzenlenen ve isimli (tipik) bir sözleşme olarak değerlendirebileceğimiz finansal kiralama sözleşmesi, kanunun 18'inci maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır¹³⁷: “Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir.” Bu hükmü takip eden m. 23'te ise şöyle bir düzenleme yer almaktadır: “Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayana aittir. Ancak taraflar sözleşmede, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağını kararlaştırabilir.” Finansal kiralama sözleşmeleri açısından bizi ilgilendiren ve kredilendirme fonksiyonu ihtiva eden kısım, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini iktisap ettiği ya da iktisap etmesinin kararlaştırıldığı durumlardır¹³⁸. Zira bu ihtimalde kiracı, taksitler halinde yapacağı kira ödemeleri neticesinde ve sözleşme süresi sonunda, ihtiyaç duyduğu ve finanse edemediği malın mülkiyetine kavuşmaktadır. Bu nitelikteki finansal kiralama sözleşmelerinin icra

yönünde olduğunu ifade etmiş; bu sebeple ayrıma gidilmeksizin hem yatırım mallarının hem de tüketim mallarının 6361 sayılı kanunun kapsamına girdiğini belirtmiştir. M. Topuz (2013). *Finansal Kiralama Sözleşmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 86-87.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 149-150.; M. A. Mekengeç (2014). *Milletlerarası özel hukukta finansal (leasing) kiralama sözleşmeleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 36, dnt. 66.

¹³⁶ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 49-52.; Gümüş, tüketim mallarının kendi kendilerini finanse etme imkanı olmadığından, bu nitelikteki malların finansal kiralamaya konu edilmeleri halinde aradaki sözleşmenin tüketici leasingi olduğunu belirtmektedir. Yazar, tüketicinin sözleşme süresi sonunda alım hakkına sahip olduğu tüketici leasingi sözleşmelerini, “kira-satış” sözleşmesi olarak değerlendirmekte ve bu sözleşmelere TKHK'nın taksitle satışa ilişkin hükümlerinin uygulanacağını, ancak 6361 sayılı kanunun uygulanmayacağını belirtmektedir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 10-13.; Atamer, Gümüş'ün aksine, tüketicilerin finansal kiralama sözleşmelerin taraf olmaları halinde hem TKHK'nın ilgili hükümlerinin hem de 6361 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 50-51.;

¹³⁷ Finansal kiralama sözleşmesi ile ilgili doktrinde yapılan tanımlar için bkz. Topuz, 2013, **a.g.k.**, 104-107.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 15-16.; Kocağa, 1999, **a.g.k.**, 63-65.; Mekengeç, 2014, **a.g.k.**, 9-11.; Kuntalp, 1988, **a.g.k.**, 19-26.; N. Ergül ve S. Dumanoğlu (2003). *Finansal kiralama*. İstanbul: Der Yayınları, s. 1-4.; M. Koç (2004). *Finansal Kiralama*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s. 4-8.; A. Tuğlu ve Ö. Atilla (2007). *Finansal kiralama işlemleri*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, s. 19.;

¹³⁸ R. Serozan (2006). *Borçlar hukuku özel bölüm*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 179.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 95-96.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 194.; Tekinalp, finansal kiralamayı nakdi kredi türleri arasında değerlendirmektedir. Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 502.; Aynı yönde bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 15.; Reisoğlu, finansal kiralama sözleşmesi ile kiracıya finansman sağlandığını ve finansal kiralama şirketinin (kira veren) bir kredi kuruluşu olduğunu belirtmekte, ancak finansal kiralama ile sağlanan finansmanın nakdi veya gayri nakdi bir kredi olmadığını ifade etmektedir. Reisoğlu, 2004, **a.g.k.**, 49.

ettikleri işlev açısından bakıldığında, ikili ilişkilerden taksitle satış sözleşmelerine; üçlü ilişkilerden ise, tüketici kredisi sözleşmelerine benzediği söylenebilir. Nitekim her üç sözleşme tipinde de tüketicinin iradesinin yöneldiği ihtiyaçları, yine tüketiciye sağlanan finansman kolaylıkları ile karşılanmaktadır.

Finansal kiralama sözleşmeleri ile özellikle bağlı tüketici kredisi sözleşmeleri arasındaki ilişkinin ortaya konması, konumuzun anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Her iki sözleşmenin benzerlik taşıdığı noktalardan ilki, tüketiciye finansman sağlanması, diğer bir anlamıyla tüketicinin kredilendirilmesidir. Benzerlik taşıyan bir diğer nokta ise, tüketicinin ihtiyaç duyduğu finansmanın, üçüncü bir kişi tarafından, kiralayan ya da kredi veren tarafından sağlanmasıdır. Bu anlamda her iki sözleşmede de tüketicinin kredilendirilmesi, üçlü bir hukuki ilişki neticesinde gerçekleşmektedir¹³⁹. İki sözleşme arasındaki farklara değinmek gerekirse, öncelikle göze çarpan ilk husus, tüketicinin hareket serbestisi olmaktadır. Finansal kiralama sözleşmesi ile gereksinim duyduğu maldan yararlanmayı amaçlayan tüketici, söz konusu malı ve satıcısını belirleme serbestisine sahiptir. Bu kapsamda tüketicinin isteği doğrultusunda kiralayan, sözleşme konusu malı satın alıp ya da başka suretle temin edip tüketicinin zilyetliğine bırakmaktadır¹⁴⁰. Tüketici aynı serbestiye bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinde sahip değildir. Bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi tüketiciye, münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikini finanse etmek için verilmektedir. Dolayısıyla tüketici, kredi verenin yönlendirmesi doğrultusunda ihtiyaç duyduğu mal ya da hizmeti tedarik etmek durumundadır. Diğer bir fark, finansal kiralama sözleşmelerinde kiralayan, tüketici tarafından belirlenen malı kendi adına ve hesabına satın almaktadır. Kiralayan, malın zilyetliğini ve “ekonomik mülkiyet” şeklinde ifade edilen, maldan her türlü yararlanma hakkını tüketiciye devretmekte; malın mülkiyetini uhdesinde tutmaktadır¹⁴¹. Eğer kararlaştırılmışsa sözleşme süresi sonunda kiracının tek taraflı satın alma hakkını kullanmasıyla, malın mülkiyeti kiracıya, yani tüketiciye geçmektedir. Bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinde ise kredi veren, sözleşme konusu malın bedelini tüketicinin

¹³⁹ Kuntalp, 1998, **a.g.k.**, 287-288.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 98.; Serozan, finansal kiralamanın (leasing) finanse edilmiş taksitle satım sözleşmesinden bir farklılık arz etmediğini belirtmektedir. Serozan, 2006, **a.g.k.**, 179.; İnal, 2014a, **a.g.k.**, 207-210.

¹⁴⁰ Mekengeç, 2014, **a.g.k.**, 40.; Reisoğlu, 2004, **a.g.k.**, 50.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 100-101.; Kuntalp, 1988, **a.g.k.**, 80.; Altop, finansal kiralama sözleşmesine taraf olacak kiracının, satıcı ile satım sözleşmesine konu olan malın niteliğini ve sözleşmenin esası unsurlarını kararlaştıracağını belirtmektedir. Altop, 1990, **a.g.k.**, 91.; Topuz, 2013, **a.g.k.**, 118-120.; 6361 sayılı kanun m. 18’de verilen tanımda kiracının zilyetliğine bırakılacak olan malın yine “kiracının talebi ve seçimi üzerine” tedarik edileceği açıkça belirtilmektedir.; İnal, 2014a, **a.g.k.**, 208.; Aynı yönde Kocaağa, 1999, **a.g.k.**, 69-70.

¹⁴¹ Altop, 1990, **a.g.k.**, 149.; Kocaağa, 1999, **a.g.k.**, 70-71.; Mekengeç, 2014, **a.g.k.**, 17-19, 49.;

hesabına olacak şekilde doğrudan satıcıya ödemektedir. Bu sebeple tüketici, sözleşmenin kurulmasını takiben zilyetliğin devri ile mal üzerinde mülkiyeti iktisap etmektedir¹⁴². Son olarak finansal kiralamalarda satış ve kira sözleşmeleri ekonomik birlik teşkil etmediğinden ve ayrıca tüketicinin seçimi doğrultusunda hareket edildiğinden kiralayan, malın ayıplı olmasından, teslim edilmemesinden ya da geç teslim edilmesinden dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Kiracı satıcıyı sorumlu tutabilmek için kiralayanın sözleşme ilişkisinden kaynaklanan haklarını temlik etmesini isteyebilir¹⁴³. Bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinde ise kredi veren, belirtilen hususlarda satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmaktadır.

Finansal kiralama sözleşmelerinin tüketici finansmanında giderek yaygınlaşması ve tüketici kredisi ile taksitle satışa ilişkin koruyucu hükümlerin dolanılma ihtimali neticesinde, finansal kiralama sözleşmeleri de 2008/48 sayılı direktif kapsamında düzenlenmiştir. Direktif hükümleri, sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya intikal etmediği sözleşmelere uygulanmayacaktır. Benzer düzenlemeler, AB ülkelerinde ve İsviçre Tüketici Kredisi Yasası'nda da bulunmaktadır¹⁴⁴. Hukukumuz açısından bakıldığında, finansal kiralama sözleşmelerinin 6361 sayılı FFFK ile detaylı bir düzenlemeye tabi tutulduğu söylenebilir¹⁴⁵. Kira süresi sonunda tüketicinin, bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmeleri, TKHK kapsamına dâhil edilmiş, ancak taksitle satışa ilişkin (m. 17-21) hükümlere tabi kılınmıştır.

¹⁴² İnal, 2014a, **a.g.k.**, 207-210.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 99-100.; 6361 sayılı kanun m. 18'de belirtildiği gibi kiralayan, malın zilyetliğini her türlü faydayı sağlamak üzere kiracıya devretmeyi üstlenmektedir. Yine m. 23'te "finansal kiralama konusu malın mülkiyetinin kiralayana ait" olduğu açıkça ifade edilmektedir.

¹⁴³ Kocağa, 1999, **a.g.k.**, 115-116.; Kuntalp, "seçme" ve "kullanma" riskinin kiracıya ait olması nedeniyle, malın teslimi veya sözleşme sırasındaki ayıplardan kiralayanın sorumlu tutulmaması gerektiğini belirtmektedir. Kuntalp, 1988, **a.g.k.**, 80-81.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 52-54.; Resioğlu, 2004, **a.g.k.**, 56,59.; Topuz, finansal kiralama konusu malın kiracının talebi ve seçimi üzerine kiralandığı durum ile malın bizzat kiracıdan (sat ve geri al) satın alındığı halde, kiralayanın ayıplardan sorumlu olmayacağını belirtmektedir. Topuz, 2013, **a.g.k.**, 350-354.; Aynı yönde bkz. Mekengeç, 2014, **a.g.k.**, 45.; Kiralama konusu malın kiracı tarafından kullanımını önemli ölçüde zorlaştıracak ya da sözleşme ile hedeflenen amacı ortadan kaldıracak nitelikteki ayıplardan kiralayan sorumludur. Altop, 1990, **a.g.k.**, 157.

¹⁴⁴ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 50.

¹⁴⁵ Finansal kiralama sürecinin işleyişi için bkz. Ergül ve Dumanoglu, 2003, **a.g.k.**, 17-20.; Koç, 2004, **a.g.k.**, 52-74.; Tuğlu ve Atila, 2007, **a.g.k.**, 24-25.; İnal, 2014a, **a.g.k.**, 181 vd.

ÜÇÜNCÜ PARAGRAF

KONU, SÜRE VE SERBESTİ AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ

1. KONU AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ

1.1. Nakdi – Gayrinakdi Krediler

Kredilerin düzenlendiği 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda kredi tanımlaması yapılmamış, bankacılık işlemlerinden hangilerinin kredi niteliği taşıyacağı örnekleme suretiyle düzenlenmiştir¹⁴⁶. Krediler başlığını taşıyan m. 48’de “*Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılır*” denmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen “*kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar*” da 5411 sayılı kanun uygulamasında kredi niteliği taşımaktadır. Görüldüğü gibi kanun koyucu, kredi niteliği atfettiği işlemleri geniş bir şekilde düzenlemiştir. Bu doğrultuda sadece ödünç sözleşmesi unsurlarını taşıyan nakdi krediler değil; gayri nakdi krediler ve bankaların farklı araçlarla üstlendikleri risk doğurucu işlemler de kredi olarak kabul edilmiştir¹⁴⁷. Dolayısıyla kapsamlı bu düzenleme gereği

¹⁴⁶ Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 229; Şit, 2011, **a.g.k.**, 55; Nar, 2009, **a.g.k.**, 69.

¹⁴⁷ Şit, 2011, **a.g.k.**, 54; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 221; Nakdi kredilerde banka, müşterisine nakit olarak ödeme yapar ve sonunda kararlaştırılan tutar, müşteri tarafından bankaya nakit olarak geri ödenir. Kredi kartları üzerinden müşterilere yapılan ödemeler de nakdi kredi niteliğini taşır. Gayrinakdi kredilerde ise, banka müşterisi adına taahhüt vererek sorumluluk yüklenmekte olup, müşterisine nakdi ya da mal şeklinde kredi vermemektedir. Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 224; Aynı yönde bkz. Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, 28; Nakdi kredi, kredi verenin müşterisine belirli miktar nakit parayı ödemesi şeklinde olabileceği gibi, müşterinin hesabına havale yapma veya müşterinin borcunu kapatma şeklinde gerçekleşebilir. Gayri nakdi kredilerde ise kredi veren, müşterisinin aktifinde ya da pasifinde etki doğuracak bir işlem yapmamakta, fakat onun taahhütlerinin sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu tür krediye sorumluluk kredisi de denmektedir. Nar, 2009, **a.g.k.**, 72-73.

kredi niteliği taşıyan işlemlerden hangilerinin tüketici kredisine konu edilebileceğinin ortaya konması gerekmektedir.

4077 sayılı kanun döneminde tüketici kredisine ilişkin verilen tanımda “tüketicilerin ... nakit olarak aldıkları kredi” şeklinde bir ifade benimsenmişti. Ancak kredinin nakit olma gerekliliği nedeniyle tüketiciye sağlanan muhtelif finansman kolaylıkları kapsam dışında kalmaktaydı¹⁴⁸. 2008/48 sayılı direktifle uyum sağlamak ve özünde kredi niteliği taşıyan diğer işlemlerde de tüketiciyi korumak amacıyla, tüketici kredilerinin konu itibarıyla kapsamı genişletilmiştir. 6502 sayılı TKHK m. 22’de yapılan tanımlama gereği, “ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla” verilen krediler, tüketici kredisine sözleşmeleri kapsamında değerlendirilecektir. Maddede geçen “benzeri finansman şekilleri” ifadesinde yer alan “benzeri” kelimesinin neyin uzantısı olduğu ve ne amaçla kullanıldığı önem taşımaktadır. “Benzeri” kelimesinin, 5411 sayılı kanun gereği kredi niteliği taşıyan işlemleri kastetmek amacıyla kullanılmadığı açıktır. Aksi yönde bir sonuca ulaşmak, tüketici kredisine sözleşmelerinin mahiyetine uygun düşmeyecektir. 4077 sayılı TKHK döneminde kredinin sadece nakit olarak kullanılması sınırlandırıcı etkisini ortadan kaldırmak ve kredi veren tarafından geliştirilebilecek muhtemel finansman kolaylıklarında da tüketicinin korunmasını sağlamak, bu düzenlemenin amaçları olarak gösterilebilir. Kaldı ki, “benzeri” kelimesinin “ödemenin ertelenmesi ve ödünç” kavramlarından sonra kullanılması, finansman şekillerinin “ödemenin ertelenmesi ve ödünç” benzeri olması gerektiğine delalet etmektedir¹⁴⁹. Dolayısıyla 6502 sayılı TKHK ile getirilen düzenleme, nakdi krediler yanında ödemenin ertelenmesini, taksitlendirmeyi ve özünde ödünç ve ödemenin ertelenmesi ihtiva eden benzeri finansman şekillerini kapsamaktadır¹⁵⁰. Bu nedenle, 5411 sayılı kanunda belirtilen gayri nakdi krediler ve kredi niteliğinde sayılan diğer işlemler, tüketici kredisine sözleşmelerinde uygulama alanı bulmayacaktır¹⁵¹.

¹⁴⁸ Zevkliler ve Aydoğdu, 2004, **a.g.k.**, 283, dnt. 3; Altop, 2011, **a.g.k.**, 82, 84; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 64; Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 52.; Aydos, 2009, **a.g.k.**, 123-124.

¹⁴⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 283.

¹⁵⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 283; Ceylan, tüketici kredisine sözleşmelerinin unsurları arasında kredinin “nakit” olarak kullanılmasını da saymaktadır. Gümüş’ün de ifade ettiği gibi, kanunun açık ifadesi karşısında, tüketici kredisini sadece nakdi krediler ile sınırlandırmak kanımızca doğru olmayacaktır. Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 64.

¹⁵¹ Çınar, tüketici kredilerinin nakdi ya da gayri nakdi şekilde kullanılabileceğini ifade etmiştir. Çınar, 2015, **a.g.k.**, 58; Akipek ve diğerleri, tüketici kredisine sözleşmelerinde “nakit olarak” iadesine yer verilmemesi nedeniyle, gayri nakdi kredilerin de tüketici kredisine kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmektedirler. Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 148; Önder ve Özkul, madde metninde “nakit olarak” ifadesine yer verilmemesinden hareketle, gayri nakdi kredilerin de tüketici kredisine sözleşmelerine konu edilebileceğini belirtmektedir. Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, 29.

6502 sayılı TKHK m. 32 f.4’te hangi hususların yönetmelikle düzenleneceği ortaya konmuştur. İlgili fıkra uyarınca “kapsam dışı kalan sözleşmelerin” belirlenmesi yönetmeliğe bırakılmıştır. Yönetmeliğin “Kapsam” başlıklı 2. maddesinin 5. fıkrasında belirtildiği üzere, yönetmelik hükümleri “çek, teminat mektubu gibi gayrinakdi kredi sözleşmelerinde” uygulanmayacaktır. Kanun hükmünü yorumlamak suretiyle tüketici kredisi sözleşmelerine konu edilemeyeceğini ifade ettiğimiz gayri nakdi krediler, yönetmelik tarafından açıkça kapsam dışı bırakılmıştır.¹⁵²

1.2. Teminatsız (Açık) – Teminatlı Krediler

Ticari hayatın ve finans sektörünün olmazsa olmazı bankaların ve finansman şirketlerinin kendilerini güvenceye almaksızın fon dağıtımları düşünülemez. Bu doğrultuda kredi veren, müşterisine verdiği kredinin geri dönüşü konusunda kendisine yeterli koruma sağlamayı amaçlar. Her ne kadar yaygın uygulama kredi verenin isteği doğrultusunda müşterinin teminat vermesi olsa da, bazı gerçek veya tüzel kişilere kredi veren tarafından duyulan güven doğrultusunda, kredinin teminatsız tahsisi gerçekleşebilmektedir. Bu şekilde kredinin sadece gerçek veya tüzel kişi müşterinin şahsi taahhüdüne binaen kullandırıldığı durumda “teminatsız (açık) kredi” karşımıza çıkmaktadır¹⁵³.

Kredi verenin, gerçek veya tüzel kişi müşterisinden teminat alarak kendisine güvence sağladığı ve bu suretle kullandığı krediye “teminatlı kredi” adı verilmektedir¹⁵⁴. Bankacılık Kanunu’na dayanılarak çıkarılan Karşılıklar Yönetmeliği’nin¹⁵⁵ “Tanımlar” başlıklı m. 3’te teminat, “kredilerin ve diğer alacakların geri ödenmemesi riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü varlık, garanti ve kefaletler ile sözleşmeden doğan haklar” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda ipotek, uçak veya gemi ipoteği, motorlu taşıt rehni,

¹⁵² Aslan, yönetmelik ile kapsam dışı bırakılan sözleşmelere (dolayısıyla gayrinakdi kredi sözleşmelerine) sadece yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağını, ilgili sözleşmelerin bu durumda da tüketici kredisi sayılacağını ve uygun düştüğü ölçüde kanun hükümlerinin bu sözleşmelere uygulanacağını ileri sürmektedir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 415; Gümüş, 2008/48 sayılı direktifin uygulama alanına girmeyecek sözleşmelerin açıkça yine direktifle belirlendiğini; İsviçre ve Almanya mevzuatında da yine kapsam dışı kalan sözleşmelerin ilgili kanunlar eliyle düzenlendiğini belirtmektedir. Yazar, kapsam dışı kalan sözleşmeleri belirleme yetkisinin m. 31/4 uyarınca Bakanlığa devrini, ağır yetki gaspı olarak nitelendirmektedir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 182; Baysal, kanunda yer alan “benzeri finansman şekilleri” ifadesinin ödemenin ertelenmesi ve ödünç benzeri olmayı gerektirdiğini, bu nitelikte olmayan gayri nakdi kredilerin zaten kapsam dışı kaldığını ve bu nedenle yönetmelik hükmünün kanuna uygun olduğunu belirtmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 283-284.

¹⁵³ Oy ve Güngöler, 2008, **a.g.k.**, 10; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30; Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12; Parlak, 2001, **a.g.k.**, 26.; Baykan, 2004, **a.g.k.**, 61.

¹⁵⁴ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12; Parlak, 2001, **a.g.k.**, 26; Somuncuoğlu, 1976, **a.g.k.**, 56.

¹⁵⁵ “Bankalarca Krediler ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, R.G. 1/11/2006, 26333. S

ticari işletme rehni, alacak rehni, teminat ciro su, hisse senedi rehni gibi aynı teminatlar yanında, kefalet ve banka teminat mektupları gibi şahsi teminatlar da verilebilecektir¹⁵⁶. Karşılıklar Yönetmeliği’nde bu konuda herhangi bir sınırlama yer almamaktadır. Borçlunun kendisi veya üçüncü kişiler tarafından verilebilen aynı teminatlar, teminat sahibine üçüncü kişiler karşısında alacağına öncelikle kavuşma imkânı sağlar. Şahsi teminatlar ise borçlu dışında kalan üçüncü kişiler tarafından verilmesi gerekir. Aynı teminat veren üçüncü kişinin kredi verene karşı sorumluluğu aynı teminat ile sınırlı iken; şahsi teminat veren üçüncü kişi, verdiği teminat kadar tüm malvarlığı ile sorumlu olmaktadır¹⁵⁷.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde, tüketicinin kredi borcunun geri ödenmemesi riskine karşılık yukarıda belirtilen teminatlar verilebilecektir. Ancak tüketicinin aldığı kredi miktarını teminen sahip olduğu konut üzerinde ipotek kurulması durumunda, aradaki sözleşme aslında tüketici kredisi niteliği taşımasına rağmen “konut finansmanı sözleşmesi” hükümlerine tabi olmaktadır.¹⁵⁸ Bu husus, konut finansmanı sözleşmelerinin tanımlandığı TKHK m. 32’de açıkça ortaya konmuştur.

1.3. Döviz Kredileri – Döviz Endeksli Krediler

Türk Borçlar Kanunu m. 99/I uyarınca hukukumuzda asıl olan, para borçlarının ülke parası, yani Türk Lirası ile ödenmesi gerekliliğidir¹⁵⁹. Yine İcra İflas Kanunu m. 58/I-3 gereği, alacaklının takip talebinde alacağını Türk parasıyla gösterip istemesi gerekir. İcra daireleri de borçludan tahsil edilen alacak miktarını – yabancı para borcu olsa bile – Türk parası üzerinden alacaklıya ödemek zorundadır¹⁶⁰. Ancak Türk Borçlar Kanunu m. 99/2 uyarınca taraflara, sözleşmeden doğan para borçlarını yabancı para birimiyle ödeme imkânı tanınmıştır. Bu durumda eğer ki sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmuyorsa, borçlu, ödeme günündeki resmi kur üzerinden borcunu Türk parasıyla ödeyebilecektir. Görüldüğü gibi sözleşmeden doğan yabancı para borçlarında aksi kararlaştırılmamışsa borçlu, borcunu yabancı para birimiyle veya Türk parası ile ödeme imkânına sahiptir. Burada borçluya seçimlik bir yetki tanınmıştır. Ancak

¹⁵⁶ Baykan, 2004, **a.g.k.**, 61-62.

¹⁵⁷ Özen, 2012, **a.g.k.**, 2-6; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30-31.

¹⁵⁸ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 29; Aydoğdu, 2007, **a.g.k.**, 564; Reisoğlu, 2007, **a.g.k.**, 77-78, 80.

¹⁵⁹ S. S. Tekinay vd. (1993). *Tekinay borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 772,774; F. Eren (2014a). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa göre hazırlanmış borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 974-975; C. Baygın (1997). *Yabancı para üzerinden borçlanmalar ve hukuki sonuçları*. İstanbul: Kazancı Yayınları, s. 31, 37-41.

¹⁶⁰ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 974-975.

tarafların para değerindeki düşmelere karşı kendilerini koruma amaçlı sözleşmeye “yabancı para değer kaydı” koymaları halinde, durum farklılık arz etmektedir. Borçlu, değer kaydının ait olduğu yabancı para biriminin vade tarihindeki kuru üzerinden borcunu, Türk parası ile ödeyecektir. Bu durumda ise, borçlunun borcunu yabancı para ile ödeme gibi bir seçimlik yetkisi bulunmamaktadır¹⁶¹. Bu doğrultuda, kredi verenin yabancı para cinsinden kredi kullandırması hali, “döviz kredisi” olarak adlandırılırken; kredi miktarının yabancı para ölçüsü (değer kaydı) ile TL olarak verildiği durumlarda “dövize endeksli kredi” karşımıza çıkmaktadır¹⁶².

4077 sayılı TKHK’da 2003 yılında yapılan değişiklik neticesinde m. 10/II’ye (ı) bendi eklenmiş ve “kredinin yabancı para birimi cinsinden kullandırılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar”, sözleşmenin zorunlu içeriği kapsamında sayılmıştı. Bu hüküm gereği, nakit olarak verilmesi gereken tüketici kredisinin, yabancı para birimi cinsinden (döviz kredisi) kullandırılabilceği ifade edilmekteydi. Tüketici de kredi borcunu yabancı para veya kararlaştırılan kur üzerinden Türk parası ile ödeme imkânına sahip olmaktaydı¹⁶³. Ancak yine aynı maddenin II. fıkrasının (b) bendinde “faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı” da sözleşmenin zorunlu içeriği kapsamında sayıldığından, toplam borç tutarının önceden belirlenmesinin ve sabit kalmasının mümkün olmadığı “dövize endeksli kredi”nin verilemeyeceği belirtilmekteydi¹⁶⁴.

Kanun koyucu, tüketici kredilerinin düzenlendiği m. 10/II’nin (ı) bendinde “kredinin yabancı para cinsinden kullandırılması” ifadesini kullanmıştır. Dolayısıyla kanun koyucunun bu ifade ile “döviz kredisi”ni düzenlemek istediği doktrinde¹⁶⁵ kabul edilmiştir. Ancak m. 10/II’ye (ı) bendini ekleyen 2003 değişikliğinin madde gerekçesine bakıldığında şu ifadeler yer almaktadır: “kredinin yabancı para birimine endeksli kullandırılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlara da sözleşmede

¹⁶¹ Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 777, 780-781.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 974-975.; M. K. Oğuzman ve M. T. Öz (2013). *Borçlar hukuk genel hükümler cilt-1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 304-307.; Baygın, 1997, **a.g.k.**, 25-26, 50-53; Nar, 2009, **a.g.k.**, 78-81.

¹⁶² L. Sirmen (2003). *Yeni Türk Medeni Kanununda yabancı para üzerinden taşınmaz rehni kurulmasına ilişkin düzenlemeler*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(1), s. 4-5; Baygın, borçlunun ülke parası veya yabancı para ile ödeme seçimlik yetkisinin bulunduğu borçlara “yalın yabancı para borçları”; borçlunun sadece ve münhasıran o yabancı para ile ödeme yapması gereken borçlara “”efektif yabancı para borçları” demektir. Baygın, 1997, **a.g.k.**, 50-53.

¹⁶³ Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 54-55; Altop, 2011, **a.g.k.**, 85; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 35; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 7-8.

¹⁶⁴ Altop, 2011, **a.g.k.**, 85; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 35; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 7-8.

¹⁶⁵ Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 54-55; Altop, 2011, **a.g.k.**, s. 85.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 7-8.

yer verilmesi istenmiştir.” Gerekçede görüldüğü üzere aslında kanun koyucunun söz konusu düzenleme ile cevaz vermek istediği kurum ‘döviz kredisi’ değil; ‘dövizde endeksli tüketici kredisi’ olmuştur. Nitekim Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’da sayılan istisnai haller –ihracat ve döviz kazandırıcı işlemlerle sınırlı olarak- dışında bankalar döviz kredisi veremeyeceğinden, tüketici kredisinin döviz kredisi şeklinde verilmesi mümkün değildi. Gerçekten de uyarılama ile ilgili Yargıtay kararlarında tüketici kredilerinin ‘dövizde endeksli’ şekilde kullandırılmayacağı yönünde bir ibare geçmemektedir¹⁶⁶.

4077 sayılı kanunun aksine 6502 sayılı TKHK, bu konuda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Sözleşmenin zorunluğu içeriği kapsamında yer alması gereken hususları belirleme yetkisini Bakanlığa devreden m. 31/4 gereği yabancı para hususu, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği’nde ele alınmıştır. “Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği” başlıklı m. 11’de, 4077 sayılı kanundaki yabancı para ile ilgili düzenlemenin aynısı korunurken¹⁶⁷; “Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği” başlıklı m. 12’de konuyla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, 4077 sayılı kanun döneminde olduğu gibi, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredinin, yine dövizde endeksli şekilde verileceği düşünülebilir.

Belirtmek gerekir ki dövizde endeksli kredilerde kredi, Türk lirası üzerinden kullandırılmakta ancak yabancı para birimine endekslenmektedir. Bu tür kredilerde verilen nakdi kredi – anapara miktarı – değişmemekte; kredi veren lehine oluşan kur farkı, faiz benzeri menfaat teşkil etmektedir ve değişkenlik göstermektedir. 6502 sayılı TKHK m. 25/I gereği, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz oranı sabit olarak belirlenmelidir. Sözleşmenin kurulduğu tarihte belirlenen bu oran tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirilemez. Ayrıca m. 22/I’de kredinin tüketiciye, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığı kullandırılacağı belirtilmektedir. Bu iki düzenleme birlikte ele alınmalı ve m. 25/I’deki ‘faiz oranı’ ibaresi, ‘faiz veya benzeri menfaatler’ oranı şeklinde okunmalıdır. Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde ‘faiz veya benzeri

¹⁶⁶ YARGITAY 13. HD. E. 2013/6496, K. 2014/2064, T. 27.1.2014; YARGITAY 13. HD. E. 2010/13371, K. 2011/4123, T. 21.3.2011; YARGITAY 19. HD. E. 2010/14835, K. 2011/3384, T. 16.3.2011 (Erişim tarihi: 19.12.2015); *Reisoğlu*, yabancı para üzerinden verilen tüketici kredileri ile ilgili sözleşmede, kredinin vadesinde Türk Lirası olarak ödenmesine de imkân verildiğinden; burada artık döviz kredisi değil, dövizde endeksli tüketici kredisinin söz konusu olacağını belirtmektedir. *Reisoğlu*, 2009, **a.g.k.**, 55.

¹⁶⁷ 4077 sayılı TKHK döneminde ilgili düzenleme ile oluşan uygulama, tüketici kredisi sözleşmelerinde kredinin dövizde endeksli şekilde kullandırılması yönündeydi.

menfaatler' oranı sabit olarak belirlenmelidir. Dövizde endeksli kredilerde faiz benzeri menfaat niteliği taşıyan kur farkının sabit kalması ve değişkenlik göstermemesi mümkün değildir. Bu bağlamda 6502 sayılı TKHK'nın yetkilendirilmesi ile çıkarılan Yönetmeliğin belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredinin dövizde endeksli kurulmasına cevaz veren m. 11/I (p) bendi, kanuna (6502 s.k. m. 25/I) aykırılık taşımaktadır. Kanuna aykırı nitelikte olan bu yönetmelik hükmünün uygulanmaması gerekir¹⁶⁸.

Ayrıca 2009 yılında Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da yapılan değişiklik neticesinde "Krediler" başlıklı m. 17'nin (b) fıkrası değiştirilmiş, (d) fıkrasını müteakiben (e) ve (f) fıkraları eklenmiştir¹⁶⁹. Bu değişiklik neticesinde, Türkiye'de yerleşik gerçek veya tüzel kişilere, ticari veya mesleki amaçlar dışında döviz kredisi ve dövizde endeksli kredi kullanılamayacaktır.

2. SÜRE AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ

2.1. Belirli Süreli Tüketici Kredileri

6502 sayılı TKHK ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği, tüketici kredileri açısından belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ve belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi ayrımını benimsemiştir¹⁷⁰. Bu kapsamda kanun koyucu, her iki sözleşme için uygulanacak ortak hükümler ihdas etmekle birlikte, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ve bilgilendirmenin tabi olduğu şekil, sözleşmenin zorunlu içeriği,

¹⁶⁸ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü'ne hitaben yapmış olduğumuz 22.12.2015 ve 23.12.2015 tarihli başvurular neticesinde cevaben şu bilgiler tarafımıza aktarılmıştır: "Bilindiği üzere, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliğinin "Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği" başlıklı 11 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (p) bendinde yer alan; "kredinin yabancı para birimi cinsinden kullanılması..." ifadeleri ile söz konusu kredi türüne ilişkin bir ayırım yapılmamış olup, bu tür bir kredinin kullanılması durumunda bu bilgilere zorunlu içerik olarak sözleşme hükümleri arasında yer verilmesi gerektiği hükmü altına alınmıştır. Mevcut durumda Bakanlar Kurulu kararı gereği Döviz Kredileri ve Dövizde Endeksli Krediler tüketiciler tarafından kullanılamamakta olup, Bakanlığımızca 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanan ikincil mevzuatlarda bu konuda düzenlemeye yer verilmesinin nedeni yabancı para cinsinden kredilerin tüketicilere kullanılamaya başlanması durumunda kurulacak kredi sözleşmeleri hususunda tüketicilerin ekonomik çıkarlarını korumaktır."

¹⁶⁹ R.G. 16/6/2009, S. 27260, "(b) Türkiye'de yerleşik kişiler aşağıda belirtilen şekillerde döviz kredisi açabilirler: i) İthalat ve ihracat rejimlerine göre açılacak emtia kredileri, Bankaların; ii) İhracatın, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı için Türkiye'de yerleşik kişilere açacakları döviz kredileri, ... vii) Bakanlıkça belirlenecek esaslar dâhilinde Türkiye'de yerleşik kişilere açacakları döviz kredileri."

"e) Bankalar, Türkiye'de yerleşik kişilere ticari veya mesleki amaçla dövizde endeksli kredi kullanılabılırler.

(f) Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerce, bu maddenin (b) ve (e) fıkraları ve Bakanlıkça belirlenecek haller dışında, yurt içinden ve yurt dışından döviz veya dövizde endeksli kredi kullanılamaz."

¹⁷⁰ Akipek, böyle bir ayrımın getirilmesinin nedenini, kredi kartlarının gerçekten belirli bir süreye bağlı olarak kurulmaması ve bu sözleşmeye mahiyetine uygun düşen hükümlerin getirilmek istenmesi şeklinde ifade etmektedir. Akipek, 2016c, a.g.k., 402-403.

sözleşmede değişiklik yapılması, faiz oranı ve fesih gibi konularda belirli süreli – belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi ayrımını dikkate alarak farklı hükümler getirmiştir.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi, “sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı tüketici kredisi sözleşmeleri” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde önem arz eden husus, tarafların sözleşme süresini açıkça ortaya koymalarıdır. Sözleşme süresi, doğrudan doğruya belirli bir takvim günü (gün, ay ya da gün, ay, yıl) ya da zaman dilimi (bir ay, bir yıl vb.) esas alınmak suretiyle ortaya konabileceği gibi, dolaylı olarak da kararlaştırılabilir. Sürenin dolaylı olarak kararlaştırılmasında kredi ilişkisinin sona ereceği tarih kesin olmakta ancak sürenin net bir şekilde ortaya konması için ek bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır¹⁷¹. “İşletmemizin ticaret siciline tescilinden iki yıl sonra kredi ilişkisi sona erecektir” gibi bir sözleşme hükmünde sürenin sona erme tarihi kesindir fakat “işletmenin ticaret siciline ne zaman tescil edildiğinin” tespiti gerekmektedir. Tarafların sözleşme süresini bu şekilde belirlenebilir nitelikte ortaya koyduğu hallerde de kredi ilişkisinin sona erme tarihinin açıkça kararlaştırıldığı kabul edilmelidir. Ancak tarafların kredi ilişkisinin sona erme tarihini, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz fakat gerçekleştiği takdirde gerçekleşme anı belli (kesin) olan ya da gerçekleşeceği kesin ancak ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan olay ve durumlara bağladıkları hallerde¹⁷² aynı sonuca ulaşmak kanımızca mümkün değildir. Nitekim bu durumlarda kredi ilişkisinin sona erme tarihi açısından bağlanılan olay ve durumların gerçekleşme anı açısından mevcut olan belirsizlik, yönetmelik hükmünde belirtilen “açıkça kararlaştırılma” şartını karşılamamaktadır¹⁷³.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, tüketici sıfatını haiz kredi alan ile kredi verenin aynı ortamda bir araya gelerek akdettikleri ve nakit kredi verilmesini konu edinen sözleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözleşmeler, kredi verenin önceden tek taraflı olarak hazırladığı ve genel işlem şartlarından oluşan sözleşme metninin altına tüketicinin imza atması ile kurulmaktadır. Bu tür krediler için ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi,

¹⁷¹ A. M. Kılıçoğlu (2016). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 574.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 949.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 66.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 326.

¹⁷² Eren, 2014a, **a.g.k.**, 949.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 67.

¹⁷³ Her ne kadar uygulamada karşılaşılmayan ve teori seviyesinde kalan bir çıkarım olsa da, bu hallerde kredi ilişkisinin sona erme tarihinin “açıkça kararlaştırılmamış” olmasından hareketle, aradaki hukuki ilişkinin belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

tatil kredisi, finansman kredisi ve tüketici kredisi gibi farklı adlar altında sözleşmelerin hazırlandığı görülmektedir.

Uygulamada internet aracılığıyla tüketicilerin bilgisine sunulan standart belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin takvim günü belirtmek suretiyle kararlaştırıldığı görülmektedir. Ayrıca kredi ilişkisinin sona erme tarihinin tüketicinin ödeyeceği son taksit günü olarak kararlaştırılması veya ay üzerinden hesaplanarak belirlenmesi (12 ay, 36 ay gibi), kredi vermeye yetkili kuruluşların benimsediği bir diğer yöntem olmaktadır. Ancak kredi ilişki süresinin soyut şekilde belirlendiği bu son halde, taraflar arasındaki borç ilişkisinin başlangıç tarihinin de ayrıca belirtilmesi önem arz etmektedir¹⁷⁴. Çoğunlukla borç ilişkisinin başlangıç tarihi, tüketicinin sözleşme metnini imzaladığı güne denk gelse de tarafların bu hususta ileri bir tarih belirlemelerine engel bulunmamaktadır.

2.2. Belirsiz Süreli Tüketici Kredileri

Tüketici kredileri alanında kullanımı yaygın bir diğer sözleşme türü, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleridir. Bu sözleşme türü ile ilgili kanunda herhangi bir tanımlama yapılmamakla birlikte, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin tanımı ve örnekseme yoluyla da olsa bu sözleşmelerden ne anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Yönetmeliğin “tanımlar” başlıklı m. 4’ün (c) bendinde belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi, “sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca kararlaştırılmadığı tüketici kredisi sözleşmeleri” şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin ayırıcı özelliği, kredi ilişkinin ne zaman sona ereceğinin taraflarca açık bir şekilde kararlaştırılmaması ve taraflardan birinin fesih ihbar bildiriminde bulunmaması durumunda sözleşmenin süreye bağlı olmaksızın devam etmesidir. Ayrıca “Taksitli nakit avans kredisi” başlıklı m. 20’nin ilk fıkrasında, “belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olarak kabul edilen kredi kartı veya kredili mevduat hesabı sözleşmesine dayanılarak ...” şeklindeki ifade ile belirsiz süreli tüketici kredisi kullanımına kaynaklık edebilecek hukuki ilişkiler ortaya konmuştur. Gerçekten de uygulamada yer alan güncelleştirilmiş kredi kartı¹⁷⁵ veya kredili mevduat hesabı sözleşmelerine baktığımızda, bu sözleşmelerin belirsiz süreli tüketici kredisi olarak

¹⁷⁴ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 66.

¹⁷⁵ Kredi kartlarının hukuki niteliği ile ilgili olarak bkz. Akipek, 2003, **a.g.k.**, 108-109.

akdedildiğini görmekteyiz¹⁷⁶. Bu sözleşmeler uyarınca bankalar tarafından tüketiciye verilen kartların¹⁷⁷ üzerinde yazan son kullanma tarihi ise, aradaki hukuki ilişkinin sona erme tarihini değil, ilgili kartların geçerliliğinin son bulacağı tarihi göstermektedir. Bu doğrultuda bankalar, tüketicinin kredi itibarını dikkate alarak kartı yenilememe hakkını saklı tutmakta; bu yönde işlem ihdas etmeleri halinde, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin feshi gündeme gelmektedir. Kartın yenilenmesi durumunda taraflar fesih bildiriminde bulunmadıkça sözleşme süreye bağlı olmaksızın devam etmektedir.

Yönetmelikte belirtildiği ve uygulamada görüldüğü üzere belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olarak kabul edilen kredi kartı ve kredili mevduat hesabı sözleşmelerini, oluşturdukları kredi ilişkisi bağlamında ele almak gerekmektedir. Öncelikle günlük hayatımızın hemen hemen her alanında kullanma olanağına sahip olduğumuz kredi kartları, tüketiciye asli olarak iki farklı imkân sunmaktadır. Bunlardan ilki ödeme aracı olarak kullanılabilmesi, ikincisi ise kredi işlevini bünyesinde taşımasıdır¹⁷⁸. Ancak kredi kartı her ne kadar ödeme aracı olarak kullanılabilse de, tüketiciye sağladığı imkân salt bir ödeme aracı olmaktan çok daha ötedir. Kart hamilinin cari hesabında bulunan miktarda parayı bankamatikten günün her saatinde çekme ve ayrıca hesabındaki paradan düşmek üzere alışverişlerde ödeme imkânı tanıyan “Debit card” sistemindeki kartlar, salt ödeme aracı olma özelliği taşımaktadır. Nitekim bu sistemde kart çıkaran kuruluşun, mal veya hizmet bedelinin ödenmemesi riskini üzerine alması söz konusu değildir. Kredi kartlarında ise kart hamilinin hesabında para bulunmamakta; hesap kesim tarihi itibarıyla muaccel olan borcun ödenmeme riskini kart çıkaran kuruluş üstlenmektedir. İşte bu şekilde kart çıkaran kuruluş tüketiciye

¹⁷⁶ Bazı bankaların internet sitelerinde yayımladıkları kredi kartı ve kredili mevduat hesabı sözleşmelerinde şu ifadeler açıkça yer almaktadır: “İşbu sözleşme, taraflardan biri tarafından sona erdiği bildirilmediği sürece devam eder”, “Kredi türü: Belirsiz Süreli Tüketici Kredisi (Kredili mevduat hesabı sözleşmesi)”, “İşbu Sözleşme süresiz olup, sözleşme feshedilinceye kadar yürürlükte kalacaktır”, “Bu sözleşme, taraflardan herhangi biri tarafından feshi yazılı olarak ihbar edilmediği sürece devam eder”.

¹⁷⁷ 6502 sayılı TKHK, kredi kartlarının tüketici kredisi sözleşmeleri ile ilişkisini ortaya koymuş ancak kredi kartının tanımı veya uygulama alanı ile ilgili bir sınırlama getirmemiştir. 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nda kredi kartı, “Nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kart veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarası” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım doğrultusunda TKHK m. 22/2’deki imkânları tüketiciye sunan ve yine aynı hükümdeki şartları sağlayan tüm banka kartları ve mağaza kartları, kredi kartı ve dolayısıyla tüketici kredisi kapsamında değerlendirilmelidir. S. B. Yaşar (2014). 6502 sayılı TKHK’na göre tüketici kredisi sözleşmeleri. *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 3(10), s. 119.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 287.; Atamer, 2008, **a.g.k.**, 250.

¹⁷⁸ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 117-118.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 286-289.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 494.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 27.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 39.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 363.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 186-189.; Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 502-503.; Atamer, 2008, **a.g.k.**, 250-251.; Kredi kartının özü itibarıyla tüketici kredilerinin bir türü olduğu yönünde bkz. Akipek, 2003, **a.g.k.**, 108.

ödemelerin yapılacağını taahhüt ettiği sistemde, kartın ödeme aracı olarak kullanılması noktasında dahi kredi işlevi mevcuttur¹⁷⁹.

Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartları vasıtasıyla tüketicilere farklı şekillerde kredi kullandırabilmektedir. Bunlar; ödemenin ertelenmesi, taksitlendirme ve taksitli nakit avans çekme imkânı olarak karşımıza çıkmaktadır. TKHK m. 22/2’de kredi kartı sözleşmelerinin, “faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması halinde tüketici kredisi sözleşmesi” olarak değerlendirileceği açıkça düzenlenmiştir¹⁸⁰. Dolayısıyla kredi verenin faiz veya benzeri bir menfaat elde etmesi asli bir şart olmak üzere, üç aydan daha uzun süre ödemenin ertelenmesi veya üç aydan daha uzun süre taksitle ödeme imkânı sağlanması halinde, aradaki kredi kartı sözleşmesi tüketici kredisi hüviyetini kazanacaktır¹⁸¹. Öncelikle belirtmemiz gereken husus, üç aydan daha uzun süre ödemenin ertelenmesi ya da taksitle ödeme imkânının sağlanmış olması, tüketici kredisinin mevcudiyeti için yeterlidir. Tüketicinin bu imkânları hiç kullanmaması ve kredi kartını sadece bir ödeme aracı olarak değerlendirmesi, önem taşımamaktadır¹⁸².

Günümüzde tüketicinin kullanımına sunulan kredi kartları göz önüne alındığında, hemen hemen tüm kredi kartlarında tüketiciye ödemenin ertelenmesi imkânı sağlanmaktadır. Tüketicinin, hesap kesim tarihi itibarıyla muaccel olan borcunun tamamını ödememesi ve kalan borç miktarını ödeyene kadar faiz işletilmesi halinde, esas olarak kredilendirme olgusu gerçekleşmektedir. Ancak TKHK m. 22/2 uyarınca, tüketiciye ödemenin ertelenmesi imkânının üç aydan daha uzun süreli olarak tanınması gerekmektedir¹⁸³. Böyle bir imkânın tüketiciye tanındığı kredi kartı sözleşmesi, tüketici bu imkânı sözleşme süresince hiç kullanmamış olsa bile, sözleşmenin kuruluşundan itibaren tüketici kredisi sözleşmesi olarak nitelendirilecektir. Yine aynı şekilde üç aydan daha uzun süre taksitle ödeme imkânının tüketiciye faiz karşılığı sağlandığı kredi kartı sözleşmeleri de tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilmelidir. Ancak kanunun

¹⁷⁹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 188-189.

¹⁸⁰ 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nde kredi kartı sözleşmesine dayanılarak kullandırılan krediler hakkında herhangi bir özel hüküm bulunmamaktadır. Kuşkusuz kredi kartları aracılığıyla kullandırılan krediler, tüketici kredisinin tanımlandığı 3’üncü maddenin (c) bendindeki “benzeri finansman kolaylıkları” kapsamında değerlendirilmelidir. İsviçre Tüketici Kredisi Kanunu, kredi kartı sözleşmesi ile tüketiciye kredi kullanma opsiyonu tanındığı hallerde, aradaki sözleşmenin tüketici kredisi olarak nitelendirileceğini açıkça düzenlemiştir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 28.

¹⁸¹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 287.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 27-29.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 180.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 38.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 118, 130.

¹⁸² Baysal, 2015, **a.g.k.**, 287.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 28.; Atamer, 2008, **a.g.k.**, 252.

¹⁸³ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 27-29.

lafzından da anlaşılacağı üzere, “ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânlarının” birinin dahi kredi kartı sözleşmesi ile tüketiciye tanınması yeterlidir. Her iki finansman yönetiminin kümülatif olarak sözleşme bünyesinde bulunması gerekmez. Bu kapsamda üç aydan daha uzun süreli ödemenin ertelenmesi imkânı tanıyan ancak taksitlendirme işlevi içermeyen kredi kartı sözleşmeleri de tüketici kredisi niteliği taşımaktadır¹⁸⁴.

Kredi kartı sözleşmeleri ile tüketicilere tanınan bir diğer imkân, kart aracılığıyla nakdi olarak verilen kredinin taksitler halinde geri ödenmesini konu alan taksitli nakit avans kredisidir. Taksitli nakit avans kredisi, belirli süreli tüketici kredisi (nakdi kredi) sözleşmelerindeki yoğun prosedür işlemlerini bertaraf etmesi nedeni ile düşük meblağlarda nakit para ihtiyacı olan tüketiciler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Kredi kartı sözleşmesi ile taksitli nakit avans kredi imkânı tanındığı hallerde, yönetmeliğin “taksitli nakit avans kredisi” başlıklı hükmü (m. 20) öncelikle uygulanmalıdır. Taksitle nakit avans kredisinin kredi kartı sözleşmesi ile kullanılması durumunda önem arz eden bir diğer nokta, sağlanan kredinin TKHK m. 22/2 kapsamında olduğu ve dolayısıyla üç aydan daha uzun süreli taksitle ödeme imkânının sağlanması gerekliliğidir. Ancak “debit card” niteliği taşıyan banka kartları aracılığıyla taksitli nakit avans kredisi kullanılması halinde, TKHK m. 22/2 değil, TKHK m. 22/1 kapsamında kredi kullanılması söz konusu olmaktadır¹⁸⁵. Bunun bir sonucu olarak, tüketicinin yapacağı geri ödemelerin üç aydan daha uzun süre taksitlendirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır.

Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri bağlamında son olarak, kredili mevduat hesabı sözleşmesine değinmek gerekir¹⁸⁶. Kredili mevduat hesabı sözleşmesi, yönetmeliğin 4’üncü maddesinin (1) bendinde, “kredi verenin önceden tüketiciyle açıkça kararlaştırarak belirli bir limit dâhilinde tüketicinin mevduat hesabında var olan aktiften fazlasını kullanmasına izin verdiği sözleşme” şeklinde ifade edilmiştir. Taraflar arasındaki sözleşme uyarınca kredi veren, tüketiciye cari hesap şeklinde işleyen/eksi bakiyeye geçebilen bir kredili mevduat hesabı açmakta ve bu hesap ile bağlantılı vadesiz

¹⁸⁴ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 287.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 27-29.

¹⁸⁵ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 494, dnt. 1815.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 181.

¹⁸⁶ 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nde kredili mevduat hesabı aracılığıyla kullanılan krediler hakkında özel düzenlemeler mevcuttur. Öncelikle kredili mevduat hesabı Direktifte, “bir kredi kuruluşunun bir tüketiciye tüketicinin cari hesabındaki mevcut bakiyenin üzerinde para temin ettiği açık bir kredi anlaşması” şeklinde tanımlanmıştır. Kredili mevduat hesabı şeklinde olan ve kredinin bir ay içinde geri ödenmesini gerektiren kredi anlaşmaları Direktifin kapsamı dışında bırakılmıştır. Bir kredili mevduat hesabı gereği, kredinin talep üzerine veya üç ay içinde geri ödenmesini öngören kredi anlaşmalarına Direktifin tüm hükümleri değil, m. 2/3’te öngörülen hükümler uygulanacaktır.

mevduat hesabını müşterisinin adına ve hesabına tanımlamaktadır. Kredili mevduat hesabı, belirli bir limite kadar tüketiciye kredi imkânı sağlamaktadır. Bu sayede vadesiz mevduat hesabında bakiye bulunmasa dahi tüketici, kredili mevduat hesabı aracılığıyla nakit ihtiyacını karşılayabilecek, ödemelerini yapabilecektir. Tüketicinin vadesiz hesabına para yatırıldığında veya havale yapıldığında kredi veren, kredi borcunu bu hesaptan tahsil etmektedir ve belirlenen limit içerisinde kalmak üzere tüketici yeniden kredi kullanma imkânına kavuşmaktadır¹⁸⁷. Tüketicinin vadesiz mevduat hesabından kredi borcu tahsil edildiğinde aradaki hukuki ilişki sona ermemekte, böylelikle tüketici defaultle kredi kullanabilmektedir. Tüketicinin kredi borcu yanında ödemesi gereken faiz borcu, tarafların kararlaştıracığı tarihlerde tahakkuk ettirilir. Sözleşmede belirtilmesi ve tüketicinin açık talimatı bulunması halinde faiz borcu, kredili mevduat hesabından tahsil edilebilmektedir.

Görüldüğü gibi kredili mevduat hesabı sözleşmesi, kredi açma sözleşmesinde yer alan dönerlik unsurunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu unsur sayesinde tüketici, kredi borcunu ödediği müddetçe, belirlenen limit dâhilinde tekrardan kredi kullanma hakkına sahip olmaktadır. Kredinin kullanımı, internet bankacılığı üzerinden, kredi verenin tüketiciye tahsis edeceği kart aracılığıyla bankamatiklerden veya alışveriş yapılan yerlerde pos cihazından ya da kredi veren banka gişelerinden gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca kredili mevduat hesabı sözleşmesine dayanılarak nakit kullanılan tutarın taksitler halinde geri ödenmesine imkân veren nakdi krediler, taksitli nakit avans kredisi olarak kabul edilecek ve yönetmeliğin “taksitli nakit avans kredisi” başlıklı 20’nci maddesine tabi olacaktır¹⁸⁸.

Kredili mevduat hesabı sözleşmesi ile ilgili önemli bir diğer husus, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği’nde getirilen istisnadır. Yönetmeliğin 2’nci maddesinde “kredinin otuz gün içerisinde geri ödenmesini gerektiren kredili mevduat hesabı sözleşmelerinin” kapsam dışında olduğu belirtilmiştir. Hükümde belirtilen ve yönetmeliğin uygulama alanı dışına çıkarılan kredili mevduat hesabı sözleşmelerinin içeriğinin ortaya konması gerekmektedir. Nitekim tüketicilere sunulan kredili mevduat

¹⁸⁷ Atamer, 2016, a.g.k. 26.; Akipek, 1999, a.g.k., 177-179.; İnal, 2005, a.g.k., 351.; Kredili mevduat hesapları ile ilgili uygulamada karşılaşılan problemler hakkında bkz. Baysal, 2015, a.g.k., 284.

¹⁸⁸ Gümüş, tüketicinin kredili mevduat hesabı kapsamında kendisine tahsis edilen banka kartı ile nakit kredi kullanabildiği hallerin, kredi kartı ile kredi kullanılan durumlardan farklılık arz ettiğini ifade etmektedir. Yazar burada kredi kartı kullanımının söz konusu olmadığını ve TKHK m. 22/2 değil, TKHK m. 22/1 kapsamında bir tüketici kredisinin oluştuğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla kredili mevduat hesabına dayanılarak banka kartı ile kredi kullanıldığında, geri ödemelerin üç aydan daha uzun süre taksitlendirilmesi gerekmemektedir. Gümüş, 2014a, a.g.k., 181.; Aynı yönde bkz. Akipek, 2016a, a.g.k., 494, dnt. 1815.

hesabı sözleşmelerinin çoğunda, kullandırılan kredinin otuz gün içinde geri ödenmesi kararlaştırılmaktadır. Ancak bu sözleşmelerde, kullanılan kredi miktarına günlük faiz işletilmekte ve TKHK m. 22/1’de belirtilen “faiz veya benzeri bir menfaat” karşılığında kredi kullandırılması gerçekleşmektedir. Bu içerikteki kredili mevduat hesabı sözleşmelerinin yönetmelik eliyle kapsam dışına çıkarılması, TKHK m. 22/1’e aykırılık teşkil edecektir. Dolayısıyla söz konusu kredili mevduat hesabı sözleşmelerini kapsam dışı bırakan yönetmelik hükmü, *Baysal*’ın da haklı olarak belirttiği gibi, günlük faizin işletildiği ve kredinin otuz gün içinde geri ödenmesinin kararlaştırıldığı kredili mevduat hesabı sözleşmelerine teşmil edilmemelidir. Bu gerekçelerle ilgili hüküm, kullanılan kredi karşılığında faizin işletilmediği ve kredinin otuz gün içerisinde geri ödenmesi gereken kredili mevduat hesabı sözleşmeleri ile sınırlı olarak uygulanmalıdır¹⁸⁹.

3. SERBESTİ AÇISINDAN TÜKETİCİ KREDİSİ TÜRLERİ

3.1. Serbest Krediler

Tüketici ile kredi veren arasında akdedilen ve tüketici kredisi niteliği taşıyan sözleşmeler, kuruluşları ve hukuki sonuçları itibariyle serbest kredi – bağlı kredi ayrımına tabi tutulmaktadır. Bu ayrım doğrultusunda serbest kredi, tüketiciye tanınan kredinin kısıtlama olmaksızın kullanılabilmesini ifade eder¹⁹⁰. Tüketici kredisi niteliği taşıyan sözleşmenin, belirli süreli ya da belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olması önem taşımamaktadır. Serbest kredi, tüketicinin kredi verenden nakit olarak krediyi temin ettiği belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ile verilebileceği gibi, belirsiz süreli tüketici kredileri olan kredi kartı sözleşmesi ya da kredili mevduat hesabı sözleşmesi aracılığıyla da kullandırılabilir. Önemli olan tüketicinin, tarafına tahsis edilen krediyi, istediği mala veya hizmete özgüleme ya da ihtiyaçları doğrultusunda kullanma serbestisine sahip olmasıdır. Bu tür kredilerde tüketicinin belirli bir mal veya hizmete ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcıya yönlendirilmesi söz konusu değildir. Tüketici, aldığı kredi ile borçlarını ödeyebileceği gibi tatil veya eğitim masraflarını karşılayabilecek, ayrıca istediği malı ya da hizmeti finanse edebilecektir¹⁹¹.

¹⁸⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 285.

¹⁹⁰ E. Özsunay (1992). Türkiye’de tüketici kredileri: Hukuki çerçeve ve uygulama üzerine bazı düşünceler. *Tüketici Kredileri ve Batı Ülkelerindeki Uygulamalar*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 4.; Aydos, 2009, **a.g.k.**, 124, dnt. 17.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 52.

¹⁹¹ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 113-114.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 40.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 29-30.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 176.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 149.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 57-58.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 52.; Çeker, 1995, **a.g.k.**, 15.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 321-323.; Özsunay, 1992, **a.g.k.**, 4.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1208-1209.

Belirtmek gerekir ki tüketiciye tanınan bu serbesti, sınırsız değildir. Tüketici, her ne kadar ihtiyaçları doğrultusunda hareket serbestisine sahip olsa da, kredinin ticari veya mesleki olmayan amaçlara tahsis edilmesi gereği gözden kaçırılmamalıdır. Serbest kredi niteliğini haiz bir taşıt kredisi kullanan tüketici, taşıtın özelliklerini kendisi belirleyebilecek ancak taşıtı, ticari veya mesleki olmayan amaçlara özgülemesi gerekecektir¹⁹².

3.2. Bağlı Krediler

Tüketicilerin korunması alanında özel öneme sahip ve üzerinde durulması gereken konulardan bir diğeri, bağlı kredi niteliği taşıyan tüketici kredileridir. Bir önceki başlıkta değindiğimiz ayırım doğrultusunda bağlı krediler, içerik ve sağlanan koruma itibarıyla serbest kredilerin karşısında yer almaktadır. Bu hukuki ilişki kapsamında tüketici, serbest kredilerde olduğu gibi mal veya hizmetin özelliklerini, kendi isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda belirleme serbestisine sahip değildir¹⁹³. Bağlı kredinin varlığının tespiti, aradaki hukuki ilişkiye uygulanacak hükümleri ve tarafların hukuki sorumluluğunun sınırını etkileyecektir¹⁹⁴.

4077 sayılı TKHK döneminde “kredi verenin, tüketici kredisini, belirli marka bir mal veya hizmetin satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile verdiği durumlarda” bağlı kredinin varlığı kabul edilmekteydi. Ayrıca bağlı kredi kapsamında, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında bir çerçeve sözleşmenin akdedilmesi gerektiği ve bu sözleşme doğrultusunda kredi verenin sadece sözleşmenin karşı tarafı olan girişimcinin müşterilerini finanse etmesi gerektiği belirtilmekteydi¹⁹⁵. 87/102 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nin 11’inci maddesinde

¹⁹² Arkan, kredi ile satın alınan malın fiilen hangi amaçla kullanıldığının önem arz etmediğini ifade etmektedir. Yazar, taşıt kredisi ile otomobil satın alan tüketicinin, otomobili özel ihtiyaçları doğrultusunda kullanabileceği gibi, ticari işletmesi ile ilgili işlere de özgüleyebileceğini ifade etmektedir. Arkan, 1989, **a.g.k.**, 24.; Ayrıca değinilmesi gereken diğer bir husus, piyasada “ticari araç” kategorisinde satışa sunulan kimi araçların, tüketici kredisine konu edilmemesidir. Bu durumda yapılması gereken, aracın hangi kategoride yer aldığını belirlemek değil, kredi alan konumundaki kişinin, o aracı hangi amaçla kullandığının tespitidir. Kredi alan kişi, çekeceği kredi ile edinmek istediği aracı ticari veya mesleki olmayan amaçlara özgüleyecekse, söz konusu kredi sözleşmesi de tüketici kredisine sözleşmesi niteliği taşıyacaktır. Dolayısıyla satın alınan aracın “ticari araç-taşıt” kategorisinde yer alması, aracın edinimi için taraf olunan kredi sözleşmesini doğrudan TKHK m. 22-31 kapsamı dışına itmemelidir.

¹⁹³ Bağlı kredilerde mal veya hizmetin özelliklerinin belirlenmesi açısından tüketiciye getirilen sınırlamanın mutlak olmadığını düşünmekteyiz. Özellikle tüketicinin kendi isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda belirli mal ya da hizmetin tedarikinde karar kılması, ardından ilgili satıcı ya da sağlayıcının işbirliği içinde olduğu kredi verenin kredi teklifini tüketiciye sunması halinde de bağlı kredi oluşacaktır. Ancak bu gibi durumlarda tüketici, yöneldiği mal veya hizmeti kendi subjektif kriterleri ölçüsünde belirlemiş olacaktır.

¹⁹⁴ Bu başlık altında sadece bağlı kredi ilişkisinin oluşumu hakkında bilgi verilmektedir. Kredi ilişkisinin bağlı kredi niteliği taşıması halinde doğuracağı hukuki sonuçlar, ilgili başlıklar altında incelenecektir.

¹⁹⁵ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 173.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 174.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 182, 184.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 326-327.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 40.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 48.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 8.; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 387.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 105.; Çeker, 1995, **a.g.k.**, 15.

kullandırılan kredinin bağlı kredi sayılabilmesi için “kredi veren ve mal veya hizmet sunan arasında önceden yapılmış bir anlaşmaya göre, mal veya hizmet sunan satıcının müşterilerine mal edinebilmeleri amacıyla ve münhasıran ilgili kredi veren tarafından kredi verilmesi” gerektiği ifade edilmiştir. Ancak maddede geçen “münhasıran ilgili kredi veren tarafından kredi verilmesi” ibaresi eleştirilmiştir. Satıcı ya da sağlayıcının müşterilerini finanse etmesi için birden fazla kredi veren ile anlaşması durumunda hükmün uygulanamayacağı ve dolayısıyla satıcı ya da sağlayıcının sorumluluktan kurtulma yoluna gidebileceği ifade edilmiştir¹⁹⁶.

Günümüz itibarıyla yürürlükte bulunan 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi, bağlı krediyi açık bir şekilde tanımlamıştır (m. 3/n). Bu kapsamda “söz konusu kredinin belirli bir malın ya da hizmetin tedarikini konu edinen sözleşmeyi finanse etmek için verilmesi ve kredi sözleşmesi ile mal ya da hizmet tedariki sözleşmesinin objektif olarak ekonomik birlik teşkil etmesi” halinde aradaki kredi sözleşmesi, bağlı kredi niteliği taşıyacaktır. Ayrıca ‘satıcı ya da sağlayıcının tüketici için krediyi bizzat kendisinin finanse ettiği; kredinin üçüncü bir kişi tarafından verilmesi durumunda kredi verenin, kredi sözleşmesinin akdedilmesi ya da hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı veya belirli bir malın ya da belirli bir hizmetin tedarikinin kredi sözleşmesinde açıkça kararlaştırıldığı’ durumlarda, ekonomik birliğin mevcut olduğu kabul edilecektir. Önceki direktifte bağlı kredinin kapsamının dar tutulmuş olması ve Avrupa Adalet Divanı’nın tedarik edilen malın ya da hizmetin isminin, türünün vs. kredi sözleşmesinde açıkça kararlaştırılmasının gerekmediğine yönelik Rampion içtihadı, 2008/48 sayılı direktifte bağlı kredinin kapsamının daha geniş belirlenmesini beraberinde getirmiştir¹⁹⁷. Dolayısıyla yukarıda değindiğimiz ve ekonomik birliğin mevcudiyetine delalet eden üç koşul, birbirinden bağımsız ve kümülatif olmayan nitelik arz etmektedir. Tedarik edilen malın ya da hizmetin ayırt edici unsurlarına kredi sözleşmesinde yer verilebilir ancak bu husus, ekonomik birliğin varlığı için ön koşul olarak değerlendirilemez. Satıcı ya da sağlayıcının tüketici için krediyi bizzat karşıladığı veya kredi verenin, kredi sözleşmesinin akdedilmesi veya hazırlanması

¹⁹⁶ Direktif, hükmün uygulanış şekil ve koşullarını üye devletlerin iç hukuklarına bırakmıştır. Bu kapsamda bazı üye devletlerin gerekli düzenlemeleri yaparak, satıcı ya da sağlayıcının sorumluluktan kurtulmasını engelledikleri görülmüştür. İsviçre’de, direktifte yer alan “münhasıran ilgili kredi veren tarafından kredi verilmesi” ibaresi doğrudan iç hukuka aktarılırken; Almanya’da, bağlı kredinin varlığı için kredi sözleşmesi ile satım sözleşmesinin ekonomik birlik oluşturması gereğinden hareket edilmiş ve satıcı ya da sağlayıcının sorumluluktan kurtulmasının önüne geçilmiştir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 288-289.; Canaris

¹⁹⁷ Atamer, 2008, **a.g.k.**, 266.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 51-52.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 150-151.; AAD’nin Rampion içtihadının yarattığı etkiler hakkında detaylı bilgi için bkz. Werro, 2010, **a.g.k.**, 230-239.

ile ilgili olarak satıcı ya da sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı durumlarda da ekonomik birliğin varlığı kabul edilir¹⁹⁸.

Bağlı kredi sözleşmesi¹⁹⁹, 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi'nin getirdiği düzenlemeye benzer şekilde, 6502 sayılı TKHK m. 30'da açık bir şekilde tanımlanmıştır. Buna göre bağlı kredi sözleşmesi, "tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verildiği ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik birlik oluşturduğu sözleşmedir". Ayrıca ekonomik birliğin varlığı, "satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse ettiği, üçüncü bir tarafça finanse edilmesi durumunda, kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı, belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği" durumlardan en az birinin varlığı halinde kabul edilir. Kanunda da açıkça ifade edildiği gibi, kredinin belirli bir mal veya hizmeti finanse etmek için verilmesi şartıyla, belirtilen durumlardan yalnızca birisinin varlığı ekonomik birliğin mevcudiyeti için yeterli olacak ve aradaki kredi ilişkisi bağlı kredi sözleşmesi olarak nitelendirilecektir²⁰⁰.

Kredinin tüketiciye üçüncü bir tarafça sağlanması ve kredinin bağlı kredi niteliği taşıması halinde, taraflar arasında üçlü bir hukuki ilişki söz konusu olmaktadır. Bu üçlü hukuki ilişki kapsamında kredi veren ile tüketici arasında tüketici kredisi sözleşmesi, tüketici ile satıcı ya da sağlayıcı arasında mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşme ve kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında ekonomik birlik kriterine delalet edebilecek seviyede her iki tarafın işbirliği iradesini içeren sözleşme akdedilmektedir²⁰¹. Kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki sözleşmenin yazılı olması gerekmediği gibi, tarafların işbirliğine yönelik iradeleri açık veya zımni şekilde ortaya konabilir. Taraflar önceden

¹⁹⁸ Yıldırım, 2015, **a.g.k.**, 269-270.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 51-52.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 151.

¹⁹⁹ Bağlı tüketici kredisi, iki farklı şekilde görünüm arz eder. Tedarik kredisi adı verilen ilk görünümünde, kredi verence belirlenen mal veya hizmetin tedarik edilmesi koşuluyla tüketiciye kredi verilmektedir. İkinci görünümünde ise, kredi verenin önceden anlaşmaya vardığı belirli bir satıcı ya da sağlayıcıdan mal veya hizmetin tedarik edilmesi şart koşulmaktadır. Bu görünüm şekline de finansa edilmiş taksitle satım denilmektedir. Bkz. Aydos, 2009, **a.g.k.**, 124-125.

²⁰⁰ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 182-185.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1211-1212.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 208-209.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 151-154.; Ekonomik birliğin tespiti noktasında Alman Federal mahkemesinin başvurduğu göstergeler için bkz. Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 113-116.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 72.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 114-115.; Yıldırım, 2015, **a.g.k.**, 261, 268-269.; Y. Deryal (2014). Tüketici kredilerinde haksız şart örnekleri ve 6502 sayılı kanunla getirilen yeni düzenlemenin değerlendirilmesi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 9 (89), s. 65.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 451.; Tüketici kredisi sözleşmesi ile mal veya hizmet tedariki sözleşmesi, tarafları ve içerik itibarıyla farklı ve birbirinden bağımsız sözleşmelerdir. Bu ilişkiye bağlı kredi niteliğini veren ve tüketici kredisi sözleşmesi ile mal veya hizmet tedariki sözleşmesi arasındaki bağı kuran, TKHK m. 30/1 ve 30/2'de ifade edilen ekonomik birlik unsurudur.

²⁰¹ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 173.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 326.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 182.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 40.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 105.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 48.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 8.; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 387.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 174.; Yıldırım, 2015, **a.g.k.**, 269.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 450.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 534-536.

açık bir şekilde sözleşme yapmamış olsalar dahi, kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı ya da sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı veya belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği durumlarda, tarafların işbirliğine²⁰² yönelik sözleşme ilişkisi içerisine girdikleri kabul edilmelidir²⁰³. Ancak satıcı ya da sağlayıcı ile kredi veren arasında işbirliğine yönelik sözleşmenin varlığı, bağlı kredi kurgusunun tekemmülü için zorunlu bir unsur değildir²⁰⁴. Önemli olan, tüketici kredisi sözleşmesi ile finanse edilen sözleşme arasında ekonomik birliğin mevcudiyetinin tespiti. Bu tespit yapılırken TKHK m. 30/2'deki ölçütlerden hareket edilmelidir²⁰⁵. Sözleşmelerden birinin yapılmaması halinde diğerinin de akdedilmeyeceği, her iki sözleşmenin anlam kazanmasının birbirine bağlı olduğu yönündeki kıstaslar da iki sözleşme arasındaki ekonomik birliğin tespitinde önem arz etmektedir²⁰⁶. Ayrıca kanunda belirtilmemiş olsa da, kredinin tüketiciye belirli bir satıcıdan ya da sağlayıcıdan mal veya hizmet tedarik etmesi şartıyla verildiği hukuki ilişkiler, bağlı kredi olarak nitelendirilmelidir. Nitekim bu durumda, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında ortak bir menfaat doğrultusunda hareket etme unsuru daha aşikârdır ve kanunun aradığı ekonomik birlik şartı evleviyetle sağlanmaktadır²⁰⁷.

Bağlı krediler ile ilgili TKHK m. 30/2 (a)'ya baktığımızda "satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse ettiği" durumda ekonomik birliğin varlığı kanunen kabul

²⁰² Yargıtay, 4077 sayılı TKHK döneminde verdiği bir kararında, kredi veren ile satıcı arasındaki işbirliğini tespit ederken, kredi sözleşmesinde finanse edilen malın ismi ile marka ve modelinin yazılı olmasına bağlı kredi sonucu bağlamıştır. Söz konusu olayda araç satın alan tüketici, krediyi proforma faturaya bağlı olarak almış ve proforma faturada aracın ismi, markası ve modeline kadar detaylı bilgiler yer almıştır. Yüksek mahkeme bu hususların faturada yazmasını ve faturanın kredi sözleşmesine dâhil edilmesini bağlı kredinin varlığı için yeterli görmüştür. Proforma fatura, bankacılık uygulamasında kesin fatura niteliği taşımamakta, kredi verenin araç üzerinde rehin tesis etmesi amacıyla hizmet etmektedir. Dolayısıyla tüketicinin yöneldiği aracın bilgilerinin sözleşmede sadece yazılı olması, ekonomik birliğin tespiti açısından yeterli kabul edilmemelidir. T.C. YARGITAY 13. HD. E.2006/11331, K.2006/15280, T.22.11.2006. (Erişim tarihi: 25.12.2015)

²⁰³ Gümüş, bağlı kredilerde bileşik sözleşme yapısının var olduğunu belirtmektedir. Yazar, kredi sözleşmesi ile mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşme arasındaki bağın (objektif ekonomik birlik), üç taraftan oluşan bağlaşım anlaşması ile gerçekleştiğini; kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki iç ilişkinin çerçeve sözleşme ile düzenlendiğini; tüketicinin bu çerçeve sözleşmeye yönelik zımni kabulü ile üçlü bağlaşım anlaşmasının zuhur ettiğini ifade etmektedir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 207-208.; Aydoğdu, mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşme ile tüketici kredisi sözleşmesi arasında bileşik sözleşme özelliğinin varlığını (birinin geçerliliğinin diğerinin geçerliliğine bağlı olması şeklinde) dile getirmektedir. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 252.

²⁰⁴ Aksi yönde bkz. Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 258.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 467.

²⁰⁵ Atamer, bağlı kredinin varlığı açısından kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında işbirliğine yönelik bir sözleşmenin aranmaması gerektiğini, böyle bir sonucun bağlı kredinin varlığının tespitini imkânsızlaştıracaklarını ifade etmektedir. Yazar, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki ekonomik birliğin tespitinde objektif kriterlerden hareket edilmesinin ve vakalara dayalı tespit yapılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Nitekim kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında çoğu zaman bağlı krediye esas teşkil edecek bir yazılı sözleşme ya hiç olmaz, olsa da tüketicinin o metne ulaşması genellikle imkân dâhilinde değildir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 154.

²⁰⁶ Arkan, 1989, **a.g.k.**, 38-39.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 114.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 185.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 331.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 536.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 464-465.

²⁰⁷ M. İ. Uslan (2000). 4077 sayılı TKHK'nın 10.maddesinin dördüncü (son) fıkrasında yer alan banka ve finans kurumlarının tüketiciye karşı mütelsil sorumluluğu üzerine bazı tespit ve düşünceler. *Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 91-92.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 183.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 452.

edilmiş ve aradaki hukuki ilişki bağlı kredi kapsamına alınmıştır. Bu hükme kaynaklık eden 2008/48 sayılı direktifin “bağlı kredi sözleşmesi” başlıklı maddesi de aynı içeriğe sahiptir (m. 3, n). Daha önce de belirttiğimiz gibi, 2008/48 sayılı direktif, tüketici kredilerini geniş anlamda düzenlemiştir. Kira süresi sonunda tüketicinin malın mülkiyetini iktisap ettiği finansal kiralama sözleşmeleri ve taksitle satış sözleşmeleri, “satıcı ya da sağlayıcının tüketici için krediyi bizzat finanse etmesi” (m. 3, n) kapsamında kabul edilmektedir. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmeleri ve taksitle satış sözleşmeleri için direktifte ayrı bir düzenleme yapılmamış, ilgili sözleşmeler bağlı kredi olarak nitelendirilmiştir. 6502 sayılı TKHK’da ise taksitle satış sözleşmeleri, tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerini içerecek şekilde ayrı hükümlerle düzenlenmiştir. Bununla birlikte TKHK m. 30/2 (a) gereği ilgili sözleşmeler, bağlı kredi sözleşmesi kapsamında kabul edilecektir. Kanunumuzun sistematigi bakımından böyle bir sonucun kabul edilmesi kanımızca mümkün değildir. Nitekim ilgili sözleşmelerin hem taksitle satış hükümlerine hem de bağlı kredi hükümlerine tabi tutulması, uygulamada sorun yaratmaktan öteye geçemeyecektir. Ayrıca TKHK’nın “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesi gereği kredi veren, “mevzuatı gereği kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişiyi” ifade etmektedir. Bu yetkinin mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama ve finansman şirketlerine²⁰⁸ verildiği açıktır. TKHK m. 30/2 (a) gereği kredi verme yetkisinin, tüketiciyi bizzat finanse eden tüm satıcı ya da sağlayıcılara teşmil edilmesi, TKHK m. 3 (ğ)’ ye aykırılık taşıyacağı gibi, tüketici kredisi sözleşmesini sınırları belirlenemeyen bir kurum haline dönüştürecektir. Kanımızca bağlı krediler ile ilgili hükmün düzenlenişi esnasında, 2008/48 sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nin sistematigi anlaşılmadan, direktifteki hüküm bir kül halinde tercüme edilmek suretiyle sehven hukukumuza aktarılmıştır. Dolayısıyla bağlı krediler ilgili ekonomik birliğin tespiti yapılırken TKHK m. 30/2 (a)’nın uygulanmaması ve tüketicinin satıcı ya da sağlayıcı tarafından bizzat finanse edilmesi halinde, şartları sağlanıyorsa taksitle satışa ilişkin hükümlere başvurulması gerekmektedir. Zira böylesine bir sonuç, kanun koyucunun TKHK m. 30/5 ile ulaşmayı istediği amaca da hizmet etmektedir.

²⁰⁸ Tüketicinin, kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmeleri, taksitle satış sözleşmelerine ilişkin TKHK m. 17 – 21’ e tabidir. Finansal kiralama ve finansman şirketleri, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 8’inci maddesi gereği, “müşterileri ile yapacağı sözleşmeler çerçevesinde ve yaptığı işlemin bir parçası olarak müşterilerine ilave finansman sağlamak amacıyla toplamı ödenmiş sermayesinin yüzde birini geçmeyecek şekilde” nakdi kredi kullanılabilecektir.

TKHK m. 30/5'te "kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı arasında belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşme olmaksızın, tüketicinin kendisi tarafından belirlenen malın veya hizmetin bedelinin kredi veren tarafından ödenmesi suretiyle kullandırılan krediler bağlı kredi sayılmaz" denmektedir. *Atamer*, bu fıkranın kanuna eklenmesinin arkasında katılım bankalarının ısrarının yer aldığını ifade etmektedir. Katılım bankaları, tüketicinin kendi isteği ve ihtiyacı doğrultusunda belirlediği malı yine tüketicinin aracılığıyla kendi nam ve hesabına satın almakta, ardından malın fiyatına belirlediği kar payını ekleyerek tüketiciye satmaktadır. Tüketici de bu malın bedelini belirli bir ödeme planı çerçevesinde taksitlerle katılım bankasına geri ödemektedir²⁰⁹. Dolayısıyla tüketici, katılım bankası tarafından kredilendirilmektedir. Katılım bankası aynı zamanda TKHK m. 30/2 (a)'da ifade edilen satıcı/sağlayıcı taraf olmaktadır. Bu sebeple tüketicinin isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda kendisinin belirlediği bir malı satın almasına rağmen, TKHK m.30/2 (a) nedeniyle katılım bankası ve tüketici arasındaki sözleşme bağlı kredi kapsamına dâhil edilmektedir. Katılım bankası ile tüketici arasında bu şekilde oluşan bir hukuk ilişkisinin bağlı kredi sayılması, ekonomik birlik kıstasının görmezden gelinmesi anlamını taşıyacaktır. Yazar, bu sakıncanın engellenmesine yönelik olarak TKHK m. 30/5 ile katılım bankaları açısından istisna hüküm ihdas edilmek istendiğini ancak hükmün lafzı ve kapsamı bakımından amacın aşıldığını belirtmektedir²¹⁰. Kanımızca TKHK m. 30/2 (a)'nın yukarıda belirttiğimiz gerekçelerle uygulanmaması, tüketicinin kendi isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda belirlediği mala kavuşmasını temin etmek için katılım bankası tarafından finanse edilmesini bağlı kredi kapsamından çıkararak muhtemel sakıncayı da bertaraf edecektir. Katılım bankasının, tüketiciye kredi kullandırdığı hallerde TKHK m. 30/2 (b) ve (c)'deki şartlar sağlanıyorsa ya da katılım bankası ile satıcı/sağlayıcının ortak bir menfaat doğrultusunda hareket ettiği kanısına ulaşılabiliyorsa, aradaki hukuki ilişkisinin bağlı kredi olarak nitelendirilmesi icap eder. Ancak yine de TKHK m. 30/5'in lafzından kaynaklanan, -kredi veren ile

²⁰⁹ Bafra, 2015, **a.g.k.**, 84-87.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 31-32, 155-156.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 136.; Alıcı, 2007, **a.g.k.**, 504.; Taşdelen, 2015, **a.g.k.**, 588.

²¹⁰ Atamer, ekonomik birlik olmasa dahi katılım bankalarının tüketiciyi kredilendirmesinin TKHK m. 30/2 (a) gereği bağlı kredi sayılacağını ifade etmektedir. Yazar, TKHK m. 30/5 ile satıcı/sağlayıcı ve kredi veren arasında işbirliğine yönelik sözleşmenin varlığının arandığını, bu suretle bağlı kredi konusunda katılım bankalarının karşılaşacağı sorunun bertaraf edilmeye çalışıldığını ancak hükmün geniş kaleme alınması nedeniyle amaçtan sapıldığını belirtmektedir. Zira ilgili fıkranın, lafzı doğrultusunda uygulanması halinde, satıcı ya da sağlayıcı ile kredi veren (katılım bankası) arasında işbirliğine yönelik sözleşmenin mevcudiyeti mutlak olarak aranacak; ekonomik birlik unsuru bulunsu bile işbirliği sözleşmesinin varlığı ispatlanamadığı takdirde, bağlı kredi kurgusunun oluştuğundan bahsedilemeyecektir. Kuşkusuz böyle bir sonuç, TKHK m.30'un kendi sistematigi içinde kabul edilemez nitelik arz eder. Detaylı bilgi için bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 155-157.

satıcı/sağlayıcı arasında- işbirliği sözleşmesinin varlığının bağlı kredi kurgusu açısından zorunlu bir unsur olduğu intibası, TKHK m. 30'un sistematığı içerisinde kabul edilemeyecek bir sonuçtur²¹¹.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu m. 39'da finansman şirketleri aracılığıyla gerçek veya tüzel kişilerin kredilendirilmesine ilişkin özel bir hüküm bulunmaktadır. İlgili maddenin 2'nci fıkrasına göre, "finansman şirketlerinin, kredilendirecekleri mal veya hizmetleri temin eden satıcılarla önceden yazılı şekilde genel bir sözleşme yapmalarının zorunlu" olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm gereği, tüketicinin yöneldiği mal veya hizmeti tedarik edebilmesi için ihtiyaç duyduğu kredinin finansman şirketi tarafından sağlanması halinde, finansman şirketi ile satıcı ya da sağlayıcı arasında önceden genel bir sözleşmenin yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla tüketicinin finansman şirketi tarafından kredilendirildiği durumlarda, ayrıca bir ekonomik birlik araştırması gerekmeksizin aradaki hukuki ilişki, bağlı kredi olarak nitelendirilebilecektir²¹². Kanunun aradığı "önceden yazılı şekilde genel bir sözleşme yapılması" şartının sağlanmadığı durumlarda, aradaki hukuki ilişkinin bağlı kredi niteliği taşıyıp taşımadığı hususunda yine TKHK m. 30/2'den hareket edilmelidir²¹³.

Bağlı kredi sözleşmeleri farklı şekillerde akdedilebilse de, dünyada ve ülkemizde yaygın olan türü, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında işbirliğine yönelik önceden çerçeve sözleşme kurulması ile oluşmaktadır. Bu sözleşmeye göre kredi veren, tüketicinin tedarik etmek istediği mal ya da hizmet bedelini, çerçeve sözleşmede belirtilen en üst limite kadar finanse etmeyi taahhüt eder. Tüketicinin satıcı ya da sağlayıcı ile anlaşmasını takiben kredi verence hazırlanan kredi teklifi, satıcı ya da sağlayıcı tarafından tüketiciye sunulur. Tüketicinin ödeme gücü ve güvenilirliği kredi veren nezdinde araştırılır. Sonucun olumlu olması halinde tüketici, mal ya da hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin yanında, karşı tarafını söz konusu kredi verenin oluşturduğu tüketici kredisi sözleşmesine taraf olur²¹⁴. Beyaz eşya ve mobilya sektörü yanında, otomotiv sektöründe de bu tür bağlı

²¹¹ Atamer, böylesi bir sonucun bertaraf edilmesine yönelik olarak, TKHK m. 30/5'in şu şekilde okunması yerinde olacaktır: "Katılım Bankacılığına özgü işlemler açısından banka ile satıcı veya sağlayıcı arasındaki ekonomik birliğin varlığı fıkra 2'deki kriterlerden bağımsız olarak değerlendirilir." Atamer, 2016, **a.g.k.**, 157.; Mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde TKHK m. 30/2 (a) ve 30/5'in oldukça sorunlu hükümler olduğu açıktır. Kanımızca yapılacak yeni bir düzenleme ile TKHK m. 30/2'ten (a) bendinin; TKHK m. 30/5'ten de -işbirliği sözleşmesinin varlığını, bağlı kredi kurgusu açısından aranması zorunlu bir unsur haline getiren- "kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı arasında belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşme olmaksızın" ibaresinin hükümden çıkarılması yerinde olacaktır.

²¹² Gezder, 1998, **a.g.k.**, 173-174.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 40.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 301.

²¹³ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 157.

²¹⁴ Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 105-117.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 57-60.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 329.

krediler yaygın şekilde kullanılmaktadır. Otomotiv şirketleri, yetkili satıcıları tarafından satışa sunulan araçların tüketici lehine kredilendirilmesi için finansman şirketleri kurmaktadır. Tüketici, belirlediği aracı satın almak için yetkili satıcıya gittiğinde, satış sözleşmesi yanında yetkili satıcının ilişkili olduğu finansman şirketi ile tüketici kredisi sözleşmesi akdetmektedir. Tüketici kredisi sözleşmesi genellikle yetkili satıcının işyerinde, finansman şirketinin temsilcisi vasıtasıyla kurulmaktadır²¹⁵. Bu tür satışların bankalar tarafından da kredilendirildiği uygulamada görülmektedir²¹⁶. Ancak her ne kadar bağlı krediler yaygın olarak bu şekilde kurulsun da, her bir somut olayda taraflar arasındaki hukuki ve iktisadi ilişkinin ekonomik birliğe vücut verip vermediği araştırılmalıdır. Bu araştırma yapılırken ekonomik birliğin tespiti açısından TKHK m. 30/2’de ortaya konan hususlara sıkı sıkıya bağlı kalınmamalıdır. Söz konusu hususların alternatifi olabilecek durumların ortaya çıkması halinde de ekonomik birliğin varlığı kabul edilmelidir²¹⁷.

Belirtmek gerekir ki kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki işbirliğinin süreklilik arz edip etmemesi, ilgili tüketici kredisi sözleşmesinin bağlı kredi niteliği taşıması açısından önem arz etmemektedir. Kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki işbirliği, mal veya hizmet tedarikine yönelik tek bir sözleşmenin finansmanı için olabileceği gibi, birden fazla sözleşmenin finansmanını da kapsayabilir. Önemli olan, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcının ortak bir menfaat düzleminde hareket ederek

²¹⁵ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 57-60.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 184.; Ülkemizde araç satışı alanında bu tür finansman örnekleri için bkz. Opel Finans Sistemi kapsamında sadece Insignia model araçlar için Nisan ayında geçerli olan kredi imkanı <http://www.opel.com.tr/teklifler-hizmetler/finansman-kiralama/finansman-kiralama-secenekleri.html>; Toyota Türkiye Pazarlama ve Satış A.Ş.’nin iş ortağı olan ALJ Finans, Toyota yetkili satıcılarından alınacak sıfır ve ikinci el araçlar için kredi imkanı sağlamaktadır. <https://www.aljfinans.com.tr/hakkimizda.aspx?pageID=19>; Orfin Finansman A.Ş., Renault marka araçlar için Renault Finans, Dacia marka araçlar için Dacia Finans kapsamında müşterilerine kredi sağlamaktadır. <http://www.orfin.com.tr/tasit-finansmani>

²¹⁶ Akbank, Volvo marka araçlar için tüketicilere kredi olanağı sunmaktadır. <http://www.akbank.com.tr-tr/kampanyalar/Sayfalar/Volvo-Tasit-Kredisi-Kampanyasi.aspx>; Garanti Bankası, Bayide Anında Kredi (B.A.K.) sistemi ile anlaşmalı oldukları yetkili bayilerde müşterilerine anında kredi vermektedir. http://www.garanti.com.tr/tr/bireysel/krediler/oto_kredisi/bayide_aninda_kredi.page; Türkiye İş Bankası, anlaşmalı olduğu firmalardan alınacak beyaz eşya ve bilgisayar gibi ürünlerde Faturalı Alışveriş Kredisi imkânı tüketicileri kredilendirmektedir. Ayrıca satın alınan ürünün bedelinin doğrudan satıcıya banka tarafından ödeneceği açıkça belirtilmektedir. <http://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/krediler/ihtiyac-kredileri/faturali-alisveris-kredisi/Sayfalar/faturali-alisveris-kredisi.aspx>.

²¹⁷ “Kredi, alıcı ve kredi alana satıcı aracılığıyla temin ediliyorsa; kredi miktarı, alıcı/kredi alanın tamamıyla serbest tasarrufu dışında bulunuyorsa; alım talebi, bütün finansman tutarının süreye bağlanması, aynı başvuru içinde yapılmış ise; kredi talebini, ödünçle olan amaç bağlantısı belirliyorsa; satım konusu, kredi verene teminat amacıyla devredilmiş ise ya da alacağı teminat altına almak için kredi verene devri öngörülmüş ise; kredi sözleşmesi, satıcı tarafından ve satım konusunu teslim eden firma tarafından ‘birlikte sorumlu’ olarak imzalanmış ise; satıcı ve banka, çerçeve sözleşme yoluyla bağlantı içinde ise; banka tarafından düzenlenen kredi talep formunda kredi alan, alıcı olarak tanımlanıyor; banka, satıcı ve kredi alanı cayma hakları konusunda bilgilendiriyorsa” (Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 115.); “alıcı, satımın finansmanında kullanılacak krediyi, satıcı aracılığıyla buluyorsa; kredi, doğrudan satıcıya ödenmek suretiyle alıcının ödemezlik definden yararlanması engelleniyorsa; kredi başvurusunda bulunan tüketici, belirli bir satıcı veya sağlayıcıya yönlendiriliyorsa”, kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında ekonomik birliğin sabit olduğu sonucuna varılmalıdır. Arkan, 1989, **a.g.k.**, 40.

işbirliği yapmalarıdır. Mal veya hizmet tedarikine yönelik tek bir sözleşmenin finansmanı için de olsa, bu sözleşmenin kredi sözleşmesi ile ekonomik birlik oluşturduğu durumlarda, aradaki hukuki ilişki bağlı kredi niteliği taşıyacaktır²¹⁸.

²¹⁸ Arkan, 1989, **a.g.k.**, 39-40.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 69-70.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 116, dnt. 103.

DÖRDÜNCÜ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN KURULMASI VE GEÇERLİLİĞİ

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN KURULMASI

1.1. Sözleşme Öncesinde ve Kuruluş Aşamasında Tüketicinin Bilgilendirilmesi

6502 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesi ile tüketicinin korunması alanında gerçekleşen en önemli kazanımlardan biri, tüketicinin bilgilendirilmesi hususunda olmuştur. Kanun koyucu, belirlediği hukuk politikası doğrultusunda gerekli gördüğü sözleşme türleri için bilgilendirme yükümlülüğü ihdas etmiştir. İlgili sözleşme türlerinde tüketicinin manipüle edilebilme ihtimali, hukuki ilişkinin beraberinde getirdiği riskler hususunda tüketicinin farkındalığının artırılması ve benzer sözleşmelerde diğer satıcı/sağlayıcı/kredi veren tarafından sunulan fiyatlar ile karşılaştırma yapabilme gibi noktalarda, getirilen düzenlemelerin ehemmiyeti aşikârdır.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin bilgilendirilmesi, sözleşme ilişkisinin farklı aşamalarında karşımıza çıkabilmektedir. Bu başlık altında, tüketici kredisi sözleşmesi akdetme amacı taşıyan tüketicinin, sözleşme öncesinde ve sözleşmenin kurulması safhalarında bilgilendirilmesi konularını ele almayı planlıyoruz.

1.1.1. Sözleşme öncesinde tüketicinin bilgilendirilmesi

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 4077 sayılı TKHK.'da kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü düzenlenmemiştir. Finansman ihtiyacı duyan tüketicilerin sözleşmenin getirdiği haklar ve borçlar hakkında detaylı olarak bilgilendirilmemesi, içinden çıkılması güç ekonomik sıkıntıları da beraberinde getirmekteydi. Nitekim oldukça teknik hususları ihtiva eden bankacılık alanında tüketicinin kendi çabaları ile sınırlı sürede kapsamlı bilgi sahibi olabilmesi, kredi verenin tüketici karşısındaki güçlü konumu da dikkate alındığında, pek mümkün olmamaktadır. Aynı dönemde Avrupa Birliği'nde geçerli olan 87/102 sayılı direktifte sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ile ilgili kapsamlı bir düzenlemenin yer almadığı görülmektedir. Ancak sözleşme öncesinde tüketiciye farklı şekillerde kredi teklif edilmesi veya bu içerikteki bir reklamda rakam kullanılması halinde, kredi maliyetlerinin açıklığa kavuşturulması ve fiyat karşılaştırması yapabilme açısından vazgeçilmez bir unsur olan “efektif yıllık faiz oranı”nın da söz konusu teklif ya da reklamda yer alması gerektiği

belirtilmiştir (m. 3)²¹⁹. 2008/48 sayılı direktifin 5'inci maddesinde ise, tüketicinin sözleşme öncesinde bilgilendirilmesi konusu detaylı şekilde ele alınmıştır²²⁰. Kredi sözleşmesine taraf olup olmama konusunda sağlıklı bir karar verilebilmesine yönelik olarak, farklı teklifleri karşılaştırma imkânı tanıyan lüzumlu bilgilerin, yazılı bir şekilde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre öncesinde tüketiciye aktarılması gerektiği ilgili maddede düzenlenmiştir²²¹. Tüketicie aktarılabacak olan bilgilerin muhteviyat itibariyle barındırması gereken hususlar ise, ilk fıkrada ortaya konmuştur. Kredinin türü, kredi verene ilişkin detaylı bilgiler, kredinin toplam tutarı ve nasıl tahsis edileceği, kredi sözleşmesinin süresi, bağlı kredinin varlığı halinde ilgili mal ya da hizmete ilişkin bilgiler, faiz oranı, temerrüt ve sonuçları gibi birçok konu, sözleşme öncesinde yapılacak olan bilgilendirmenin kapsamına dâhil edilmiştir. Kredi sözleşmesine ilişkin görüşmelerin sesli telefon iletişimi yoluyla yapılması halinde, tüketiciye sunulan finansal hizmetin ana karakterine ilişkin bilgilendirme, m. 5/1 (c), (d), (e), (f), (h) bentlerinde belirtilen hususlar ile birlikte ayrıca efektif yıllık faiz oranını ve tüketicinin yapacağı geri ödemelerin toplam tutarını içeren temsili bir örneği ihtiva etmek durumundadır (m. 5/2). Tüketicinin isteği üzerine, bilgilerin f. 1 ve 2 uyarınca aktarılmasına imkân tanımayan uzaktan iletişim araçları yoluyla sözleşmenin akdedilirse, kredi veren, sözleşmenin imzalanmasından hemen sonra, sözleşme öncesi verilmesi gereken bilgileri tüketiciye sağlamalıdır. Ayrıca direktif, kural olarak sözleşme öncesi bilgilendirmelerin Ek-2'de yer alan Standart Avrupa Tüketici Kredisi Bilgilendirme Formu ile yapılmasını şart koşturmaktadır²²². Görüldüğü gibi Avrupa Birliği'nde tüketici kredisi sözleşmeleri açısından yapılan söz konusu detaylı düzenlemeler, sözleşme öncesi bilgilendirme hususuna ayrı bir önem verildiğini göstermektedir. Özellikle tüketicinin sözleşme ile yüklendiği riskleri bilinçli bir şekilde değerlendirebilmesi ve diğer kredi verenler tarafından sunulan tekliflerle karşılaştırma yapabilmesi, bilgilendirmenin yöneldiği amaç olarak karşımıza çıkmaktadır²²³.

Direktif ile paralel olarak hukukumuzda da gerekli düzenlemelerin yapıldığı söylenebilir²²⁴. "Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü" başlığını taşıyan TKHK m. 23'te, 'kredi verenin ve varsa kredi aracısının, teklif ettikleri kredi sözleşmesinin

²¹⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 296.

²²⁰ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 67-68.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 146, dnt. 109.

²²¹ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 146, dnt. 109.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 68.

²²² Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 68.

²²³ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 398.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 68.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500.

²²⁴ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500.

koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir önce vermesi' gerektiği belirtilmiştir. Kanun koyucu ilgili madde ile sözleşmenin akdedilmesinden önce tüketicinin bilgilendirilmesini genel olarak düzenlemiş; bilgilendirmenin içeriğinin ikincil mevzuat tarafından doldurulacağını TKHK m. 31/4'teki atıf ile ortaya koymuştur. Bu doğrultuda Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nin "Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde ön bilgilendirme yükümlülüğü" başlıklı 6'ncı maddesi, bilgilendirmenin ne gibi hususları ihtiva etmesi gerektiğini, ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Bilgilendirmenin içeriği, üstlenilecek riskleri değerlendirebilme ve diğer kredi verenler tarafından sunulan tekliflerle karşılaştırma yapabilme açısından gerekli unsurlar yanında, yaklaşık on sekiz bentten oluşan, uzun ve bir o kadar da detaylı bir listeden oluşmaktadır. Atamer'in de haklı olarak belirttiği gibi, sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada yapılacak olan bilgilendirme, kredinin toplam maliyetinin ortaya konabilmesi ve üstlenilecek taahhüde ilişkin kritik hususları ihtiva etmesi açısından tüketici için önem arz etmektedir. Dolayısıyla tüketicinin yapılan teklifleri değerlendirip kendi ihtiyaçlarına göre en uygun olanını seçebilmesi için kredi maliyeti ve riskler konusunda bilgilendirilmesi yeterli görülmeli; ayrıca diğer hususlara ilişkin detaylı ve uzun bir bilgi aktarımına gerek duyulmamalıdır. Nitekim bu aşamada yapılan bilgilendirmede yer alan çoğu husus, tüketici için bir anlam ifade etmemektedir. Önemli olan, kredi verenin yönelttiği kredi teklifini tüketici nezdinde diğer tekliflerden ayırt eden unsurların, sözleşme öncesi bilgilendirmenin içeriğinde yer alması gerektiğidir. Aktarılan bilgilerin nicelik olarak çok olması, söz konusu bilgilerin tüketici açısından anlamsızlaşmasına yol açacak ve bu durum, yapılan bilgilendirme ile hedeflenen amaçtan uzaklaşmayı beraberinde getirecektir²²⁵. Ancak ne Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği ne de 2008/48 sayılı Direktif, sözleşme öncesi bilgilendirmenin kapsamını düzenlerken bu noktayı göz önüne almıştır.

Sözleşme öncesi bilgilendirmenin ne şekilde yapılması gerektiği, kanun ve yönetmelik hükümleri göz önünde tutularak belirlenebilmektedir. TKHK uyarınca yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen bilgilendirmeler, m. 4/1'de ortaya konan şekil göz önünde tutularak gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda, bilgilendirmenin içeriğini oluşturan metin en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık sade ve okunabilir şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca bilgilendirme metninin bir nüshasının, kâğıt üzerinde ya da

²²⁵ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 72-73.

kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye verilmesi gerekmektedir²²⁶. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 5 de, sözleşme öncesi bilgilendirmenin şekli kapsamında aynı hususları düzenlemiştir. Bu konu ile ilgili olarak doktrinde getirilen bir eleştiri, tüketicinin bilgilendirilmesi noktasında kredi verenin belirli bir şablon kullanma zorunluluğunun, 2008/48 sayılı Direktif uyarınca kabul edilen Standart Avrupa Tüketici Kredisi Bilgilendirme formu gibi, mevzuat bağlamında ihdas edilmemiş olmasıdır²²⁷. Nitekim tüm kredi verenlerin belirli bir form kullanarak bilgilendirme yükümlülüğünü ifa etmesinin, sunulan tekliflerin karşılaştırılması noktasında tüketicilere büyük kolaylık sağlayacağı ve bu konunun yasal olarak düzenlenmesinin yerinde olacağı ifade edilmelidir.

TKHK m. 23 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 6 gereği, kredi verenin ve varsa kredi aracısının, sözleşme öncesi bilgi formunu tüketiciye, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce vermesi gerekmektedir. Bu noktada kanun koyucu, sözleşmenin kurulmasından önce asgari belirli bir zaman diliminin geçmesini aramamıştır. Önemli olan, tüketiciye sunulan kredi teklifine ilişkin bilgilendirmenin yapıldığı an ile sözleşmenin kurulma anı arasında kalan sürenin, ilgili bilgilendirmeyi değerlendirme, idrak edebilme ve benzer tekliflerle karşılaştırabilme imkânını tüketiciye vermesi gerektiğidir²²⁸. Bu imkânın verilip verilmediği değerlendirilirken, ‘ortalama zekâ ve yeteneğe sahip tüketici’ kıstasından hareket edilmemeli, her bir somut olayın özellikleri ayrı ayrı göz önünde tutulmalıdır. Zira çağımızın insanlara sunduğu olanakları iyi değerlendirebilen bir tüketici düşünüldüğünde, müşterinin kredi teklifine ilişkin şartları anlayabilmesi ve benzer tekliflerle karşılaştırması için gereken makul süre, yaklaşık bir saat olabilmektedir. Bu durumda tüketicinin bilgilendirmenin yapıldığı bankadan çıkmasına bile gerek kalmamaktadır. Başka bir tüketici için ise, bilgilendirmenin içeriğini anlamlandırabilmek ve karşılaştırma yapabilmek için gereken makul süre, üç ya da dört gün olabilmektedir²²⁹. Ayrıca 2008/48 sayılı Direktif’te de

²²⁶ S. Kara Kılıçarslan (2015). Tüketici sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğü. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), s. 214.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 295.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 69.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 42.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 100.

²²⁷ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 73.

²²⁸ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 403.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 297.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 71.; Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 206.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1178-1179.

²²⁹ Aydoğdu, söz konusu makul sürenin en az bir iş günü olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244.; Baysal, makul sürenin belirlenmesinde somut olayın özelliklerinin göz önünde tutulması görüşünü benimsemektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 297.; Aynı yönde bkz. Özen, 2015a, **a.g.k.**, 40.; Kostakoğlu, makul sürenin belirlenmesinde tüketicinin kültür durumun ve içinde bulunduğu koşulların değerlendirilmesi gerektiğini, bu bağlamda üç ile beş gün arasında bir sürenin kabul edilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir. C. Kostakoğlu (2016). *Banka*

sözleşme öncesi bilgilendirmenin sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Tüketicie verilen sözleşme öncesi bilgilerin kredi vereni ne kadar süre bağlayacağı hususu ayrı bir önem arz etmektedir. Bu konuda kanunda hüküm bulunmamakla birlikte, yönetmelik m. 6/1 (o)'da 'sözleşme öncesi verilen bilgilerin kredi veren için bağlayıcı olacağı süreye ilişkin bilginin' sözleşme öncesinde yapılan bilgilendirmenin zorunlu içeriğine dâhil edildiği görülmektedir. Ancak ilgili bilgilerin kredi vereni ne kadar süre ile bağlayacağı konusunda herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Dolayısıyla uygulamada kredi verenlerin yaptıkları bilgilendirmede kendilerini farklı süreler ile bağlı tuttukları görülmektedir. Burada da önemli olan, kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirmenin içeriği ile bağlı olacağı sürenin, tüketiciye kredi teklifine ilişkin şartları anlamlandırabilme ve benzerleri ile karşılaştırabilme olanağını sunmasıdır. Bağlayıcı olacak süre belirlenirken her bir somut olayın özelliklerinden ziyade, tüm kredi verenler için geçerli olacak asgari bir süre belirlenmeli ve bu belirleme yapılırken de baz alınacak tüketiciye ilişkin nitelikler ortalamanın altında tutulmalıdır. Böylesine bir yorum, kredi verenin sözleşme öncesi tüketiciye verdiği bilgiler ile 3-4 günlük bir süre boyunca bağlı tutulmasını beraberinde getirmektedir. Bu süre boyunca kredi veren, söz konusu bilgilerde değişiklik yapmamak ve son gün gelen tüketiciye dahi aynı şartlarla krediyi kullandırmak durumundadır. Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicilere tanınan on dört günlük cayma hakkı da göz önüne alındığında, kredi verenin sözleşme öncesinde verdiği bilgilerle 3-4 gün boyunca bağlı tutulması yerinde görünmektedir²³⁰. Her ne kadar bu sonuca yorum yoluyla ulaşılsa da, konu ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması, tek bir bağlayıcı sürenin tüm kredi verenler için geçerli olmasını ve bu noktada makul olmayan uygulamaların tasfiye edilmesini sağlayacaktır.

Bankaların internet üzerinden tüketicilerin erişimine sunduğu sözleşme öncesi bilgi formlarına bakıldığında, bu hususun göz ardı edildiği görülmektedir. Çoğunlukla, bilgi formundaki şartların kredi veren için bağlayıcı olacağı süre, bilgi formunun tüketiciye verildiği günün mesai saati bitimine kadar tayin edilmektedir. Nadiren de olsa kimi kredi verenler, bu süreyi asgari bir ya da iki gün olarak belirlemektedir. Kanımızca bu

kredileri, tüketici ve konut kredileri ile kredi kartlarından doğan uyumsuzluklar "itirazın iptali ve menfi tespit davaları". İstanbul: Beta Yayınları, s. 273.

²³⁰ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 71-72.; Baysal, sözleşme öncesi bilgilerin kredi vereni ne kadar süre ile bağlayacağı hususu belirlenirken, tüketicinin sözleşme öncesi bilgileri değerlendirmesi için gereken makul süreyi bertaraf edici düzenlemelerden kaçınılması gerektiğini belirtmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 297.

sürelerden her biri, sözleşme öncesi bilgi formunun tüketiciye verilmesi ile sözleşmenin kurulması arasında geçmesi gereken makul süreyi etkisiz hale getirecek niteliktedir. Kredi verenlerce belirtilen bu süreler içerisinde ortalama bir tüketicinin piyasadaki kredi verenlerce sunulan teklifleri değerlendirip anlamlandırması ve benzerleri ile karşılaştırması düşünülemez. Söz konusu makul süreyi etkisiz hale getirecek şekilde bağlayıcılık süresinin belirlenmesi, emredici nitelik taşıyan TKHK m. 23'e ve dolayısıyla kredi ilişkisinin kurulmasından önce tüketicinin gerekli şekilde bilgilendirilmesini amaç edinen kanun koyucunun iradesine aykırılık teşkil edecektir. Bu durumda, sözleşme öncesi bilgi formunun bağlayıcılık süresine ilişkin kredi verence yapılan belirlemeye itibar edilmemelidir. Kanuna aykırı bir sözleşme hükmünün uygulanması, bu hükme yönetmelik tarafından cevaz verilmiş olsa dahi mümkün değildir. Dolayısıyla sözleşme öncesi bilgi formlarında yer alan ve makul süreyi etkisiz kılan bağlayıcılık sürelerine ilişkin hükümlerin geçersiz addedilmesi; söz konusu sürelerin en az makul süre kadar uzadığının kabul edilmesi kanımızca yerinde olacaktır. Ancak yine belirtmek gerekir ki, sözleşme öncesi bilgi formlarında yer alan hususların bağlayıcılık süresine ilişkin belirlemenin mevzuat tarafından yapılması, netliği sağlayacağı gibi, çıkması muhtemel uyuşmazlıkları da bertaraf edecektir.

1.1.2. Sözleşme kuruluş aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesi

Sözleşme kuruluş aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesine yönelik olarak açık ve doğrudan bir düzenleme, kanunda veya yönetmelikte yer almamaktadır. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün TKHK'da ve yönetmelik hükümlerinde düzenlenmiş olması ancak aynı açıklıktaki düzenlemelerin sözleşme kuruluş aşamasında tüketicinin bilgilendirmesi ile ilgili olarak yer almaması, 'kanun koyucu acaba kuruluş aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesini mutlak olarak aramamakta mı?' sorusunu gündeme getirebilir²³¹. Ancak her ne kadar kanunda ve yönetmelikte "Sözleşme Kuruluş Aşamasında Tüketicinin Bilgilendirilmesi" başlıklı bir madde yer almasa da TKHK m. 4/1, yönetmelik m. 10/2 ve m. 11'in birlikte değerlendirilmesi, bu aşamada da kredi verenin tüketiciyi bilgilendirmesi gerektiği sonucunu beraberinde getirmektedir²³². Nitekim TKHK m. 4/1 ilk cümle ve yönetmelik m. 10/2, en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılır bir dilde, açık, sade ve okunabilir şekilde düzenlenecek olan tüketici kredisi

²³¹ Baysal, sözleşme öncesi bilgilendirmenin, sözleşme kuruluş aşamasındaki bilgilendirmeye nazaran daha fazla önemi haiz olduğunu ifade etmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 297.

²³² Aynı yönde Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 501.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.

sözleşmesinin bir nüshasını, kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verileceğini düzenlemiştir. Yönetmelik m. 11’de ise belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin içeriğinde hangi hususların yer almasının zorunlu olduğu ortaya konmuştur. İlgili maddede ortaya konan zorunlu hususlar ve bu zorunlu hususları içeren sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi gerektiği düşünüldüğünde, sözleşmenin kuruluşu aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesinin gerçekleştiği görülmektedir²³³.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin içeriğinde yer alması zorunlu hususlar ile sözleşme öncesinde tüketiciye verilmesi gereken bilgiler, muhteviyat itibariyle büyük benzerlik taşımaktadır. Kredinin türü, kredi verene ve tüketiciye ait bilgiler, kredi sözleşmesinin süresi, kredinin toplam tutarı ve kredi alınmasına ilişkin şartlar ile carsa tüketiciden talep edilecek ücretler, bağlı kredi sözleşmesinde sözleşme konusu mal veya hizmete ilişkin bilgiler, aylık ve yıllık akdi faiz oranı ile birlikte efektif yıllık faiz oranı, tüketici tarafından ödenecek toplam tutar, temerrüdün hukuki sonuçları ve gecikme faiz oranı, teminatlara ve cayma hakkına ilişkin bilgiler, tüketicinin erken ödeme hakkı gibi birçok konu, sözleşmenin kuruluş aşamasındaki bilgilendirmenin kapsamında yer almaktadır. Sözleşme öncesinde yapılan bilgilendirmeyi iyi bir şekilde özümseyememiş olan tüketiciye, kuruluş aşamasında yapılan bu bilgilendirme ile son kez düşünme ve nasıl bir taahhüt altına girdiğini değerlendirme imkânı tanınmaktadır²³⁴. Tüketicinin, herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin on dört gün içinde tüketici kredisi sözleşmesinden cayabilmesi de göz önüne alındığında, sözleşmenin kuruluşu aşamasında gereği gibi yapılacak olan bilgilendirmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu aşamadaki bilgilendirmeyi tamamlayıcı bir işlev ihtiva eden cayma hakkı sayesinde tüketici, yaptığı değerlendirme doğrultusunda sözleşme ile bağlılığına son verebilecektir²³⁵.

Sözleşmenin kuruluşu aşamasında tüketiciye verilen bilgilerden bazılarının içeriğine değinmek gerekmektedir. Öncelikle TKHK m. 24/2 c.1 gereği kanun koyucu, tüketicinin cayma hakkına sahip olduğu noktasında kredi veren tarafından bilgilendirilmesini aramaktadır. Cayma hakkının tabi olduğu on dört günlük sürenin

²³³ Sözleşmede bulunması gereken hususların mevzuat aracılığıyla teker teker düzenlenmiş olmasındaki asıl amaç, tüketicinin korunması bağlamında bilgilendirilmesi ve aydınlatılmasıdır. Çeker, 1995, **a.g.k.**, 19.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 299.

²³⁴ Atamer, bu aşamadaki bilgilendirmenin somutlaştığı sözleşme metninin bir nüshasının tüketiciye verilmesinin iki açıdan önem arz ettiğini belirtmektedir. Buna göre öncelikle sözleşmeye dair bütün ayrıntıları içeren metni tüketici inceleyecek ve uyumsuzluk çıkması halinde bu metne dayanma imkânına sahip olacaktır. Diğer bir husus, sözleşme metninin tüketiciye verilmesi, kredi ilişkisinde sonradan yapılması muhtemel değişikliklere karşı tüketiciye koruma sağlayacaktır. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 94-95.

²³⁵ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 305.; B. Özen (2015b). Tüketici kredilerinde cayma hakkının kullanılması. Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015 (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık), s. 82.

işlemeye başlaması için tüketicinin böyle bir hakka sahip olduğu noktasında bilgilendirilmesi gerekir. Ayrıca TKHK m. 24/2 c.1’de ortaya konduğu gibi, cayma hakkına ilişkin olarak tüketicinin bilgilendirildiğinin ispatının kredi verene yükletilmiş olması²³⁶, bu hususa ilişkin bilgilendirmenin ne zaman yapıldığının ispatını da gerektirmektedir. Sözleşmenin kuruluşu aşamasında bu bilgilendirmenin yapıldığı hallerde, sözleşmenin kuruluşunu takip eden on dört gün içerisinde cayma hakkı kullanılabilir²³⁷. Ancak bu aşamada kredi veren cayma hakkı ile ilgili olarak tüketiciyi bilgilendirmemişse, on dört günlük sürenin başlangıcı açısından gerekli bilgilendirmenin yapıldığı tarih esas alınmalıdır²³⁸. Yönetmeliğin cayma hakkına ilişkin 24’üncü maddesinin 2. fıkrası da bu sonucu desteklemektedir.

Bu aşamada yapılacak olan bilgilendirme açısından önem arz eden diğer bir husus, faiz konusundadır. TKHK m. 25/2 ve yönetmelik m. 22/2 uyarınca, akdi faiz oranının, efektif yıllık faiz oranının veya kredinin toplam maliyetinin sözleşmede yer almaması durumunda, kredi tutarı sözleşmenin sonuna kadar faizsiz olarak kullanılacaktır²³⁹. Kanun koyucu, kararlaştırılan akdi faiz oranı yanında, kredinin tüketiciye getireceği yükü en şeffaf şekilde ortaya koyan efektif yıllık faiz oranının ve kredi toplam maliyetinin de sözleşmede -kanımızca tüketiciye verilen sözleşme nüshasında- bulunmasını, dolayısıyla bu konuda tüketicinin bilgilendirilmesini sözleşmenin kurulması aşamasında aramaktadır²⁴⁰. Ayrıca kredinin tüketiciye yüklediği tüm masrafları ile birlikte toplam maliyetini esas alan efektif yıllık faiz oranı, kimi kredi verenlerce müşteri çekme amacıyla olduğundan düşük gösterilebilmektedir. Bu durumda, sözleşmenin kuruluşunda tüketiciye verilen efektif yıllık faiz oranı bilgisi geçerli olacak ve akdi faiz oranı, sözleşmede gösterilen efektif yıllık faiz oranı göz önüne alınarak yeniden belirlenecektir²⁴¹. Bu doğrultuda kanun koyucu, tüketicinin sadece bilgilendirilmesini

²³⁶ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 306.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 86.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 152.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.

²³⁷ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 187.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 85.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 447.

²³⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 87.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505-506.

²³⁹ Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; M. Çeker (2015). Tüketici hukuku açısından bankacılıkta faiz uygulamaları. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015 (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık)*, s. 72-73.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 246-247.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-302.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 426.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 37.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192-193.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 511.; Kostakoğlu, 2016, **a.g.k.**, 275.

²⁴⁰ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 302.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247.

²⁴¹ Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 110.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 193.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 303.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 39-40.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 425.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59-60.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.; Bilgilendirme

değil, söz konusu bilgilendirmenin gereği gibi yapılmasını aramakta; aksi takdirde kredi verenin yaptırımlarla karşılaşması söz konusu olmaktadır.

Sözleşme kuruluş aşamasındaki bilgilendirmenin şekline ilişkin belirleme, yukarıda da belirttiğimiz gibi, TKHK m. 4/1 uyarınca yapılmaktadır. Hükme göre, en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenen kredi sözleşmesinin bir nüshası, kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye verilecektir²⁴². Dolayısıyla bu şartları sağlayacak şekilde hazırlanan tüketici kredisi sözleşmesinin bir nüshasının tüketiciye verilmesi halinde, sözleşme kuruluş aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün şekle riayet edilerek ifa edildiği söylenebilir.

1.2. İradelerin Karşılıklı Açıklanması ve Birbirine Uygunluğu

Kredi veren ile tüketici arasındaki hukuki ilişki, kanun tarafından da ortaya konduğu gibi, bir sözleşme niteliği taşımakta ve bu kapsamda sözleşmelerin kuruluşu ile ilgili genel kurallara tabi olmaktadır. Türk Borçlar Kanunu m. 1/1’de “sözleşmenin, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulacağı” ifade edilmiştir. İlgili hüküm sözleşmenin tanımını vermemekle birlikte, nasıl kurulacağına yönelik belirlemede bulunmaktadır. Sözleşme ile ilgili doktrinde yapılan tanımlamalara bakıldığında, lafız itibariyle farklılıklar bulunsa da, yapılan tanımların muhteviyat itibariyle özdeş olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda ‘sözleşme, belirli bir hukuki sonuç doğurmaya yönelik olarak, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun iradelerini beyan etmeleri neticesinde kurulan hukuki bir işlem’ şeklinde tanımlanabilir²⁴³. ‘Tarafların iradelerinin belirli bir hukuki sonuca yönelmesi’ gereğine her ne kadar TBK m. 1/1’de değinilmemiş olsa da bu husus, sözleşme kavramının bir unsuru olarak kabul edilmektedir²⁴⁴.

Sözleşme adını verdiğimiz hukuki ilişki, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklamaları ile kurulmaktadır. Bu irade beyanları, öneri (icap) ve kabul

yükümlülüğü kapsamında efektif yıllık faiz oranı hakkında detaylı bilgi için bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 60-64.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-303.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.

²⁴² Baysal, 2015, **a.g.k.**, 300.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 35.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 196-197.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 67.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 136.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 419.

²⁴³ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 42-44.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 200.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 43-44, 51.; N. Kocayusufoğlu vd., (2014). *Borçlar hukuku genel bölüm. Borçlar hukukuna giriş, hukuki işlem, sözleşme*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 95.; O. G. Antalya (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler cilt 1*, İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 209-210.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 58-59.

²⁴⁴ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 200.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 209.

olarak ifade edilmektedir²⁴⁵. İcap, ilgili sözleşmenin kurulabilmesi için diğerine göre öncelikle yapılan irade beyanıdır. Kabul beyanı ile tamamlanması neticesinde sözleşmenin kurulması sonucunu doğuracak unsurları bünyesinde taşır. Ayrıca öneri adını verdiğimiz irade beyanı, belirli bir süre boyunca sahibini bağlar ve bu süre zarfında beyanda değişiklik yapılamaz. İcap ile uyumlu kabul beyanının açığa vurulması neticesinde sözleşme kurulur. Nitekim öneri beyanı, bünyesinde barındırdığı şartlarla karşı tarafa sözleşmeyi kurma yetkisi vermektedir²⁴⁶. Ancak belirtmek gerekir ki, bağlayıcılık taşımayan ya da karşı tarafa kabul beyanı ile sözleşme kurma yetkisi tanımayan irade beyanları, öneriye davettir veya sözleşmenin akdi ile ilgisi bulunmayan beyanlardır²⁴⁷.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri de tarafların öneri ve kabul beyanlarını açıklamaları sonucunda kurulmaktadır. Ancak taraf beyanlarından hangisinin öneri veya kabul niteliği taşıdığının belirlenmesi önem arz etmektedir. Uygulamada kredi çekmek isteyen tüketici, genellikle ilgilendiği banka şubesine gitmekte ve kredi kullanma isteğini içeren başvurusunu, kredi veren banka yetkilisine iletmektedir. Yetkili, kredi ile ilgili işlemleri başlatmadan önce, tüketicinin mali açıdan söz konusu krediyi geri ödeyebilme gücüne (kredibilite) yönelik olarak araştırma yapmaktadır. Neticenin olumlu çıkması halinde tüketicinin talebine uygun olarak hazırlanan sözleşme şartları, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında tüketiciye sunulmaktadır. Yazılı olarak ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile tüketiciye verilen bilgi formu, ilgili şartların kredi vereni ne kadarlık bir süre için bağlayacağı hususunu da içermelidir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 6/1-(o)'da bu durum açıkça düzenlenmiştir. Sözleşme öncesi bilgi formunu alan tüketici, diğer kredi verenler tarafından yapılan teklifleri değerlendirmekte ve sözleşmenin kurulması yönündeki irade beyanını, kendisi için en uygun şartları sunan kredi verene yöneltmektedir. Bu kronolojik sıralama kapsamında tüketicinin kredi ile ilgili bilgi alma amaçlı olarak kredi verene yaptığı başvuru, öneriye davet niteliği taşımaktadır. Zira tüketicinin yaptığı başvuru, kredi ile ilgili bilgi almaya yönelik olup, ne bir bağlanma iradesi taşır ne de sözleşmenin kurulması için gereken

²⁴⁵ Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 70-71.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 243.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 49-50.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 165-166.; H. Hatemi ve E. Gökyayla (2015). *Borçlar hukuku genel bölüm*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 30.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 60.

²⁴⁶ Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 82-84.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 30-31.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 243-246, 250.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 51-52, 56-58.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 179-180.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 240.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 63.

²⁴⁷ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 59-60, 58.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 246-248.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 84-85.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 182-183.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 249.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 64.

esaslı unsurları bünyesinde barındırır. İcap niteliği taşıyan beyan, kural olarak kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında bilgi formunu tüketiciye aktarması ile gerçekleşmektedir²⁴⁸. Kredi veren, sözleşme şartlarına ilişkin bilgi formunu tüketiciye vererek sadece bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmemekte; aynı zamanda formda yer alan şartlarla sözleşmeyi kurma imkânını tüketiciye tanımaktadır. Ancak böylesi bir çıkarımın mutlak bir şekilde kabul edilmemesi gerektiği ortadadır. Zira sözleşme öncesi bilgi formundan ve sözleşme öncesi görüşmelerden, kredi verenin bilgi formunda yer alan şartlarla bağlanma iradesi taşıdığı, sözleşmeyi kurmaya hazır olduğu ve son sözü tüketiciye bıraktığı anlaşılabiliyorsa, sözleşme öncesi bilgi formunun öneri niteliği taşıdığı söylenebilir. Dolayısıyla bu durumda, sözleşme öncesi bilgi formundaki şartların kredi veren için bağlayıcı olacağı süreye ilişkin bilgi, yine formda yer almakta ve bu süre boyunca şartlarda herhangi bir değişiklik yapılamamaktadır. Kredi veren, öneri niteliğindeki sözleşme öncesi bilgi formunu tüketiciye vererek, sözleşme kurmaya ilişkin beyanda bulunma yetkisini ona tanımaktadır. Tüketicinin bu yetkisini kullanması, yani kabul beyanını kredi verene yöneltmesi halinde, sözleşme kurulacaktır. Dolayısıyla bilgi formunda yer alan bağlayıcı süre boyunca kredi veren, sözleşmenin kurulmasını engelleyemeyecek veya farklı içerikte bir sözleşmenin akdini talep edemeyecektir²⁴⁹.

Kredi verenin öneri beyanına karşılık tüketicinin kabul beyanı, icapla uyumlu olacak şekilde açıklanmalıdır. Kabul beyanı, tek taraflı, kurucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir ve kredi verene yöneltilmelidir²⁵⁰. İcap beyanının içeriğini

²⁴⁸ Konut finansmanı sözleşmesinde, sözleşme öncesi bilgi formunun öneri niteliği taşıdığı yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 118.; Çabri, günümüzde de sözleşme öncesi bilgi formunun öneri niteliği taşıdığı görüşünü devam ettirmektedir. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 403-404.; Yavuz, sözleşmenin kurulması sürecini şu şekilde aktarmaktadır: “Tüketici, kredi verenin önceden düzenleyip hazır bulundurduğu başvuru formunu doldurarak kredi verene teslim eder. Kredi veren bu icabı ret etmek hakkına sahiptir ... Müşteri ve kefil/kefilleri hakkında bankaca yapılacak istihbaratın olumlu olması gerekir. Bankanın yaptığı istihbarat olumlu olunca sözleşmenin yapılmasında ikinci aşamaya geçilmekte ve kredi veren sözleşmenin yapılması hakkındaki icabını tüketiciye iletmektedir. Bu durumda tüketici, kredi verenin yaptığı bu icabı kabul etmekte veya etmemekte özgürdür. Kredi verenin istihbaratı olumlu ise, tüketicinin kredi sözleşmesinin yapılmasını talep hakkı ve kredi verenin de icapta bulunma zorunluluğu vardır. Olumlu incelemeye rağmen kredi veren krediyi kullanırmazsa bu, kredi veren için doğruluk ve dürüstlük kurallarına uymadığını gösterecektir.” Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 793.; Çetiner, öncelikle tüketicinin bilgilerini kredi verene aktaracağını, sonrasında verilen kredi teklifinin öneri niteliği taşıyacağını belirtmektedir. Çetiner, 2007, **a.g.k.**, 2160.

²⁴⁹ Her ne kadar uygulama bu yönde olsa da, böylesi bir çıkarımın her durumda kesin olarak kabul edilmesi mümkün olmayabilir. Zira tüketicinin mali durumu ve kredi güvenilirliği incelenmeksizin sözleşme öncesi bilgi formunun tüketiciye verildiği hallerde, kredi verenin söz konusu formun içeriği ile bağlanma iradesinin eksik olduğu ortadadır. Bu durumda tüketicinin kredi ilişkisine taraf olmak istemesi ve akabinde sözleşmenin kurulabilmesi, mali durumu hakkında yapılacak araştırma ve soruşturma sürecinin olumlu sonuçlanmasına bağlı olmaktadır. Dolayısıyla sürecin bu şekilde işlemesi halinde, sözleşme öncesi bilgi formunun verilmesi, bağlanma iradesinin yokluğu nedeniyle öneri niteliği taşımayacaktır. Bu durumda kredi verence sözleşme öncesi bilgi formunun verilmesi, kanımızca öneriye davet niteliği taşır.

²⁵⁰ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 254.; Tekinay vd., kabul beyanını tek taraflı hukuki işlem olarak değerlendirmektedir. Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 93.; Kocayusufpaşaoğlu, kabule ilişkin hakim görüşün bu beyanı, sözleşmenin kurulmasını sağlayan

daraltan, genişleten veya değiştiren bir kabul beyanı, icabın reddi ya da yeni bir öneri niteliği taşır²⁵¹. Ancak genellikle kredi veren, sözleşme öncesi bilgi formunu ve sözleşme metnini standart olarak hazırlamakta; tüketicinin bu metinlerdeki şartları değiştirmesi pek mümkün olmamaktadır. Ayrıca tüketici kabul beyanını, kendisine sözleşme öncesi bilgi formunda tanınan süre -formda yer alan bilgilerin kredi veren için bağlayıcı olacağı süre-içerisinde kredi verene yöneltmesi gerekir. Zira bu süre, kredi verenin öneri beyanını TBK m. 3/1 bağlamında süreli öneri haline getirmektedir. Kredi veren, söz konusu süre boyunca sözleşme öncesi bilgi formunda belirttiği hususlarla, yani icabı ile bağlıdır. Bu süreden sonra açıklanan kabul beyanı, kredi vereni bağlamayacağı gibi, tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması sonucunu da doğurmayacaktır²⁵².

Belirtmek gerekir ki kredi veren tarafından belirlenen bağlayıcılık süresi, tüketicinin bilgi formunda yer alan hususları değerlendirebilmesini ve diğer kredi verenler tarafından sunulan tekliflerle karşılaştırma yapabilmesini sağlayan makul süreyi -ki bu süre, bilgi formunun tüketiciye verilmesi ile sözleşmenin kurulması arasında geçmesi gereken süredir- ortadan kaldıracak nitelikte olmamalıdır. Ancak internet üzerinden tüketicilerin erişimine açık olan sözleşme öncesi bilgi formlarında belirlenen bağlayıcılık süreleri, kredi verenlerin bu hususa riayet etmediğini açıkça göstermektedir.

Tarafların karşılıklı irade beyanlarının uyumlu sayılması ve tüketici kredisi sözleşmesinin kurulmuş addedilebilmesi için, öneri ve kabul beyanlarının sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerekmektedir²⁵³. Sözleşmenin esaslı unsurları, objektif esaslı unsurlar ve sübjektif esaslı unsurlar ayrımı gözetilerek ele alınmaktadır. Objektif esaslı unsurdan kasıt, tüketici kredisi sözleşmesine karakterini veren, kanunda ortaya konan tipikliği sağlayan noktalardır²⁵⁴. Bu doğrultuda tüketici kredisi sözleşmesinin kurulmasına yönelik icapta, kredi verenin kullandıracağı kredi meblağını ve tüketicinin karşılığında ödeyeceği faiz miktarını objektif açıdan belirlenebilir kılan unsurlara yer

bir yenilik doğuran hak olarak nitelediğini belirtmektedir. Ancak yazar, kabulün yenilik doğuran bir hak değil, sözleşmeyi kurmaya yarayan hukuki bir durum olduğunu ifade etmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 203-204.; Kabul beyanının yenilik doğuran hak niteliği taşıyıp taşımadığı noktasında ileri sürülen görüşler için bkz. V. Buz (2005). Medeni hukukta yenilik doğuran haklar. Ankara: Yetkin Yayınları, 140-146.

²⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 204-205.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 255.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 266.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 94.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 73-74.

²⁵² Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 74.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 202.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 60-61, 69.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 91.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 250-251.

²⁵³ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 73.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 233, 236.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 78.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 173-174.; K. Kocağa (2008). Sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların irade beyanları arasındaki uygunluğun kapsamında yer alması gereken noktalar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (79), s. 80, 86.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 234-236.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 31-33.

²⁵⁴ Antalya, 2015, **a.g.k.**, 234-235.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 174-175.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 234.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 75-76.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 73-74.; Kocağa, 2008, **a.g.k.**, 80-81.

verilmesi gerekmektedir. Kabul iradesi de icapla uyumlu olacak şekilde beyan edilmelidir. Sübjektif esaslı unsurlar ise, normalde sözleşmenin objektif esaslı unsurları dışında kalan, üzerinde anlaşılması gerekmeyen ve ikincil derecede önem taşıyan noktaların, taraflardan birinin ya da ikisinin iradesiyle mutlaka sözleşme içeriğine dâhil edilmesinin kararlaştırıldığı durumlarda söz konusu olur. Dolayısıyla objektif esaslı unsur niteliği taşımamakla beraber, sözleşmede yer alan hususlardan birinin bulunmaması halinde, taraflardan birinin sözleşmeyi akdetmeyecek olduğu sonucuna varılan durumlarda, ilgili hususun sübjektif esaslı unsur olduğu kabul edilmelidir²⁵⁵. Sübjektif esaslı unsurlar üzerinde de öneri ve kabul beyanlarının uyumlu olması gerekir. İcapta bulunanın yönelttiği beyanda bulunan ve objektif esaslı unsur niteliği taşımayan hususlardan birinin bile muhatap tarafından kabul edilmemesi, sözleşmenin kurulmasına engel olacaktır²⁵⁶. Nitekim öneri beyanının içeriğinde bulunan hükümlerin (objektif esaslı unsurlar dışında kalan) -karine olarak- sübjektif esaslı unsur niteliği taşıdığı kabul edilmektedir²⁵⁷. Objektif esaslı unsur niteliği taşımayan bir hükmün icapta yer almasına rağmen, o hüküm olmasaydı da sözleşmenin akdedileceği sonucunun tarafların iradelerinden anlaşılabilirdiği hallerde, ilgili hüküm sübjektif esaslı unsur olarak değerlendirilemeyecektir.

Sözleşmenin kurulmasına yönelik taraflarca dermeyeran edilecek öneri ve kabul beyanları, kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak öneri ve kabul beyanlarının yöneldiği sözleşme, kanun hükmü ya da tarafların iradeleri doğrultusunda, geçerlilik şekline tabi tutulmuşsa, söz konusu beyanların da aynı şekil şartına riayet edilerek somutlaşması gerekir²⁵⁸. İleride de değinileceği üzere tüketici kredisi sözleşmeleri, geçerlilik şekli olarak adi yazılı şekil şartına tabi tutulmuştur (TKHK m. 22/3)²⁵⁹. Dolayısıyla sözleşme kurmaya yönelik öneri ve kabul beyanları da adi yazılı şekil şartına uygun olacak biçimde açıklanmalıdır. Nitekim uygulamada sözleşme öncesi bilgi formu, genellikle kredi verence imzalanmakta ve akabinde tüketiciye teslim edilmektedir. Bu durumlarda önerinin şekli ve sözleşmenin kurulması noktasında herhangi bir sorunla

²⁵⁵ Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 76, 79-80.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 235-236.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 175-176.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 74.; Kocaağa, 2008, **a.g.k.**, 84.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 62.

²⁵⁶ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 236.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 176-177.; Kocaağa, 2008, **a.g.k.**, 87.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 80.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 235.

²⁵⁷ Kocaağa, 2008, **a.g.k.**, 85.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 80.

²⁵⁸ Antalya, 2015, **a.g.k.**, 247, 267.

²⁵⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 182.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 289, dnt.47.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 101.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 496.

karşılaşılmayacaktır²⁶⁰. Sözleşme öncesi bilgi formunu imzalayarak tüketiciye veren kredi veren, sonrasında sözleşmeyi kurmaya yanaşmasa dahi, tüketicinin kabul beyanını kendisine tanınan süre içerisinde açıklaması, sözleşmenin şekle uygun olarak kurulduğunun kabulünü gerektirir²⁶¹. Zira sözleşme öncesi bilgi formu üzerinde, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları geçerli bir şekilde somutlaşmış bulunmaktadır. Diğer bir ihtimalde kredi verenin sözleşme öncesi bilgi formunu imzalamaksızın tüketiciye vermesi²⁶² ve bağlayıcılık süresi içerisinde tüketicinin kabul beyanını ilgili form üzerinde somutlaştırarak açıklaması, şekle aykırı da olsa tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması sonucunu doğuracaktır. Böylesi bir durumda kredi veren, TKHK m. 22/3 c.2 uyarınca, şekle aykırılığa dayanarak tüketicinin aleyhine olacak biçimde sözleşmenin geçersizliğini ileri süremeyecektir.

Sözleşme öncesi bilgi formları ile ilgili olarak ‘internet üzerinden tüketicilerin erişimine sunulan bu formlarının, aleni öneri (icap) taşıması’ ihtimali gündeme gelebilir. Bu bilgi formlarında kredi verenler, sözleşme öncesi aşamada genel olarak bilgilendirme yapmakta ancak sözleşmenin objektif esaslı unsuru olan, kullanılacak kredi miktarına ve faiz oranına ilişkin bölümleri boş bırakmaktadırlar. Sadece sözleşmenin tali unsurlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı bu formlar, objektif esaslı unsurları ihtiva etmediğinden kanımızca öneri niteliği taşımamaktadır. Aynı şekilde bu formların öneriye davet niteliği taşıması ihtimali de uzak görünmektedir. Zira öneriye davetin amacı, muhatabın öneri beyanını celbetmektir²⁶³. Ancak bu bilgi formunu gören tüketicinin kredi verene yapacağı başvurunun öneri niteliği taşıması, başka bir anlatımla sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi düşünülemez. Söz konusu unsurlar, tüketicinin talebi doğrultusunda somutlaşacak ödeme planını içeren sözleşme öncesi bilgi formunun, kredi verence tüketiciye yazılı olarak ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla aktarılması neticesinde açığa çıkmaktadır. Kanımızca internet üzerinde yer alan bilgi formlarının

²⁶⁰ Ancak öncelikli olarak, kredi verenin beyanının yorumlanması neticesinde sözleşme öncesi bilgi formunun, özü itibarıyla öneri niteliği taşıdığına tespit ve kabul edilmesi gerekir.

²⁶¹ Burada belirtilmesi gereken husus, tüketicinin atacağı her imzanın kabul beyanı taşımayacağıdır. Nitekim sözleşme öncesi bilgi formu tüketiciye verilirken, “işbu bilgilendirme formunu elden teslim aldım” şeklinde beyan el yazısıyla tüketiciye yazdırılmakta ve tüketicinin imzası alınmaktadır. Söz konusu imza, kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirdiğinin ispatına hizmet eder. Yoksa bu şekilde tüketicinin verdiği imza kabul beyanı olarak yorumlanamaz. Bunun yanında tüketici, bilgilendirme formu üzerine sözleşmeyi kurma irade beyanını derceder ve imzalarsa, kabul beyanının gereği gibi somutlaştığı söylenebilir.

²⁶² Genel hükümler bağlamında, şekil şartına riayet edilmeksizin açıklanan öneri beyanı, geçerli olmadığı gibi kendisinden beklenen hukuki sonucu da doğurmayacaktır. Ancak TKHK m. 22/3’te ve şekle bağlı diğer tüketici sözleşmelerinde olduğu gibi kanun koyucu, şekle aykırı olarak sözleşme yapan müteşebbisi (kredi vereni) değil, onun karşısında yer alan tüketiciyi koruma amacı gütmüştür. Dolayısıyla öneri beyanı şekle aykırı olsa dahi, tüketicinin kabul beyanı ile sözleşme kurulacak ve kredi veren, tüketicinin aleyhine olacak şekilde şekle aykırılığa dayanamayacaktır.

²⁶³ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 246-247.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 250.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 63.

sözleşmenin kurulmasından ziyade, denetimi kolaylaştırma ve şeffaflığı sağlama yönünde işlev ifa ettiği söylenebilir²⁶⁴. Gündeme gelebilecek diğer bir nokta, kredi verenlerin belirli dönemlerde yaptıkları ve umuma yönelik olarak hazırladıkları kampanyaların, ne tür bir beyan olarak addedileceğine ilişkindir. Bu kampanyalarda kredi verenler, faize ilişkin bilgileri, kredi miktarını ve ödeme planını tüketicinin seçimine bırakmaksızın kesin olarak tespit etmekte ve bu beyanı görsel-işitsel basın yayın araçları ile umuma arz etmektedirler. Her ne kadar bu beyanlarda kurulacak sözleşmenin objektif esaslı unsurları net bir şekilde ortaya konmuş olsa da, kredi verenler bu beyanları ile bağlı olmadıklarını ve tüketicinin mali durumunun uygun bulunması neticesinde kredi kullandıracaklarını belirtmektedirler. Dolayısıyla umuma yöneltilmiş bu beyanın da öneri niteliği taşıması, bağlanma iradesinin eksik olması nedeniyle mümkün gözükmemektedir²⁶⁵. Söz konusu beyan için (aleni) öneri yerine, öneriye davet niteliğinin ağır bastığı söylenebilir. Nitekim kredi verenin açık ve kesin bir şekilde ortaya koyduğu esaslı unsurlar, tüketici tarafından değiştirilemeyecek; tüketicinin yapacağı beyan ise, mali durumunun gözden geçirilmesi ve uygun bulunması halinde sözleşmenin kurulmasına yönelik bir öneri niteliği taşıyacaktır.

Yukarıda da genel olarak belirttiğimiz üzere, kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında bilgi formunu tüketiciye vermesi, kural olarak öneri niteliği taşımaktadır. Bilgi formunda yer alması zorunlu hususlar, yönetmelik m. 6'da ortaya konmuştur. Objektif esaslı unsur niteliği taşıyan kredinin toplam tutarı ve faizin belirlenebilmesine ilişkin hususlar da formun zorunlu içeriğinde bulunmaktadır. Hükümde belirtilen ve öneri niteliği taşıyan bilgi formunda yer alan diğer hususlar, kural olarak sübjektif esaslı unsur niteliği taşımaktadır. Uyuşmazlık halinde, bilgi formunda

²⁶⁴ Bankaların web sayfalarına bakıldığında sözleşme öncesi bilgi formlarının, “Sözleşmeler ve Formlar” ya da “Ürünler ve Hizmetler” başlığı altında erişime açık olduğu görülmektedir. Reklam, kampanya veya tüketicinin dikkatini çekecek herhangi bir unsur içermeyecek şekilde, güncel ve önceki tüm sözleşmeler, bilgi ve talep formları, bankalarca umuma arz edilmektedir. Tüketici, internet üzerinden kredi verence yönlendirilmemekte, aksine kendi çabası neticesinde bu sözleşmelere ve formlara ulaşabilmektedir. Dolayısıyla aslında tüketiciye yöneltilmiş bir beyan da söz konusu olmamaktadır. Kanımızca bu durum, ilgili sözleşmelerin ve formların yasal ölçütlere uygun hazırlanması noktasında denetimi kolaylaştırma ve şeffaflığı sağlama gibi amaçlara hizmet etmektedir.

²⁶⁵ TBK m. 8/1'de “öneren, önerisi ile bağlı olmama hakkının saklı olduğunu açıkça belirtirse veya işin özelliğinden ya da durumun gereğinden bağlanma niyetinin olmadığı anlaşılırsa, önerisi kendisini bağlamaz” şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu, tam bir öneri niteliği taşıyan beyanın sahibinin, bu beyanı ile bağlı olmadığını açıkça belirtmesi halinde artık bunun bir öneri olmadığını, dolayısıyla öneriye davet olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda kredi verenin öneri için aranan tüm unsurları ortaya koyduğu ve umuma yönelttiği beyanda bağlı olmama hakkını saklı tutmuşsa, bu beyan bağlayıcılık taşımadığından öneriye davet olarak nitelendirilmelidir. Ayrıca beyanla bağlı olmama hakkı saklı tutulmamış olsa dahi, yürütülen faaliyetin ticari olduğu ve kar elde etmek amacıyla yapıldığı, dolayısıyla hiçbir girişimcinin kendisine zarar getireceği aşikâr olan bir işleme taraf olmayacağı düşünüldüğünde, tüketicinin mali durumunun kredi verence sorgulanması, yani umuma yöneltilmiş beyan ile kredi verenin bağlı olmadığı sonucunun çıkarılması, kredi verenin yürüttüğü işin özelliğinden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak bu ihtimalde de yapılan beyan, öneriye davet olarak değerlendirilmelidir.

yer alan diğer hususların sübjektif esaslı unsur olup olmadığı sonucuna, tarafların irade beyanlarının yorumlanması suretiyle ulaşılmalıdır. Sonuç olarak bu aşamada sözleşmenin kurulabilmesi, kredi verenin objektif ve sübjektif esaslı unsurları içeren öneri beyanının, tüketici tarafından değiştirilmeksizin ve eksiksiz bir şekilde kabul edilmesine bağlı olmaktadır. Uygulamada belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin neredeyse tamamı, müzakereye kapalı standart şartlar aracılığıyla kurulduğundan, tüketicinin öneri beyanında yer alan hükümleri değiştirme ya da çıkarma gibi bir imkânı zaten olmamaktadır.

2. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN GEÇERLİLİĞİ

2.1. Kredi Alanın ve Kredi Veren Ehliyeti

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi veren ve kredi alan sıfatını kimlerin haiz olabileceğini ilk paragrafta değerlendirmiştik. Ayrıca gerçek kişilerin kredi veren sıfatı taşıyamayacaklarını, tüzel kişilerden de mevzuatları gereği kredi verme konusunda yetkilendirilenlerin kredi veren taraf olabileceğini belirtmiştik. Bu doğrultuda mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile 6361 sayılı FFFK kapsamında faaliyet gösteren finansman şirketleri, kredi verme konusunda mevzuatları uyarınca yetkilendirilmiş bulunmaktadır²⁶⁶. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 7/1 (a) ve 6361 sayılı FFFK m. 5/1 (a) bentleri gereği, Türkiye’deki tüm bankaların ve finansman şirketlerinin anonim şirket şeklinde kurulması gerekmektedir²⁶⁷. Ayrıca özel kanunları gereği kuruluş izni almaları gerekmektedir. Kuruluş izni sonrasında banka veya finansman şirketi statüsü taşıyan anonim ortaklığın, Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca kurulması icap eder²⁶⁸. İlgili banka veya finansman şirketi, ticaret siciline tescil ve devamında ilan ile birlikte tüzel kişilik kazanır. Genel kabul doğrultusunda tüzel kişilerin kurulması, kişilik kazanmaları ve hak ehliyetini iktisap etmeleri aynı anda

²⁶⁶ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 18-20, 30.

²⁶⁷ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 19.; S. Reisoğlu (2015). *Bankacılık kanunu şerhi cilt 1*. Ankara: Yaklaşım Yayınları, s. 407-408, 423.; Taşdelen, 2015, **a.g.k.**, 118-119.; A. Önal (2015). *Türk hukukunda yabancı bankaların durumu ile bankaların kuruluş, faaliyet ve sona ermesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 104.; Finansal kiralama şirketlerinin de anonim şirket şeklinde kurulması gerektiği yönünde bkz. Topuz, 2013, **a.g.k.**, 112.

²⁶⁸ Taşdelen, 2015, **a.g.k.**, s. 154.; Bankaların kuruluş prosedürü hakkında detaylı bilgi için bkz. Önal, 2015, **a.g.k.**, 101-121.; Reisoğlu, 2015, **a.g.k.**, 406-443.; Anonim ortaklığın kuruluş süreci ile ilgili detaylı bilgi için bkz. M. Bahtiyar (2016). *Ortaklıklar hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, s. 119-142.; H. Pulaşlı (2013). *Şirketler hukuku genel esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 293-330.

gerçekleşmektedir²⁶⁹. Dolayısıyla kuruluş izni alan bankalar ve finansman şirketleri, tescilin kurucu etkisiyle²⁷⁰ tüzel kişiliğe kavuşmakta ve eş zamanlı olarak hak ehliyetini de iktisap etmektedirler.

Kuruluşu müteakiben tüzel kişilerin, dolayısıyla anonim şirketin hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesi için öncelikle zorunlu organların teşekkülü sağlanmalıdır²⁷¹. Bu organlar, kanun koyucu tarafından genel kurul ve yönetim kurulu şeklinde belirlenmiştir²⁷². Ayrıca, anonim şirket olarak kurulan bankaların ve finansman şirketlerin kendi alanlarında faaliyete geçebilmesi için özel kanunlarında aranan faaliyet iznini almış olmaları şarttır²⁷³. Ancak bu aşamadan sonra fiil ehliyetine tam olarak sahip oldukları söylenebilecektir. Sonuç olarak, zorunlu organlarını oluşturan ve faaliyet izni alan bankalar ve finansman şirketleri, kredi veren sıfatıyla ve yetkili temsilcileri aracılığıyla, tüketici kredisi sözleşmelerine taraf olabileceklerdir.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kimlerin tüketici sıfatı taşıyabileceği ve kredi alan sıfatıyla sözleşmeye taraf olabileceği önem arz eder. Bu konu ile ilgili ilk paragrafta yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla birlikte, gerçek kişiler ile derneklerin, vakıfların ve kooperatiflerin tüketici sıfatı taşıyabileceğini, tüzel kişi tacirlerin ise tüketici olarak kabul edilemeyeceğini belirtmek isteriz. Bu sùjelerin tüketici kredisi sözleşmesinde tüketici sıfatı ile hak edinebilmeleri ve borç altına girebilmeleri için fiil ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir. Tüzel kişiler için geçerli olan kural doğrultusunda dernekler, vakıflar ve kooperatifler, ilgili mevzuata ve kuruluş belgelerine göre zorunlu olan organlara sahip olmakla fiil ehliyetini iktisap ederler²⁷⁴. Bu organlar, derneklerde ve kooperatiflerde genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu; vakıflarda ise yönetim organı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁷⁵. Yine aynı şekilde, tüketici kredisi sözleşmesinde kredi alan taraf olmak isteyen gerçek kişilerin de fiil ehliyetine sahip olmaları icap eder. Fiil ehliyeti açısından gerçek kişilerin tabi tutulduğu sınıflandırmaya bakıldığında, tam ehliyetliler herhangi bir kısıtlama olmaksızın tüketici kredisi sözleşmesi akdedebileceklerdir²⁷⁶. Türk Medeni Kanunu m. 429/1 doğrultusunda kısıtlanması için

²⁶⁹ M. Dural ve T. Ögüz (2013). *Türk özel hukuku cilt 2*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 241.; K. Oğuzman, Ö. Seliçi ve S. Oktay Özdemir (2013a). *Kişiler hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 262.; R. Serozan (2014a). *Medeni hukuk genel bölüm/kişiler hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 408-409.

²⁷⁰ Bahtiyar, 2016, **a.g.k.**, 136.; Pulaşlı, 2013, **a.g.k.**, 310.

²⁷¹ Pulaşlı, 2013, **a.g.k.**, 50.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 262.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 249.

²⁷² Bahtiyar, 2016, **a.g.k.**, 143.; Pulaşlı, 2013, **a.g.k.**, 333.

²⁷³ Taşdelen, 2015, **a.g.k.**, 154.; Reisoğlu, 2015, **a.g.k.**, 452-457.; Önal, 2015, **a.g.k.**, 145-147.

²⁷⁴ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 262.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 249.

²⁷⁵ Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 311, 361.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 318, 373.

²⁷⁶ Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 425.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 65.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 75.

yeterli sebep bulunmamakla birlikte, ilgilinin menfaatinin korunması için bazı işlemlerde görüşü alınmak üzere kendisine yasal danışman atanır²⁷⁷. Sınırlı ehliyetli kategorisinde değerlendirilen bu kişilerin, yapacakları ödünç verme ve ödünç alma işlemlerinin geçerliliği, yasal danışmanın olumlu görüşünü gerektirmektedir. Muhteviyat itibariyle ödünç verme/alma işleminin özel bir görünümü olan tüketici kredisi sözleşmelerinde de, kredi alan sınırlı ehliyetliye atanan yasal danışmanın olumlu görüşü alınmalıdır. Ayırt etme gücüne sahip küçüklerin veya kısıtlıların -sınırlı ehliyetsiz- ehliyetsizlikleri kural olduğundan, yükümlülük altına girdikleri ya da haktan vazgeçtikleri bir hukuki işlemi geçerli şekilde yapabilmeleri, yasal temsilcinin söz konusu hukuki işleme rıza göstermesine bağlıdır²⁷⁸. Bu rıza, hukuki işlemin gerçekleşmesinden önce izin, işlem sırasında işleme katılma ya da işlemin gerçekleşmesinden sonra onay şeklinde dermeyeran edilebilir²⁷⁹. Tüketici kredisi sözleşmesi, her iki tarafa da borç yükleyen bir sözleşme niteliği taşıdığından, sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisinin rızası aranmalıdır.

Sınırlı ehliyetlinin, kendisine atanan yasal danışmanın olumlu görüşünü almaksızın TMK m. 429/1’de sayılan işlemleri yapması halinde, söz konusu işlemlerin akıbetinin ne olacağı yönünde hüküm bulunmamaktadır. Böyle bir durumda yapılan işlemin, sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcinin rızasını almadan yaptığı borçlandırıcı işlemlerin hukuki rejimine tabi olması gerektiği kabul edilmektedir²⁸⁰. Dolayısıyla sınırlı ehliyetlilerin ve sınırlı ehliyetsizlerin tüketici kredisi sözleşmelerine taraf olmaları durumunda, yasal danışmanın/temsilcinin olumlu görüşü/rızası ve sözleşmenin akıbeti noktalarında aynı hükümler geçerli olacaktır. Bu kişilerin tüketici kredisi sözleşmesine taraf olmaları durumunda, yasal danışmanın/temsilcinin olumlu görüşünün/rızasının ne zaman açıklanması gerektiği ile ilgili olarak TKHK’da herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla genel kural gereği, sözleşmenin akdedilmesinden sonra, rızanın onay şeklinde açıklanabileceği düşünülebilir. Ancak Türk Borçlar Kanunu m. 254 ve m. 273 gereği, taksitle satış ve ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde, yasal temsilcinin rızasının en geç sözleşmenin kurulması anında ve yazılı şekilde verilmiş olması aranmaktadır²⁸¹. İçeriğinde alıcının kredilendirilmesi olgusunu barındıran bu

²⁷⁷ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 102.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 66-67.

²⁷⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 93.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 85-86.; Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 431.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 86-89.

²⁷⁹ Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 87.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 93.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 90.; Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 438.

²⁸⁰ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 102.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 67.

²⁸¹ Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 331-332.

sözleşmelerdeki söz konusu hüküm, her ne kadar genel kanun seviyesinde olan TBK’da düzenlenmiş olsa da TKHK’dan daha üst seviyede bir koruma getirmektedir. Ayrıca taksitle satış ve ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinin ihtiva ettiği kredilendirme olgusu düşünüldüğünde, koruyucu olan bu hükmün uygulama alanının, tüketicilerle akdedilen kredi ve finansman sözleşmelerine de teşmil edilmesi yerinde olacaktır²⁸². Bu doğrultuda tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi alan tarafın sınırlı ehliyetli ya da sınırlı ehliyetsiz olması halinde, yasal danışmanın olumlu görüşü veya yasal temsilcinin rızası, en geç sözleşmenin kurulması anında verilmelidir²⁸³. Olumlu görüş/rıza, sözleşmenin kurulmasından önce ‘izin’ ya da sözleşmenin kurulması anında ‘işleme katılma’ şeklinde ve yazılı olarak açıklanmalıdır. Sözleşmenin kurulmasından sonra veya sözlü olarak açıklanan olumlu görüş/rıza, sözleşmeye sıhhat kazandırmayacaktır²⁸⁴. Bu durumlarda, taraflar arasındaki tüketici kredisi sözleşmesi, kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi tutulacaktır²⁸⁵. Yine aynı şekilde tam ehliyetsizlerin hukuki işlem ehliyetleri olmadığından²⁸⁶, tek başlarına yaptıkları tüketici kredisi sözleşmesi, kesin hükümsüz kabul edilecektir²⁸⁷.

2.2. Sözleşmenin Şekli

2.2.1. Genel olarak

Borçlar hukuku alanında ve özellikle sözleşme ile kurulan hukuki ilişkiler bağlamında vazgeçilmez bir ilke olan sözleşme özgürlüğünün muhtelif görünüm biçimlerinden biri, şekil serbestisidir²⁸⁸. Bu serbestinin kanuni dayanağı olan TBK m.

²⁸² Atamer, 2016, **a.g.k.**, 94.; Benzer yöne bir görüş için bkz. Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 91.

²⁸³ Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 331-332.

²⁸⁴ Ünlütepe, 2014, **a.g.k.**, 331-332.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 285-286.; Aral ve Ayrancı, 2012, **a.g.k.**, 179.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 94.; F. Eren (2014b). *Borçlar hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 270.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 93.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 158.

²⁸⁵ Sınırlı ehliyetsizin taraf olduğu hukuki işlemin kesin hükümsüz sayılması halinde, ehliyetsiz kişi lehine gerçekleşen zenginleşmenin iadesi, özel bir hüküm ile düzenlenmiştir. TMK m. 452 gereği sınırlı ehliyetsiz, iade borcu bakımından ayrıcalıklı bir konuma kavuşmuştur. Onun iade sorumluluğu, kendi menfaatine harcanan ya da geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarı veya iyi niyeti olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sınırlıdır. Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 90.; R. Serozan (Kocayusufpaşaoğlu vd.) (2014b). *Borçlar hukuku genel bölüm, ifa, ifa engelleri, haksız zenginleşme*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 375.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 94.; Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 441.; Sınırlı ehliyetlilerin ödünç verme ve alma işlemleri -dolayısıyla tüketici kredisi sözleşmeleri- açısından sınırlı ehliyetsizlerin rejimine tabi oldukları hatırlandığında, TMK m. 452’deki korumanın onlar için de uygulanacağı söylenebilir.

²⁸⁶ Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 426-429.; Dural ve Ögüz, 2013, **a.g.k.**, 69-70; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013a, **a.g.k.**, 75-78.

²⁸⁷ Serozan, sınırlı ehliyetsizler için TMK m. 452 ile getirilen korumanın tam ehliyetsizler açısından haydi haydi (afortiori) uygulanacağını, bu sebeple tam ehliyetsizlerin de geri verme borcu bakımından aynı hukuki rejime tabi tutulması gerektiğini belirtmektedir. Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 430.

²⁸⁸ Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 44.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 9-10.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 106.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 24.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1182.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 316.; Tekinay vd., sözleşmelerin şekle bağlı olmamasını, özel hukukun temel prensibi olarak nitelemektedir. Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 99.; Aynı eserde

12/1’de açıkça ifade edildiği gibi, geçerli olarak kurulması planlanan sözleşmeye ilişkin irade beyanları, kanun ya da taraflar aksini öngörmediği sürece, istenilen şekilde dermeyan edilebilir. Bu doğrultuda söz konusu irade beyanları sözlü ya da yazılı olarak açıklanabileceği gibi, işaret veya susma yoluyla da ortaya konabilir²⁸⁹. Şekil açısından tanınan bu serbesti, kanunda yer alan hükümlerle ya da tarafların kendi iradeleriyle sınırlanabilmektedir. Taraflarca ya da kanun hükmü ile bir sözleşmenin belirli bir şekle bağlı kalınarak kurulması öngörülmüşse, aranan şekil şartına riayet etmeksizin akdedilen sözleşme, geçerlilik kazanmayacaktır. Böylesine bir sonucun gerçekleşmesi için ise söz konusu şekil şartının, ispat değil, geçerlilik şekil şartı olması gerekmektedir²⁹⁰. TBK m. 12/2’ye göre, “kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir.” Bu doğrultuda bir sözleşme tipi için kanun tarafından getirilen şekil şartı, aksi yine kanun tarafından öngörülmedikçe, geçerlilik şekli olarak kabul edilecektir²⁹¹.

87/102 sayılı mülga Direktif’in 4’üncü maddesinde, tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bir nüshasının tüketiciye verilmesi gerektiği net bir şekilde ortaya konmuştu²⁹². Yürürlükteki 2008/48 sayılı Direktif’in 10’uncu maddesi ise, sözleşmenin kâğıt veya başka kalıcı ortam üzerinde kaleme alınması zorunluluğunu getirmiştir. Ayrıca kredi veren ve tüketici, sözleşmenin bir nüshasını alacaklardır. Bu doğrultuda taraf iradeleri kelimelere dökülerek bir sözleşme metni oluşturulmalıdır. Uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla sözleşmenin kurulması halinde, metnin sadece kâğıt üzerinde değil, kalıcı ortamda hazırlanması imkânı da tanınmaktadır. Ancak şekil açısından büyük bir yenilik olarak kabul edilebilecek bu düzenleme gereği, tarafların ıslak imzası artık aranmamaktadır. Gerekçe olarak da şekil şartı nedeniyle tüketicilerin farklı ülkelerdeki kredi verenlere başvurmaması ve kredi pazarında istenilen rekabetin oluşmaması gösterilmektedir²⁹³. Dolayısıyla 2008/48 sayılı Direktif ile tüketici kredisi

yapılan bir atfın son kısmında, sözleşme özgürlüğünün çeşitli yönlerinden biri olarak şekil serbestisi sayılmaktadır. Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 363, dnt.1.; Doğramacı, 2010, **a.g.k.**, 25.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 15.; F. N. Feyzioğlu (1976). *Borçlar hukuku genel cilt-1*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 233.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 109.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 244.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 357.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 88, 118.

²⁸⁹ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 141.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 264.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 99.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 109.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 9.

²⁹⁰ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 141-142.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 268-270.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 100, 102.; Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 305-307.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 246-247.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 451.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1182.

²⁹¹ Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 119.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 44.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 268.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 142.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 100.; Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 306.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 273.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 9.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 451.

²⁹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 256.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 90.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 99, dnt.89.

²⁹³ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 90-91.; Baysal, 2008/48 sayılı Direktif’in ilgili maddesi gereği, tüketici kredisi sözleşmelerinde yazılı şekil ve imza şartının artık aranmadığını belirtmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 289, dnt.47.

sözleşmeleri açısından klasik yazılı şekil şartının esnetildiği söylenebilir. Buna rağmen sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesi gerektiğini ve bu şeklin geçerlilik şekli olduğunu düşünmekteyiz. Alman hukukunda (BGB § 492) daha sıkı şekil şartları öngörülmediği sürece, tüketici kredisi sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması gerektiği düzenlenmiştir. İcap ve kabul beyanları, aynı metinde yer alabileceği gibi, bu beyanların ayrı dokümanlar üzerinde yazılı olarak aleniyet kazanması halinde de yazılı şekil şartına uyulduğu söylenebilecektir. Son olarak kredi verenin otomatik bir araç vasıtasıyla imza atmasına imkân tanınmış, el yazısıyla imzası sıkı bir şekilde aranmamıştır²⁹⁴. İsviçre hukukunda da sözleşmenin yazılı şekilde kurulması gerektiği açıkça düzenlenmiş, tüketicinin yazılı sözleşmenin bir nüshasını alacağı ifade edilmiştir²⁹⁵.

Bizim hukukumuzda da kanun koyucu, tarafların iradelerinde netliği sağlama ve özellikle tüketiciyi gireceği kredi borcuna ilişkin düşünmeye sevk etme amaçlarıyla, tüketici kredisi sözleşmelerine şekil şartı getirmiştir²⁹⁶. Bu husus, TKHK m. 22/3'te “tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz” ifadesiyle ortaya konmuştur. Yine aynı şekilde, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 10, mesafeli olarak kurulan sözleşmeler hariç olmak üzere, tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak kurulması gerektiği yönündeki kanun hükmünü tekrar etmiştir. Bu doğrultuda söz konusu şekil şartı, geçerlilik şekil şartı olarak kabul edilmelidir. Hükümlerde geçen “geçerli olmaz” ibaresi ve gerekçedeki “yazılı olarak kurulmazsa sözleşme geçerli olmayacaktır” cümlesi, böylesi bir sonucu zorunlu kılmaktadır²⁹⁷. Yine tüketici kredileri kapsamında

²⁹⁴ Çabri, Alman Medeni Kanunu'nda sözleşme için getirilen şekil şartına ilişkin görüş bildirirken, otomatik bir araç vasıtasıyla imza imkânına kavuşan kredi veren açısından ıslak imza şartının aranmadığını, tüketicinin ise mutlaka sözleşme metnini el yazısıyla imzalaması gerektiğini belirtmektedir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 211, dnt. 225.; Atamer, Almanya'da ıslak imzadan vazgeçildiğini, ancak elektronik imza ile sözleşmenin mesafeli olarak kurulabileceğini belirtmektedir. Yazar bu düşüncesini ifade ederken kredi veren ile tüketici arasında ayrım yapmamaktadır. Dolayısıyla hem tüketici, hem de kredi veren açısından artık ıslak imzanın aranmadığı söylenebilir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 91.

²⁹⁵ Avusturya hukukunda ise, tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerli olarak kurulması açısından herhangi bir şekil şartı öngörülmemektedir. İngiliz hukukunda geçerli olan Tüketici Kredisi Yasası'nın 61'inci maddesi doğrultusunda, kredi sözleşmesinin kurulmasında elektronik imzanın kullanıp kullanılmayacağı, elektronik imzanın ıslak imza ile eşdeğer tutulup tutulamayacağı hususlarında belirsizlik olduğu gerekçeleriyle şekil konusu, İngiliz Yüksek Mahkemesi önüne taşınmıştır. Mahkeme, internet üzerinden kurulan kredi sözleşmesinde tüketicinin “kabul ediyorum” beyanını (“ I accept ”), geçerlilik açısından yeterli görmüştür. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 91.; Bu kararda mahkeme, kabul ediyorum (“ I accept ”) beyanındaki ben (“ I ”) kelimesinin, tüketicinin sözleşme hükümleri ile kesin olarak bağlanma iradesine delalet ettiğini belirtmiştir.

²⁹⁶ Sözleşmenin kurulması aşamasında tüketicinin korunması önem arz eder. Bu koruma muhtelif hukuksal kurumlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bunlardan biri de, şekilsizlik ilkesinden ayrılma ve tüketiciyi koruyucu mahiyette sözleşme ilişkilerinin şekil şartına bağlanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Poroy, 1978, **a.g.k.**, 527-528.; Sözleşmenin şekle bağlanması ile ilişkinin güçsüz tarafı konumunda bulunan tüketici düşünmeye sevkedilmekte, aynı zamanda bilgi sahibi olması sağlanmaktadır. E. Ceylan (2002). Belçika hukukunda tüketici kredileriyle ilgili 12 Haziran 1991 tarihli yasa. *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., s. 756.

²⁹⁷ Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 131.; Arkan, 4077 sayılı kanun döneminde öngörülen şekil şartının, geçerlilik şekil şartı olduğunu belirtmiştir. Arkan, 1995, **a.g.k.**, 37.; Yine aynı dönemde Akipek, getirilen şekil şartının geçerlilik şekil şartı olarak yorumlanmasının ağır sonuçları olacağını, bu yönde bir yorumun kanun koyucunun amacına da uygun düşmeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca yazar, söz konusu hükmün ispat şekli olarak yorumlanmasına da sıcak bakmıştır.

değerlendirilen finansman sözleşmesi, 6361 sayılı FFFK m. 39/3 uyarınca yazılı geçerlilik şekline tabidir. Ayrıca sözleşmenin geçerliliğine yönelik öngörülen şekle ilişkin ek hususlar aranmadığından, TKHK m. 22/3'teki şekil, kanımızca 'adi yazılı şekil' niteliği taşımaktadır²⁹⁸. Üzerinde uyuşulan esaslı unsurları ihtiva eden sözleşme metninin bulunması ve bu metnin taraflarca imzalanması, aranan şekli sağlayacaktır²⁹⁹. Tüketici kredisi sözleşmesi, her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliği taşıdığından, kredi veren ve tüketici tarafından ayrı ayrı imzalanması gerekir³⁰⁰. Ancak bu şekil şartı, kredi veren ile tüketicinin fiziksel olarak aynı ortamda kurdukları tüketici kredisi sözleşmeleri için geçerlidir. TKHK m. 49 uyarınca tüketici kredisi sözleşmeleri, uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulabilecektir. Bu bağlamda Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 10'da da öngörüldüğü üzere, mesafeli olarak kurulan tüketici kredisi sözleşmeleri, yazılı geçerlilik şartından istisna tutulmuştur³⁰¹.

2.2.2. Şeklin kapsamı

TKHK m. 22/3'te öngörülen şeklin kapsamına hangi hususların girdiğini belirlemek, kurulacak sözleşmenin geçerliliği açısından önem arz etmektedir. Tarafların öneri ve kabul beyanları ile üzerinde anlaştığı objektif esaslı unsurlar ve sübjektif esaslı unsurlar, sözleşme için öngörülen şekle tabidir³⁰². Dolayısıyla tüketici kredisi sözleşmesinin objektif ve sübjektif esaslı unsurları, kural olarak yazılı bir metin üzerinde aleniyet kazanmadıkça, geçerlilik şekil şartına riayet edildiği söylenemeyecektir.

TKHK m. 4/1'de getirilen ve ilk okumada, yazılı olarak kurulması öngörülen tüketici sözleşmelerinin şekline ilişkin genel bir kural niteliği taşıdığı intibasını yaratan düzenlemenin, şekil açısından irdelenmesi gerekmektedir. İlgili hükmün ilk cümlesi, "bu

Akipek, 1999, **a.g.k.**, 261-263.; Gezder, getirilen şekil şartının geçerlilik şartı olduğunu belirtmiştir. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 100.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 36.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 496, dnt. 1819.

²⁹⁸ Aynı yönde bkz. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 182.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 289, dnt.47.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 101.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 496.; Kara, buradaki şekil kuralını, nitelikli yazılı şekil şartı olarak ifade etmektedir. Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1182-1183.

²⁹⁹ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 144.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 270, 274.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 113.; Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 315-316.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 248-249.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 101.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 277-280.

³⁰⁰ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 147.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 274-275.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 116-117.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 256.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 101.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 192.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 280.

³⁰¹ Atamer, geçerlilik şekli açısından getirilen ikili düzenin doğru bir tercih olmadığını belirtmektedir. Taraflar yüz yüze iken kurulan tüketici kredisi sözleşmesinde her iki tarafın da imzasının aranması, aynı sözleşmenin mesafeli olarak kurulması halinde elektronik imzaya dahi ihtiyaç duyulmaması, önemli bir tutarsızlık olarak görülebilir. Avrupa Birliği'ndeki düzenlemeler de göz önüne alındığında, hem yüz yüze hem de mesafeli olarak kurulan tüketici kredisi sözleşmeleri açısından yazılı şekil şartının kaldırılması kabul edilebilir. Yazar, getirilecek bir düzenleme ile tüm finansman sözleşmeleri için geçerli tek bir düzenin ortaya konması gerektiğini, bu durumda "benzer olanın benzer kurallara tabi tutulması" ilkesine de riayet edileceğini belirtmektedir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 92-93.

³⁰² Eren, 2014a, **a.g.k.**, 270.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 131.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 155.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 72.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 279.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 477-478.

kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir” şeklinde kaleme alınmıştır. Hükümde aranan şartlar, yazılı şekle riayet edilerek akdedilen sözleşmenin kurulması aşamasında, kredi verenin tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesine hizmet etmektedir. Sözleşmenin ‘on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde’ düzenlenmesi kıstaslarından birine bile riayet edilmemesi, sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılığı gündeme getirecektir³⁰³. Yoksa belirtilen kıstasların, sözleşme için öngörülen geçerlilik şekli ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla tarafların üzerinde uyduğu objektif – subjektif esaslı unsurları ihtiva eden sözleşme metninin, TKHK m. 4/1 c.1’deki kıstaslara aykırı şekilde kaleme alınması, sözleşmenin geçerliliğini şekil açısından etkilemeyecek, kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali anlamını taşıyacaktır³⁰⁴.

Değinilmesi önem arz eden ve doktrinde de tartışılan hususlardan biri, TKHK m. 4/1’in ilk cümlesi ile ikinci ve üçüncü cümleleri arasında bağlantının olup olmadığı, daha doğrusu söz konusu fıkranın nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkindir. İlgili fıkranın ikinci ve üçüncü cümlesi şu şekildedir: “Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhal giderilir.” Hüküm doğrultusunda mevzuat gereği sözleşmenin zorunlu içeriğini oluşturan şartlardan bir veya birkaçının eksikliği, sözleşmeyi geçersiz hale getirmeyecektir. Ancak bu eksikliğin hangi metne ilişkin olduğunun ortaya konması ve doğurduğu sonucun hukuki açıdan değerlendirilmesi icap eder. Eğer ki ikinci ve üçüncü cümle, ilk cümleden bağımsız şekilde yorumlanırsa, yazılı şekil şartının sağlanması için sözleşme metninde bulunması gereken unsurlardan bir veya birkaçının eksikliği, sözleşmenin geçerliliğine etki etmeyecektir. Bu ihtimalde söz konusu şartlardaki eksiklik, maddi olarak tarafların imzalarının bulunduğu sözleşme metni üzerinde gerçekleşmektedir³⁰⁵. Bu durumda söz konusu eksikliğe rağmen sözleşme kanunen ayakta tutulmaktadır. İkinci ve üçüncü cümlelerin ilk cümle ile bağlantılı olarak

³⁰³ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 72; Aydoğdu, TKHK m. 4/1 ile ilgili görüşünü belirtirken, kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmelerin ve bilgilendirmelerin şekil şartının ortaya konduğunu ifade etmiştir. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 197.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 34-35.

³⁰⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 34-35.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 72-73.

³⁰⁵ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 68, dnt. 179., ; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.

okunduğu ihtimalde, fıkranın bir bütün olarak sözleşmenin kurulması aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesini ele aldığı, bu yüzden sözleşme metninde değil, tüketiciye verilen sözleşme nüshasında yer alan eksiklikleri düzenlediği söylenebilecektir³⁰⁶. Bu doğrultuda TKHK m. 4/1'in tamamının, sözleşmenin kuruluşu aşamasında kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin hükümler getirdiği, lafzın aksine şekle ilişkin bir kural ya da istisna oluşturmadığı kabul edilebilir³⁰⁷. İleri sürülen son ihtimal gereği, ikinci ve üçüncü cümlelerin ilk cümle ile bağlantılı şekilde okunması ve bu doğrultuda ilgili hükmün, sözleşmenin şekline ilişkin bir belirleme yapmadığının kabul edilmesi yerinde olacaktır. Nitekim böyle bir sonucu, aynı fıkra içerisindeki cümlelerin birbiriyle bağlantılı şekilde okunması gerektiği yönündeki temel kural da haklı kılmaktadır³⁰⁸.

Belirtmek gerekir ki, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 11'de düzenlenen ve belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin zorunlu içeriğini oluşturan şartların sözleşme metninde bulunup bulunmaması, TKHK m. 22/3 gereği riayet edilmesi gereken geçerlilik şekli ile ilgili değildir³⁰⁹. Yönetmeliğin ilgili maddesinde belirtilen şartlar, önceden de belirtildiği gibi, sözleşmenin kuruluşu aşamasında kredi verenin tüketiciyi gereği gibi bilgilendirmesi amacına hizmet etmektedir³¹⁰. Taraflar bu şartları, sözleşme metninin içeriğine dâhil edip etmemekte serbesttirler. Dâhil etmedikleri varsayımı altında eksik kalan şartlar, kural olarak sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Meğerki dâhil edilmeyen şartlar, sözleşmenin objektif ya da sübjektif esaslı unsurlarına ilişkin olsun. Böylesi bir durumda yönetmelik hükmüne aykırılıktan değil, öneri ve kabul beyanları ile üzerinde uzlaşılan esaslı unsurlara sözleşme metninde yer verilmemesi gereği şekle aykırılıktan dolayı sözleşme geçersiz olacaktır³¹¹. Kaldı ki çoğu zaman

³⁰⁶ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67, 70-71.

³⁰⁷ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67, 70-71.

³⁰⁸ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67.

³⁰⁹ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67-68, 70-74.; 4077 sayılı TKHK döneminde sözleşmede yer alması gereken şartlar, yönetmelikte değil, kanun maddesi ile düzenlenmişti (m. 10/2). Gezder, ilgili maddedeki şartların hepsinin sözleşme metni içerisinde olması gerektiğini ve bu gerekliliğin geçerlilik şekline yönelik olduğunu belirtmiştir. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 108.; İnal, söz konusu şartların sözleşmenin muhtevasında yer almamasının, sözleşmenin geçersizliğine yol açacağını belirtmiştir. İnal, 2005, **a.g.k.**, 290.; Aslan, yeni kanuna göre yazdığı eserinde, sözleşmenin içeriğinde yer alması zorunlu hususları, sözleşmenin şekli konusunun alt başlığı olarak incelemiştir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 419-421.; Akipek, zorunlu şartları taşımayan tüketici kredisi sözleşmelerinin kesin hükümsüz olacağı yönünde görüş belirtmektedir. Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 497.; Tokbaş, zorunlu unsurların sözleşme metninde yer almaması halinde yaptırımın, tüketici lehine geçersizlik olması gerektiğini belirtmektedir. Tokbaş, 2015, **a.g.k.**, 29, 35.

³¹⁰ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 290.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67-68, 70-74.

³¹¹ Zorunlu içeriği oluşturan şartların sözleşme metninde yer alıp almaması yanında, sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmemesi hususu da geçerlilik şeklini ilgilendiren bir sorun değildir. Bu konuda Özen, şu ifadeleri kullanmaktadır: “Ortada sözleşmenin esaslı unsurlarını içeren ve tarafların imzasını içeren bir metin bulunduktan sonra, bu metnin tek nüsha olmasına veya iki nüsha olmakla birlikte nüshalardan birinin tüketiciye verilmemesine rağmen, sözleşme şeklen geçerli olarak kurulmuştur. Böylesine durumlarda bilgilendirme yükümlüne aykırılığa bağlanan yaptırımlar gündeme gelecektir, yoksa şekle aykırılıktan dolayı geçersizlik sonucu doğmayacaktır.” Özen, 2016a,

hükümde geçen ve sözleşmede bulunması zorunlu şartlardan bir veya birkaçının eksikliği, bu sonucu beraberinde getirecektir. Nitekim öneri niteliği taşıyan ve bu nedenle ihtiva ettiği hususlara –objektif esaslı unsurlar dışında kalan- kural olarak sübjektif esaslı unsur olma özelliği kazandıran³¹² sözleşme öncesi bilgi formunun içeriğinde yer alması zorunlu bilgiler (Yönetmelik m. 6) ile sözleşmenin zorunlu içeriği (Yönetmelik m. 11) neredeyse tamamen örtüşmektedir. Dolayısıyla bu örtüşme kapsamında yer alan hususlardan birine (ya da birkaçına) sözleşme öncesi bilgi formunda (öneri beyanı) yer verip sözleşme metninde yer verilmezse, sözleşme kural olarak şekle aykırılık nedeniyle geçersizlik yaptırımına tabi tutulacaktır.

Tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerlilik şeklini ilgilendiren bir diğer hüküm, TKHK m. 25/2’de getirilmiştir. İçerik olarak doğrudan şekle ilişkin bir hüküm niteliği taşımamakla birlikte, ortaya çıkan sonucun şekil açısından irdelenmesi yerinde olacaktır. İlgili hükmün konumuzu ilgilendiren ilk cümlesi, “tüketici kredisi sözleşmelerinde, akdi faiz, efektif yıllık faiz veya kredinin toplam maliyetinin yer almaması durumunda, kredi tutarı faizsiz olarak sözleşmenin sonuna kadar kullanılır” şeklinde düzenlenmiştir. Hükme göre faize ilişkin aranan bilgilerden birkaçının ya da tamamının bulunmaması halinde, tüketici krediyi faizsiz olarak kullanacaktır³¹³. Ancak tüketici kredisi sözleşmesinin objektif esaslı unsuru, kullanılacak kredinin toplam tutarı ve karşılığında ödenecek olan faizdir. Kural olarak objektif esaslı unsur niteliğini haiz hususların sözleşme metninde yer almaması, yazılı şekle tabi sözleşmelerin geçersizliği sonucunu gündeme getirecektir. Nitekim yazılı şekilde kurulması öngörülen sözleşmelerin geçerliliği, objektif ve sübjektif esaslı unsurların kural olarak aynı şekil şartına riayet edilerek aleniyet kazanmasına bağlıdır³¹⁴. Tüketici kredisi sözleşmelerinde objektif esaslı unsur niteliğini haiz olan faizin belirlenebilmesine yönelik herhangi bir verinin sözleşme metninde yer almaması, şekle aykırılık nedeniyle geçersizlik sonucunu doğurması gerekirken, TKHK m. 25/2 uyarınca sözleşme ayakta tutulmakta ve kredinin sözleşme sonuna kadar faizsiz kullanılması gündeme gelmektedir. Dolayısıyla tüketici kredisi sözleşmeleri için öngörülen yazılı geçerlilik şekline kanunen istisna tanınmaktadır. Bu

a.g.k., 72.; Yavuz, emredici nitelikteki sözleşmenin bir nüshanın tüketiciye verme yükümlülüğüne aykırılığın, sözleşmeyi geçersiz kılmayacağını belirtmektedir. Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 801.

³¹² Kocaağa, 2008, **a.g.k.**, 85.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 80.

³¹³ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 72-73.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 246-247.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-302.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 426.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 37.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192-193.

³¹⁴ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 270.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 131.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 155.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 72; Kocayusupaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 279.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 477-478.

istisnanın gerçekleşebilmesi için, kredinin faiz karşılığı kullanılacağına öneri ve kabul neticesinde kararlaştırılması –ya da en azından kredinin faizsiz kullanılacağı yönünde bir anlaşma olmaması- ancak faizin belirlenebilmesine hizmet eden herhangi bir bilginin sözleşme metninde yer almaması gerekir. Bu doğrultuda kanun koyucunun tüketici kredisi sözleşmelerinde mutlak olarak varlığını aradığı (akdi faiz oranı/efektif yıllık faiz oranı/kredinin toplam maliyeti) unsurların tümünün yer almaması halinde sözleşme, şekle aykırılık nedeniyle geçersizlik yaptırımına tabi tutulmayacaktır. Faiz oranını belirlemeye yeten bilgilere sözleşme metninde yer verilmesi halinde, sözleşme zaten geçerli bir şekilde kurulacaktır.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, eğer ki TKHK m. 25/2 ‘de ortaya konan faize ilişkin unsurlardan biri dahi sözleşme metninde yer alsa, objektif unsur (faiz) belirlenebilir kılındığından, sözleşmenin yazılı şekil şartı sağlanmış olacaktır. Söz konusu unsurların tümünün yer almaması ihtimalinde, TKHK m. 25/2 gereği sözleşme geçerliliğini koruyacak, ancak faiz istenemeyecektir. Dolayısıyla faize ilişkin unsurlara sözleşme metninde yer vermeyen kredi veren, tüketicinin krediyi faizsiz olarak kullanmasına katlanacaktır. Eğer ki kredi veren, - günümüzde bazı kampanyalar doğrultusunda kimi bankaların yaptığı gibi - krediyi faizsiz kullanıracak yönünde bir icapta bulunur ve tüketici de kabul ederse, kurulan sözleşme, her ne kadar tüketici işlemi niteliği taşısa da, ivazlı olma şartı gerçekleşmediğinden tüketici kredisi sözleşmesi olarak nitelendirilemeyecektir³¹⁵. Bu doğrultuda TKHK m. 25/2’nin uygulanması da söz konusu olmayacaktır.

2.2.3. Şekle aykırılığın sonuçları

4077 sayılı TKHK döneminde tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin şekil şartı düzenlenmiş olmakla birlikte, şekle aykırılık halinde özel hukuk açısından ne tür bir yaptırımla karşılaşılacağı belirtilmemiştir³¹⁶. Dolayısıyla şekle aykırı olarak kurulan bir tüketici kredisi sözleşmesinin akıbeti, genel hükümler doğrultusunda

³¹⁵ Belirtmek isteriz ki, TKHK m. 25/2 ile tüketici kredisi sözleşmelerinin ivazlı olma unsuruna herhangi bir istisna getirilmemiştir. TKHK m. 25/2’de, öneri ve kabul beyanlarında kredinin faiz karşılığında kullanılacağına kararlaştırılmasına rağmen kredi verenin, sözleşme metnine akdi faiz oranını, efektif yıllık faiz oranını veya kredinin toplam maliyetini aktarmaması nedeniyle, kredinin karşılıksız kullanılması söz konusu olmaktadır. Yoksa tarafların öneri ve kabul beyanları, ivazsız bir sözleşme kurma yönünde değildir. Dolayısıyla TKHK m 25/2’de ivazlı bir şekilde kurulan sözleşme, kredi verenin sözleşmenin kuruluşu aşamasında bilgilendirme yükümlülüğünü ihlali sebebiyle, kanunen ivazsız hale dönüştürülmektedir.

³¹⁶ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 290.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 102.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 260.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 113.

değerlendirilmekteydi³¹⁷. Yeni kanun ile birlikte tüketici kredisi sözleşmesinin şekle aykırı olarak kurulması halinde hukuki sonucun ne olacağı, TKHK m. 22/3'te ele alınmıştır: “Tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan kredi veren, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.” Hüküm uyarınca sözleşmenin şekli, kural olarak adi yazılı şekildir³¹⁸. Bu şekle riayet etmeksizin kurulan sözleşme, geçersizlik yaptırımına tabi tutulmaktadır. Ancak kanun koyucu, geçersizliği ileri sürebilecek taraflar açısından farklı tutum sergilemiştir. Uygulamada belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, standart sözleşmeler halinde kredi veren tarafından hazırlanmakta; tüketici, sözleşmenin içeriğine ve şekline etki edememektedir. Ayrıca ilgili hükmün gerekçesinde³¹⁹, sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesi, yani şekle uygun olarak sözleşmenin kurulması, kredi verenin yükümlülüğü olarak belirtilmiştir. Bu doğrultuda sözleşme için öngörülen şekle aykırılık halinde, sözleşmenin geçersizliğini sadece tüketici ileri sürebilecek; geçerli bir sözleşme yapmayan kredi veren, geçersizliği tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremeyecektir³²⁰. Sadece tüketici tarafından gündeme getirilebilecek olan sözleşmenin geçersizliği olgusu, tüketicinin lehine olarsa hâkim tarafından re’sen nazara alınabilecektir³²¹. İleri sürebilecekler açısından ayrıma gidildiği ve sadece tüketicinin ileri

³¹⁷ Arkan, 4077 sayılı TKHK m. 10 ile getirilen şekil şartını geçerlilik şartı olarak görmekte ve şekle aykırılığın geçersizliğe yol açacağını belirtmekteydi. Arkan, 1995, **a.g.k.**, 37.; Akipek, şekle aykırılık halinde sözleşmenin katı bir geçersizlik yaptırımına tabi tutulmasının, kanun koyucunun amacına ters olduğunu ve sözleşmenin mümkün olduğunca ayak tutulması gerektiğini belirtmiş; tüketicinin aleyhine olan hükümlerin geçersiz sayılmasını ve oluşan boşlukların da tüketici lehine olan hükümlerle doldurulmasını önermiştir. Ayrıca yazarın bir diğer önerisi, ilgili şekil şartını geçerlilik değil de ispat şekli olarak değerlendirilmesi -yazarın kendi ifadesi ile “hemen hemen olanaksız olsa da”- yönünde olmuştur. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 260-263.; Gezder de şekle aykırılık nedeniyle sözleşmenin geçersiz kabul edilmesinin tüketiciyi korumayacağını, sözleşmenin ayakta tutulmasının ve aleyhe olan hükümlerin geçersiz sayılıp boşlukların tüketici lehine hükümlerle doldurulmasının yerinde olacağını belirtmiştir. Yazar bu görüşünü, genel hükümler doğrultusunda dürüstlük kuralı ile desteklemiştir. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 105-107.

³¹⁸ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 182.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 289, dnt.47.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 101.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 496.

³¹⁹ “Tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmak zorundadır. Yazılı olarak kurulmazsa sözleşme geçerli olmayacaktır. Ancak bu düzenleme kredi veren tarafından tüketicinin aleyhine olabilecek şekilde kullanılabilir. ...Sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesi kredi verenin yükümlülüğündedir. Bu nedenle, yükümlülüğünü yerine getirmeyen kredi verene sözleşmeyi geçersiz kılma hakkı verilmemiştir.”

³²⁰ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 394.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 132.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 242-243.; Akipek, 2016c, **a.g.k.**, 400.; Önder ve Özkul, 2013, **a.g.k.**, 30.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 424.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 183.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 36.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 290.; Oğuzman ve Öz, şekle aykırılığın sonuçlarına ilişkin yeni kanun ile benimsenen düzenlemeyi, 4077 sayılı TKHK döneminde de ifade etmekteydi. Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 158.; Kara, yazılı şekil şartına aykırılık halinde veya sözleşmede bulunması zorunlu unsurlardan bir ya da birkaçının eksik olması halinde, sözleşmenin tüketici aleyhine geçersiz olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar, bu gibi durumlarda getirilen şekil şartının geçerlilik şekli değil, ispat şekli olarak yorumlanabileceğini, bu şekilde tüketicinin korunmasının gerçekleşeceğini belirtmektedir. Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1185.

³²¹ Özen, 2015a, **a.g.k.**, 36.; Aksi yönde bkz. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 394.

sürebileceği bu geçersizlik türü doktrinde, “tek taraflı bağlamazlık” ya da “esnek hükümsüzlük” olarak adlandırılmaktadır³²².

2.4. Belirli Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Haksız Şartlar

2.4.1. Genel olarak

Üretimin ve pazarlama yöntemlerinin zamanla gelişmesi, mal ve hizmetlerin kitlesel olarak piyasaya arz edilmesini beraberinde getirmiştir. Mal ve hizmetlerde gerçekleşen niceliksel artış ile birlikte tüketici yığınları satıcı ve sağlayıcılara yönelmiş; her bir tüketici ile müzakere yapabilme ve neticesinde bireysel sözleşmeler kurabilme imkânı, zaman ve mekân kısılcığında ortadan kalkmıştır. Bu gelişim ve değişim neticesinde, ürünlerine talip olan tüketiciler ile sözleşme kurmak durumunda olan satıcı, sağlayıcı, kredi veren vb. den oluşan girişimci kesim, önceleri mümkün olan sözleşme şartlarını müşterilerle müzakere etme yerine; içeriğindeki şartların önceden, tek taraflı olarak hazırlandığı standart sözleşmeleri kullanmaya başlamıştır. Çok sayıda tüketici ile bireysel sözleşme kurmanın maliyeti ve yaratacağı farklı uygulamalar nazara alındığında, benzer taleplere sahip belirsiz sayıda tüketiciye yine benzer hükümleri içeren sözleşmelerin sunulması yaygınlaşmıştır. Başlarda gereksinim neticesinde ortaya çıkan bu uygulama, zamanla sözleşme şartlarının müzakereye kapalı bir şekilde, sözleşmenin karşı tarafına nazaran daha zayıf konumda bulunan tüketicilere dayatılması sonucunu doğurmuştur. Bu durum, içeriğe müdahale edebilme açısından tarafların eşit olduğu varsayımına dayanan sözleşme özgürlüğü ilkesini zedelemiş; sözleşme içeriğini/kapsamını belirleme serbestisini, sözleşme şartlarını dayatan taraf lehine sınırlandırmıştır³²³.

Sözleşme hukukunun temeli kabul edilen ve tarafların karşılıklı müzakere esasına dayanan bireysel sözleşme sisteminden, girişimcinin dilediği şartları tüketicilere kabul

³²² Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 183.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 290.; “Tek yanlı bağlamazlık” ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 380.; Kocayusufgözoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 592-593.

³²³ A. Havutçu (2003). *Açık içerik denetimi yoluyla tüketicinin genel işlem şartlarına karşı korunması*. İzmir: Güncel Yayınevi, s. 2-8, 21-22, 25-38.; Genel işlem şartları ve sözleşme özgürlüğü ilkesi arasındaki ilişki için bkz. Y. Atamer (2001). *Sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılması sorunu çerçevesinde genel işlem şartlarının denetlenmesi*. İstanbul: Beta Yayınları, s. 9-29.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 154-155.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 41-43.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 64.; Kocayusufgözoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 225-227.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 26, 164.; Ö. Çınar (2009). *Tüketici hukukunda haksız şartlar*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, s. 7-13, 48.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 135-136.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 72-73.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 322-323.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 201-203.; Poroy, genel işlem şartları vasıtasıyla sözleşmelerin kurulmasındaki amacı şu şekilde ifade etmektedir: “Gaye, pazarlığı önleyerek vakit kazanmak ve belirli ticaret kollarında aynı ve benzer sorunlar ortaya çıkacağına göre, yeknesaklığı ve gelişmeyi sağlamaktır. Ortak ve tehlikeli nitelikleri ise, kuvvetli ve örgütlenmiş satıcının (ya da girişimcinin) karşısında, zayıf ve ihtiyacı sahibi tüketiciiyi, ‘ya kabul et, ya da mukaveleden vazgeç’ diktası ile karşı karşıya bırakmasıdır.” Poroy, 1978, **a.g.k.**, 532.

ettirdiği standartlaştırılmış sözleşme düzenine geçişe hukuk düzenleri tepkisiz kalmamıştır. Doktrinde “genel işlem şartları” olarak adlandırılan bu hükümlerde gerekli denetimin sağlanması amacıyla Almanya’da 1976 yılında özel bir kanun çıkarılmış³²⁴, sonrasında ilgili düzenleme, genel bir kanun olan Alman Medeni Kanunu (BGB §§305-310) içeriğine dâhil edilmiştir³²⁵. İsviçre’de ise genel işlem şartlarının denetimi, özel bir düzenlemeye tabi tutulmamış ancak 1986 yılında yürürlüğe konulan “Haksız Rekabete Karşı Kanun” çerçevesinde hem tüketiciler hem tacirler açısından mümkün kılınmıştır³²⁶. Yine aynı şekilde, genel işlem şartlarına ilişkin denetim, sadece tüketiciler açısından getirilmiş olsa da, Fransız ve Belçika hukuklarında da kabul edilmiştir³²⁷. Avrupa Birliği düzeyinde getirilen 5 Nisan 1993 tarihli “Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar Hakkında Direktif” ile konunun düzenlenmesi amaçlanmıştır³²⁸. Söz konusu 93/13 sayılı Direktif’in içeriğine yeri geldiğinde ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

Türk hukukunda ise genel işlem şartlarına yönelik gerekli düzenlemeler, yabancı hukuka nazaran geç yapılmıştır. 4077 sayılı TKHK’nın yürürlüğe girmesinden yaklaşık 8 yıl sonra, 4822 sayılı Kanun’un “Sözleşmedeki Haksız Şartlar” başlığını taşıyan hükmü ile ilk düzenleme, tüketici hukuku alanında gerçekleştirilmiştir³²⁹. 2012 yılında yürürlüğe konulan Türk Borçlar Kanunu, genel işlem şartlarını 6 maddede düzenlemiş (m. 20 – 25) ve tacir – tüketici arasındaki sözleşmeler yanında, tacir – tacir arasındaki sözleşmelerde de denetim yolu açılmıştır³³⁰. 4077 sayılı TKHK’yi ilga eden 6502 sayılı TKHK m. 5’te

³²⁴ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 55.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 40-41.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 156.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 137.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 324.; ; S. Uzunallı (2013). Genel işlem şartlarının haksız rekabet hükümleriyle değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(2), s. 392.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 229.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 123, dnt. 106.

³²⁵ Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 26.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 44, dnt. 10.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 231.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 16-17.; Uzunallı, 2013, **a.g.k.**, 392-393.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 216; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 213.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 124.

³²⁶ A. H. Yağcıoğlu (2013). Yeni İsviçre Haksız Rekabet Kanunu’nda genel işlem koşullarının açık içerik denetimi. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 3061-3062.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 63.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 231.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 138, dnt. 292.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 213.; Uzunallı, 2013, **a.g.k.**, 390-391.; İsviçre Haksız rekabet Kanunu’nda 2012 yılında yapılan değişiklikle, genel işlem şartlarına karşı sağlanan koruma, sadece tüketicilere tanınmıştır. Yağcıoğlu, 2013, **a.g.k.**, 3065.

³²⁷ E. Büyüksağış (2013). İçerik denetiminin müzakere edilmemiş sözleşme hükümleriyle sınırlandırılması üzerine Mostazo Claro’nun düşündükleri. Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, 8 (Özel Sayı), s. 696.; Ş. Akipek ve M. Aydoğdu (2016). Madde 5/Akipek&Aydoğdu şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 130.

³²⁸ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 64-65.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 44.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 14.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 138.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 324.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 229.; A. Morin (2010). Müzakere edilmemiş sözleşme hükümleri: *Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Çev: Ruzin Dağlı), (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 34, 50.

³²⁹ Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 231-232.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 20.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 212.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 77.; M. Aydoğdu (2013). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenen genel işlem koşullarının konu bakımından uygulama alanı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13 (2), s. 1-2.; B. İ. Engin (2010). Türk hukukunda tüketicinin genel işlem şartlarına karşı korunması: *Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 77-78.

³³⁰ Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 164-165.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 216-217.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 2-3.

haksız şartlar hususu yeniden düzenlenmiş ve günümüz itibariyle tüketici sözleşmelerinde yapılacak denetim, bu hüküm kapsamında gerçekleştirilecektir³³¹. İlgili maddede düzenleme bulunmaması durumunda, genel hüküm niteliğinde olan TBK m. 20 – 25, söz konusu tüketici sözleşmelerinde tamamlayıcı olarak uygulama alanı bulacaktır³³².

Konuyla ilgili detaylı açıklamalara geçmeden önce, doktrinde yer alan kavram karmaşasına değinmek ve benimsediğimiz terminolojiyi ortaya koymak isteriz. Genel işlem şartları ya da haksız şartların yer aldığı sözleşmeler farklı adlandırmalara tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda, “standart sözleşme” kavramı ile birlikte “iltihaki (katılmalı) sözleşme, tip sözleşme, formüler sözleşme, kitlesel sözleşme” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir³³³. Tüm bu sözleşmelerin, genel olarak ortak paydaya sahip olduğu söylenebilir. Bu ortak payda, ‘sözleşmeyi oluşturan şartların, tamamen ya da kısmen müzakere edilmeksizin, kullanan tarafından karşı âkide dayatıldığı ve bu tutumun birden çok sözleşme ilişkisinde benimsenerek standartlaşmanın sağlandığı durumlar’ şeklinde ortaya konabilir³³⁴. Ancak belirttiğimiz adlandırmalarla ilgili doktrinde yer alan tartışmalar, standart sözleşme ve iltihaki (katılmalı) sözleşme kavramları arasındaki ilişkinin tespiti noktasındadır. İltihaki sözleşmeler, kamusal nitelik taşıyan, hukuki ya da fiili olarak tekel konumunda bulunan ya da devlet tarafından verilen bir imtiyaza dayalı olarak sunulan hizmetlere (elektrik, su, doğalgaz, taşıma vb.) ilişkin, hizmetin tedarikçisi konumunda bulunan kurum veya kuruluşların kendilerine başvuran tüketicilerle sözleşme akdetme mecburiyeti altında oldukları sözleşmelerdir³³⁵. Söz konusu hizmetlerden yararlanmak isteyenlerin tümüne standartlaştırılmış şartlar öne sürülür ve tüketiciler sözleşmenin içeriğine müdahale imkânından yoksundurlar. Yani, iltihaki sözleşmeler de standart sözleşmeler gibi, müzakere olanağı tanımayan, yararlanıcı konumunda olan tüm şahıslara aynı şartların seri halde sunulduğu tek tip sözleşme olma özelliğini barındırır.

³³¹ Uzunallı, 2013, **a.g.k.**, 402.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 212-213.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 216-217.; Ayrıca 2014 Haziran’da yürürlüğe giren “Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik”in kanuna aykırı olmayan hükümleri de uygulama alanı bulacaktır. R.G. T. 17/06/2014, S. 29033.

³³² Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 165.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 217.; Uzunallı, 2013, **a.g.k.**, 402.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 82-83.

³³³ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 12-13.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 232.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 6.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 48-49.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 214.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 15.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 201.; A. Yelmen (2014). *Türk Borçlar Kanunu’na göre genel işlem şartları*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 48-49.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 398.

³³⁴ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 11, 49.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 13-14.

³³⁵ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 14.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 214.; Atamer, iltihaki sözleşme kavramını, kamusal bir kurum ya da kuruluşla akdedilen sözleşmeler için kullanmayı tercih etmiştir. Atamer, 2001, **a.g.k.**, 7.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, dnt. 94.; Eren, iltihaki sözleşmelerin ihtiva ettiği hizmetlerin genel olarak kamu hizmeti niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Eren, 2014a, **a.g.k.**, 214.; Akipek, standart sözleşme ve iltihaki sözleşme kavramlarını özdeş görmektedir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 223-224.

Ancak konusu gereği iltihaki sözleşme, kamusal hizmetin sunulması edimini ihtiva eden standart bir sözleşmedir. Standart sözleşmeler ise, kamusal nitelik taşıyın ya da taşımasın, her türlü mal veya hizmet tedarikine yönelik akdedilebilmektedir³³⁶. Bununla birlikte satıcı ya da sağlayıcının kendisine başvuran tüketicilerle sözleşme kurma mecburiyeti de bulunmaz³³⁷. Bu doğrultuda “standart sözleşme” kavramının sınırlarının, iltihaki sözleşmeleri de kapsayacak şekilde ortaya konması gerektiği yönündeki görüşe³³⁸ katıldığımızı belirtmek isteriz³³⁹. Ayrıca “standart sözleşme” nitelendirmesinin yapılabilmesi için sözleşmenin tamamının standart şartlardan (ya da genel işlem koşulları) oluşması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir³⁴⁰. Pratikte farklı sonuçları beraberinde getirme potansiyeline sahip bu önerme³⁴¹, kanımızca yerinde değildir. Nitekim “standart sözleşme” kavramı, girişimci ile hukuki ilişki içine girecek tüm şahıslara seri halde sunulan sözleşmenin şartlarında belirli bir ölçüde standardın yakalanmasını, yine aynı ölçüde müzakere ihtimalinin bertaraf edilmesini imlemektedir³⁴². Söz konusu standartlaşmanın ölçüsünü, sözleşme içeriğindeki tüm şartlara zorunlu olarak teşmil etmeyi gerektirecek bir neden kanımızca bulunmamaktadır. Dolayısıyla içeriği oluşturan şartların kısmen de olsa standartlaştırıldığı hallerde de “standart sözleşme”nin varlığından bahsedilebilmelidir³⁴³. Son olarak, genel işlem şartı

³³⁶ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 48, dnt. 94.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 214-215.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 14-15.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 7.

³³⁷ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 14-15.

³³⁸ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 214-215.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 48, dnt. 94.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 6-7.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 14.

³³⁹ Tekinay vd., iltihaki sözleşme kavramını, standart sözleşme kavramı ile aynı anlamda kullandığı, kamusal nitelik açısından herhangi bir ayrıma yer vermediği görülmektedir. Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, s. 155, dnt. 5.; Oğuzman/Öz de iltihaki sözleşmeleri, kamusal niteliğine değinmeksizin içeriğinde genel işlem koşulların yer aldığı sözleşmeler olarak ortaya koymaktadır. Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 26-27.; Kocayusufpaşaoğlu, kamusal hizmete ilişkin kurulan sözleşmelerin iltihaki sözleşmelerin uygulamada çok sık karşılaşılan bir örneği olduğunu, ancak bunun sınırlayıcı olmadığını belirtmektedir. Yazar, iltihaki sözleşmeleri, taraflardan birinin önceden hazırlanan sözleşme şartlarını, müzakere etmeksizin karşı tarafa dayattığı tüm sözleşmeleri içerecek genişlikte ele almaktadır. Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 230-231.

³⁴⁰ Akipek, bu görüşünü ilk olarak tüketici kredileri ile ilgili yazdığı eserinde ifade etmiştir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 223-224; Yazarın günümüzde de bu görüşünü sürdürdüğü söylenebilir. Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 81.; Aynı yönde bkz. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 323, dnt. 15.; Önceden hazırlanmakla birlikte, ileride akdedilmesi muhtemel birden çok benzer sözleşmede kullanılmak amacıyla hazırlanan şart, standart şart şeklinde ifade edilebilir. Morin, 2010, **a.g.k.**, 36.

³⁴¹ 6502 sayılı TKHK m. 5'te standart sözleşme olmaya bağlanan önemli hukuki sonuçlar mevcuttur. Eğer ki standart sözleşmenin mevcudiyeti için içerikte yer alan şartların tamamının standart şartlardan oluşması benimsenirse, söz konusu hukuki sonuçların gerçekleşmesi neredeyse imkânsız hale gelecektir. Nitekim uygulamada taraflar, çoğunlukla asli edim ve kimi yan edim yükümlülüklerinin ifasını karşılıklı müzakere sonucunda belirlemekte, kalan kısmı standart şartlarla düzenlemektedir. Dolayısıyla standart sözleşmenin kabulü için sözleşmenin tamamının standart şartlardan oluşması gerektiği yönündeki görüş, hükmün uygulama alanını daraltmakla beraber, kanımızca kanun koyucunun amacına da ters düşecektir.

³⁴² Çınar, 2009, **a.g.k.**, 11, 49.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 14.

³⁴³ Kocayusufpaşaoğlu da bir sözleşmenin iltihaki sözleşme -benimsediğimiz görüşümüz doğrultusunda “standart sözleşme”- olarak kabul edilmesi için, sözleşmenin tamamının genel işlem şartlarından oluşmasının gerekmediğini belirtmektedir. Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 229.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 49, dnt. 96.; Aydoğdu, standart sözleşme içerisinde sadece genel işlem şartlarının değil, tarafların müzakere ettikleri sözleşme hükümlerinin de olabileceğini belirtmektedir. Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 10.

ve haksız şart kavramları karıştırılmakta ve birbirleri yerine kullanılmaktadır. Bu iki kavram da aynı olmamakla birlikte, gerekli açıklama bir sonraki başlıkta yapılacaktır.

2.4.2. Haksız şart kavramı ve uygulama alanı

6502 sayılı TKHK m. 5/1’de ve yine aynı maddenin 9. fıkrası uyarınca çıkarılan “Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik” m. 4/1 (c) bendi ile m. 5’te, haksız şart kavramına ilişkin tanımlamalar mevcuttur. Söz konusu tanımların hepsi aynı olmakla birlikte, içerikleri şu şekildedir: “Haksız şart; tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarıdır.” Hükümden de anlaşılacağı gibi, sözleşmede yer alan bir şartın haksız şart olarak kabulü için, iki olgunun bir arada gerçekleşmesi aranmaktadır. Öncelikle ilgili şartın, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilmesi ve devamında tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe yol açması gerekir³⁴⁴. Ancak ileride de değineceğimiz gibi, genel işlem şartlarının mevcudiyeti için aranan “ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla düzenlenme” kriterinin, haksız şartların oluşumu için öngörülmediği belirtilmelidir³⁴⁵. Düzenlemenin bu yönde olmasında, madde gerekçesinde de belirtildiği gibi, 93/13 sayılı Direktif’ten büyük oranda yararlanılmış olması önemli bir etkidir. Nitekim 93/13 sayılı Direktif, tüketici sözleşmesinde yer alan şartların haksız şart olarak nitelendirilmesi noktasında “müzakere edilmemiş olmayı” yeterli görmekte, ayrıca ilgili şartın birden fazla sözleşmede kullanılma amacına yönelik olarak hazırlanmasını aramamaktadır³⁴⁶. Dolayısıyla girişimcinin, akdedilmesi muhtemel belirsiz sayıdaki sözleşmede kullanma

³⁴⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 61.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 81-82.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 24-32.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 242-243.; Deryal, 2014, **a.g.k.**, 58.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 327, 329-330.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 91-92.; S. Ayan (2016). Genel işlem koşulları yönünden Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un karşılaştırılması. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 112.

³⁴⁵ Y. Atamer (2012). Yeni Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca genel işlem koşullarının denetlenmesi – TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile karşılaştırmalı olarak. *Türk hukukunda genel işlem şartları sempozyumu*, Ankara: BATIHA E Yayını, s. 19-20.; Engin, benzer şekilde, genel işlem şartları içerisinde ya da bireysel sözleşmelerde yer alması önem arz etmeksizin, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dahil edilen sözleşme şartlarının denetime tabi olacağını belirtmektedir. Engin, 2010, **a.g.k.**, 91.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 327.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 26-27, 58-59.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 61.; Aydoğdu, “ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla düzenlenme” kriterinin haksız şartlar açısından da aranması gerektiği görüşündedir. Yazar, bu görüşü doğrultusunda, standart sözleşme ya da standart şartların varlığını, haksız şartın unsuru olarak ifade etmektedir. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 213-214.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 143.

³⁴⁶ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 218.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 329.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 20.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 58-59.

amacı olmaksızın tek bir tüketiciye sunduğu ve müzakere etmediği sözleşme şartları da haksız şart olarak nitelenme potansiyeline sahiptir³⁴⁷.

Yine 93/13 sayılı Direktif m. 3'e benzer şekilde kaleme alınan 6502 sayılı TKHK m. 5/3 gereği, "bir sözleşme şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir." Kanun koyucu bu hüküm ile, standart sözleşmelerde yer alan sözleşme şartlarının "tüketiciyle müzakere edilmediği" yönünde kanuni bir karine ihdas etmiş bulunmaktadır³⁴⁸. Dolayısıyla bir sözleşme şartı, standart sözleşmenin içeriğinde yer alıyorsa, m. 5/1'de öngörülen "müzakere edilmemiş olma" değerlendirmesine takılmaksızın "haksızlık" denetimine tabi tutulacaktır. Meğerki standart sözleşmeye dayanan girişimci, söz konusu şartın münferiden müzakere edildiği yönündeki ispat külfetini yerine getirsin (m. 5/3, c.2)³⁴⁹. Bu durumda artık ilgili şartın taraflarca müzakere edildiğinin ispatı, m. 5 uyarınca yapılması öngörülen denetimi bertaraf edecektir³⁵⁰. Ayrıca sözleşmenin tamamı nazara alındığında standart sözleşme olduğu sonucuna varılıyorsa, içeriğindeki şartlardan bir ya da birkaçının müzakere edilmiş olması, sözleşmeyi bireysel sözleşmeye dönüştürmeyecektir (m. 5/3, c.3). Bu doğrultuda sözleşmenin müzakere edilmeyen (kalan) kısmında yer alan şartlar açısından "haksız şart" denetimi devam edecektir³⁵¹.

Tüketici mevzuatında hüküm bulunmayan hallerde ifa edeceği tamamlayıcı görev ile birlikte, tarafları kim olursa olsun tüm borç ilişkilerinde uygulama alanına sahip olan genel işlem şartlarının ele alınması, haksız şart kavramının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. TBK m. 20 – 25 arasında düzenlenmiş olan genel işlem şartları (koşulları), "bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleri"

³⁴⁷ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 61.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 241.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 78-79.

³⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 245.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 62.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 217.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 82.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 25.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 172.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 337.

³⁴⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 62-63.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 337.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 218.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 172.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 25.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 245.; Deryal, 2014, **a.g.k.**, 59.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 25.

³⁵⁰ Görüldüğü gibi gerek 93/13 sayılı Direktif gerek TKHK bakımından "müzakere edilmeme" olgusu, haksız şart denetimini çağıran önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanunumuza kaynaklık eden 93/13 sayılı Direktif'in hazırlık görüşmelerinde, müzakere edilsin edilmesin, tüketici sözleşmelerinde yer alan tüm şartlar için denetimin getirilmesi teklifi, Almanya'nın karşı duruşu nedeniyle kabul görmemiştir. Atamer, 2001, **a.g.k.**, 44, dnt.18.; Ancak bu görüşün günümüzde de mevcudiyetini koruduğu görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Büyüksağış, 2013, **a.g.k.**, 689-697.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 144-146.; Müzakere edilmeme ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Morin, 2010, **a.g.k.**, 34 vd.

³⁵¹ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 25-26.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 63.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 218.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 82.; Deryal, 2014, **a.g.k.**, 59.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 34.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 25.

şeklinde tanımlanmıştır. Hükümdeki “düzenleyen” ifadesinin “kullanan” olarak anlaşılması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir³⁵². Nitekim genel işlem şartlarının, sözleşmeye yabancı üçüncü bir kişi tarafından düzenlendiği durumlarda, ilgili şartları kullananın (karşı tarafa sunan) sırf “düzenleyen” olmaması nedeniyle denetim yolunun kapatılması, hükmün uygulanma alanını daraltacağı gibi, kanun koyucunun da amacına aykırılık taşıyacaktır. Haksız şartlarda aranmadığını belirttiğimiz “ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla düzenlenme” unsuruna, genel işlem şartları açısından yer verilmektedir. Bu doğrultuda genel işlem şartının varlığı için ileride akdedilmesi muhtemel belirsiz sayıdaki sözleşmede kullanılma amacının saptanması gerekir³⁵³. Ancak güdülen bu amacın fiilen gerçekleşmesi, yani söz konusu şartın gerçekten birden çok sözleşmede kullanılmış olması aranmayacaktır³⁵⁴. Ayrıca hükümde yer alan, “önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu” ibaresi ile, taraflardan birinin önceden hazırlanan sözleşme şartlarını karşı tarafa dayatması neticesinde genel işlem şartlarının vücut bulacağı öngörülmektedir. Ancak burada da “tek başına hazırlayarak” ifadesi lafzi yorumlanmamalıdır. Anlatılmak istenen, dayanılan genel işlem şartının oluşumunda karşı tarafın herhangi bir katılımının söz konusu olmamasıdır³⁵⁵. Nitekim hükümde geçen “düzenleyen” kavramı ile ilgili yaptığımız açıklamalara paralel olarak, “tek başına hazırlayarak” ifadesi, genel işlem şartının müzakereye kapalı şekilde oluşumunu belirtmektedir. Genel işlem şartı nitelemesine tabi tutulan sözleşme hükmünün, bu hükme dayanan tarafça hazırlanması ya da üçüncü bir kişinin kaleminden çıkması önem arz etmez³⁵⁶. Dolayısıyla -sözleşme hükmü kim tarafından hazırlanırsa hazırlansın- karşı tarafa fiilen müzakere imkânı tanınmamışsa; kaldı ki bu imkân tanınsa

³⁵² Çınar, 2009, **a.g.k.**, 56.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 134-135.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 15.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 15.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 75-76.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 57.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 415.

³⁵³ Ç. Özel (2016). Türk Hukukunda genel işlem şartları kavramı. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 69.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 17-18.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 218.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 52.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 57.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 55-56.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 135.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 16.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 233.; Yağcıoğlu, 2013, **a.g.k.**, 3069.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 66-67.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 81-82.; Ö. Karadağ (2014). *Türk Borçlar Kanununda genel işlem koşulları ve tüketici sözleşmelerindeki haksız şartlar*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 41.; Bu unsurun eleştirisi için bkz. Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 131.

³⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 233.; Özel, 2016, **a.g.k.**, 69.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 16.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 218.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 67.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 135.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 84.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 52.; En az üç kez kullanılma durumunda, genel işlem koşullarının varlığından bahsedilebileceği yönündeki görüş, doktrinde ifade edilmektedir. Çınar, 2009, **a.g.k.**, 57.; Birden fazla kullanma amacının saptanması sonrasında tek bir kullanımın dahi yeterli olacağı yönünde bkz. Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 18.; Alman hukukunda üç kez kullanmayla bu şart gerçekleşirken, İsviçre’de birden fazla kullanma amacı ispatlandığı takdirde, bir defa kullanılması da yeterlidir. Bkz. Yağcıoğlu, 2013, **a.g.k.**, 3069.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 56.

³⁵⁵ Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 165.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 15.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 52.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 56.;

³⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 2014, **a.g.k.**, 233.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 56.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 15.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 134-135.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 69.; Özel, 2016, **a.g.k.**, 67.

bile, ilgili hükmün değiştirilebileceği yönünde ciddi bir tutum sergilenmemişse, genel işlem şartı nitelendirmesi kaçınılmaz olacaktır³⁵⁷. Son olarak, genel işlem şartının varlığı için hükümde ortaya konan “ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanılma amacı” ve “müzakereye kapalı şekilde içeriğe dahil edilmesi” unsurlarının kümülatif nitelik taşıdığı göz ardı edilmemelidir.

Genel işlem şartlarına ilişkin TBK m. 20/1 c.2’de bu şartların, “sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli” gibi hususların, nitelendirmede göz önüne alınmayacağı belirtilmektedir. Bu hüküm ile kanun koyucu, genel işlem şartları açısından şeklin önemsiz olduğunu ortaya koymaktadır. İster büyük harflerle kaleme alınmış ve altı çizili olsun, ister taraflar arasındaki bireysel sözleşmenin eki niteliğinde olsun, TBK m. 20/1 c.1’de belirlenen unsurları taşıyan tüm hükümlerin genel işlem şartı olarak kabulü gerekir. Bu doğrultuda uzunluğu ya da kısalığı önem taşımaksızın, sözleşme içeriğinde yer alan tek bir şartın dahi, bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür³⁵⁸. Yine TBK m. 20/2 uyarınca, sözleşme hükümlerinin genel işlem şartı kıskacından kurtulmasının önüne geçilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, “aynı amaçla düzenlenen sözleşmelerin metnlerinin özdeş olmaması, bu sözleşmelerin içerdiği hükümlerin” genel işlem şartı sayılmasını engellemeyecektir. Gerekçede de ifade edildiği gibi, sözleşme hükümlerini önceden hazırlayan ve bunu karşısındakine dayatan tarafın, modern çağın sunduğu olanaklardan yararlanmak suretiyle kullanmayı amaçladığı sözleşme metinleri arasında farklılık yaratması, her zaman mümkündür. Dolayısıyla bu farklılığa binaen sözleşme hükümlerinin, bireysel anlaşma sonucu oluştuğu ve standart sözleşme hükmü (genel işlem şartı) olmaktan çıktığı savı, kanunen engellenmiş bulunmaktadır³⁵⁹. Hazırlanan standart sözleşme metinlerinde yazı karakteri ve yer değişiklikleri, sözleşme hükümlerinin asıl metinde ya da ekinde yer alması, farklı kelimeler veya cümleler kullanılması, genel işlem şartı nitelendirmesinde dikkate alınmayacaktır. Yeter ki söz konusu farklılığa rağmen, TBK m. 20/1 c.1’de ortaya konan unsurlar -aynı hukuki etkiyi doğuracak şekilde- varlığını korusun.

Uygulamada özellikle tüketici kredisi sözleşmeleri gibi birçok sözleşmede, standart sözleşmelere dayanan tarafın, sözleşme hükümlerinin tartışıldığı yönündeki kayıtlara

³⁵⁷ Ayan, 2016, **a.g.k.**, 106.; Özel, 2016, **a.g.k.**, 71-72.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 53.

³⁵⁸ Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 33-34.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 52-53.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 61-62.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 19.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 134.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 72-73.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 165-166.

³⁵⁹ Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 60-61.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 166.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 52.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 61-62.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 17.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 32-33.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 38.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 417.

başvurduğu görülmektedir. “Tartışma kayıtları” olarak da anılan ve ‘ tarafların müzakeresi neticesinde ilgili hükümlere sözleşmede yer verildiği’ içeriğine sahip bu kayıtlar, bulunduğu sözleşmeyi, bireysel anlaşmaya dönüştürmeye ve dolayısıyla TBK m. 20/1 c.1 kapsamı dışına taşımayı amaçlamaktadır. Bu uygulama, standart sözleşme metninin her sayfasının karşı tarafa imzalatılması, sözleşmeye eklenen ayrı bir tutanak düzenlenmesi ya da her bir şartın yanına el yazısıyla açıklama yapılması vb. şekillerde tezahür etmektedir. Genel işlem şartlarına ilişkin denetimi etkisiz kılmaya yönelik bu girişimler, emredici nitelik taşıyan TBK m. 20/3 gereği, sonuç doğurmayacaktır³⁶⁰. Bu husus, ilgili fıkra “genel işlem koşulları (şartları) içeren sözleşmeye veya ayrı bir sözleşmeye konulan bu koşulların her birinin tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar, tek başına, onları genel işlem şartı olmaktan çıkarmaz” şeklinde ifade edilmiştir.

TKHK m. 5/5 ile getirilen düzenlemenin neredeyse aynısı, TBK m. 20/4’te mevcuttur. Standart sözleşmelerin görünüm biçimlerinden biri olan iltihaki sözleşmelere ilişkin bu hüküm uyarınca³⁶¹ genel işlem şartlarına ilişkin düzenlemeler, “faaliyetlerini/sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanacaktır.” Özellikle kamu hizmeti niteliği taşıyan elektrik, doğalgaz, su, haberleşme, sigortacılık gibi hizmetlere ilişkin sözleşmelerin bu kapsamda olduğu ve bu sözleşmelere taraf olan gerçek ya da tüzel kişi sayısının çokluğu göz önüne alındığında, içerdikleri hükümlerin genel işlem şartlarına ilişkin denetime tabi tutulması yerindedir³⁶². Ayrıca kanun koyucu, konuyu genel kanunda (TBK m. 20/4) ele almakla yetinmemiş, tüketici sözleşmeleri açısından da aynı içerikte hüküm (TKHK m. 5/5) ihdas etmiştir. Kuşkusuz TKHK’da bu yönde bir düzenleme olmasaydı, genel hüküm niteliği taşıyan TBK m. 20/4’ün, tüketicilerin taraf olduğu iltihaki sözleşmelerde de uygulanması gerekecekti.

Buraya kadar yaptığımız açıklamalar doğrultusunda, haksız şart kavramı ile genel işlem şartları kavramının aynı olmadığını, bu kavramların birbirinin yerine kullanılmasının doğru olmadığını belirtmek isteriz. Öncelikle TKHK m. 5/1 ve TBK m. 20/1 c.1 dikkate alındığında, genel işlem şartlarının “çok sayıda benzer sözleşmede

³⁶⁰ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 62.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 53.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 30.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 166.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 21, 25.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 37-38.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 60.

³⁶¹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 51, 60, 61.; TKHK m. 5/5’in iltihaki sözleşmelere ilişkin olarak getirildiği yönünde bkz. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 214.

³⁶² Çınar, 2009, **a.g.k.**, 62.; Aydoğdu, 2013, **a.g.k.**, 7.

kullanılmak amacıyla” hazırlanması gerekirken; aynı unsur haksız şartlar bakımından aranmamıştır³⁶³. İleride akdedilmesi muhtemel benzer tüketici sözleşmelerinde kullanma amacı taşımaksızın hazırlanan şartlar, haksız şart olarak nitelendirilebilecek, ancak aynı sonuca genel işlem şartları açısından ulaşamayacaktır. Dolayısıyla genel işlem şartlarının standart sözleşmelerin içeriğini oluşturması, kanuni bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan başka, haksız şart nitelmesi için, tüketici sözleşmesinde yer alan şartın haksızlığının ortaya konması, yani tüketicinin sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinin dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde dengesizliğe neden olması gerekir³⁶⁴. Genel işlem şartı nitelmesi için ise, içeriğe ilişkin denetimin yapılması, daha doğrusu sözleşmede yer alan hükümlerin dürüstlük kuralına aykırılığının tespiti aranmamaktadır³⁶⁵. Bu husus, genel işlem şartının geçerliliği noktasında yapılacak içerik denetimi ile ilgilidir.

Haksız şartlara ilişkin TKHK m. 5, gerçek veya tüzel kişilerin tüketici sıfatıyla taraf olduğu tüm tüketici sözleşmelerinde doğrudan uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca genel işlem şartlarının ele alındığı TBK m. 20 – 25, genel hüküm olmaları itibarıyla, boşluk bulunan hallerde tamamlayıcı işlev ifa edecektir³⁶⁶. Örneğin, yukarıda değinmiş olduğumuz TBK m. 20/1 c.2, m. 20/2 ve m. 20/3’ün TKHK’da karşılığı olmadığından ve tüketiciler için de önemli koruma sağladığından, haksız şartların tespiti noktasında uygulanacağı aşikârdır.

2.4.3. Haksız şartların denetlenmesi

2.4.3.1. İdari denetim

Tüketici mevzuatımızda haksız şartlar açısından iki farklı denetim mekanizmasının benimsendiği görülmektedir. Bunlardan ilki, TKHK m. 5/8-9 doğrultusunda çıkarılan “Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik” m. 8’de öngörülen idari denetim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda standart tüketici sözleşmelerinde yer alan haksız şartların sözleşme metninden çıkarılması için sözleşmeye dayanan tarafa, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nca 30 günlük süre verilecektir. Gerekli

³⁶³ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 20.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 61.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 26-27, 58-59.; Çabri, haksız şartlar kavramı ile ifade edilmek istenenin, genel işlem koşulları olduğunu belirtmiştir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 133, dnt. 217.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 329-330.

³⁶⁴ Tüketici sözleşmesinde yer alan bir şartın haksızlığının tespiti, içerik denetimi neticesinde ortaya çıkan sonucu ifade etmektedir. Bkz. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 63.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 330, 335-336.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 29-32.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 247-250.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 136-137.; Kostakoğlu, 2016, **a.g.k.**, 267.

³⁶⁵ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 330.

³⁶⁶ Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 83.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 165.

görülen hallerde sürenin 90 güne kadar uzatılması mümkündür. Sözleşmede yer alan haksız şartların kesin hükümsüz olduğunun, açık ve anlaşılır bir dille ve yazılı olarak ya da elektronik ortamda, sözleşmeye dayanan tarafından tüketicilere bildirilmesi halinde, haksız şart tespitinin yapıldığı tarihten önce akdedilen ve geçerliliğini sürdüren sözleşmelerdeki söz konusu şartlar, çıkarılmış kabul edilir. Bu durumda haksız şartlara dayanan girişimciye, TKHK m. 77’de öngörülen idari para cezası uygulanmaz³⁶⁷. Ancak Bakanlıkça verilen 30 günlük süre (ya da 90 gün) dolmasına rağmen, haksız şartları sözleşme metninden çıkarmayan girişimci, aykırılığın tespit edildiği her bir sözleşme için “iki yüz Türk Lirası” idari para cezasına çarptırılır. Ayrıca, tüketici örgütleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile Bakanlık; girişimci tarafından kullanılan standart şartların haksız nitelik taşıdığı durumlarda, bu şartların tespitine, kullanılmasının önlenmesine veya durdurulmasına yönelik olarak tüketici mahkemelerinde dava açabilecektir³⁶⁸.

2.4.3.2. Yargısal denetim

Denetim mekanizmalarından bir diğerine ise, “yargısal denetim” adı verilmektedir. Adlandırmadan da anlaşılacağı üzere bu denetim, yargı makamlarınca yerine getirilir. Yargısal denetim de kendi içerisinde üç aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak, “yürürlük denetimi” adı altında, tüketiciyle müzakere edilmeksizin sözleşmeye dâhil edilen şartların, bağlayıcılık kazanıp kazanmadığı, sözleşmenin içeriğini oluşturup oluşturmadığı değerlendirilir³⁶⁹. Bu denetime ilişkin TKHK m. 5’te düzenleme bulunmadığından³⁷⁰, ilgili şartların yürürlük denetimi, genel hükümler (TBK m. 21) doğrultusunda gerçekleştirilir³⁷¹. Söz konusu hükme göre, haksız şartların sözleşme kapsamına girmesi, “sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır.” Bu kapsamda, haksız şartlara dayalı olarak sözleşmenin kurulacağı noktasında tüketicinin açıkça

³⁶⁷ Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 149-150.

³⁶⁸ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 347.

³⁶⁹ Yağcıoğlu, 2013, **a.g.k.**, 3059.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 26.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 232.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 67.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 150.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 53-54.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 140.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 220-221.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 79.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 105.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 81-82.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 46-47.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 423.; A. Havutçu (2016). Genel işlem şartlarının sözleşme ile ilişkilendirilmesi, içeriklerinin denetlenmesi. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 78-79.; Ayan, 2016, **a.g.k.**, 107.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 132.

³⁷⁰ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 216, 222.; Haksız şartların sözleşmenin içeriğine dâhil edilmesi hususunda yapılacak (yürürlük) denetime ilişkin TKHK’da düzenleme bulunmadığı gibi, 93/13 sayılı Direktif’te de konunun ele alınmadığı görülmektedir. Dolayısıyla yürürlük denetimine ilişkin olarak, TBK genel hükümler (TBK m. 21) yanında, Alman Medeni Kanunu (BGB §305/II) da önemli bir kaynak konumundadır. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 141.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 72.

³⁷¹ Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 87

bilgilendirilmesi gerekir. Söz konusu bilgilendirme, en geç sözleşmenin kurulması anına kadar gerçekleştirilmelidir³⁷². Sözleşmenin kurulması anında da girişimci, haksız şartları içeren metni, yazılı şekilde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye teslim ederek bilgilendirebilir. Ancak metni teslim etmenin yanında, metinde yer alan şartların sözleşmenin içeriğini oluşturacağı bilgisinin, açıkça tüketiciye aktarılması gerekir³⁷³. Bilgilendirmeyi müteakiben sözleşmenin dayandığı haksız şartların içeriğini öğrenme noktasında gerekli ortam tüketiciye sağlanmalıdır³⁷⁴. Bu husus değerlendirilirken, tüketicinin zaman/mekân açısından sıkıştırılmaması ve ilgili şartları okumasına imkân verilmesi gibi etkenler göz önüne alınmalıdır. Ayrıca şartları içeren sözleşme metninin okumaya elverişli -harflerin küçük, kelime veya cümlelerin silik olması gibi- ya da sade ve açık olmaması halinde, içeriğin öğrenilmesi noktasında gerekli ortamın tüketiciye sağlanmadığı kabul edilmelidir³⁷⁵. Her bir şartın muhteviyatı hakkında tüketicinin detaylı olarak bilgilendirilmesi gerekmez³⁷⁶. Bununla birlikte, sözleşmenin içeriğini haksız şartların oluşturacağı ve bu şekilde sözleşmenin kurulacağına yönelik tüketicinin kabul beyanına ihtiyaç vardır³⁷⁷. Buna yönelik olarak standart sözleşme sayfalarının her biri muhataba imzalatılmakta; “okudum, anladım ve kabul ediyorum” gibi beyanlar, tüketicinin el yazısı ile sözleşmenin sonuna eklenmektedir. Doktrinde “global kabul”³⁷⁸ olarak adlandırılan bu beyan gereği söz konusu şartlar, sözleşmenin içeriğini oluşturmakta ve tüketici açısından bağlayıcı hale gelmektedir³⁷⁹. Haksız şartlar ile

³⁷² Atamer, 2012, **a.g.k.**, 28-29.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 70, 72-73, 79.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 140-141, 143.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 84.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 90.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 421.

³⁷³ Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 80-83.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 48-49.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 83.; Ayan, 2016, **a.g.k.**, 108.

³⁷⁴ Ayan, 2016, **a.g.k.**, 108.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 78-80.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 29.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 143.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 221.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 422-423.

³⁷⁵ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 115.; Ayan, 2016, **a.g.k.**, 108-109.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Ayrıca şekle ilişkin herhangi bir eksiklik ya da yanlışlık taşımamakla birlikte, içeriğin öğrenilmesini engelleyecek seviyede kapalılık ya da anlaşılabilirlik barındıran sözleşme şartları, yürürlük denetimine takılacak ve bağlayıcılık kazanamayacaktır. Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 156.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 83.

³⁷⁶ Uzunallı, 2013, **a.g.k.**, 403.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 28.

³⁷⁷ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 80.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 142.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 80.

³⁷⁸ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 112.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 90-91.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 80.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 236.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 50.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 142.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 146.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 425-426.; “Global kabul” beyanında, tüketicinin sözleşmede yer alan şartları okuması, içeriğini öğrenmesi ve genellikle anlaması söz konusu olmamaktadır. Kimi zaman içeriğe etki edemeyeceğini bilmesi, kimi zaman da şartların oldukça teknik/karmaşık olması nedeniyle tüketici, içeriği öğrenme ve anlama noktasında herhangi bir çaba sarf etmez. Bu noktada, güven kuramı gereği tüketici, okuyup anlama imkânı varken üzerine düşeni yapmadan verdiği kabul beyanı neticesinde sözleşme şartları ile bağlı olmaktadır. Atamer, 2001, **a.g.k.**, 102.; Ancak yine belirtmek gerekir ki, geçerli bir global kabul beyanı için, haksız şartların sözleşmenin içeriği haline geleceği hususunda tüketiciye açıkça bilgi verilmesi ve söz konusu şartların içeriğini öğrenme noktasında gerekli ortamın sağlanmış olması gerekir. Çınar, 2009, **a.g.k.**, 81-82.

³⁷⁹ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 81-82.; Morin, 2010, **a.g.k.**, 59-60.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 236.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 142.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 146, 151.; Tüketicinin sözleşmeye dahil ve kendisi için bağlayıcı olacak şartların içeriğini öğrenmesi, anlaması ve devamında kabul beyanını bildirmesi de mümkündür. Bu durumda “global kabul” beyanının karşılığı olmak üzere “tam (bilinçli)

sözleşme arasındaki bağı kuran bu anlaşma, “ilişkilendirme anlaşması” olarak anılmaktadır³⁸⁰.

Yürürlük denetimi ile ilgili bir diğer önemli husus, TKHK m. 5’te ve Haksız Şartlar Yönetmeliği’nde ele alınmayan, ancak TBK m. 21/2’de düzenlenen hükme ilişkindir: “Sözleşmenin niteliğine veya işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulları da yazılmamış sayılır.” Haksız şartlar açısından da uygulanması gereken bu hüküm gereği, varlığı hakkında açıkça bilgilendirmenin yapılsa dahi, verilen kabul beyanı, sözleşme içeriğinde yer alan şaşırtıcı sözleşme şartlarını kapsamayacak ve bu şartlar, tüketiciyi bağlamayacaktır³⁸¹. Tüketiciden öngörmesi beklenemeyen, sözleşmenin niteliği ve işin özelliği göz önüne alındığında olağan dışı/yabancı kabul edilen şartlar, bu kapsamda değerlendirilmelidir³⁸².

İkinci aşamada, yürürlük denetiminden geçmiş olan haksız şartlar, “yorum denetimi” ne tabi tutulur³⁸³. TKHK m. 5/4 ve Haksız Şartlar Yönetmeliği m. 6/3 uyarınca, “sözleşme şartlarının yazılı olması halinde, tüketicinin anlayabileceği açık ve anlaşılabilir bir dilin kullanılmış olması gerekir. Sözleşmede yer alan bir hükmün açık ve anlaşılır olmaması veya birden çok anlama gelmesi halinde; bu hüküm, tüketicinin lehine yorumlanır.” Hükümdeki “açık ve anlaşılabilir olma” ifadesi, yürürlük denetiminde bahsettiğimiz küçük harf kullanımı veya silik olma gibi durumlardan farklılık arz eder. Burada önemli olan husus, sözleşmedeki şartların tüketici açısından anlaşılabilir olması; kullanılan kelimelerin ve cümlelerin, içeriğin öğrenilmesine elverişli olmasıdır. Yoksa şartların şekline ilişkin bahsettiğimiz eksiklikler ya da yanlışlıklar, ilgili şartın zaten sözleşme içeriğine dâhil olmasını engeller (yürürlük denetimi)³⁸⁴. İçeriğin öğrenilmesini tümünden engelleyecek derecede kapalılık ya da anlaşılmazlıktan ziyade, belirsizlik veya

kabul” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Atamer, 2001, **a.g.k.**, 102.; Kabul beyanı ister “global kabul” şeklinde, ister “tam kabul” şeklinde dermeyer edilsin, ilgili oldukları sözleşme şartlarının bireysel olarak müzakere edildiğini göstermez.

³⁸⁰ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 70 vd.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 106 vd.

³⁸¹ Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 133.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 30.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 237-238.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 169.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 108-109.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 93.; Ayan, 2016, **a.g.k.**, 110.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 427-429.; Tüketicinin sözleşme şartlarının içeriğini öğrenip anladığı “tam (bilinçli) kabul halinde, şaşırtıcı/olağandışı kayıtların dahi sözleşmenin içeriğine dahil olacağı yönünde bkz. Çınar, 2009, **a.g.k.**, 97.; Ayrıca bkz. Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 139-140.; Şaşırtıcı kayıtların sözleşmenin içeriğine dahil edilmemesi kuralının, global kabul durumunda uygulanması gerektiği yönünde bkz. Morin, 2010, **a.g.k.**, 59-60.; Olağandışı/beklenmeyen kayıtların sözleşme içeriğine dahil olması için, global kabul verme eğiliminde olan tüketicinin dikkatinin özel olarak ilgili hükme çekilmesi gerekir. Engin, 2010, **a.g.k.**, 81.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 50-51.

³⁸² Çınar, 2009, **a.g.k.**, 97-98.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 144-145.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 157.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 428-429.

³⁸³ 93/13 sayılı Direktif m. 5’e göre, sözleşme şartlarının tamamının ya da bir kısmının yazılı olarak verildiği hallerde, bu şartların daima açık ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Bir şartın anlamında şüpheye düşüldüğünde, tüketici için en elverişli olan yoruma üstünlük tanınmalıdır.

³⁸⁴ Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 115.

şüphe yaratacak seviyede “açık/anlaşılır olmayan” sözleşme şartları, hükümde geçen yorum denetimine tabi tutulur. Bu şekilde, girişimcinin aslında ileride kendisine çıkış yolu bulma amacıyla kullandığı muğlak ve müphem sözleşme şartları, tüketici lehine yorumlanır ve amaçlanan hukuka aykırı sonuç bertaraf edilmiş olur³⁸⁵. Ayrıca yorum denetimi yapılırken, taraflarca mutabık kalınan bireysel anlaşma ile dayanan haksız şartlar arasında çelişki bulunması durumunda, bireysel anlaşmanın öncelikle uygulanması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır³⁸⁶.

Haksız şartlara ilişkin gerçekleştirilen yargısal denetimin son aşaması, “içerik denetimi” olarak adlandırılmaktadır. TKHK m. 5/1’de ve Haksız Şartlar Yönetmeliği m. 5/1 (b)’de ortaya konan “tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olma” durumu, bu denetimin esasını oluşturmaktadır. Benzer bir düzenleme, genel işlem şartları açısından içerik denetiminin ele alındığı TBK m. 25’de “genel işlem koşullarına, dürüstlük kuralına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine ve onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz” hükmü ile ifade edilmiştir³⁸⁷. Dolayısıyla içerik denetiminin hareket noktası, ‘dürüstlük kuralına aykırılık’ şeklinde belirmektedir. Ancak kanun koyucu, 93/13 sayılı Direktif’ten farklı olarak, dürüstlük kuralına aykırı biçimde gerçekleşen tüketici aleyhine dengesizliğin (TKHK m. 5/1), ‘önemli’ olmasını aramamıştır³⁸⁸. Buna rağmen, ortaya çıkan dengesizliğin çok önemsiz olması halinde, dengesizliğe sebebiyet veren şartların haksız olarak nitelenmemesi gerektiği, doktrinde ifade edilmektedir³⁸⁹.

³⁸⁵ Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 133-134.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 134-135.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 114-116.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 339-340.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 151-152.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 156-157.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 72.; Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 119-121.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 35-36.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 151-152.; Poroy, 1978, **a.g.k.**, 533.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 56-59.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 431-432.

³⁸⁶ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 38-41.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 93.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 236.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 56-57.

³⁸⁷ TBK m. 25’te içerik denetiminin merkezine dürüstlük kuralına aykırılık yerleştirilmekte ancak hangi durumlarda dürüstlük kuralına aykırılığın oluşacağı belirtilmemektedir. Dolayısıyla TBK m. 25’te yer alan hüküm içi boşluğun doldurulmasında, haksız rekabet oluşturma nedeniyle dürüstlük kuralına aykırı genel işlem şartlarının kullanılmasını ele alan TTK m. 55/1 (f) bendi önemli bir kaynaktır. Tüketici aleyhine yaratılan dengesizliğin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edip etmeyeceği noktasında, TKHK m. 5’te ve Haksız şartlar Yönetmeliği’nde birçok ölçüt bulunmaktadır. Bu bağlamda TTK m. 55/1 (f) bendine gitmeyi gerektirecek derecede bir boşluk -TBK m. 25’te olduğu gibi- tüketici mevzuatı açısından kural olarak söz konusu değildir. Dolayısıyla haksız şartlar açısından da istisnai olarak uygulanabilme ihtimali olan TTK m. 55/1 (f) ile ilgili detaylı açıklamalar için bkz. Atamer, 2012, **a.g.k.**, 43 vd.

³⁸⁸ Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 247.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 148.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 147.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 63-64.

³⁸⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 64.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 148-149.; Akipek ve Aydoğdu, tüketici aleyhine yaratılan dengesizliğin önemli olmasının aranmamasını, mevzuatımız açısından yerinde görmektedir. Önemli dengesizlik (oransızlık) durumunun tayinin güç olduğu ve bu durumun tüketici aleyhine olabileceği belirtilmektedir. Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 147.; Kocayusufpaşaoğlu, tüketici aleyhine yaratılan dengesizliğin “önemli” olmasını, dürüstlük kuralına aykırılığın içerisinde görmektedir. Yazar, dürüstlük kuralına aykırı nitelikte görülebilen dengesizliğin, önemsiz olmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 247.

Haksız şartlar kullanmak suretiyle tüketici aleyhine oluşturulan dengesizliğin, hangi durumlarda dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğine ilişkin TKHK m. 5'te düzenleme bulunmamaktadır. Haksız Şartlar Yönetmeliği Ek-1'de, dürüstlük kuralına aykırılık içeren, dolayısıyla haksız şart olarak kabul edilen bazı durumlar, sınırlı sayıda olmaksızın örneklenmiştir. Bunun yanında, dürüstlük kuralına aykırılığın tespitinde önem arz eden hususlar, TKHK m. 5/6'da şu şekilde ifade edilmiştir: "Bir sözleşme şartının haksızlığı; sözleşme konusu olan mal ve hizmetin niteliği, sözleşmenin kuruluşunda var olan şartlar ve sözleşmenin diğer hükümleri veya haksız şartın ilgili olduğu diğer bir sözleşmenin hükümleri dikkate alınmak suretiyle sözleşmenin kuruluş anına göre belirlenir."³⁹⁰ Bu bağlamda, tüketici aleyhine yaratılan dengesizliğin dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığı değerlendirilirken, sözleşme konusu mal ve hizmetin niteliği dikkate alınır. Tüketici açısından tedariki zorunluluk arz eden mal ve hizmetleri konu edinen sözleşmelerde, söz konusu dengesizliğin dürüstlük kuralına aykırı olduğu sonucuna daha kolay varılabilecektir³⁹¹. Bundan başka, sözleşmenin kurulduğu sırada taraflar arasındaki hukuki ilişkiye yön veren tüm etmenler göz önünde bulundurulur. Girişimcinin baskınlığı ve tüketiciyi etkileme çabası, abartılı ve yanıltıcı beyanları; tüketicinin tecrübesi, entelektüel seviyesi, varsa özel istekleri ve onu sözleşme yapmaya iten zorunluluk halinin mevcut olup olmadığı vb. hususlar bu kapsamda dikkate alınmalıdır³⁹². Diğer yandan, bir sözleşme şartı münferiden değerlendirildiğinde, dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde tüketici aleyhine dengesizlik içerebilir. Ancak önemli olan, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinin bir bütün olarak incelenmesi ve bir sonuca varılmasıdır. Nitekim sözleşmenin bir hükmünde dürüstlük kuralına aykırı olarak tüketici aleyhine yaratılan dengesizlik, sözleşmenin diğer hükümlerinde verilen ödümler ile bertaraf edilmiş olabilir³⁹³. Bununla birlikte, özellikle belirli süreli tüketici kredilerinde karşılaştığımız bileşik sözleşme kurgusunda (bağlı tüketici kredisi), haksızlığı iddia edilen sözleşme şartının ilişkili olduğu diğer sözleşme hükümleri de dikkate alınmalıdır³⁹⁴. Son olarak, bir sözleşme şartının haksızlığı, sözleşmenin kuruluş anına göre belirlenir. Taraflar arasındaki denge ve sözleşme adaleti, sözleşmenin kuruluşu anında mevcut ve fakat

³⁹⁰ Bu hüküm, 93/13 sayılı Direktif'in 4'üncü maddesinin ilk fıkrası ile benzer içerikte kaleme alınmıştır.

³⁹¹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 64-65.; Ayıpsız bir mala ilişkin akdedilen satım sözleşmesindeki ayıba karşı tekeffülü bertaraf eden hükümler, dürüstlük kuralına aykırı olarak tüketici aleyhine dengesizliğe sebebiyet verebilecekken; kullanılmış bir mala ilişkin yapılan satım sözleşmesindeki benzer bir hüküm açısından aynı çıkarımı yapmak mümkün olmayacaktır. Bkz. Atamer, 2012, **a.g.k.**, 53.

³⁹² Çınar, 2009, **a.g.k.**, 155-156.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 101.

³⁹³ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 52.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 248.

³⁹⁴ Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 101.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 65-66.

sonradan vuku bulan gelişmeler neticesinde ortadan kalkmışsa; artık bu durumun, haksız şartlara ilişkin denetimin işletilmesi yoluyla tesisi mümkün değildir. Bu durumda olsa olsa, işlem temelinin çökmesi kurumu gündeme gelebilir³⁹⁵.

Haksız şartların içerik denetimine ilişkin olarak TKHK m. 5/7’de önemli bir kural yer almaktadır. Hükme göre, açık ve anlaşılır bir dille sözleşme içeriğinde bulunan sözleşme şartlarının haksızlığı takdir edilirken, tarafların sözleşmeden doğan asli edim yükümlülükleri arasındaki dengeye ilişkin değerlendirme yapılamayacağı gibi, sözleşme konusu mal veya hizmetin piyasa fiyatı ile tarafların belirlediği fiyat arasındaki dengeye de müdahale edilemeyecektir. Nitekim bu düzenlemeye kaynaklık eden sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği, taraflar taahhüt ettikleri edimlerin karşılığını serbestçe belirleyebilirler. Serbest piyasa ekonomisinde, mal veya hizmet fiyatları arasındaki denge, hukuk kurallarınca değil; arz ve talep doğrultusunda oluşan piyasa adaleti tarafından sağlanır³⁹⁶. Ancak edimler arasındaki dengeye müdahale imkânı tanıyan tek bir istisna hali mevcuttur. “Saydamlık ilkesi” adı verilen bu hal gereği, en elverişli fiyatların piyasada oluşabilmesi için, ödenen bedel karşılığında alınan hizmetin kapsamı (edim – karşı edim), hangi durumlarda ek ödemeler ile karşılaşılabileceği gibi hususlar açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konmalıdır³⁹⁷. Ancak böylesi bir ortamda tüketicinin benzeri mal veya hizmetlerle fiyat karşılaştırmasına gidebilmesi ve en makul seçimi yapabilmesi mümkün olur. Bu ilke gereği serbest piyasa koşullarının temini için, asli edimler ve yan edimlerin tümü saydamlık denetimine tabi tutulmaktadır³⁹⁸.

2.4.4. Haksız şartlar için öngörülen yaptırım

Tüketici sözleşmelerinde yer alan haksız şartlar, TKHK m. 5/2 uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi tutulacaktır. Bu yaptırımın, içerik denetimi neticesinde haksızlığı tespit edilmiş olan tüketici sözleşmesi şartları açısından geçerli olduğu unutulmamalıdır. Nitekim standart tüketici sözleşmelerinde yer alan şartlar, tüketiciyle müzakere edilmeksizin sözleşmeye dâhil edilmekle birlikte, tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı olarak tüketici aleyhine dengesizliğe

³⁹⁵ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 343.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 158.

³⁹⁶ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 56-58.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 181-182.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 344.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224-225.

³⁹⁷ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 183.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 58-59.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224-225.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 344.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 158-159.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 77-78.

³⁹⁸ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 77-79.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 58-59.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 225.

neden olmayabilir. Bu bakımdan TKHK m. 5/2’de öngörülen kesin hükümsüzlük³⁹⁹ yaptırımının uygulama alanını, tüketici sözleşmelerinde yer alan haksız şartlar oluşturmaktadır⁴⁰⁰.

Tüketici sözleşmelerinde yer alan sözleşme şartlarının yürürlük denetimine ilişkin TKHK m. 5’te düzenleme bulunmadığını, bu konuda TBK m. 21’in tamamlayıcı olarak uygulanacağını belirtmiştik. İlgili hükümde, genel işlem şartlarının yürürlük denetiminden geçememesi halinde, yaptırım olarak yazılmamış sayılma öngörülmüştür. Buradaki yaptırımın yokluk mu, yoksa kesin hükümsüzlük mü olduğunun tespiti, önem arz etmektedir. Yürürlük denetimi, hangi şartların sözleşme içeriğine dâhil olduğunun ve tarafların iradeleri doğrultusunda bağlayıcı hale geldiğinin belirlenmesine hizmet eder⁴⁰¹. Bu denetimi geçen genel işlem şartları, sözleşmenin içeriği haline gelmekte, denetimi geçemeyen şartlar ise, en başından kapsam dışında kalmaktadır. Bu bağlamda sözleşme içeriğine dâhil olmayan genel işlem şartlarının kesin hükümsüzlüğünden ziyade, yokluğundan bahsetmek daha yerinde olacaktır. Nitekim kesin hükümsüzlük yaptırımı, sözleşme içeriğine dâhil edilmiş olan hükümler bakımından bir anlam ifade eder⁴⁰². Dolayısıyla TBK m. 21/1’de ve m. 21/2’de geçen yazılmamış sayılma ibaresinin, “yokluk” yaptırımı için kullanıldığını düşünmekteyiz⁴⁰³. TBK m. 21’in tamamlayıcı

³⁹⁹ Oğuzman/Öz, buradaki geçersizliğin tek yanlı bağlamazlık/esnek hükümsüz gibi görünmesine rağmen, tüketicinin kendi aleyhine olan bir şarta dayanmasının düşünülemeyeceğinden, yalın bir kesin hükümsüzlük halinin mevcut olduğu ifade etmektedir. Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 172.; Kocayusufoğlu, söz konusu hükümsüzlüğün tek yanlı bağlamazlık/esnek hükümsüzlük olduğunu belirtmiştir. Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 251.; Aynı yönde bkz. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 221.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 154.; Kanımızca, 4077 sayılı TKHK m. 6/2’de yer alan “...haksız şartlar tüketici için bağlayıcı değildir” ibaresinden, 6502 sayılı TKHK m. 5/2’deki “... haksız şartlar kesin olarak hükümsüzdür” ifadesine geçiş, kanun koyucunun iradesinin, aslında tek yanlı bağlamazlıktan ziyade, haksız şartların her iki taraf için de kesin hükümsüz kabul edilmesinden yana olduğunu göstermektedir.

⁴⁰⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 73.; Yargıtay’ın TKHK m. 5’e aykırı olarak haksızlık denetimi yapmadan verdiği kararlar mevcuttur. “Somut olayda, taksitlerin, vadesinde ödenmediği takdirde her ay için % 12 gecikme faizi ödeneceğine dair şartın müzakere edilerek karşılıklı mutabakatla hüküm altına alındığına ilişkin bir delilin varlığı iddia ve ispat edilememiştir. Bu nedenle açıklanan şartın davalı tüketici açısından bağlayıcılığı yoktur.” YARGITAY 13. HD. E. 2007/510, K. 2007/1989, T. 15.2.2007.; Aynı yönde bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2006/7789, K. 2006/12275, T. 25.9.2006.; YARGITAY 13. HD. E. 2008/4345, K. 2008/6088, T. 2.5.2008.; Müzakere edilmemekle birlikte haksızlık denetiminin yapıldığı kararlar için bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2006/13233, K. 2007/1091, T. 1.2.2007.; “... düzenlemelerin tüketici davacının aleyhine olan ve tüketiciyi külfete sokan sözleşme hükmünün tüketici ile ayrıca müzakere edilerek kararlaştırılmadığı için açıklanan yasa ve yönetmelik hükümleri karşısında haksız şart olduğu kabul edilmelidir.” 13. HD. E. 2009/14991, K. 2010/5048, T. 14.4.2010.; YARGITAY HGK. E. 2014/13-111, K. 2015/886, T. 4.3.2015. (Erişim tarihi: 5.6.2016)

⁴⁰¹ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 26.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 232.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 67.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 150-151; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 53-54.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 140.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 220-221.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 79.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 105.; Yağcıoğlu, 2013, **a.g.k.**, 3059.

⁴⁰² Atamer, 2012, **a.g.k.**, 31.

⁴⁰³ Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 96.; Aksi yönde bkz. Çınar, 2009, **a.g.k.**, 101.; Aynı yönde bkz. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 32.; M. Şeker (2015). Yazılmamış sayılma. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, s. 172.; M. K. Oğuzman ve N. Barlas (2013). *Medeni hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 213-214.; Yazılmamış sayılma hakkında detaylı bilgi ve yazarın görüşü için bkz. Yelmen, 2014, **a.g.k.**, 92-106.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 429.

olarak uygulanması neticesinde, yürürlük denetimini geçemeyen tüketici sözleşmesi şartları açısından da yokluk yaptırımının kabul edilmesi gerekir.

TKHK m. 5/2 c.2 gereği, haksız nitelik taşıması nedeniyle kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olan şartlar dışındaki sözleşme hükümleri, geçerliliğini korur. Yine benzer bir düzenleme olan TBK m. 27/2 c.1 doğrultusunda, sözleşme içeriğinde yer alan hükümlerden bir ya da birkaçının kesin hükümsüz olması, sözleşmenin tamamını geçersiz kılmaz. Ancak taraflardan birinin, kesin hükümsüz olan sözleşme şartları olmaksızın, diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ispat etmesi hali saklıdır. Bu durumda “(kısmi) kesin hükümsüzlük” yaptırımı tüm sözleşmeye teşmil edilmekte ve sözleşmenin tamamı geçersiz kılınabilmektedir (TBK m. 27/2 c.2)⁴⁰⁴. Böylesi bir sonucun tüketiciler açısından yaratacağı muhtemel olumsuz sonuçları öngören kanun koyucu, bu ihtimali emredici bir düzenleme ile bertaraf etmiştir (TKHK m. 5/2 c.3). Bu doğrultuda girişimci, kesin hükümsüz haksız şartlar olmasaydı kalan hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğu savını ileri süremeyecek ve diğer sözleşme hükümleri geçerliliğini koruyacaktır⁴⁰⁵. Aynı sonuca, tüketici sözleşmelerinde yer alan kimi şartların, yürürlük denetimi sonrası yokluk yaptırımına tabi tutulduğu hallerde de ulaşılmalıdır. Ancak bu durumda önem arz eden husus, yokluk yaptırımı ile tasfiye edilen şartların, sözleşmenin objektif esaslı unsurlarına ilişkin olmamasıdır. Nitekim objektif esaslı unsurlara ilişkin şartların yokluk yaptırımına tabi tutulması demek, sözleşmenin kurulmamış olması demektir⁴⁰⁶. Sübjektif esaslı unsur olarak kabul gören sözleşme şartlarının yokluk yaptırımına tabi tutulması halinde ise, tasfiye edilen şartların sübjektif esaslı unsur niteliği taşıdığını, dolayısıyla sözleşmenin kurulmadığını ileri sürme olanağı, TBK m. 22 c.2 gereği engellenmiştir. Objektif esaslı unsurları içeren sözleşmenin kalan hükümleri, sübjektif esaslı unsur niteliği taşıyan şartların yokluk yaptırımı ile hükümsüz kılınmasına rağmen, hüküm ve sonuçlarını doğurmaya devam edecektir⁴⁰⁷. Sözleşmenin kalan hükümlerle devam ettiği hallerde, kesin hükümsüzlük ya da yokluk yaptırımı nedeniyle sözleşmede oluşan boşluk, emredici ya da yedek hukuk kuralları veya örf-adet hukuku ile doldurulur. Tüm bunlara başvurulmasına rağmen çözüm bulunamıyorsa, hâkim kanun

⁴⁰⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 59.; Oğuzman ve Barlas, 2013, **a.g.k.**, 220.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 429.

⁴⁰⁵ Antalya, 2015, **a.g.k.**, 430.; Havutçu, 2016, **a.g.k.**, 97, 102.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 97-98.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 59-60.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 223.; Şeker, 2015, **a.g.k.**, 220-221.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 341.; Karadağ, 2014, **a.g.k.**, 156-157.

⁴⁰⁶ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 32.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 56.

⁴⁰⁷ Şeker, 2015, **a.g.k.**, 189-190.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 56.

koyucu gibi hareket etmek suretiyle sözleşmenin niteliğine uygun kuralı kendisi koyarak boşluğu dolduracaktır⁴⁰⁸.

2.4.5. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde durum

Finans sektörünün vazgeçilmez araçlarından olan belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, TKHK m. 5’de düzenlenen haksız şartların yoğun olarak uygulandığı sözleşmeler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, tüketiciye tahsis edilecek kredi miktarı, karşılığında tüketicinin ödeyeceği faize ilişkin bilgiler ve taksit sayısı gibi tarafların asli edim yükümlülüklerini ilgilendiren hususlar, standart sözleşme metni üzerinde bulunan boşluklara taraflarca işlenmektedir. Diğer noktalar ise, müzakere etmeksizin düzenlenen hükümlerin tüketiciye dayatılması sonucu, -standart şartlar şeklinde- sözleşme içeriğine dâhil edilmektedir. Günümüz uygulamasında, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin neredeyse tamamı, bu yöntemle akdedilmektedir.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin standart metinler aracılığıyla kurulması, içeriğinde yer alan sözleşme şartlarının denetime tabi tutulmasını gerektirir. Önceki başlıklarda ele aldığımız üç aşamadan oluşan bu denetim mekanizması, tüketiciyle müzakere edilmeksizin sözleşmenin bir parçası haline getirilen şartların değerlendirilmesine ve gerekirse tasfiyesine yönelik görev ifa edecektir. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, standart sözleşme niteliği taşıdığından, içeriğindeki şartların TKHK m. 5/3 gereği müzakere edilmediği kabul edilecektir⁴⁰⁹. Kredi veren, münferiden bir şartın müzakere edildiğini iddia ediyorsa, bunu ispat ile mükelleftir⁴¹⁰.

Standart şartların sözleşme içeriğinin bir parçası haline gelmesi noktasında (yürürlük denetimi) kredi veren, bu şartlara dayanarak sözleşmeyi kurma iradesini karşı tarafa bildirmeli, devamında sözleşme içeriğini öğrenme imkânını tüketiciye tanımalıdır⁴¹¹. Bu iki koşula riayet edilmesini müteakiben tüketicinin kabul iradesini beyan etmesi gerekir⁴¹². Uygulamada, sözleşmenin tüm sayfaları tüketiciye imzalatılmakta, “okudum, anladım ve kabul ediyorum” beyanı, yine tüketicinin el yazısıyla sözleşmenin sonuna eklenmektedir. Dolayısıyla tüketicinin muhteviyatı

⁴⁰⁸ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 105-107.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 32.; Şeker, 2015, **a.g.k.**, 210-212.

⁴⁰⁹ Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 245.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 62.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 217.; Akipek Öcal, 2015, **a.g.k.**, 82.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 25.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 172.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 337.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 92.

⁴¹⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 62-63.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 337.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 218.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 172.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 25.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 245.; Deryal, 2014, **a.g.k.**, 59.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 25.

⁴¹¹ Engin, 2010, **a.g.k.**, 79-80.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54-55.

⁴¹² Çabri, 2010, **a.g.k.**, 142.; Çınar, 2009, **a.g.k.**, 80.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 54.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 80.

özümsemeksizin dermeyan ettiği “global kabul” beyanı ile standart şartlar, sözleşme içeriğinin önemli bir parçası haline gelmektedir⁴¹³. Ancak yürürlük denetimi için öngörülen koşulların tümüne riayet edilse dahi verilen global kabul beyanı, şaşırtıcı/ işin niteliğine yabancı/olağandışı nitelik taşıyan şartları kapsamayacak; bu şartlar, tüketici açısından bağlayıcı olmayacak ve yokluk yaptırımını gereği hükümsüz kabul edilecektir⁴¹⁴.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin içeriği haline gelen -yürürlük denetimini geçen- standart şartlara yönelik olarak ikinci aşamada gerçekleştirilecek denetim, yorum denetimidir. Bu kapsamda anlamı belirsiz olan ya da birden çok anlam içeren sözleşme şartlarının kredi veren aleyhine, tüketici lehine olacak şekilde yorumlanması gerekir (TKHK m. 5/4)⁴¹⁵. Ayrıca, standart şartlar ile getirilen bir düzenleme, taraflar arasındaki bireysel kredi anlaşmasına aykırılık içerebilir. Böylesi çelişkili durumlarda, tarafların bireysel kredi anlaşması ile belirlediği hükümlere üstünlük tanınmalı ve bu hükümler öncelikle uygulanmalıdır⁴¹⁶. Bu bağlamda kredi borcu ödemelerinin taksitler şeklinde geri ödeneceğinin kararlaştırıldığı (belirli süreli tüketici kredisi) bireysel anlaşma, kredi verenin sözleşmeyi sebepsiz feshetmesini ve kredi borcunun tamamını muaccel kılmasına cevaz veren standart şartların uygulanmasını engelleyecektir⁴¹⁷. Yine aynı şekilde, bankanın tüketiciye sunduğu tüm danışmanlık hizmetleri açısından sorumsuzluğunu öngören standart şartlar, kredi veren ile tüketici arasındaki özel ilişkiye (özel danışmanlık sözleşmesi) aykırılık taşıdığından uygulama alanı bulmayacaktır⁴¹⁸.

Son aşamada gerçekleştirilecek içerik denetiminde ise, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin içeriğini oluşturan standart şartların haksızlığı; daha doğrusu, tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı olarak tüketici aleyhine dengesizliğe sebep olup olmadığı değerlendirilecektir⁴¹⁹. Bu kapsamda sözleşme içeriğinde yer alan şartların tamamı ve varsa finanse edilen mal ya da hizmet tedarikine

⁴¹³ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 81-82.; Morin, 2010, **a.g.k.**, 59-60.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 220.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 236.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 142.

⁴¹⁴ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 30.; Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 237-238.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 169.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 80-81.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 108-109.; Gümüş, genel kredi sözleşmesi gereği kredi borcunun güvence altına alınması amacıyla, ipotek veren kişinin aynı zamanda kefil sıfatıyla sorumlu olacağını düzenleyen şartların şaşırtıcı nitelik taşıdığını belirtmektedir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 55.; Federal mahkeme, 1923 yılında vermiş olduğu bir kararında, ipotek verdiğini düşünen bir kişinin aynı zamanda müteselsil kefil olarak sorumlu tutulmasını öngören hükmün beyan hatası ile iptal edilebileceğini belirtmiş, söz konusu hüküm açısından olağan dışı/şaşırtıcı kayıt kıtasını uygulamamıştır (BGE 49 II 167, 182, 187). Atamer, 2001, **a.g.k.**, 113-114.

⁴¹⁵ Çınar, 2009, **a.g.k.**, 114-116.; Atamer, 2001, **a.g.k.**, 134-135.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 151-152.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 156-157.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 72.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 35-36.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 339-340.; Havutçu, 2003, **a.g.k.**, 151-152.

⁴¹⁶ Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 236.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 38-41.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 56-57.

⁴¹⁷ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 56-57.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 40.

⁴¹⁸ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 41.

⁴¹⁹ Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 147-148.; Engin, 2010, **a.g.k.**, 95-96.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 61, 63.

ilişkin sözleşmenin hükümleri de dikkate alınmalıdır⁴²⁰. İçerik denetimi yapılırken Haksız Şartlar Yönetmeliği Ek-1’de örnek olarak sayılan hususlardan yararlanılabilecektir. Özellikle bağlı kredilerde satıcı, sağlayıcı ya da kredi verenin, tedarik edilecek mal veya hizmetin özelliklerini tek taraflı ve sebep göstermeksizin değiştirebilecekleri yönündeki düzenlemeler⁴²¹; yine bağlı kredilerde, mal veya hizmetin ayıplı olup olmadığının tespiti yetkisinin münhasıran satıcı, sağlayıcı ya da kredi verende olduğunu düzenleyen şartlar; sözleşmedeki bir hükmün yorumlanmasında sadece kredi vereni yetkili kılan hükümler; haksız şart kapsamında kesin hükümsüzlük yaptırımını ile karşılaşacaktır. Ayrıca, tüketicinin kredi borcunun tamamının muaccel kılınması ve sözleşmenin feshi için haklı neden oldukları varsayılan koşulların, gerçekten haklı neden oluşturup oluşturmadığı noktasında içerik denetimine tabi tutulmaları gerekir⁴²².

4077 sayılı TKHK döneminde tüketici kredisi sözleşmeleri açısından haksız şarta konu olan hususlar, daha çok tüketicilerden talep edilen masraflara ilişkin olmuştur. Kredi veren kuruluşlar, doğmuş doğacak tüm masrafların tüketiciler tarafından ödeneceğine dair taahhütleri, kullandıkları standart şartlar aracılığıyla sözleşme içeriğine dâhil etmişlerdir⁴²³. Gerçekten dosya masrafı, operasyon masrafı, ipotek tesis ücreti, ipotek fek ücreti, ekspertiz ücreti, istihbarat ücreti gibi farklı adlar altında birçok masraf kaleminin oluşturulduğu ve bunların tüketicilere dayatıldığı görülmektedir⁴²⁴. Bu masraf kalemlerinin istirdadı talepleri ile karşılaşan Yargıtay’ın genel tutumu, “davalı bankanın tacir olup, yaptığı masrafları tüketiciden isteme hakkı bulunduğu anlaşılmakta ise de, somut uyuşmazlığın tüketici hukukundan kaynaklandığı da gözetildiğinde, bankanın ancak davaya konu kredinin verilmesi için **haklı, makul ve belgeli** masrafların

⁴²⁰ Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 248.; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 52.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 65-66.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 224.; Akipek ve Aydoğdu, 2016, **a.g.k.**, 157-158.

⁴²¹ Atamer, 2012, **a.g.k.**, 60.

⁴²² Güncel belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde karşılaşılan “tüketicinin kredi başvurusunda belirttiği bilgilerden herhangi birinin doğru olmadığına anlaşılması halinde, kredi verenin borcun tamamını muaccel kılabilmesi ve derhal ödenmesini talep edebileceği” yönündeki şart, kanımızca haksız şarttır. Nitekim tüketicinin başvurusunda beyan ettiği yanlış bilgi, kredi verenin borcu tahsil edebilmesi açısından o kadar elzem olmalıdır ki, borcun tamamını muaccel kılma noktasında haklı neden oluşturabilsin. Yoksa başvuruda belirtilen önemli önemsiz her türlü yanlış bilgi açısından kredi verene bu hakkın tanınması, kanımızca dürüstlük kuralına aykırılık taşıyacaktır.

⁴²³ A. F. Gülerce (2015). Banka kredilerinde tüketicilerden tahsil edilen ücret ve masrafların tüketici hukuku ve sözleşme özgürlüğü bakımından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), s. 100.; İ. Kara (2015a). Bireysel bankacılık işlemleri alanında tüketici hakları, kanuna aykırı uygulamalar ve çözüm yolları: 6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları. (Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s. 54-55.

⁴²⁴ Özdeniz ve Kuleli, 2014, **a.g.k.**, 37.; İ. Kara (2015a). Bireysel bankacılık işlemleri alanında tüketici hakları, kanuna aykırı uygulamalar ve çözüm yolları: 6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları. (Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s. 49.; Tüketicilere dayatılan masraflar ve haksız şartlar kapsamında istirdadı hakkında bkz. M. A. Tutumlu (2015). Kredi sözleşmesi nedeniyle tüketiciden alınan dosya masraflarının istirdadı davası: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 87 vd.

tüketiciden isteyebileceğinin kabulü gerekir” şeklinde olmuştur⁴²⁵. Dolayısıyla yüksek mahkeme, masrafların tüketiciden tahsil edilmesine cevaz veren standart şartların haksızlığını değerlendirirken, masrafların **haklı, makul ve belgeli** olmasını aramakta; aksi takdirde ilgili şartların haksız olduğuna hükmetmektedir. 6502 sayılı TKHK döneminde de Yargıtay’ın haksız şartlara ilişkin üçlü kritere dayalı denetimini devam ettirdiği söylenebilir⁴²⁶.

2.5. İrade Bozukluğu ve Gabin

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin geçerliliğine yönelik olarak, bahsettiğimiz noktalar dışında, özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bunun yanında genel hükümler uyarınca, tarafların irade beyanlarının sağlıklı oluşması gerekir. Aksi takdirde hata, hile⁴²⁷ ve tehdit hükümlerine dayanmak suretiyle, baştan itibaren sakat olan sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmasının önüne geçilebileceği, sözleşmenin iptal edilmesinin gündeme gelebileceği belirtilmelidir. Lehine iptal hakkı doğan tüketici ya da kredi verenin bu hakkını kullanması ile belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi, kesin hükümsüz addedilecektir⁴²⁸. Yine sözleşmenin kurulması ile beraber tarafların edimleri arasında aşırı oransızlık varsa ve bu oransızlık, bir tarafın zor durumda olmasından, düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanmak suretiyle gerçekleştirilmişse, aşırı yararlanma (gabin) söz konusu olur⁴²⁹. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde gabinin gerçekleşme ihtimali, genellikle tüketici açısından mümkün görünmektedir. Gabine maruz kalan tüketici, baştan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğuran bu sözleşmeyi, iptal hakkını kullanmak suretiyle kesin hükümsüz kılabilir⁴³⁰. Hata, hile, tehdit ve gabin durumlarında karşımıza çıkan ortak özellik, geçerlilik şartındaki eksiklik

⁴²⁵ YARGITAY 13. HD. E. 2013/10345, K. 2013/10582, T. 29.04.2013.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/28845, K. 2012/29185, T. 20.12.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2014/1296, K. 2014/1584, T. 22.1.2014. Kararlar için bkz. Tutumlu, 2015, **a.g.k.**, 90-95.; YARGITAY HGK. E. 2014/13-855, K. 2016/187, T. 26.2.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/9767, K. 2012/14007, T. 30.5.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/8196, K. 2012/1183, T. 26.1.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/8679, K. 2011/17629, T. 28.11.2011.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/3576, K. 2011/10221, T. 27.6.2011.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/23738, K. 2012/25211, T. 8.11.2012. (Kazancı) (Erişim tarihi: 30.7.2016)

⁴²⁶ YARGITAY 13. HD. E. 2015/16455, K. 2015/16691, T. 21.5.2015. (Kazancı)(Erişim Tarihi: 30.7.2016)

⁴²⁷ Kredi verenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranması, eksik ya da yanlış bilgil vermesi halinde, tüketici kredisi sözleşmesinin hileye dayalı olarak kurulduğu kabul edilebilir. Bu durumda tüketici, hile hükümleri kaynaklı olarak sözleşme ile bağlı olmayacaktır. Bunun için tüketicinin, hileyi öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde sözleşme ile bağlı olmadığı iradesini ortaya koyması gerekir. Bkz. Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1179.

⁴²⁸ Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 382.; Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 176-177.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 183-184.

⁴²⁹ Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 136-139.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 459-463.; Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 250-260.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 478-479.; Tüketici sözleşmeleri açısından irade bozukluğu ve gabin hallerinin uygulamadaki görünümü ve nasıl yorumlanması gerektiği yönünde bkz. Poroy, 1978, **a.g.k.**, 527-530.

⁴³⁰ Faizin aşırı derecede yüksek olması durumunda, sözleşmenin gabin hükümleri uyarınca iptal edilebileceği yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 202-204.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 465.; Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 140, 184.

nedeniyle korunması icap eden tarafa iptal hakkı tanınmakta, bu hakkın kullanılmasıyla sakatlık içeren belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi kesin hükümsüz hale gelmektedir⁴³¹.

⁴³¹ Oğuzman/Öz, 2013, **a.g.k.**, 183.; Tekinay vd., doktrinde “iptal edilebilirlik” olan anılan bu durumu, “mevcut hükümsüzlüğün ortadan kalkabilmesi” başlığı altında incelemiştir. Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 381-382.; Feyzioğlu, iptal edilebilirlik halini, “nisbi butlan” olarak adlandırmıştır. Feyzioğlu, 1976, **a.g.k.**, 176, 261.; Ayrıca bkz. Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 102-106.; Serozan, 2015, **a.g.k.**, 48-49.

BEŞİNCİ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE

TARAFLARIN BORÇLARI (HAKLARI)

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE

TARAFLARIN BORÇLARI

1.1. Kredi Verenin Asli Edim Yükümlülüğü

1.1.1. Sözleşme konusu krediyi kullandırma borcu

Sözleşmeye dayanan borç ilişkilerinde, sözleşmenin özelliğini ve niteliğini belirleyen, karakterini ortaya koyan edim yükümlülüklerine, asli edim yükümlülüğü denilmektedir. Özellikle kanunda düzenlenen isimli (tipik) sözleşmelerde asli edim yükümlülüğü, sözleşmenin tipikliği kapsamında yer alan edimleri ortaya koymaktadır⁴³². Benimsediğimiz görüş doğrultusunda⁴³³ isimli bir sözleşme olduğunu düşündüğümüz tüketici kredisi sözleşmeleri, türünü ve tipini ortaya koyan asli edim yükümlülüklerini içerecek şekilde TKHK m. 22/1’de düzenlenmiştir. Hükme göre tüketici kredisi sözleşmeleri, “kredi verenin, ... ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği” sözleşmeler şeklinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin asli edim yükümlülüğü, kredi vermek -ya da kredi vermeyi taahhüt etmek- şeklinde tezahür etmektedir. Kredi verenin asli edim yükümlülüğü olan kredi verme ya da kredi kullandırma borcu, ödemenin ertelenmesi, ödünç ya da benzeri finansman şekilleri aracılığıyla yerine getirilebilecektir⁴³⁴.

Görüldüğü gibi kanun koyucu, kredi verenin asli edim yükümlülüğünü genel olarak düzenlemiş, belirli süreli ya da belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri açısından ayırma gitmemiştir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 4/1 (b)’de belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, “sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme

⁴³² Eren, 2014a, **a.g.k.**, s. 31-32.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 7-8.; V. Buz (2014). *Borçlunun temerrüdünde sözleşmeden dönme*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 113.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 29-30.

⁴³³ Aynı yönde Çınar, 2015, **a.g.k.**, 40-41.; Akipek, eTKHK’nın yürürlüğe girdiği ilk dönemde, tüketici kredisi sözleşmelerinin isimli (tipik) bir sözleşme olduğunu savunmuştur. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 213-214, 218.; Aslan, tüketici kredisi sözleşmeleri hakkındaki görüşünü, “...çeşitli eksiklikleri olsa da, artık kanun tarafından ismi konulmuş bir sözleşme söz konusudur” şeklinde ifade etmiştir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 408.

⁴³⁴ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 45-47.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 179.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 238.; Yaşar, kredi verenin asli borcunu, kredi konusu teşkil eden belli bir miktar paranın tüketiciye teslim edilmesi olarak görmektedir. Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147.; Aynı yönde bkz. Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 64.; Kredi kullandırma borcu asli borç olmakla beraber, 6502 sayılı TKHK m. 22/1 doğrultusunda bu borç, sadece belli bir miktar paranın teslimi yoluyla değil; ödemenin ertelenmesi, taksitlendirme vb. finansman araçlarıyla da ifa edilebilecektir.

tarihinin taraflarca sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı tüketici kredisi sözleşmeleri” olarak tanımlanmıştır. Uygulamada belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri; tüketici ile kredi verenin aynı ortamda bir araya gelerek sözleşme ilişkisini kurdukları, taraflar arasındaki kredi ilişkisinin ne zaman sona ereceğinin açıkça ortaya konduğu ve kredi meblağının nakit olarak tüketiciye ya da sözleşmede kararlaştırılan üçüncü bir kişiye verildiği sözleşmeleri ifade etmektedir. Nitekim yine aynı Yönetmelik’in 11’inci maddesinde belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin zorunlu içeriği kapsamında, “kredinin toplam tutarı” ibaresi geçerken; belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri açısından benzer husus, 12’nci maddede “kredi limiti” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde, tüketiciye kullanılacak nakit kredinin toplam tutarının açık bir şekilde ortaya konması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla kredi veren, sözleşmede açıkça kararlaştırılan kredi meblağını, tüketiciye ya da sözleşmede kararlaştırılan üçüncü bir kişiye nakit olarak vermesi ile asli edim yükümlülüğünü ifa edecektir. Ancak bu husus, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde nakit kredi kullanma imkânının olmadığına delalet etmez. Taraflarca belirlenen “kredi limiti” dâhilinde ve sözleşme devam ettiği süre boyunca tüketiciye, ödemenin ertelenmesi ve taksitlendirme olanakları yanında, nakit para çekmek suretiyle kredi de kullanılmaktadır.

1.2. Kredi Verenin Diğer Yükümlülükleri

1.2.1. Kredi alanı bilgilendirme yükümlülüğü

Belirli bir hukuki ilişkiyi kurmaya yönelik taraflar, birbirleriyle sosyal temas kurdukları andan itibaren farklı yükümlülükler ile muhatap olabilmektedir. Kaynağını dürüstlük ve güven kuralından alan bu yükümlülükler, -sözleşme ilişkisi kurulsun veya kurulmasın ya da kurulmasına rağmen geçersizlik yaptırımına tabi tutulsun- ihlali halinde sorumluluğa sebebiyet verecek nitelikte olup, edim yükümlülüğünden bağımsız borç ilişkileri kapsamında değerlendirilirler⁴³⁵. Nitekim sözleşme öncesindeki aşamada sözleşmenin kurulmamış olması sebebiyle edim yükümlülüklerinin varlığından bahsedilemeyecek, ancak taraflar arasında görüşmelerin başlaması/sosyal temasın gerçekleşmesi nedeniyle koruma yükümlülüklerinden oluşan (edim yükümlülüklerinden

⁴³⁵ H. R. Demircioğlu (2009). *Güven esası uyarınca sözleşme görüşmelerindeki kusurlu davranıştan doğan sorumluluk*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 126-127.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 16-17, 203-204.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 42-44.

bağımsız) bir borç ilişkisi doğacaktır⁴³⁶. Bu yükümlülükler, sözleşmenin kurulmasından sonraki aşamada edim yükümlülükleri ile birlikte ve dürüstlük kuralının gerektirdiği ölçüde, varlığını korurlar⁴³⁷. İşte edim yükümlülüklerinden bağımsız borç ilişkisi kapsamında karşımıza çıkan yükümlülüklerden önemli bir tanesi, bilgilendirme yükümlülüğüdür. Zira sözleşme görüşmeleri esnasında olsun ya da sözleşme kurulduktan sonra olsun, tarafların birbirini bilgilendirmesi, kurmayı amaçladıkları sözleşmeden bekledikleri menfaatin temini ve korunması açısından önem arz eder. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde her iki tarafın birbirini bilgilendirmekle yükümlü olduğu söylenebilirse de, ilişkinin muhteviyatı ve tarafların konumu gereği, kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğü daha ön plandadır. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünü kanun düzeyinde, sözleşmenin kurulmasından sonra gündeme gelen bilgilendirme yükümlülüklerini de yönetmelik düzeyinde ele alma ihtiyacı hissetmiştir. Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü ise, temel ilkeler (TKHK m. 4/1) doğrultusunda sözleşme nüshasının tüketiciye verilmesi ile gerçekleşmektedir⁴³⁸.

1.2.1.1. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü

4077 sayılı TKHK döneminde olmayan, 6502 sayılı TKHK ile tüketici kredisi sözleşmeleri alanında getirilen önemli yeniliklerden biri, kredi verenin sözleşme öncesinde tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğüdür. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, kredi veren açısından böyle bir yükümlülük ihdas edilmesinin altında, tüketiciyi koruma düşüncesi yatmaktadır⁴³⁹. Oldukça teknik ve karmaşık bir yapıya sahip olan kredilendirme sürecinde, tüketicinin sözleşme ile bağlanmadan önce ne tür yükümlülükler altına gireceği noktasında bilgilendirilmesi, farklı teklifleri karşılaştırabilme ve hak ve yükümlülüklerini öğrenme noktasında önem arz etmektedir⁴⁴⁰.

⁴³⁶ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 42.; Demircioğlu, 2009, **a.g.k.**, 122, 128-134.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 16-17, 203-204.; Bahsettiğimiz koruma yükümlülükleri, sözleşmeden önce ihlal edilirse, sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluğa (culpa in contrahendo); sözleşmenin kurulmasından sonra ihlal edilirse gereği gibi ifa etmeme kaynaklı sorumluluğa sebebiyet verir. Bkz. S. Yalman (2006). *Türk-İsviçre Hukukunda sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 32-33.

⁴³⁷ Demircioğlu, 2009, **a.g.k.**, 143-154.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 44.

⁴³⁸ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 299.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.

⁴³⁹ Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün, tüketici sözleşmelerinde taşıdığı önem noktasında bkz. Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 206.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 291-299.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1178.

⁴⁴⁰ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 117, 163.; E. Ceylan (2009). Avrupa Birliği hukukunda ve Türk hukukunda tüketici kredileri-II. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (80), s. 127.; Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 206.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 292-295.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 67-75.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500-501.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 184.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 430-431.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 152.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 243-244.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 398.

Böylelikle tüketici, acele karar vermeden durumunu değerlendirme ve daha bilinçli bir şekilde sözleşmenin tarafı olma imkânına kavuşmaktadır.

Bu yükümlülük kapsamında kredi veren, teklif ettiği kredi sözleşmesinin koşullarını ihtiva eden sözleşme öncesi bilgi formunu, TKHK m. 4/1 gereği kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce tüketiciye vererek bilgilendirmeyi gerçekleştirir (TKHK m. 23)⁴⁴¹. Kredi veren açısından belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin kurulmasına yönelik bir öneri niteliği taşıyan bu bilgilendirmenin içeriğinde yer alması gereken hususlar, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 6'da ortaya konmuştur⁴⁴²:

“a) Kredinin türü; b) Kredi verenin ve varsa kredi aracısının unvanı, MERSİS numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa diğer iletişim bilgileri; c) Kredi sözleşmesinin süresi; ç) Kredinin toplam tutarı ve varsa tüketiciden talep edilecek ücretler; d) Bağlı kredi sözleşmesinde sözleşme konusu mal ve hizmet ile satıcı veya sağlayıcıya ilişkin bilgiler; e) Aylık ve yıllık akdi faiz oranı ve bu oranın uygulanmasına ilişkin şartlar; f) Efektif yıllık faiz oranının hesaplanması amacıyla kullanılan bütün bileşenleri belirten temsili bir örnek kullanılarak gösterilen efektif yıllık faiz oranı ve tüketici tarafından ödenecek toplam tutar; g) Tüketicinin talep ettiği kredi tutarı ve süresi esas alınarak kredi verenin uygulamakta olduğu akdi faiz oranına göre hazırlanacak ve formun eki olarak da verilebilecek örnek ödeme planı; ğ) Kredi sözleşmesine ilişkin bir hesap açılması ve bu hesaptan sadece kredi ile ilgili işlemler yapılması durumunda, bu hesaba ilişkin herhangi bir isim altında ücret veya masraf talep edilmeyeceğine ve bu hesabın, tüketicinin aksine yazılı talebi olmaması hâlinde kredinin ödenmesi ile kapanacağına ilişkin bilgi; h) Gerektiğinde noter masraflarının tüketici tarafından ödeneceğine ilişkin bilgi; ı) Gecikme faiz oranı; i) Tüketicinin, ödemelerini ödeme tarihinde yapmamasının ve temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları; j) Tüketicinin yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile açık talebi olmaksızın krediyle ilgili sigorta yaptırılmayacağına ilişkin bilgi ve sigortaya ilişkin hizmetlerin kredi veren dışında bir sağlayıcıdan da alınabileceğine ilişkin açık bir ifade; k) Varsa istenecek teminatlar ve bu teminatların tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlardan olması

⁴⁴¹ Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 214.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1179.

⁴⁴² 2008/48 sayılı Direktif m. 5'te, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü detaylı olarak ele alınmıştır. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 6, bu aşamada gerçekleştirilecek olan bilgilendirme yükümlülüğü kapsamına giren hususları, Direktif m. 5 içeriğine benzer şekilde düzenlemiştir.

halinde her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılacağına ve tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatların diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılacağına ilişkin bilgi; l) Cayma hakkının kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgi ile bu hakkın kullanılması durumunda anapara ile bu paranın faizini ödeme yükümlülüğü ve hesaplanma şekline dair bilgiler de dâhil olmak üzere cayma hakkının kullanılmasına ilişkin diğer şartlar; m) Tüketicinin erken ödemede bulunma hakkı ve ödenen tutara göre kredi verenin indirim yapma yükümlülüğüne ilişkin bilgi; n) Kredi talebinin olumsuz sonuçlanması halinde tüketicinin derhal ve ücretsiz olarak bilgilendirileceğine ilişkin bilgi; o) Sözleşme öncesi verilen bilgilerin kredi veren için bağlayıcı olacağı süreye ilişkin bilgi.”

1.2.1.2. Sözleşmenin kurulması aşamasında bilgilendirme yükümlülüğü

Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünden farklı olarak, TKHK’da açıkça düzenlenmeyen ama dolaylı olarak varlığına değinebileceğimiz bir diğer yükümlülük, kredi verenin, sözleşmenin kurulması aşamasında tüketiciyi bilgilendirmesi yükümlülüğüdür. Bu bağlamda, TKHK m. 4/1 c.1 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 11 birlikte ele alınmalıdır⁴⁴³. TKHK m. 4/1 doğrultusunda kredi veren, kanun tarafından yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin bir nüshasını, kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye verecektir. Ayrıca Yönetmelik m. 11’de, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde yer alması zorunlu hususlar belirtilmiştir. Dolayısıyla içerikte yer alması zorunlu hususları da ihtiva eden (Yönetmelik m. 11) belirli süreli tüketici kredisi sözleşme nüshasının tüketiciye verilmesi (TKHK m. 4/1 c.1) ile sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü yerine getirilecektir⁴⁴⁴.

Yönetmelik m. 11 gereği, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde yer alması zorunlu hususlar, sözleşme öncesi bilgi formunun içeriği ile büyük ölçüde benzerlik taşımaktadır. Buna rağmen kredi veren, tüketicinin okumayacağını düşünerek, kural olarak öneri niteliği taşıyan sözleşme öncesi bilgi formuna aykırı hükümleri sözleşme metnine dâhil edebilir. İşte bu noktada sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi, önem arz eder. Bu aşamadaki bilgilendirme ile söz konusu aykırılığın farkına varabilen tüketici, ilgili hükümlerin kendisi için bağlayıcı olmayacağı itirazını ileri sürebilecektir.

⁴⁴³ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 299.

⁴⁴⁴ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.

Diğer yandan tüketici, sözleşme öncesinde yapılan bilgilendirmeyi gereği gibi idrak edememiş olabilir. Sözleşmenin kurulması aşamasında yapılacak bu bilgilendirme ile son defa durumunu değerlendirme imkânı, tüketiciye sunulmaktadır. Ayrıca tüketiciye tanınan cayma hakkı ile bu aşamadaki bilgilendirme daha işlevsel hale getirilmiştir. Söz konusu kredi sözleşmesine taraf olmamanın daha rasyonel bir tercih olduğu kanısına varan tüketici, yasal süre içerisinde gerekçe göstermeksizin hukuki ilişkiye son verebilecektir⁴⁴⁵. Son olarak, taraflar arasındaki sözleşmeye ilişkin ileride çıkması muhtemel bir uyuşmazlık halinde tüketici, kendisine verilen sözleşme nüshasına dayanmak suretiyle, ilgili merciler önünde hakkını arayabilecektir⁴⁴⁶.

1.2.1.3. Diğer bilgilendirme yükümlülükleri

Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin bilgilendirilmesine özel bir önem atfeden tüketici hukuku mevzuatı, gerekli görülen konularda kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğünü ayrıca düzenlemiştir. Özellikle farklı adlandırmalar altında muhtelif ücretlerin ihdas edilmesi ve bilgilendirme yapılmaksızın tüketicilerden tahsil edilmesi, haksız uygulamaları beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda kredi veren tarafından alınacak ücret ve masraflara ilişkin tüketicinin ayrıca ve özellikle bilgilendirilmesi gerektiği TKHK m. 4/4⁴⁴⁷ ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 29/3'de öngörülmüştür. Hükme göre, tüketici kredisi sözleşmelerine dayanılarak tüketiciden talep edilebilecek her türlü ücrete ilişkin bilginin, sözleşmenin eki halinde tüketiciye verilmesi zorunlu kılınmıştır. Dolayısıyla, tüketiciden alınacak ücretlere ilişkin bilgilerin yazılı olarak yer aldığı belge, kredi ilişkisinin kurulması aşamasında, sözleşme nüshası ile birlikte tüketiciye verilecektir⁴⁴⁸. Hükümde bilgilendirmenin şekline ilişkin sadece “kâğıt üzerinde yazılı şekilde” ifadesi geçse de, sözleşme nüshasının kalıcı veri saklayıcısı

⁴⁴⁵ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 82.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 96.; Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, TKHK m. 25/2 uyarınca kredinin faizsiz olarak kullanılmasını yakından ilgilendirir. Nitekim bilgilendirmenin TKHK m.25/2'de öngörülen hususları içermemesi halinde, kredinin sözleşme süresi sonuna kadar faizsiz olarak kullanılması gerekecektir. Yine bu aşamadaki bilgilendirme yükümlülüğü ile cayma hakkı arasında sıkı bir ilişki vardır. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 24/2 uyarınca sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirmenin sözleşmenin kurulmasından sonraki bir tarihte yapılması halinde cayma hakkı süresi, bilgilendirmenin yapıldığı tarihte başlayacaktır. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 302, 306-307.

⁴⁴⁶ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 94-95.

⁴⁴⁷ TKHK m. 4/4, ücret ve masraflara ilişkin, sözleşme nüshasının eki niteliği taşıyan bir belge ile yapılacak bilgilendirmeyi, kanunda düzenlenen tüm tüketici sözleşmeleri açısından genel olarak düzenlemiştir. Kanımızca hükümde geçen “bu kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden” ifadesinin, “bir tarafın tüketici olduğu tüm tüketici sözleşmelerine istinaden” şeklinde yorumlanması yerinde olacaktır. Nitekim TKHK'da düzenlenmeyen birçok sözleşme, taraflardan birisinin tüketici olması halinde tüketici sözleşmesi olarak kabul edilecek ve bu kanun hükümlerine tabi olacaktır. Dolayısıyla bu sözleşmelerde de tüketicinin korunması ve bilgilendirilmesi önem arz etmektedir.

⁴⁴⁸ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 104-105.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 41-42.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 202.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 320.

aracılığıyla tüketiciye verildiği hallerde, ücretlere ilişkin bilgilendirmenin de ek bir belge olarak kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye iletilmesi mümkün olmalıdır. Diğer yandan ilgili tüketici sözleşmesi yazılı şekil şartına tabi olmasa dahi, tüketiciden alınacak ücret ve masraflara ilişkin bilgilendirmenin kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ya da uygun bir iletişim aracı vasıtasıyla yapılması gerekmektedir⁴⁴⁹. Ayrıca söz konusu bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğinin ispatı, kredi verene ait bulunmaktadır.

Tüketicinin korunması ve özellikle bilgilendirilmesi noktasında getirilen düzenlemelerden bir diğeri, kredi verenin haklarını temlik etmesi durumunda karşımıza çıkmaktadır. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nin "Kredi verenin haklarının devri" başlıklı 27'nci maddesinde, kredi verenin tüketici ile arasındaki sözleşmeden doğan haklarını üçüncü bir kişiye temlik etmesi halinde tüketicinin, kredi verene karşı sahip olduğu sözleşmeden doğan haklarını üçüncü kişiye karşı da ileri sürebileceği belirtilmiştir⁴⁵⁰. Ancak bu husus, gerekli bilgilendirmenin yapılması ve tüketicinin muhatabının kim olduğunu öğrenmesi ile bir anlam ifade eder. Bu bağlamda kredi veren, temlik alan kişiyle birlikte sorumluluğunun devam ettiği haller haricinde, sözleşmeden doğan haklarını temlik ettiği ve bunun bir gereği olarak temlik alanın kim olduğu hususlarında yazılı olarak ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğü altındadır (Yönetmelik m. 27/2). Her ne kadar hükümde düzenlenmemiş olsa da, söz konusu bilgilendirmenin yapıldığının ispatı, kredi verene yüklenmelidir.

1.2.2. Kredi alanın aleyhine düzenleme yasağı

Tüketici kredisi sözleşmelerinin ülkemizde yaygınlaşmaya başladığı ilk yıllarda, sözleşmenin kurulmasını müteakiben muhtelif gerekçelerle, sözleşme şartlarının tüketici aleyhine olacak şekilde değiştirildiği bilinmektedir. Özellikle TKHK'dan önceki dönemde kredi verenler, sözleşme şartlarını tek yanlı olarak değiştirme imkânını kendilerine tanıyan hükümleri sözleşmeye koymaktaydı. Bu hükümlere dayanarak sözleşme şartları -değişen koşullar gerekçe gösterilmek suretiyle- değiştirildiği gibi, daha önce sözleşme metninde yer almayan hükümler dahi tüketicilere dayatılmıştır⁴⁵¹. Diğer

⁴⁴⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 42.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 105.

⁴⁵⁰ Atamer, alacağın temlikî ya da sözleşmenin devri durumunda tüketicinin hak kaybına uğrayacağına yönelik sözleşme hükümlerinin, Yönetmelik m. 27/1 doğrultusunda kesin hükümsüz olacağını ifade etmektedir. Ayrıca Yönetmelik ile getirilen bu düzenleme, 2008/48 sayılı Direktif m. 17 ile benzer içeriktedir. Bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 187-188.

⁴⁵¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 168-169.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 120.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 280-281.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147.

yandan sözleşmenin kurulması aşamasında standart şartları içeren metinler tüketicilere imzalatılmakta, kredi karşılığında tüketicilerin ödemesi gereken faiz ve masraflara ilişkin bölümler boş bırakılmaktaydı. Sözleşme nüshasını da tüketicilere vermeyen kredi verenler, ihtilaf halinde faiz ve masraflara ilişkin boşlukları, kendi belirledikleri şekilde doldurmaktaydı⁴⁵². Dolayısıyla kimi zaman, olan bitenden bile haberdar olamayan tüketicilerin artan faiz oranları ve masraflar karşısında yaşadıkları mağduriyet, koruyucu hükümlerin getirilmesindeki en büyük etkenlerden biri olmuştur.

87/102 sayılı Direktif m. 4 gereği, sözleşmede açıkça koşulları ortaya koyulduğu takdirde, efektif yıllık faiz oranında (APR) değişiklik yapılmasına cevaz verilmiştir⁴⁵³. Daha sonra yürürlüğe giren 4077 sayılı TKHK'da ise daha sıkı bir rejimin benimsendiği söylenebilir. Kanunun 10'uncu maddesinin ilk fıkrasında bu husus, "Taraflar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez" şeklinde ifade edilmiştir. Böylelikle sadece faiz veya masraf kalemleri değil, sözleşmede yer alan şartlardan hiçbirinin tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği, emredici nitelikte düzenlenmiştir⁴⁵⁴. 87/102 sayılı Direktif'i ilga eden 2008/48 sayılı Direktif'te de konunun ele alındığı görülmektedir. Selefindeki düzenlemeye benzer şekilde, sözleşmenin zorunlu içeriğini oluşturan bilgilendirme kapsamında (m. 10), faiz oranına ve masraflara ilişkin bilgilerin ve hangi koşullar altında bunların değiştirilebileceğinin açıkça ortaya konması gerektiği belirtilmiştir. Aynı hususların sözleşme öncesinde yapılacak bilgilendirmede de yer alacağı düzenlenmiştir (m 5). Dolayısıyla Avrupa Birliği mevzuatı göz önüne alındığında, kredi verenin süresini, şartlarını ve usulünü önceden açıkça belirtmesi kaydıyla, faize ve masraflara ilişkin sözleşme hükümlerini, tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirebileceği söylenebilir.

Şu an yürürlükte bulunan 6502 sayılı TKHK m. 25/1 ve m. 26/1, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici aleyhine yapılacak değişikliklere ilişkindir. Madde 25/1 gereği, "belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz oranı sabit olarak belirlenir. Sözleşmenin kurulduğu tarihte belirlenen bu oran, tüketici aleyhine değiştirilemez." Hükümde geçen "faiz" terimini, TKHK m. 22/1'e uygun olacak şekilde "faiz veya benzeri menfaat" şeklinde anlamak gerekir. Nitekim "faiz" teriminin lafzi

⁴⁵² Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417-418.

⁴⁵³ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 281-282.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 121.

⁴⁵⁴ Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1194.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147-148.; Çeker, 1995, **a.g.k.**, 19.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 120.; Akipek, her ne kadar getirilen düzenlemeyi tüketicinin korunması açısından yerinde bulsa da, enflasyona karşı hassasiyetin yüksek olduğu ülkemizde, belirli koşulların sağlanması şartıyla kredi verene faiz oranında değişiklik imkânının tanınmamasının, adaletsiz olduğunu ifade etmiştir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 282.

olarak yorumlanması, farklı finansman yöntemlerinde karşılaştığımız “vade farkı/kar payı” gibi faiz benzeri menfaatlerin kapsam dışı kalmasına neden olur ki, böyle bir sonuç TKHK m. 25/1’in amaca aykırı uygulanmasına yol açar. Diğer yandan TKHK m. 26/1 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 13/1, aleyhe düzenleme yasağının kapsamını, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerindeki tüm şartlara teşmil etmektedir. Dolayısıyla belirli süreli tüketici sözleşmelerinde, faiz oranına ilişkin hükümler de dâhil olmak üzere hiçbir sözleşme şartı, tüketici aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyecektir⁴⁵⁵. Bu hüküm emredici nitelik arz ettiğinden, aksinin taraflarca kararlaştırılması mümkün değildir.

Hükümlerin lafzı ve getiriliş amacının tüketiciyi korumak olduğu göz önüne alındığında kredi veren, sözleşme şartlarını sadece tüketici aleyhine olacak şekilde değiştirmeme yükümlülüğü altındadır. Her iki hükümde de açıkça “tüketici aleyhine” olan değişikliklerin yapılmaması gerektiği belirtilmektedir. Tüketicinin lehine olduğu kabul edilebilecek değişikliklerin gerçekleştirilmesinde kanuni bir engel bulunmamaktadır⁴⁵⁶. Bu kapsamda kredi veren, sözleşmenin kuruluşunda kararlaştırılan faiz oranını düşürebilir ve güncel faiz oranına uygun yeni bir ödeme planı düzenleyebilir (TKHK m. 25/1)⁴⁵⁷. Kredinin tüketiciye olan toplam maliyeti sabit kalmakla birlikte taksit sayısında azalmaya gidilmesi, tüketicinin aleyhine olacağından, TKHK m. 26/1’ aykırılık teşkil edecektir. Buna karşılık taksit sayısının artırılması, tüketicinin lehine kabul edileceğinden, gerçekleştirilebilir bir değişiklik olacaktır⁴⁵⁸. Masrafsız kredi kullandırmayı taahhüt eden ve sözleşmeyi bu şekilde kuran bir kredi verenin, önceden bilgilendirerek dahi olsa sözleşmenin devamında tüketiciden masraf talep etmesi, aleyhe değişiklik yasağına takılacaktır. Yine TKHK m. 28 gereği, kredi borcunun tamamının muaccel kılınabilmesi için tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması gerekir. Ayrıca bu durumu müteakiben kredi veren, tüketiciye 30 günlük süre vererek muacceliyet uyarısında bulunmalıdır. Sözleşmede bu hususlara yer vermekle birlikte, sonradan yapılacak değişikliklerle “en az iki taksit” şartının tek bir

⁴⁵⁵ Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 135.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 420.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 148.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 426-427.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 195.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 54.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 248.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 514-515.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1194.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 250.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 395-396.; Özdeniz ve Kuleli, 2014, **a.g.k.**, 35.

⁴⁵⁶ Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 427.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 515.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 135.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 420.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 248.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 148.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 283.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417.; Özdeniz ve Kuleli, 2014, **a.g.k.**, 35.; Gümüş, **a.g.k.**, 2014, 195.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1194.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 250.

⁴⁵⁷ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 191.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 283.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 312.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 135.

⁴⁵⁸ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 195.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 283.

taksite düşürülmesi ya da 30 günlük sürenin kısaltılması, aleyhe değişiklik kapsamında değerlendirilir. Ancak temerrüde düşülecek taksit sayısının artırılması veya söz konusu sürenin uzatılması, tüketicinin lehine ve hukuken mümkün olan değişikliklerdir.

Belirli süreli tüketici kredilerinde kredi verenin sözleşme şartlarını tüketici aleyhine değiştirmeme yükümlülüğü altında olması, onun hiçbir talepte bulunamayacağı anlamına gelmez. TBK m. 138’de “aşırı ifa gücü” başlığı altında düzenlenen uyarlamanın şartları gerçekleşmesi halinde, sözleşmenin değişen koşullara göre yeniden düzenlenmesi hâkimden talep edilebilecektir. İşlem temelinin çöktüğü durumlarda uygulama alanı bulacak bu hüküm gereği, tüketici yanında kredi verenin de uyarlamayı isteyebileceği kabul edilmektedir⁴⁵⁹. Ancak kredi verenin talebi neticesinde uyarlamanın şartları değerlendirilirken, tacir olmasının yanında⁴⁶⁰, yürüttüğü faaliyetin doğası gereği yüksek seviyede risk içermesi, olağanüstü nitelikteki çoğu ekonomik durumun “öngörülemez” olduğu savının kabul görmesini zorlaştıracaktır⁴⁶¹.

1.2.3. Kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğü

Tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin uygulamada sorun yaratan ve sıklıkla tüketicilerin mağduriyetine sebep olan hususlardan bir diğeri, kredi sözleşmesi ile ilişkilendirilmiş kredili mevduat hesaplarının açılması olmuştur⁴⁶². İçeriği oldukça teknik ve anlaşılması zor standart şartlardan oluşan kredi sözleşmelerine, tüketicinin ad ve hesabına ek bir kredili mevduat hesabı açılacağı ve kredi taksitlerinin ödenmesinde temerrüde düşüldüğü takdirde borcun tahsilinin bu hesaptan gerçekleştirileceği yönünde hükümler konulmaktaydı. Tüketici kredisi sözleşmesinden doğan kredi borcunu kapatması amacıyla aslında tüketici lehine görünen bu hükümler, ikinci bir kredilendirme işlemine zemin hazırlıyordu. Tüketici, kredi taksitlerinde temerrüde düştüğü takdirde, eksi bakiyeye geçebilen kredili mevduat hesabından borç tahsil edilmekte ve kullandırılan

⁴⁵⁹ Aslan, tüketicinin uyarlama talebinde bulunacağını belirtmiş ancak kredi veren açısından konuya değinmemiştir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 312.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 136.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1246.

⁴⁶⁰ “TTK. 18/1. maddesinde A.Ş.lerin tacir oldukları açıklanmıştır. Aynı Yasanın 20/II maddesinde de her tacirin ticaretine ait faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümü aslında objektif bir özen ölçüsü getirmekte ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkânlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli, öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğu kabul edilmektedir. Gerekli tedbirleri almadan sözleşme yapan ve borç altına giren tacirin alabileceği tedbirlerle önleyebileceği bir imkânsızlığa dayanması kabul edilebilecek bir durum değildir. Ülkemizde 1958 yılından beri devalüasyonlar ilan edilmekte sık sık para ayarlamaları yapılmakta, Türk parasının değeri dolar ve diğer yabancı paralar karşısında düşürülmektedir. Ülkemizdeki istikrarsız ekonomik durum tacir olan davacı tarafından tahmin olunabilecek bir keyfiyettir. Somut olayda uyarlamanın koşullarından olan öngörülemezlik unsuru oluşmamıştır.” YARGITAY HGK. E. 2003/13-332, K. 2003/340, T. 7.5.2003 Erişim tarihi: 7.8.2016)

⁴⁶¹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 312.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 136.

⁴⁶² Atamer, 2016, **a.g.k.** 26.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 177-179.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 351.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 284-285.

bu ikinci kredi için daha yüksek faiz oranları uygulanmaktaydı⁴⁶³. Açıkça ve detaylı bir şekilde bilgilendirilmeyen tüketicinin kredi borcu, yine kendisine dayatılan ve daha yüksek faiz oranlarının uygulandığı ikinci bir kredilendirme işlemi ile kapatılmaktaydı. Bu uygulama neticesinde, finansal açıdan sıkıntı içerisinde olan tüketicinin durumu daha da ağırlaşmaktaydı⁴⁶⁴.

Tüketicilerin korunmasını gerektiren bu hususu dikkate alan kanun koyucu, konuyla alakalı düzenleme yapma ihtiyacı duymuştur. TKHK m. 31/2 ve aynı içerikteki Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 29/2 gereği, tüketicinin açık talimatı olmaksızın belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ile ilişkili bir kredili mevduat hesabı sözleşmesi yapılamayacaktır⁴⁶⁵. Önceden yapıldığı gibi, standart sözleşme metni içine dâhil edilmek suretiyle tüketiciye dayatılan ve sözleşme ile ilişkili kredili mevduat hesabı açılmasına yönelik hükümler, emredici nitelikteki TKHK m. 31/2'ye aykırılık taşıyacaktır⁴⁶⁶. Hükümde geçen “tüketicinin açık talimatı olmaksızın” ifadesi, kredili mevduat hesabının açılması yönündeki öneri beyanının kredi veren tarafından değil, tüketici tarafından gelmesini gerektirmektedir. Ancak uygulamada kredi sözleşmesi akdedilirken, kredili mevduat hesabı yanında birçok ek hizmet ve kampanyaya yönelik tüketiciye teklifte bulunulmakta; bunların ortaya çıkardığı masraflar da tüketiciye yüklenmektedir. Konuyla alakalı hiçbir bilgisi olmayan tüketicinin iradesinin, kredi sözleşmesi akdedilirken kredi verence etkilenmesi ve dönüştürülmesi, ihtimal dâhilindedir. Sonunda tüketici kendisini, kredili mevduat hesabı açılmasına yönelik talimat verirken bulabilecektir. Dolayısıyla “açık talimatı olmaksızın” ibaresini, kredi veren açısından özel bir bilgilendirme yükümlülüğü olarak yorumlamak gerekir. Bu kapsamda, sözleşme metninden ayrı şekilde düzenlenecek ek bir belge ile kredili mevduat hesabının açılması durumunda ortaya çıkacak yükümlülükler açısından tüketici açık bir şekilde bilgilendirilmelidir. Özellikle daha yüksek olan faiz oranı ve kredili mevduat

⁴⁶³ Gerçekten bakıldığında, Merkez Bankası'nın 25.05.2013 tarihli ve 2013-35 sayılı basın duyurusu doğrultusunda, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmeleri niteliği taşıyan kredili mevduat hesaplarına, kredi kartları için geçerli olan azami faiz oranları uygulanacaktır. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 145.; Yine Merkez Bankası'nın kararı doğrultusunda, 1 Temmuz 2016 tarihinden itibaren kredi kartları ve dolayısıyla kredili mevduat hesapları için geçerli olacak aylık azami akdi faiz oranları Türk Lirası için yüzde 2,02, yabancı para için yüzde 1,62; aylık azami gecikme faiz oranları Türk lirası için yüzde 2,52, yabancı para için yüzde 2,12 şeklinde belirlenmiştir.

⁴⁶⁴ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 145.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 456.

⁴⁶⁵ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 479-480.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 141-142.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 541.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 215.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 255-256.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 145.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 263.

⁴⁶⁶ Aydoğdu, hükmün getiriliş amacından yola çıkmak suretiyle, tüketicinin açık talimatı olmaksızın, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ile ilişkili sadece kredili mevduat hesabı sözleşmesinin değil, herhangi başka bir sözleşmenin (döviz hesabı sözleşmesi, kredi kartı sözleşmesi vb.) yapılamaması gerektiğini ileri sürmektedir. Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 255.

hesabına ilişkin alınacak ücretler hakkında tüketicinin dikkatinin çekilmesi, önem arz etmektedir. Kredi verenin bu konudaki bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde, tüketici tarafından verilecek talimat gereği, tüketici kredisi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açılabilecektir. Uyuşmazlık durumunda sadece tüketici tarafından talimatın açıkça verildiğinin değil, ayrıca bilgilendirme yükümlülüğünün de yerine getirildiğinin kredi verence ispat edilmesi aranmalıdır⁴⁶⁷.

1.2.4. Tekeffül borcu

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin tekeffül borcu⁴⁶⁸, tüketiciye verilen nakdi kredinin ayıplı olmasından ya da söz konusu nakit meblağ üzerinde üçüncü kişinin üstün bir hak ileri sürmesinden dolayı, yine kredi verenin sorumlu tutulabilmesini ifade etmektedir⁴⁶⁹. Nakdi kredilerde, kararlaştırılan belirli bir miktarda paranın mülkiyetinin tüketiciye (ya da üçüncü bir kişiye) geçirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla ayıba karşı tekeffül kapsamında kredi verenin sorumluluğuna gidebilmek için, nakdi kredinin konusunu oluşturan paranın ayıplı olması gerekir. Kredi tutarının doğrudan tüketicinin hesabına yatırıldığı hallerde ve kredi verenin sahip olduğu teknolojik donanım düşünüldüğünde, kredi tutarının ayıplı olarak ifasının pek de mümkün olmadığı görülmektedir⁴⁷⁰. Ancak doktrinde istisnai olarak kredinin elden verildiği hallerde, kredi tutarının sahte banknotlar aracılığıyla tüketiciye ödenmesinin, ayıplı ifayı gündeme getireceği belirtilmektedir⁴⁷¹. Kredinin sahte banknotlarla ifa edilmesi durumunda, sözleşmede kararlaştırılan miktardaki satın alma gücünün tüketiciye aktarılması gerçekleşmemektedir. Çünkü tüketiciye verilen banknotlar, söz konusu değeri taşıma kabiliyetini haiz değildir. Dolayısıyla kredinin sahte banknotlar ifa edilmesi, ayıplı ifayı değil, borcun hiç ifa edilmemesini gündeme getirmelidir. Diğer yandan kredi tutarının tüketiciye ödenmesi sonrasında, üçüncü bir kişinin üstün hakka dayandığını ileri sürerek söz konusu tutarı zapta kalkışması, TMK m. 990 gereğince mümkün değildir. İlgili hükme göre, sahibinin elinden çalınma, kaybolma vb. yollarla rızası dışında çıkan parayı ya da hamile yazılı bir senedi, herhangi bir zilyetten iyiniyetli olarak iktisap eden

⁴⁶⁷ Doktrinde açıkça verilmesi gereken talimat için geçerlilik şartı öngörülmediği, ancak ispat açısından yazılı olarak düzenlenmesinin yerinde olacağı belirtilmektedir. Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 215.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 541.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 480.

⁴⁶⁸ Serbest kredi kapsamındaki belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin tekeffül borcu, TKHK'da düzenlenmemektedir. Ancak doktrinde, ödünç verenin tekeffül borcu kapsamında sorunun çözümlendiği görülmektedir. Bkz. Çınar, 2015, **a.g.k.**, 47-48.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 218.

⁴⁶⁹ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 47.

⁴⁷⁰ Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 47-48.

⁴⁷¹ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 218.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.

kişinin kazanımı korunacak ve bu kişiye karşı taşınır davası açılmayacaktır⁴⁷². Dolayısıyla üçüncü kişinin gerçekten üstün bir hakka dayandığı varsayımında dahi, iyiniyetli tüketici tarafından iktisap edilen paranın (kredi tutarının) zaptı mümkün olmayacaktır⁴⁷³.

Kredi verenin tekeffül borcunun özellik arz ettiği durum, bağlı tüketici kredisi sözleşmelerinde karşımıza çıkmaktadır. TKHK m. 30/4 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 19/4 gereği, “ bağlı kredilerde, mal veya hizmet hiç ya da gereği gibi teslim⁴⁷⁴ veya ifa edilmez ise satıcı, sağlayıcı ve kredi veren, tüketicinin satış sözleşmesinden dönme veya bedelden indirim hakkını kullanması hâlinde müteselsilen sorumludur.” Bu doğrultuda, bağlı kredi ilişkisi kapsamında finanse edilen mal veya hizmetin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi, satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte kredi verenin de müteselsil olarak sorumlu tutulması sonucunu doğurmaktadır⁴⁷⁵. Görüldüğü gibi kredi verenin tekeffül borcu kapsamında sorumluluğu, mal ya da hizmetin ayıplı olarak ifa edilmesi ile sınırlandırılmamış; temerrüt ve diğer ihlalleri de içerecek şekilde, hiç veya gereği gibi ifa edilmeme şeklinde ifade edilmiştir. Bağlı tüketici kredilerinde söz konusu olan bu sorumluluk, tüketicinin seçimlik haklarından dönme ya da bedelden indirim hakkını kullandığı durumlarda, kredi veren açısından gündeme gelecektir⁴⁷⁶. Tüketicinin bedelden indirim hakkını kullanması halinde, kullandığı kredi miktarı da aynı oranda indirim tabi tutulacak ve ödeme planı da bu doğrultuda yeniden düzenlenecektir. Dönme hakkını kullanması durumunda ise, o güne kadar ödemiş olduğu kredi miktarının iadesinde, yine satıcı veya sağlayıcı ile birlikte kredi veren de müteselsilen sorumlu olacaktır⁴⁷⁷. Buna karşın tüketicinin, ayıpsız misliyle değiştirme veya ücretsiz onarım

⁴⁷² Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.; K. Oğuzman, Ö. Seliçi ve S. Oktay Özdemir (2013b). *Eşya hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 109-117.; Oğuzman ve Barlas, 2013, **a.g.k.**, 243.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.

⁴⁷³ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.

⁴⁷⁴ TKHK m. 30/4’ün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, malın dolaysız zilyetliğini alıcıya devreden satıcı, teslim fiilini gerçekleştirdiği için edimini gereği gibi ifa etmiş sayılmalıdır. Ancak kanun koyucunun burada “teslim” terimini kullanmış olması, malın sadece dolaysız zilyetliğinin devrini amaçladığını göstermez. Teslim fiili, TKHK m. 30/1’de ifade edilen mal tedariki sözleşmesinde, yani kural olarak satım sözleşmesinde satıcının asli edim yükümlülüğüne işaret etmektedir. Dolayısıyla burada, mülkiyetin naklini hedefleyen bir teslim ya da zilyetliğin devri söz konusu olur. Bu bağlamda TKHK m. 30/4’ün ilk kısmının “mal veya hizmet tedarikine ilişkin edim, hiç ya da gereği gibi ifa edilmez ise” şeklinde okunması, daha yerinde olur.

⁴⁷⁵ Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 259.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 140.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 537-538.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 469-470.

⁴⁷⁶ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 191.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 140.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 295.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149-150.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 453-454.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 253.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 164.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 325.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 537-538.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 471-472.

⁴⁷⁷ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 164-165.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 471-472.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 253.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 454.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211-212.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 259-261.

seçimlik haklarını kullandığı durumlarda, kredi verenin sorumluluğuna gidilemeyecektir⁴⁷⁸.

Bağlı tüketici kredisi sözleşmesi gereği finanse edilen malın, ilişki kapsamı dışında kalan üçüncü bir kişi tarafından, üstün hak iddiasına dayanılmak suretiyle zapt edilmesi halinde, kredi verenin de TKHK m. 30/4 c.1 gereği sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Nitekim finanse edilen satım sözleşme gereği satıcının asli edim yükümlülüğü, satılanın zilyetliğini ve mülkiyetini alıcıya (tüketiciye) devretmektir⁴⁷⁹. Ancak satılan malın üçüncü bir kişi tarafından tamamen ya da kısmen zapt edilmesi, mülkiyetin devri borcunun hiç ya da gereği gibi ifa edilmemiş olması sonucunu doğurur⁴⁸⁰. Bu bağlamda, satılanın zaptı hali, ilgili düzenleme (TKHK m. 30/4) uyarınca “hiç ya da gereği gibi ifa edilmeme” kapsamında değerlendirilmeli ve kredi veren de sorumlu tutulmalıdır.

Satıcının zapta karşı tekeffül borcuna ilişkin TKHK’da hüküm bulunmadığından, konu ile ilgili genel hüküm niteliğindeki TBK m. 214-218 uygulama alanı bulur. Söz konusu hükümlerde satılanın, alıcının -konumuz gereği tüketicinin- elinden tamamen ya da kısmen alınmasına bağlı olarak farklı bir takım sonuçlar öngörülmektedir. Bu sonuçlardan bazıları, zapt nedeniyle satıcıya karşı ileri sürülebilecek talepler açısından alıcının elini güçlendirirken, bazıları da sözleşmenin bekasına ilişkin düzenlemeler içermektedir⁴⁸¹. Nitekim satılanın tamamen zaptı halinde, TBK m. 217/1 gereği taraflar arasındaki satış sözleşmesi kendiliğinden sona ermektedir. Satılanın kısmen zapt edilmesi halinde ise alıcıya, sözleşmenin sona ermesine karar verilmesini hâkimden isteme imkânı tanınmaktadır⁴⁸². Dolayısıyla satış sözleşmesinde satılanın zapt edilmesi, alıcıya farklı haklar vermekle birlikte (TBK m. 217-218), sözleşme ilişkisinin sona ermesi sonucunu

⁴⁷⁸ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 325.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 260.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 254.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 454.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 140.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 471.

⁴⁷⁹ Belirtmek gerekir ki zilyetliğin devri, mülkiyetin alıcıya geçirilmesi amacına hizmet etmekte, kendi başına bir anlam taşımamaktadır. Satım sözleşmesi ile hedeflenen, satılanın mülkiyetini içerecek şekilde zilyetliğin alıcıya aktarılmasıdır. Dolayısıyla mülkiyetin naklini içermeyen zilyetliğin devri hali, satıcının asli edim yükümlülüğüne aykırılığını gündeme getirmektedir. Ayrıca satıcı, satılanın mülkiyetini herhangi bir sınırlama olmaksızın, tam olarak devretme borcu altındadır. Satılanın üçüncü bir kişi tarafından zapt edilmesi, ilk başta gerçekleşen zilyetliğin devrini anlamsız kılacaktır. Bu durumda alıcı aslında, satılanın mülkiyetini hiç kazanmamış bulunmakta ve mülkiyetin tertemiz (sınırlandırılmamış) bir şekilde alıcıya nakli borcu, hiç ifa edilmemiş olmaktadır. Ayrıca bkz. H. Hatemi, R. Serozan ve A. Arpacı (1992). *Borçlar hukuku özel bölüm*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 75-76, 79-80.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 93-94, 110.; Kaldı ki böylesi bir durumda satıcının, mülkiyetin alıcıya geçirilmesi için gerekli olan tasarruf yetkisine sahip olmadığı, zilyetliğin devri gerçekleşmesine rağmen, mülkiyetin geçirilmesi borcunun ifa edilmemesi söz konusu olur. Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 118-119.

⁴⁸⁰ Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 110.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 108.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 148-149.

⁴⁸¹ Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 153-154.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 115-126.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 118-122.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 61-63.

⁴⁸² Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 119, 122.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 153-154.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 115-116, 125-126.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 62-63.

doğurmaktadır. Buradaki kendiliğinden sona erme olgusu, alıcıya herhangi bir bildirim yapma külfeti yüklemeksizin, kendiliğinden gerçekleşmektedir. Her ne kadar lafzi olarak TBK m. 217/1’de “dönülmüş sayılır” denmese de, sözleşmenin kanun gereği kendiliğinden sona ermiş sayılması hali, TKHK m.30/4’teki dönme kapsamında değerlendirilmelidir. Yine aynı şekilde satılanın kısmen zaptı neticesinde, alıcının (tüketicinin) istemi ile “hâkimin sözleşmenin sona ermesine karar vermesi” TKHK m. 30/4 bağlamında dönme olarak kabul edilmelidir. Zira kanun koyucunun TKHK m.30/4 ile hedeflediği amaç, hiç ya da gereği gibi ifa etmemeye bağlı olarak dönme hakkının kullanılması sonucu satım sözleşmesi sona erdiğinde, tüketicinin o güne kadar yaptığı ödemelerin iadesi noktasında kredi vereni de sorumlu tutmaktır. Kaldi ki kredi veren ile satıcı arasındaki işbirliği, edimin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi halinde, kredi verenin de sorumlu tutulmasını haklı kılmaktadır. Diğer yandan temerrüt ya da ayıp nedeniyle tüketici dönme hakkını kullandığında, ödediği kredinin iadesinde kredi vereni muhatap alabilmesi ancak tamamen ya da kısmen zapt (hiç ya da gereği gibi ifa etmeme) nedeniyle satım sözleşmesinin sona ermiş sayılmasında (sırf tüketici kendisi dönmediği için) aynı imkânın tüketiciye tanınmaması ve ödediği kredi miktarının iadesinde sadece satıcıyı sorumlu tutabilmesi, büyük bir çelişki oluşturacaktır. Ayrıca böylesi çelişkiye dayanan bir sonucun, zapta maruz kalan tüketiciyi korumaktan ne kadar uzak olduğu açıktır. Bu bağlamda satılanın zaptı sonucu satım sözleşmesinin ‘kendiliğinden sona ermiş sayılması’ ve ‘hâkimin sözleşmenin sona ermesine karar vermesi’, TKHK m. 30/4’deki “dönme hakkının kullanılması” kapsamında değerlendirilmeli ve tüketicinin o güne kadar yaptığı ödemelerin iadesi hususunda kredi veren, satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmalıdır.

1.2.5. Teminatları iade borcu

Kredi verenin, kendine yeterli güvence sağlanmaksızın tüketicilere kredi kullandırması, çok karşılaşılan bir durum değildir. Kimi zaman oldukça yüksek meblağlarda kredilerin kullandırıldığı da göz önüne alındığında, kredi verenden böyle bir riski göze almasını beklemek yersiz olacaktır. İstisnai olarak kredi veren nezdinde güvenilir kabul edilen tüketicilere, teminat istemeksizin kredi (açık/teminatsız kredi) kullandırılması gündeme gelebilir. Ancak bu durumun, uygulamada nadir karşılaşılan durumlardan olduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla kredinin geri dönüşünü güvence

altına almak için kredi verenin belirli teminatları tüketicilerden istediği ve bu şartlar altında kredi kullandırdığı görülmektedir⁴⁸³.

İster aynı ister şahsi olsun, tüketiciye kullandırılan krediyi güvence altına alan teminatlar, kredi borcunun tamamı ödendiği takdirde, kural olarak sona erecektir⁴⁸⁴. Dolayısıyla kredi verenin, söz konusu teminatları tüketiciye ya da ilgilisi olan üçüncü kişiye iade etmesi gerekir⁴⁸⁵. TKHK’da ve ilgili mevzuatta böyle bir yükümlülük öngörülmemekte; tüketici kredisi sözleşme metnini hazırlayan kredi veren de teminatları iade borcuna ilişkin herhangi bir hükme sözleşmede yer vermemektedir. Ancak tüketicinin kredi borcunun tamamını ödemesi ile kredi verenin teminatlara yönelik menfaati kalmayacağından, yine kredi verenin teminatları iade ile yükümlü kılınması, dürüstlük kuralının bir gereği olarak kabul edilmelidir.

Eğer güvence şahsi teminat getirmek suretiyle sağlanmışsa, borcun ödenmesiyle şahsi teminat da sona ereceğinden, kural olarak teminatların iade edilmesi gerekmez. Ancak kredi verenin, kambiyo senedini ya da şahsi teminat olarak getirilen teminat mektubunu, tüketiciye iade etmesi gerekir⁴⁸⁶. Taşınır ya da alacak rehni ile teminat getirilmişse, söz konusu taşınırın ya da alacağa ilişkin senedin geri verilmesi ile bu borç ifa edilir⁴⁸⁷. Rehni tescile tabi taşınırıların⁴⁸⁸ rehin olarak gösterildiği ve gayrimenkuller üzerinde rehin kurulduğu hallerde⁴⁸⁹, rehin kaydının terkini de aynı işlevi haizdir. Kısmen ödemenin yapılması halinde, ödenen miktarın ilgili senede yazılması ve makbuz verilmesi istenebilecek ancak, senedin ya da rehinli taşınırın iadesi (terkini) talep edilemeyecektir⁴⁹⁰.

⁴⁸³ Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.

⁴⁸⁴ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.

⁴⁸⁵ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 50.

⁴⁸⁶ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.

⁴⁸⁷ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 50.

⁴⁸⁸ Rehni tescile tabi taşınır rehinleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Ş. Ertaş (2013). Tescilli taşınır rehinleri. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 1155-1184.; TMK 940/2 bağlamında “kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin” kurulabilecektir. Bu hüküm doğrultusunda, taşınır mallarda geçerli olan teslim bağli rehin kuralına istisna getirilmiş, tescil suretiyle teslimsiz taşınır rehnine olanak tanınmıştır. Dolayısıyla kredi borcuna karşılık motorlu taşıtı rehin veren tüketici, taşıtı kredi verene teslim etmek zorunda kalmayacaktır. Detaylı bilg için bkz. H. S. Ozanoğlu (2001). Türk Medeni Kanunu’nun 940. maddesinin II. fıkrası (motorlu araç rehni) üzerine. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), s. 22, 26-35.

⁴⁸⁹ 6502 sayılı TKHK m. 32/1 doğrultusunda, konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılması, konut finansmanı sözleşmesine vücut verecektir. Konut dışında kalan gayrimenkullerin teminat (ipotek) olarak gösterilmesi halinde, tüketici kredisi sözleşmesi (TKHK m. 22-31) söz konusu olacaktır.

⁴⁹⁰ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 50.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1006.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 336-337.; TBK 103/2 uyarınca kısmi ödeme yapan tüketici hem makbuz verilmesini hem de bu ödemenin senede işlenmesini isteyebilecektir. Kredi veren bu talebe riayet etmezse, tüketici ödemeyi yapmaktan kaçınabilir. Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 338.

1.2.6. Sır saklama borcu

Kredi ilişkisi, sözleşme görüşmelerine başlandığı andan itibaren taraflar açısından ayrı bir önemi haizdir. Kredi veren haklı olarak, tüketicinin içinde bulunduğu ekonomik durumu değerlendirmek amacıyla muhtelif bilgileri edinmek isteyecektir. Nitekim elde edilen bilgiler ve göstergeler ışığında kredi veren risk analizini gerçekleştirecek ve kimi zaman da tüketicinin kredi talebini reddedecektir. Taraflar arasındaki bu bilgi akışı, kredi verenin risk değerlendirmesi (aynı zamanda tüketicinin güvenilirliği) için önem arz ederken, tüketici açısından verilen bilgilerin korunmasını gerektirmektedir. Gerçekten tüketici tarafından verilen bilgiler, çoğu zaman gizli kalması gereken, başkaları tarafından öğrenilmesi arzu edilmeyen, mahrem nitelik taşıyan bilgiler olmaktadır. Dolayısıyla tüketici için sır niteliği taşıyan bu bilgilerin⁴⁹¹, gizli tutulması ve ifşa edilmemesi gerekir. Bu yükümlülüğün muhatabı ise, söz konusu bilgileri edinen taraf, yani kredi veren olmaktadır⁴⁹².

Gerek 4077 sayılı TKHK'da gerek 6502 sayılı TKHK'da, kredi verenin sır saklama borcuna yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrinde kabul edildiği üzere bu borç, müşteri ile banka arasında kurulan ilişkinin içeriğinde doğal olarak yer almaktadır⁴⁹³. Asıl kaynağını banka teamüllerinden ve dürüstlük kuralından alan⁴⁹⁴ sır saklama borcu, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 73'te bankalar açısından kanuni bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir⁴⁹⁵. Kredi vermeye yetkili finansman şirketleri açısından da aynı borcun varlığı, dürüstlük kuralından hareketle kabul edilebilir. Koruma

⁴⁹¹ Bu bilgiler doktrinde "müşteri sırrı" olarak adlandırılmaktadır. Müşteri sırrı kavramı, banka ile müşteri arasındaki ilişki süresince, bankacılık faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen her türlü işlem nedeniyle müşteriye ilişkin edinilen bilgiler şeklinde ifade edilebilir. A. Ekici (2007). Bankacılık mevzuatı kapsamında banka ve müşteri sırrı. *Bankacılar Dergisi*, (63), 52-53.; K. D. Tekin (2010). *Banka sırrı kavramı yönünden bankalarda sır saklama yükümlülüğü*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 17-20.; P. Ç. Kandıralıoğlu (2011). *Türk hukukunda bankaların sır saklama yükümlülüğü*. İstanbul: On iki Levha Yayınları, s. 83, 86-90.

⁴⁹² Çabri, 2010, **a.g.k.**, 170-172.; R. Atabek (1982). Banka sırrı. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 11(4), s. 98, 100-101.; İ. Kaplan (1990). Banka gizliliği – Bankanın sır saklama borcu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 15(4), s. 3.; M. Baykal (2002). Banka kredi sözleşmesi. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 21(3), s. 66-67.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 306.

⁴⁹³ Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 3.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 170-171.; Kaplan, bankaların sır saklama yükümlülüklerinin banka teamülü olduğunu ve daima müşterilerine karşı bu yükümlülüklerinin mevcut olduğunu belirtmektedir. İ. Kaplan (1987). Banka sözleşmelerinin yorumu ve tamamlanması. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 14(2), s. 11, 14.; Kandıralıoğlu, banka ile müşteri arasındaki sözleşmede sır saklama yükümlülüğüne ilişkin herhangi bir hüküm bulunmasa dahi, dürüstlük kuralı gereği bu yükümlülüğün varlığına yönelik taraflar arasında örtülü bir uyuşmanın olduğunu ifade etmektedir. Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 36.

⁴⁹⁴ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 170.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 36.; Baykal, sır saklama borcunun kaynağı olarak, banka ile kredi müşterisi arasındaki güven ilişkisine işaret etmektedir. Baykal, 2002, **a.g.k.**, 67.; Kaplan, eğer ki sır saklama borcu sözleşmede yer almamışsa, bu borcun kaynağı olarak, banka teamüllerini, dürüstlük kuralını ve dolayısıyla taraflar arasındaki güven ilkesini göstermektedir. Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 3.; Atabek de aynı şekilde bankaların sır saklama yükümlülüğünün eski bir geleneğe dayandığını ifade etmektedir. Yazara göre bu yükümlülük sözleşmede açıkça yer alabileceği gibi, tarafların zımnî anlaşması yoluyla da içeriğe dâhil edilebilir. Atabek, 1982, **a.g.k.**, 100.

⁴⁹⁵ Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 9-12.

yükümlülüğü niteliğindeki bu borç gereği kredi veren, sözleşme görüşmeleri ile başlayan ve sözleşmenin sona ermesinden sonra da devam eden bir süreç boyunca⁴⁹⁶, tüketicinin özel hayatına, malvarlığına, ekonomik ve mali durumuna ilişkin bilgileri, sırları ifşa etmemekle yükümlüdür⁴⁹⁷.

1.3. Kredi Alanın Asli Edim Yükümlülükleri

1.3.1. Faiz veya benzeri bir menfaat ödeme borcu

1.3.1.1. Genel olarak

Kredi verenin sözleşme konusu krediyi kullandırma borcunun karşılığı olarak, tüketicinin faiz veya benzeri menfaat ödemesi gerektiği, tüketici kredisi sözleşmesinin tanımlandığı TKHK m. 22/1’de ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 4/1 (o) bendinde ortaya konmuştur. Tüketicieye yüklenen faiz veya benzeri menfaat ödeme borcu ile kredi verenin kredi kullandırma borcu, birbirinin sebebini teşkil etmekte ve aynı zamanda tarafların bu edimleri, birbirleri ile karşılıklılık ilişkisi içerisinde yer almaktadır⁴⁹⁸. Söz konusu karşılıklılık ilişkisi (synallagma) kapsamında sözleşmeye karakterini, tipini veren asli edim yükümlülükleri, kredi verenin kredi kullandırma borcu ile tüketicinin faiz veya benzeri menfaat ödeme borcu olmaktadır⁴⁹⁹. Tüketici ile kredi verenin asli edim yükümlülüklerinin bu şekilde karşılıklılık ilişkisi içerisinde yer alması, aynı zamanda tüketici kredisi sözleşmesine ‘tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme’ niteliği kazandırmaktadır⁵⁰⁰.

Tüketicinin asli edim yükümlülüğünün içeriğini oluşturan ‘faiz veya benzeri menfaat’, kredi verenin, kullandırdığı kredi meblağından sözleşmede belirlenen süre boyunca yoksun kalmasının ve söz konusu miktarda parayı işletme/kullanma imkânını tüketicieye devretmesinin karşılığını oluşturmaktadır⁵⁰¹. Hukuki nitelik itibariyle faiz, asıl

⁴⁹⁶ Tekin, 2010, **a.g.k.**, 19.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 307.; Atabek, 1982, **a.g.k.**, 105-106.; Kandırhaoğlu, 2011, **a.g.k.**, 148-151.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 6.; Baykal, 2002, **a.g.k.**, 66-67.; Sözleşmenin akdedilmemesi halinde de kredi verenin sır saklama borcu mevcuttur. Bu durumda borcun kaynağı, “sözleşme öncesi sorumluluk (culpa in contrahendo)” olarak karşımıza çıkmaktadır. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172.

⁴⁹⁷ Belirtmek gerekir ki bu sır saklama borcu, mutlak değildir. Müşteri (ya da tüketici), kendisi ile ilgili sır niteliğindeki bilgilerin açıklanmasına rıza gösterebilir. Ayrıca bankalar, müşterilerine ait sırları, bilgi ve belge istemeye kanun tarafından açıkça yetkili kılınan kişi ve mercilere açıklamak durumundadırlar. Ekici, 2007, **a.g.k.**, 58-59.; Aynı yönde bkz. Tekin, 2010, **a.g.k.**, 20.

⁴⁹⁸ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 211.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 98-99.

⁴⁹⁹ Atamer, kredinin asli karşılığını faizin oluşturduğunu ifade etmektedir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 115.

⁵⁰⁰ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 88.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 98-99.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 8.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 27.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 68.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214, 317.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 194, 37.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 8.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 49.

⁵⁰¹ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 70.; M. Durgun (2014). *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Türk Borçlar Kanunu’na göre faiz hükümlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, s. 3.; Ş.

alacak var oldukça mevcudiyetini koruyan, doğumu ve sona ermesi asıl alacağa bağlı fer'i bir borç olarak kabul edilmektedir⁵⁰². Asıl alacağın zamanaşımına uğraması, söz konusu bağlılık gereği işlemiş olan faizlerin de zamanaşımına uğraması sonucunu doğurur⁵⁰³. Bununla birlikte borcun doğması ile beraber faiz, asıl alacaktan hukuken bağımsız nitelik arz eder ve asıl alacaktan ayrı şekilde davaya, takibe, hacze ve rehne konu edilebilir⁵⁰⁴.

Doktrinde kabul edildiği üzere, asıl alacağa bağlı fer'i bir borç niteliğinde görülen⁵⁰⁵ faiz ödeme borcu, TKHK m. 22/1 uyarınca tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklılık ilişkisine dâhil edilmekte ve asli edim yükümlülüğü hüviyeti kazanmaktadır. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz, belirlenen ödeme planı çerçevesinde anaparanın üzerine eklenmek suretiyle taksitler halinde tüketiciden tahsil edilmektedir⁵⁰⁶. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği Ek-1'de görüldüğü üzere ödeme planının oluşturulmasında 'azalan bakiye sistemi' kullanılmaktadır⁵⁰⁷. Söz konusu plan çerçevesinde belirlenen taksit ödemelerinin miktarları eşittir. İlk taksitin içerisinde yer alan faiz tutarı, anaparanın tamamına geçerli faiz oranının uygulanması ile elde edilir. Sonraki taksitlerde ise, kalan (bakiye) anapara üzerinden faiz oranı hesaplanır ve ilgili taksit içerisindeki faiz miktarı bulunur. Dolayısıyla ilk taksitte ödenen faiz miktarı en yüksek iken; son taksite doğru ödenen faiz miktarı gitgide azalmakta, anapara tutarı ise artmaktadır⁵⁰⁸. Ayrıca TKHK m. 4/7 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m.

Demir (2012). Türk Borçlar Kanunu'nun para borçlarında faize ilişkin getirdiği yenilik ve sınırlamalar. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), s. 213.; N. Orbay Ortaç (2014). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde ticari işlerde faiz. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), s. 122.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 786.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 106.; M. Aydoğdu (2010), 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda faiz ile ilgili düzenlemeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), s. 86.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 641, 643.; K. Yağcı (2013). Anapara faizi ve temerrüt faizine üst sınır getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 hükümlerinin ticari faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) bakımından uygulanabilirliği. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(2), s. 422.; Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 73.; Arkan, 2016, **a.g.k.**, 71.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 76-77.; Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2015, **a.g.k.**, 27.

⁵⁰² Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 138.; Durgun, 2014, **a.g.k.**, 11.; H. Yasaman (2011). Ticari işlerde akdi faiz ve temerrüt faizi. *Bankacılar Dergisi*, (76), s. 61.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 214.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 978-979.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 313.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 191.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 112.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 786.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 87.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 107.; Orbay Ortaç, 2014, **a.g.k.**, 123.; Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 73.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 85.; Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2015, **a.g.k.**, 31.

⁵⁰³ Durgun, 2014, **a.g.k.**, 11.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 214.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 192.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 979.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 112, dnt.142.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 314.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 789.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 107.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 87.

⁵⁰⁴ Durgun, 2014, **a.g.k.**, 11-12.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 214.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 88.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 107.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 192.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 979.; Yasaman, 2011, **a.g.k.**, 61

⁵⁰⁵ Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 642.; Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 73.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 420.; Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2015, **a.g.k.**, 31.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 76-77.

⁵⁰⁶ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 490-491.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 408.

⁵⁰⁷ Arkan, 1989, **a.g.k.**, 33-34.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 319.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.

⁵⁰⁸ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 319.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192.

22/4 uyarınca, temerrüt hali de dâhil olmak üzere, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde bileşik faiz uygulamasına yer verilemeyecektir⁵⁰⁹.

1.3.1.2. Faiz oranının belirlenmesi

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri açısından tartışmalı ve bir o kadar da karmaşık konulardan biri, faiz oranının belirlenmesi hususudur. Bu konuda bankacılık mevzuatında, 6102 sayılı TTK'da ve TBK'da farklı içerikte hükümler yer alırken, TKHK'da herhangi bir düzenleme mevcut değildir⁵¹⁰. Söz konusu normlar arasındaki ilişkinin ortaya konması, kredi ilişkisinde geçerli olacak faiz oranının tespiti için önem arz etmektedir. Ticari işlerde faiz konusunu ele alan TTK m. 8'in içeriği şu şekildedir: "1) Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir. (2) Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz. (3) Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır. (4) Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir." Düzenlemeye göre, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde tarafların faiz oranını serbestçe belirleyebilecekleri düşünülebilir. Yine TTK m. 19/2 bağlamında kredi ilişkisi her iki taraf için de ticari iş sayıldığından, sözleşmede bileşik faizin uygulanabileceği (TTK m. 8/2) izlenimi oluşabilir. Ancak kanun koyucu TTK m. 8/3 gereği, tüketicinin korunmasına ilişkin hükümleri saklı tutmuştur⁵¹¹. Doktrinde de tartışmalı olan ve açıklığa kavuşturulması gereken nokta, 'TTK m. 8/3'teki istisna, sadece TTK m. 8/2'ye mi ilişkindir, yoksa TTK m. 8/1'e de teşmil edilmeli midir?' sorusunun içerdiği belirsizlik ile ilgilidir. Bu konuda farklı görüşler olmakla birlikte⁵¹², taraflardan birinin tüketici sıfatını taşıdığı ticari işlerde, TTK

⁵⁰⁹ Tokbaş, 2015, **a.g.k.**, 33.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 35.; Arkan, 2016, **a.g.k.**, 86.; Kostakoğlu, 2016, **a.g.k.**, 266.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 413.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 138-139.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 47.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 211.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 321.; Yasaman, 2011, **a.g.k.**, 64.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 117-118.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 116.; Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 87-88.

⁵¹⁰ K. Göktürk (2015). Ticari iş kavramı, sınırlandırılması ve faiz meselesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 39.

⁵¹¹ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 75.; Orbay Ortaç, 2014, **a.g.k.**, 124-126.; S. Reisoğlu (2014). Tüketici kredilerine ve kredi kartı işlemlerine uygulanan akdi ve temerrüt faizleri oranları. *Bankacılar Dergisi*, (90), s. 114-116.; S. Ayan (2010). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. maddesi gereğince borçlunun temerrüdü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (Özel sayı), 779.; N. Kırkbeşoğlu (2012). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile getirilen faiz sınırları üzerine bir değerlendirme. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 28(4), s. 164.; Göktürk, 2015, **a.g.k.**, 41.

⁵¹² TTK m. 8/3'ün sadece aynı maddenin ikinci fıkrasına ilişkin olduğu ve birinci fıkra gereği, en az bir tarafın tacir olduğu durumlarda faiz serbestisinin olacağı yönünde bkz. Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114 vd.; Reisoğlu, 2015, **a.g.k.**, 916.; Yağcı, bu sonuca farklı bir yorumla ulaşmaktadır. TTK m. 8(3), m. 8/1'in yalnızca temerrüt faizi kısmına istisna getirmektedir. Bu görüş için bkz. Yağcı, 2013, **a.g.k.**, 429 (ayrıca bkz. dnt.25-26); TTK m. 8/3 ile getirilen istisnanın m.8'in tamamına ilişkin olduğu, dolayısıyla tüketici işlemlerinde faiz serbestinin bulunmadığı, faiz oranına ilişkin diğer mevzuatlarda yer alan sınırlara tabi olunacağı yönünde bkz. Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 91.; Arkan, taraflardan birinin

m. 8/3'te öngörülen istisnanın, TTK m. 19/2'deki kuralı bertaraf edeceğini ve yine aynı istisna gereği, TTK m. 8/1 ile 8/2'nin uygulama alanı bulmayacağını düşünmekteyiz. Nitekim 'tüketicinin korunmasına ilişkin hükümleri saklı tutan' istisna, bileşik faize cevaz veren TTK m. 8/2'nin devamı olarak değil; tüm maddeye etki edecek şekilde ayrı bir fıkra olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla istisna hükmünün (TTK m. 8/3) madde içindeki konumu ve etki gücü, tüketicilerin taraf olduğu ticari işlerde TTK m. 8/1 ve 8/2'nin uygulanmasını engellemektedir⁵¹³. Bu durumun belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri açısından ortaya çıkardığı sonuç, kredi verenin ve tüketicinin, diğer kanunlarda ve mevzuatta yer alan sınırlamalar doğrultusunda faiz oranını belirlemeleri gerektiğidir⁵¹⁴.

Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranını tarafların sözleşmede kararlaştırmaması halinde TBK m. 88/1 gereği, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümleri uygulanacaktır⁵¹⁵. Bu bağlamda söz konusu atıf gereği faiz oranları konusunda esas alınacak düzenleme, 3095 sayılı "Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun" dur⁵¹⁶. Kanuni faize ilişkin m. 1/1'de "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır" denmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca verilen yetkiyi kullanan Bakanlar Kurulu söz konusu oranı, 1/1/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık % 12'den % 9'a indirmiştir⁵¹⁷.

tüketici olduğu ticari işlerde, TTK m. 8/3 gereği faiz serbestisinin söz konusu olamayacağını, tüketicinin ödeyeceği faizin TBK m. 88 doğrultusunda belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Arkan, 2016, **a.g.k.**, 78.; Ayan, 2010, **a.g.k.**, 779-781.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 75.; Orbay Ortaç, 2014, **a.g.k.**, 126.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 223.

⁵¹³ Aynı yönde bkz. Demir, 2012, **a.g.k.**, 223, 229.; Göktürk, 2015, **a.g.k.**, 42.; Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2015, **a.g.k.**, 34.; Arkan, 2016, **a.g.k.**, 78.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 98.

⁵¹⁴ Özen, tüketici işlemlerinde faiz oranının belirlenmesini ele alırken, TKHK m. 83'teki "genel hükümler" ifadesinden hareket etmektedir. Yazar, "genel hükümler" ifadesini yorumlanırken, Türk Borçlar Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun, Türk Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası olduğunun ve dolayısıyla aslında ortada tek bir kanunun (TMK-TBK-TTK) mevcudiyetinin kabul edilmesinin uygun olacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda taraflar arasındaki tüketici işlemi aynı zamanda ticari iş niteliği de arz ediyorsa, TTK'nın hükümlerinin ve özellikle faiz serbestisi getiren m. 8/1'in öncelikle uygulanması gerekir. Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümleri saklı tutan TTK m. 8/3, TKHK'da faize ilişkin herhangi bir sınırlama getirilmediğinden, tüketici açısından fayda vermeyecektir. Ancak yazar, böylesi bir sonucun TKHK'nın özü ve ruhu ile bağdaşmayacağı, bu nedenle TKHK m. 83'teki "genel hükümler" ifadesinin sadece TBK olarak anlaşılmasının yerinde olacağı kanısındadır. Sonuç olarak tüketici kredisi sözleşmelerinde faizin belirlenmesine yönelik olarak TKHK'da herhangi bir kısıtlama yer almasa da, ilgili atıf gereği TBK m. 88'deki sınırlamaların uygulanması gerekmektedir. Özen, 2016a, **a.g.k.**, 76-77, dnt. 195.; Aynı yönde bkz. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 425.

⁵¹⁵ Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 156.; Durgun, 2014, **a.g.k.**, 18-19.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 219.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 92.; Yağcı, 2013, **a.g.k.**, 423-424.

⁵¹⁶ Durgun, 2014, **a.g.k.**, 20.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 219.; Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 157.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 93.

⁵¹⁷ Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 158.; Durgun, 2014, **a.g.k.**, 20, dnt. 61.; Yasaman, 2011, **a.g.k.**, 62.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 219.

Günümüzde de % 9'luk kanuni faiz oranı geçerliliğini korumaktadır⁵¹⁸. Dolayısıyla sözleşmede belirlenmemesi durumunda, % 9'luk kanuni faiz oranı taraflar için bağlayıcı olacaktır. Sözleşmede yıllık faiz oranının kararlaştırıldığı ihtimalde ise taraflar, TBK m. 88/2'deki sınırlamaya tabi olmaktadır⁵¹⁹. İlgili hüküm uyarınca akdi faiz oranı, birinci fıkraya göre belirlenen % 9'luk faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacaktır. Bu doğrultuda sözleşmede kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, en fazla % 13,5 olabilir⁵²⁰.

Diğer yandan bankacılık mevzuatında da faiz oranlarına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun konumuzu ilgilendiren 144'üncü maddesi şu şekildedir: “Bakanlar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azamî miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini Merkez Bankasına devredebilir.” Bakanlar Kurulu, kendisine verilen bu yetkiyi 2006/11188 sayılı Karar ile kullanmış ve faiz oranlarının, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından yayımlanacak tebliğlerle düzenleneceğini belirtmiştir. Merkez Bankası da 2006/1 sayılı Tebliğ m. 4'te “reeskont kaynaklı krediler dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranlarının” bankalar tarafından serbestçe belirleneceğini ifade etmiştir⁵²¹. Bu doğrultuda, bankaların taraf olduğu belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde, faiz oranının serbestçe belirlenebileceği kabul edilebilir⁵²².

Bir yandan, bankacılık mevzuatında faiz oranlarının serbestçe belirlenebilmesi kuralı benimsenirken, diğer yandan TBK m. 88/2'deki azami sınır varlığını korumaktadır. Bu durumda söz konusu hükümler arasındaki çatışma halinin çözülmesi gerekmektedir. Sonraki genel kural olan TBK m. 88/2'nin karşısında, önceki özel kural niteliği taşıyan Merkez Bankası'nın 2006/1 sayılı Tebliğ'i m. 4 yer almaktadır. ‘Sonraki genel kural – önceki özel kural’ çatışmasında, hükümlerin getiriliş amaçları dikkate

⁵¹⁸ Şener, 2016, **a.g.k.**, 98.; Orbay Ortaç, 2014, **a.g.k.**, 127.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 74.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 219.; Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 158.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114.; Yağcı, 2013, **a.g.k.**, 424.; Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 91.

⁵¹⁹ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 72, 74.; Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 158-159.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 220.; Orbay Ortaç, 2014, **a.g.k.**, 124.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 92-93.; Durgun, 2014, **a.g.k.**, 19-20.

⁵²⁰ Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 91.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 74.; Demir, 2012, **a.g.k.**, 220.; Yağcı, 2013, **a.g.k.**, 424.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 114.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, 92-93.; Kırkbeşoğlu, 2012, **a.g.k.**, 159.; Durgun, 2014, **a.g.k.**, 20.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 106.

⁵²¹ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.; Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 117.; Kara, 2015a, **a.g.k.**, 52.

⁵²² Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 117.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.

alınarak yorum yoluyla hangisinin uygulanacağına karar verilmelidir⁵²³. Emredici niteliği haiz TBK m. 88/2 ile getirilen sınırlamanın amacı, aşırı yüksek faiz oranlarının yaratacağı tehlike karşısında, borçluların genel olarak korunmasıdır⁵²⁴. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 144 uyarınca çıkarılan 2006/1 sayılı Tebliğ'in 4'üncü maddesindeki serbesti ise, bankacılık gibi hassas alanlarda oldukça az müdahalenin yapılması ve olağan piyasalarda faiz oranlarının kendiliğinden oluşması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Ancak piyasada tam rekabet kurallarından uzaklaşıldığı takdirde, istinai müdahalelerin yapılması olağan karşılanır. Bu müdahalelerin de gerekli bilgi donanımına sahip stratejik bir kurum tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Tüm hukuki işlemler açısından geçerlilik taşıyacak bir faiz sınırlamasının genel kuralla öngörülmesi ve bu kurala üstünlük tanınması, tam rekabetçi piyasalarda istenmeyen bir durumdur. Nitekim bu konuda yetkili Merkez Bankası da gereğini yapmış ve bankaların taraf olduğu kredi işlemlerinde faiz serbestisini benimsemiştir⁵²⁵. Ayrıca 6098 sayılı TBK'nın yürürlüğe girmesinden sonra 2006/1 sayılı Tebliğ'de değişiklik yapılmasına rağmen, faiz oranları serbestisinden taviz verilmemiş ve TBK m. 88/2'deki sınırlamaya dahi değinilmemiştir. Merkez Bankası'nın bu yöndeki tutumunun, 'TBK'da yer alan faize ilişkin sınırlamaların bankacılık alanında zaten uygulama alanı bulmayacağı' düşüncesine dayandığı kabul edilmektedir⁵²⁶. Dolayısıyla bankaların taraf olduğu belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde akdi faiz oranı, TBK m. 88/2'de öngörülen azami sınıra takılmaksızın serbestçe belirlenebilmelidir⁵²⁷. Kredi verenin finansman şirketi olması durumunda, bankacılık mevzuatındaki gibi bir serbesti söz konusu olmadığından taraflar, faiz oranına ilişkin TBK m. 88/2'deki sınırlamaya tabi olacaktır⁵²⁸.

⁵²³ Serozan, bu çatışma hali ile ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır: “Sonraki genel kuralla önceki özel kural arasındaki ilişki oldukça karmaşık bir ilişkidir; yerine göre değişen değerlendirmelere açık sayılır. Seçim, duyarlı bir ‘ratio legis’ yorumuna, amaç (telos) araştırmasına bağlı kalır.” Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 179.; Aynı yönde bkz. R. Serozan (2015). *Hukukta yöntem*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 148.; Reisoğlu, bankacılık mevzuatındaki hükümlerin özel nitelikte olduğunu, dolayısıyla genel hüküm niteliği taşıyan TBK ve TTK hükümlerine göre öncelikle uygulanacağını belirtmektedir. Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 117.

⁵²⁴ TBK m. 88/2'nin gerekçesinde de bu hususa değinilmektedir: “... bu emredici hükümle, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunması amaçlanmıştır.”; Altop, TBK m. 88'de yer alan sınırlamanın, ticari işlerde ve evleviyetle tüketicinin korunması gereği tüketici işlemlerinde (dolayısıyla tüketici kredilerinde) geçerli olacağını, belirlenecek akdi faiz oranlarının ilgili maddedeki azami sınıra takılacağını belirtmektedir. Bkz. Altop, 2016, **a.g.k.**, 413-416.

⁵²⁵ Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 117.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 128-131.

⁵²⁶ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 129, dnt. 303.

⁵²⁷ Reisoğlu, 2014, **a.g.k.**, 117.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 131.; Aksi görüş için bkz. Demir, 2012, **a.g.k.**, 230.

⁵²⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 132.; Bankaların ve finansman şirketlerinin internet üzerinden sundukları güncel faiz oranlarına bakıldığında, ne bankaların ne de finansman şirketlerinin TBK m. 88/2'de yer alan %13,5'luk yasal sınıra göre düzenleme yaptıkları söylenebilir. Benimsediğimiz görüş doğrultusunda, bankaların taraf olduğu belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde zaten faiz serbestisi mevcuttur. Ancak finansman şirketlerinin taraf olduğu belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde, %13,5'luk emredici sınıra riayet edilmesi gerekir. 2016 Ağustos ayı itibarıyla finansman şirketlerinin belirlediği en düşük ve en yüksek faiz oranları şu şekildedir: En düşük faiz oranı: Akdi faiz

1.3.1.3. Faize ilişkin TKHK m. 25 ile getirilen düzenleme

TKHK m. 25/1 gereği, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz oranı sabit olarak belirlenecektir. Sözleşmede kararlaştırılan faiz oranı, daha sonra tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyecektir. Nispi emredici nitelik taşıyan bu düzenleme doğrultusunda faiz oranının, tüketicinin lehine olacak şekilde değiştirilebileceği, yani düşürebileceği kabul edilmektedir⁵²⁹.

TKHK m. 25/2'nin ilk cümlesinde “tüketici kredisi sözleşmelerinde, akdi faiz, efektif yıllık faiz veya kredinin toplam maliyetinin yer almaması durumunda, kredi tutarı faizsiz olarak sözleşme süresinin sonuna kadar kullanılabilir” içerikli hükme yer verilmiştir. Gerekçede ise, “Bu sözleşmede, kredinin toplam maliyeti, efektif yıllık faiz oranı ve akdi faiz oranı gibi esaslı unsurların yer almaması durumunda tüketiciden, sözleşmede belirtilmemiş olan hiçbir faiz, masraf veya komisyon talep edilmemelidir. Yani kredi veren hiçbir faize hak kazanamaz” denmektedir. Öncelikle gerekçedeki ifadelerle bakıldığında kanun koyucunun, komisyon, masraf gibi ücret tanımı kapsamında yer alan kalemlerin tamamını, faiz olarak algıladığı intibayı oluşmaktadır. Faiz ödeme borcu, kredi kullandırma ediminin tam karşılığını oluştururken⁵³⁰; masraf veya komisyon gibi farklı isimlerle alınan ücret kalemleri, kredi verenin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki kredi kullandırma borcu ile doğrudan ilgisi bulunmayan ancak sürecin sorunsuz ilerlemesine yönelik ifa ettiği diğer edimler için talep edebileceği parasal tutarı ifade etmektedir. Diğer yandan yine gerekçedeki “kredinin toplam maliyeti, efektif yıllık faiz oranı ve akdi faiz oranı gibi esaslı unsurların sözleşmede yer almaması” ifadesi, bu üç unsurdan herhangi birinin eksikliği halinde dahi, kredinin faizsiz kullanılması sonucunu gündeme getirmektedir⁵³¹. Hükümün içeriğinde de “akdi faiz, efektif yıllık faiz

oranı = 0,89/ Yıllık faiz oranı = 10,68 bkz. <http://www.vdf.com.tr/tr/kampanyalar-ve-faizler/guncel-faizler.aspx>, En yüksek faiz oranı: Akdi faiz oranı = 1,54/ Yıllık faiz oranı = 18,48 bkz. <https://www.kocfiatkredi.com.tr/>

⁵²⁹ Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 74.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 248.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 148.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 283.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417.; Gümüş, **a.g.k.**, 2014, 191.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 58-59.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 312.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 511.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 421-422.

⁵³⁰ Tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin TKHK 22/1'de verilen tanım, bu ilişkiyi desteklemektedir. Kanun koyucu, kredi kullandırma ediminin “faiz veya benzeri bir menfaat” karşılığında olması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Belirtmek gerekir ki, “benzeri bir menfaat” ifadesinden “faiz benzeri bir menfaat” olma gerekliliği anlaşılmalıdır. Nitekim katılım bankacılığının sağladığı finansman yöntemlerinde bankanın aldığı karşılığa “faiz” değil; “vade farkı”, “kar payı” gibi isimler verilmektedir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 30-32.; Dolayısıyla bu düzenleme ile amaçlanan, farklı adlar altında anılan ancak faiz benzeri nitelik taşıyan menfaatlerin, karşılıklılık ilişkisi kapsamına alınmasıdır. Komisyon, masraf vb. ücret kalemleri, kredi kullandırmanın karşılığı olmadığından, bu kapsamda değerlendirilmemelidir.

⁵³¹ Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 134.; Bankanın krediyi faizsiz kullandırmak durumunda kalmasının, niteliği itibarıyla özel hukuk cezası olduğu yönünde bkz. Özen, 2015a, **a.g.k.**, 40.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 102.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 302.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1201.; Medeni hukuk cezası açısından farklı örnekler için bkz. Serozan, 2015, **a.g.k.**, 45-46.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 427.

veya kredinin toplam maliyetinin” sözleşmede yer almamasından bahsedilmekte; ancak ifadede yer alan virgölün kendinden sonraki ‘veya’ bağlacını mı işaret ettiği, yoksa ‘ve’ bağlacı yerine mi kullanıldığı anlaşılamamaktadır. Nitekim bu iki ihtimalin beraberinde getireceği sonuçlar da farklılık arz etmektedir. Virgölün ‘veya’ bağlacı yerine kullanıldığı ihtimalde, üç unsurdan herhangi birisinin eksikliği, kredinin faizsiz olarak kullanılmasına sebep olacaktır. Diğer ihtimalde ise, akdi faiz oranı ile efektif yıllık faiz oranının ya da akdi faiz oranı ile kredinin toplam tutarının sözleşmede yer alması yeterli olacak, üç unsurun bir bütün halinde varlığı aranmayacaktır. Kanımızca burada amaçsal yorum yapmak suretiyle çözümün bulunması yerinde olur. Hükümde yer alan unsurların sözleşme metninde aranması ile tüketicinin gereği gibi bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır⁵³². Efektif yıllık faiz oranı, kredinin toplam tutarının (maliyetinin) yıllık yüzde değeri olarak hesaplanması sonucu ortaya çıkan yıllık maliyet oranını ifade ettiğinden, bu iki unsurdan birinin akdi faiz oranı ile birlikte sözleşmede yer alması yeterli görülmelidir. Nitekim biri, kredinin toplam maliyetini ortaya koyarken diğeri, bu maliyetin yıllık olarak oransal ifadesi niteliğindedir. Dolayısıyla TKHK m. 25/2 ilk cümledeki söz konusu ifade, “akdi faiz ve efektif yıllık faiz veya akdi faiz ve kredinin toplam maliyeti” şeklinde okunmalıdır. Bu bağlamda, sözleşme metni içerisinde akdi faiz ile birlikte efektif yıllık faiz ya da kredinin toplam maliyeti yer almalıdır⁵³³. Aksi takdirde, kredinin sözleşme süresi sonuna kadar faizsiz kullanılması gündeme gelecektir⁵³⁴. Yine söz konusu unsurlardan hiçbirinin sözleşme metninde bulunmaması, aynı sonuca varmayı gerektirir⁵³⁵.

Farklı kredi teklifleriyle muhatap olan ortalama bir tüketiciden beklenen tutum, kullanacağı kredi karşısında ödeyeceği toplam tutarı ortaya koyan unsurları dikkate

⁵³² Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-303.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247.

⁵³³ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aslan, TKHK m. 25/2 c.1’deki “akdi faiz” ibaresinden sonra gelen virgölün “veya” olarak okunması gerektiğini; nitekim hükmün getiriliş amacının, faizlerden hangisinin düşük, hangisinin yüksek olduğunu karşılaştırabilme imkanının tüketiciye tanınması olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla yine yazara göre, üç unsurdan herhangi birinin yer almaması durumunda, kredinin faizsiz kullanılması söz konusu olmalıdır. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 426.

⁵³⁴ Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 134.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 72-73.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 246-247.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-302.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 426.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 37.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192-193.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 511.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1201-1202.

⁵³⁵ TKHK m. 25/2 c.1’de öngörülen kredinin faizsiz kullandırılması yaptırımının, medeni hukuk cezası niteliği taşıdığı yönünde bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 302.; Serozan, medeni hukuk cezaları ile nadiren karşılaşıldığını belirtmektedir. Yazar ayrıca, farklı medeni hukuk cezalarını örneklendirmektedir. Bkz. Serozan, 2014a, **a.g.k.**, 24-25.; Her ne kadar hükümde söz konusu unsurların (akdi faiz/efektif yıllık faiz/kredinin toplam tutarı) sözleşmede yer almamasından bahsedilmekteyse de, hükmün getiriliş amacının tüketiciyi bilgilendirmek olduğu göz önüne alındığında, sözleşme metninin tüketiciye verilen nüshasında da aynı unsurların varlığının aranması ve eksikliği halinde TKHK m. 25/2 gereği kredinin faizsiz kullandırılması gerekir.

almasıdır. Akdi faiz oranı yanında, sözleşme ile kendisine yüklenen tüm masrafları ve kamusal nitelikli ödemeleri de göz önüne alması gerekir. Bu anlamda efektif yıllık faiz oranı, kredinin toplam maliyetini esas aldığından, tüketiciler açısından vazgeçilmez bir karşılaştırma aracı konumundadır. Sözleşmede kararlaştırılan faiz yanında, komisyon masraf vb. adlarla tüketiciden tahsil edilen tüm ücretler ve tüketiciye yansıtılan kamusal ödemeler, efektif yıllık faiz oranının kapsamında yer alır⁵³⁶. Bu bağlamda sadece efektif yıllık faiz oranına bakarak söz konusu kredinin uygun olup olmadığı sonucuna varılabilir⁵³⁷. Dolayısıyla kredi veren kesiminde, tüketicinin iradesini etkilemek ve daha fazla müşteri çekmek amacıyla, efektif yıllık faiz oranını olduğundan daha düşük seviyelere çekme eğilimi gözlenmektedir. Bunu dikkate alan kanun koyucu, TKHK m. 25/2 ikinci ve üçüncü cümlelerde şu düzenlemeyi getirmiştir: “Efektif faiz oranı, olduğundan düşük gösterilmişse, kredinin toplam maliyetinin hesaplanmasında esas alınacak akdi faiz oranı, düşük gösterilen efektif faiz oranına uyacak şekilde yeniden belirlenir. Bu hallerde ödeme planı, yapılan değişikliklere göre yeniden düzenlenir.” Hükme göre, efektif yıllık faiz oranı olduğundan daha düşük gösterilmişse, sözleşmede yer alan akdi faiz oranı, düşük gösterilen efektif yıllık faiz oranına uyacak şekilde yeniden belirlenecektir⁵³⁸. Bu bağlamda akdi faiz oranında ve kredinin toplam maliyetinde belirli bir azalma söz konusu olur. Ayrıca kanun koyucu, gerçekleşen değişiklikler doğrultusunda yeni bir ödeme planı düzenleme borcunu kredi verene yüklemiştir⁵³⁹.

1.4. Kredi Alanın Diğer Yükümlülükleri

1.4.1. Sözleşme konusu krediyi kabul borcu

Kredi alanın belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinden kaynaklanan borçlarından biri de, sözleşmede kararlaştırılan kredi meblağını kabul etme borcudur⁵⁴⁰. Kredinin faiz

⁵³⁶ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 72.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247-248.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 39.

⁵³⁷ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 61-63.

⁵³⁸ Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 110.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 193.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 303.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 39-40.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 425.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59-60.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 134.; Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1202.

⁵³⁹ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.; Gümüş, yeni bir ödeme planı düzenlenmesi hususunu, kredi verenin tüketiciyle bir tadil sözleşmesi akdetme yükümlülüğü olarak yorumlamıştır. Yazara göre, tadil sözleşmesi neticesinde güncellenen oranlar üzerinden tüketici ödemesini gerçekleştirecektir. Ayrıca tüketici, tadil sözleşmesi nedeniyle yeni bir cayma hakkına sahip olmaz. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 193.; Aynı yönde bkz. Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.; Bir önceki dipnotta benimsediğimiz görüş doğrultusunda, sözleşme metninin tüketiciye verilen nüshasında, efektif yıllık faiz oranı olduğundan daha düşük gösterilmişse, akdi faiz oranının efektif yıllık faiz oranına göre uyarlanması ve yeni bir ödeme planının hazırlanması gerektiğini düşünmekteyiz.

⁵⁴⁰ Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 83.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 194-195.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55-56.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 315-316.; H. T. İnal (2014b). Tüketici hukuku. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 759.

karşılığında kullanılması, nasıl ki taraflar arasındaki hukuki ilişkiye tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği kazandırıyor, kredi alana da söz konusu kredi meblağını kabul etme borcu yüklemektedir⁵⁴¹. Kredi verenin faiz alacağına hak kazanabilmesi için sözleşmenin kurulmuş olması yetmemekte, sözleşme konusu kredi meblağının tüketiciye tesliminin ayrıca gerçekleşmiş olması gerekmektedir⁵⁴². Nitekim TBK⁵⁴³ m. 389, ödünç veren konumundaki kredi verenin, ödünç alan konumundaki tüketiciden krediyi kabul etmesi yönünde istemde bulunabileceğini işaret etmektedir⁵⁴⁴.

Kredi alanın sözleşme konusu krediyi kabul borcu, kredinin nakdi olarak kullanıldığı ve tüketiciye teslim edilmesinin gerekli olduğu belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde söz konusu olur. Özellikle ödemenin ertelenmesi imkânı ya da kredi kartı gibi belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde, kredi verenin doğrudan kredi kullandırması (nakdi kredi verme vb.) gibi bir durum söz konusu olmamakta; tüketici kredilendirme imkânlarından kendi kararı doğrultusunda yararlanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu yararlanmanın gerçekleştiği anda tüketicinin faiz ödeme borcu gündeme gelmektedir. Bu bağlamda kredi verenin, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketiciden krediyi kabul etmesini isteme hakkı bulunurken, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faize hak kazanmak için tüketiciyi kredi kullandırmaya zorlaması mümkün değildir⁵⁴⁵.

TKHK m. 24/1 uyarınca tüketici, kendisine tanınan on dört günlük süre içerisinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin tüketici kredisi sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir⁵⁴⁶. Bu süre boyunca kredi veren, sözleşme konusu krediyi tüketici için kullanıma hazır hale getirirse dahi, tüketicinin krediyi kabul etmekle yükümlü olmadığı ve dolayısıyla

⁵⁴¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 315-316.; İnal, 2014b, **a.g.k.**, 759.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 353.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 194-195.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 239-240.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 294-295.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 513.; Aral ve Ayrancı, 2012, **a.g.k.**, 308.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 754.; Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 809.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 423.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 372-373.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 83.

⁵⁴² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 316.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.

⁵⁴³ TBK m. 389: “Ödünç alanın, ödünç konusunun teslimine ve ödünç verenin de bu şeyin teslim alınmasına ilişkin istemleri, diğer tarafın bu konuda temerrüde düşmesinden başlayarak altı ayın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”

⁵⁴⁴ Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 353.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 423.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 372-373.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 239.; Aral ve Ayrancı, 2012, **a.g.k.**, 308.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 754.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 294-295.; Aslan, kredi alanın sözleşme konusu krediyi kabul etme borcunun olmadığını, tüketicinin vazgeçmesi halinde dava açmak suretiyle onu kredi kullanmaya zorlayamayacağını belirtmektedir. Ancak bu durumda kredi verenin, sözleşme için yaptığı masrafların tamamı kadar tazminat talep edebileceğini, yoksun kaldığı faiz gelirini isteyemeyeceğini ifade etmektedir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 430.

⁵⁴⁵ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55-56.

⁵⁴⁶ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186 vd.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244-246.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 150-153.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 304-310.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 446-449.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 40-42.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 62-64.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 95-96.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504.

temerrüde düşmeyeceği ifade edilmektedir⁵⁴⁷. Gerçekten bu görüş, cayma hakkını kullanan tüketicinin krediden faydalanması halinde, kredinin kullanılması ile kredi meblağının geri ödendiği tarih arasında tahakkuk eden faizi ödemekle yükümlü tutulacağı yönündeki TKHK m. 24/3 c.1'in lafzı ile desteklenmektedir. Nitekim hükümde geçen "cayma hakkını kullanan tüketicinin krediden faydalandığı hallerde" ifadesinin mefhumu muhalifinden hareketle, tüketicinin söz konusu süre zarfında krediyi kullanmayabileceği sonucuna varılmaktadır⁵⁴⁸. Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde geçerli olan on dört günlük cayma süresi boyunca, tüketicinin sözleşme konusu krediyi kabul etme borcunun muaccel olmayacağı söylenebilir.

1.4.2. Krediyi geri ödeme borcu

Tüketici kredisi sözleşmesinde kredi alan, faiz ödemekle yükümlü olduğu gibi, kullandığı kredi meblağını kredi verene geri ödeme borcu altındadır⁵⁴⁹. Tüketici, kredi veren tarafından kendisine sunulan ödeme planı doğrultusunda, kullandığı kredi meblağını faiziyle birlikte ödeyecektir. Kredi verenin ödeme planını tüketiciye vermesi gerekliliği, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 11/1 (g) bendi uyarınca, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği kapsamında ele alınmıştır. Faiz ödeme borcuna benzer şekilde krediyi geri ödeme borcu, sözleşmenin akdedilmesi ile doğmamaktadır. Bunun için kredi verenin kredi meblağını tüketiciye teslim etmesi⁵⁵⁰, dolayısıyla yine tüketicinin krediyi kabul borcunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Taraflar arasındaki ilişkinin muhteviyatı gereği, öncelikle kredi verenin krediyi kullandırma borcu doğar. Kararlaştırılan tarihte kredi meblağının tüketiciye teslim edilmesi ile kredi veren borcunu ifa etmiş olur. Sözleşmede kararlaştırılan süre boyunca tüketici, kredi meblağını kullanabilecek ve yine aynı süre sonunda faiziyle birlikte kredi verene iade etmesi gerekecektir. Kredi veren asli edim yükümlülüğünü ifa ettikten sonra, ilk aşamada alacaklı olan tüketici, sözleşmenin tasfiyesi aşamasında krediyi geri ödeme açısından borçlu konumuna girer. Bu kapsamda tüketicinin geri verme borcu, kredi verenin asli edim yükümlülüğünün (kredi kullandırma borcu) karşılığını değil, sonucunu

⁵⁴⁷ İnal, 2014b, **a.g.k.**, 759.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.

⁵⁴⁸ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.; İnal, 2014b, **a.g.k.**, 759.

⁵⁴⁹ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 240-241.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 316-317.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 198.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 188-190.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32-33.

⁵⁵⁰ Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 353.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 316-317.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 198.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 188.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 240.

oluşturmaktadır⁵⁵¹. Nitekim kredi kullandırma borcu ile karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde yer alan (tüketicinin asli) edim yükümlülüğü, faiz ödeme borcudur. Görüldüğü gibi doğumu, kredi verenin asli edim yükümlülüğünü ifa etmesine bağlı olan ve devamında sözleşmenin sona ermesi ile bağımsız olarak ifası talep edilebilen (muaccel olan) krediyi geri verme borcu, tali (ikincil) edim yükümlülüğü niteliği taşımaktadır⁵⁵².

Tüketicinin geri verme borcuna esas teşkil eden miktarın tamamının, sözleşme süresinin sona ermesi sonucu talep edilebilmesi, sözleşmeyle güdülen amaca ters düşmektedir. Nitekim tüketici kredisi sözleşmesinde amaç, kredi geri ödemelerini -uzun ya da kısa- vadelere yayarak tüketiciye alım gücü kazandırmaktır. Sözleşme süresi sonunda hem kullandırılan kredi meblağını hem de karşılığını oluşturan faizi toplu şekilde talep etmek, tüketiciyi finansal açıdan daha da zor duruma düşürecektir. Bu yüzden uygulamada, tüketiciye sağlanan krediyi işlevsel hale getirmek amacıyla, aslında sözleşme süresinin sona ermesini takiben girişilecek tasfiyenin neticesi olan krediyi geri ödeme (iade) borcu, ifa zamanı öne çekilerek taksitler halinde tüketiciden tahsil edilmektedir⁵⁵³.

1.4.3. Masraf ödeme borcu

4077 sayılı TKHK döneminde tüketici kredisi sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıkların çoğu, kredi verenin tüketiciden tahsil ettiği masrafların iadesine ilişkin olmuştur. Masraflar kapsamında farklı adlar altında ücretler ihdas edilerek tüketiciye dayatılmış, ayrıca kamusal yükümlülükler de zorunlu gider olarak değerlendirilerek tüketicilerden tahsil edilmiştir. 6502 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesi ile masraflar konusu genel bir düzenlemeye (m. 4/3) tabi tutulmuş bulunmaktadır. Bu doğrultuda gerek kamusal yükümlülükler gerek diğer masraflar açısından tüketicinin ödeme borcunun var olup olmadığı belirlenmeli, varsa da söz konusu borcun kapsamı net bir şekilde ortaya konmalıdır.

⁵⁵¹ Buz, 2014, **a.g.k.**, 97.; Geri verme borcunun karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde yer almadığı yönünde bkz. Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 374.

⁵⁵² Tali (ikincil) edim yükümlülükleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Eren, 2014a, **a.g.k.**, 30-31.; Kullanma ödünçü ve tüketim ödünçü sözleşmelerinde, ödünç alanın geri verme (iade) borcu, tali edim yükümlülüğü niteliği taşımaktadır. Bkz. Eren, 2014a, **a.g.k.**, 212.; Aynı yönde bkz. Buz, 2014, **a.g.k.**, 97.

⁵⁵³ Uygulamada kredi geri ödemeleri yapılırken, her bir taksit içinde, krediyi geri ödeme borcu kapsamında yer alan (anapara) tutarın ve faizin bir kısmı tahsil edilmektedir. Geri ödemelerin dayanağını teşkil eden ödeme planı doğrultusunda tüketicinin, ilk taksitleri faize saydırma ve faiz borcu tamamlandıktan sonra anapara tutarını ödeme gibi bir seçeneği bulunmamaktadır. Nitekim söz konusu ödeme planı, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu bir unsuru konumundadır.

1.4.3.1. Kamusal yükümlülüklerden kaynaklı ödemeler

Tüketici kredisi sözleşmelerinde kullandırılan kredi karşılığında kredi veren faiz geliri elde etmekte ve bu faiz üzerinden belirli oranlarda kamusal yükümlülükler (vergi ve vergi benzeri yükümlülükler) doğmaktadır. Bu yükümlülükler, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁵⁵⁴. Doktrinde özellikle KKDF ve BSMV gibi ödemeler, kamusal yükümlülüğün yerine getirilmesi niteliği taşıdığından, zorunlu giderler kapsamında kabul edilmektedir. Ancak bu çıkarım yapılırken, ilgili yükümlülüğün muhatabının kim olduğu (kredi veren ya da tüketici) göz önüne alınmamaktadır⁵⁵⁵. Yargıtay'ın da aynı tutumu benimsediği söylenebilir⁵⁵⁶. Bu kamusal yükümlülüklerin kime yönelik ihdas edildiği ve tüketici kredisi sözleşmelerinde bu yükümlülükler açısından hangi tarafın gerçek mükellef olarak sorumlu tutulması gerektiği açıklanmaya muhtaç bir husustur.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV), gelir ve servet üzerinden alınan vergilerin karşı ayağı niteliğindeki gider vergileri kapsamında kabul edilmektedir⁵⁵⁷. Aynı zamanda bu vergi, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ile düzenlenmiştir. Banka ve sigorta muameleleri vergisi, devletin benimsediği mali politika doğrultusunda, hizmetlerin vergilendirilmesi amacına yönelik olarak tahsil edilmektedir. Dolayısıyla hizmeti ifa eden ya da hizmetten yararlanan göz önüne alınmaksızın, sadece hizmetin -bu

⁵⁵⁴ Kamusal yükümlülükler kapsamında damga vergisine değinmek gerekmektedir. Damga vergisinden istisna edilen kâğıtlar, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na ekli (2) sayılı Tablo'da düzenlenmiştir. İlgili tablonun "Ticari ve medeni işler ile ilgili kâğıtlar" başlıklı bölümünde, 5035 sayılı kanunla bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda ilgili bölüme 30'uncu fıkra şu şekilde eklenmiştir: "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 10 uncu maddesi çerçevesinde tüketici kredisine ilişkin olarak düzenlenen sözleşmenin tüketiciye verilen nüshası." Her ne kadar istisna edilen hükümde 4077 sayılı kanundan bahsetse de, 6502 sayılı TKHK m. 86 gereği bu atıf, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 22-31 maddeleri çerçevesinde" şeklinde okunmalıdır. Dolayısıyla tüketici kredisi sözleşmesinin tüketiciye verilen nüshası, damga vergisinden istisna tutulmaktadır.

⁵⁵⁵ Bkz. Gülerce, 2015, **a.g.k.**, 101-102.; F. C. Ertaş, İ. Kaban ve F. Sobacı (2016). Bireysel kredi kullanan finansal tüketicilerce üstlenilecek masraflar; BDDK düzenlemesi çerçevesinde karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), s. 137.; İ. Kara (2015c). 6502 sayılı TKHK'da bankacılık işlemleri nedeni ile tüketiciden alınabilecek masraflar, BDDK kararı, kanuna aykırı uygulamalar ve çözüm yolları. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015 (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık)*, s. 116-117.; Kara, vergisel yükümlülük niteliğindeki KKDF ve BSMV gibi zorunlu giderlerin tüketici kredisinin maliyeti olduğu ve buna tüketicinin katlanması gerektiği, bu giderlerin tüketiciden talep edilemeyeceğine yönelik düşünceye katılmanın mümkün olmadığı yönünde bkz. Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1234-1235.; Kara, 2015a, **a.g.k.**, 64.; "Kredi borçları için kaynak kullanım destekleme fonu ile banka ve sigorta muameleleri vergisinde ileride meydana gelebilecek değişikliklerin tüketiciye yansıtılması da, adil olmayan bir çözümdür (29). Tüketici bu konuda bir "meçhul" ile karşı karşıya bırakılmaktadır." Özsunay, 1992, **a.g.k.**, 14.

⁵⁵⁶ YARGITAY 13. HD. E. 2013/133, K. 2013/7654, T. 26.3.2013.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/9883, K. 2015/12844, T. 21.4.2015 (Erişim tarihi: 9.9.2016)

⁵⁵⁷ A. Kırmızı (2001). *Banka ve sigorta muameleleri vergisi*. Ankara: Cem Web Ofset, s. 27, 34.; G. Ergülen (1988). *Banka ve sigorta işlemlerinin vergilendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 65.; M. Öncel, A. Kumrulu ve N. Çağan (2013). *Vergi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 419-420.; N. Çağan (1976). Bankaların vergi yükümlülükleri ve vergi sorumlulukları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 33 (1), s. 26.; Ö. Çakıcı ve M. Ceylan (2014a). *Banka ve sigorta muameleleri vergisi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, s. 27.

kapsamda yapılan işlemlerin- vergilendirilmesi söz konusu olmaktadır⁵⁵⁸. Bu kapsamda bankaların (sigorta şirketleri, bankerler vb.) faaliyetleri doğrultusunda yapmış oldukları işlemler neticesinde, her ne ad altında olursa olsun, nakden ya da hesaben lehlerine almış oldukları para, % 5 oranında BSMV'ye tabi tutulmaktadır⁵⁵⁹. Tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verene ödenecek olan kredi tahsis ücreti, faiz veya benzeri menfaatler de 'lehe alınan para' niteliği taşıdığından vergilendirilecektir.

BSMV'nin yasal yükümlüsü, 6802 sayılı kanunun 30'uncu maddesinde düzenlenmiştir. "Mükellef" başlığını taşıyan ilgili maddede, verginin "banka ve bankerlerle⁵⁶⁰ sigorta şirketleri" tarafından ödeneceği açıkça belirtilmiştir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 8/1'e göre mükellef, "vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettübeden gerçek veya tüzel kişi" şeklinde ifade edilmektedir. Yine aynı maddenin 3'üncü fıkrasında "vergi kanunları ile kabul edilen haller müstesna olmak üzere, mükellefiyete veya vergi sorumluluğuna müteallik özel mukaveleler vergi dairelerini bağlamaz" denilmektedir. 6802 sayılı kanun m. 30 ile 213 sayılı kanun m. 8/1 birlikte değerlendirildiğinde, tüketici kredisi sözleşmelerinde kullanılan kredi karşılığında ödenen faiz üzerinden tahsil edilecek olan BSMV'nin mükellefi, banka ve finansman şirketleri olmaktadır⁵⁶¹. Nitekim mükellef olmak için ilgisine, vergi kanunları ile vergi borcu yüklenmesi gerektiği belirtilmekte (213 s. VUK, m. 8/1) ve bu kapsamda 6802 sayılı kanun m. 30 ile vergi borcu, bankalara ve finansman şirketlerine yüklenmektedir.

Her ne kadar tüketici kredisi sözleşmelerinde yasal mevzuat gereği Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin mükellefi bankalar olsa da, BSMV'nin 'yansıtılabilir' özellik taşıması (dolaylı vergi) nedeniyle⁵⁶², mükellef bankaların vergiyi tüketicilerden tahsil ettikleri görülmektedir. Ayrıca bankalar, bu verginin tüketicilerden tahsil edileceğini, standart sözleşmelere koydukları hükümlerle tüketicilere dayatmaktadırlar. Bu hükümler, taraflar arasındaki hukuki ilişki kapsamında sonuç doğurabilmekle birlikte, bankaların mükellef sıfatını vergi daireleri nezdinde değiştirmemektedir. Zira 213 sayılı

⁵⁵⁸ Ergülen, 1988, **a.g.k.**, 32.; Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 45.

⁵⁵⁹ Çağan, 1976, **a.g.k.**, 26.; Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 46.; Ergülen, 1988, **a.g.k.**, 75-78.; Ş. Kızılot ve M. Taş (2013). *Vergi hukuku ve Türk vergi sistemi*. Ankara: Gazi Kitabevi, s. 331-332.; Öncel, Kumrulu ve Çağan, 2013, **a.g.k.**, 419-420.; Çakıcı ve Ceylan, 2014a, **a.g.k.**, 42.

⁵⁶⁰ 6802 sayılı Kanun m. 28 uyarınca finansman şirketlerinin de banker kapsamında değerlendirileceği ve mükellef sayılacağı belirtilmektedir. Bkz. T.C. MALİYE BAKANLIĞI Gelir İdaresi Başkanlığı 87 Seri No'lu Gider Vergileri Genel Tebliği.

⁵⁶¹ BSMV'de mükellefiyetle ilgili hususlar için bkz. Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 195-197.; Çağan, 1976, **a.g.k.**, 26.; Kızılot ve Taş, 2013, **a.g.k.**, 331.; Öncel, Kumrulu ve Çağan, 2013, **a.g.k.**, 419-420.; Çakıcı ve Ceylan, 2014a, **a.g.k.**, 69-103.

⁵⁶² Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 3.; Çağan, 1976, **a.g.k.**, 27.; Ayrıca ekonomik koşullar gereği verginin, ilgili işlem ya da hizmetten yararlananlara yansıtılamaması da söz konusu olabilmekte, bu durumlarda verginin gerçek taşıyıcısı ve mükellefi sıfatları, aynı kişi ya da kuruluş üzerinde kalabilmektedir. Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 198.

VUK m. 8/3'te, taraflar arasındaki özel hukuk sözleşmeleri ile mükellefiyetin değiştirilemeyeceği açık bir şekilde ortaya konmuştur⁵⁶³. Danıştay 7. Dairesi'nin 2006 yılında vermiş olduğu bir kararda da bu husus dile getirilmiştir⁵⁶⁴. Bu kapsamda BSMV açısından bankaların ve finansman şirketlerinin mükellef olarak nitelendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesine taraf olan tüketici, söz konusu verginin neden tahsil edildiğini ve yasal yükümlüsünün kim olduğunu bilmemektedir. Bilse dahi, kredi veren kuruluşların tüketici kredisi sözleşmelerini genel işlem şartı niteliğindeki hükümlerle ve kişiye özel olmayan nitelikte hazırladıkları düşünüldüğünde, tüketicinin söz konusu vergiyi ödememeye yönelik çabalarının sonuç getirmeyeceği ortadadır. Sözleşme ilişkisinde kredi verenin güçlü taraf olması ve sözleşme hükümlerini tüketiciye dayatması, böyle bir neticeyi kaçınılmaz kılmaktadır. Kanımızca söz konusu vergi açısından tüketicinin gerçek taşıyıcı olmasının önüne geçebilmek, 6502 sayılı TKHK m. 4/3 bağlamında mümkün gözükmemektedir. İlgili fıkra "tüketiciden; sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ... için ek bir bedel talep edilemeyeceği" düzenlenmiştir. Dolayısıyla kredi veren bankanın kendi yasal yükümlülüğü kapsamında ödediği vergi (BSMV) borcunu, tüketiciden tahsil etmesi, TKHK m. 4/3'ün emredici mahiyetine aykırılık teşkil etmektedir. Böyle bir düzenlemenin 4077 sayılı TKHK'da karşılığı olmadığı düşünüldüğünde, BSMV'nin tüketicilerden tahsil edilmesinin eski kanun döneminde yasal olduğu söylenebilir. Ancak günümüz mevzuatı gereği, bankaların yasal yükümlüsü oldukları vergi ödemeleri için tüketicilerden ek bir bedel talep etmeleri, TKHK m. 4/3 bağlamında hukuka aykırı görünmektedir⁵⁶⁵.

⁵⁶³ Öncel, Kumrulu ve Çağan, 2013, **a.g.k.**, 73.; Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 196-197.; Kızılot ve Taş, 2013, **a.g.k.**, 39.

⁵⁶⁴ "... Olayda, kredi işlemleri dolayısıyla lehe kalan para üzerinden hesaplanan banka ve sigorta muameleleri vergisinin mükellefi, krediyi kullandıran bankalar olup, kredinin verilmesi sırasında tahsil edilmeyen bu verginin, bankalar ile arasında (açık ya da kapalı, yazılı veya sözlü olarak kurulu) özel hukuk ilişkisi bulunan davacı Şirketten, mükellef olarak istenilmesine, başka deyişle, davacının bu verginin mükellefi kabul edilmesine yasal olarak olanak bulunmadığından, dava konusu işlemlerin iptaline dair, yazılı gerekçe ile verilen kararda sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmemiştir." DANIŞTAY 7. D. E. 2003/576, K. 2006/2913, T. 5.10.2006.

⁵⁶⁵ BSMV, yapısı ve işleyişi itibarıyla "yansıtılabilir vergi" niteliği taşımaktadır. Nitekim verginin bu niteliği gereği müşterilere yansıtılabileceği, T.C. Maliye Bakanlığı İstanbul Defterdarlığı'nın 25.6.1998 tarih 3571 sayılı ve 20.11.1998 tarih 6314 sayılı görüşlerinde ifade edilmiştir. Kırmızı, 2001, **a.g.k.**, 198, dnt. 11.; Ancak bu yansıtılabilirlik durumunun genel bir nitelik taşıdığı ve tüm sözleşmelerde uygulanabileceği düşünülse de, TKHK m. 4/3 ile getirilen düzenleme, tüketicinin korunmasını amaçlayan özel bir düzenleme niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla kredi verenlerin ayrı bir kalem altında BSMV tahsilatı yapmaları, kanımızca TKHK m.4/3'e aykırılık taşır. Ancak çözüm olarak, KDV uygulamasında olduğu gibi, kredi verenin vergisel yükümlülüğünü içerecek şekilde faiz oranının belirlenmesi (ayrı bir kalem olarak ek bir bedel talep etmeden) ve bu şekilde tüketiciye yansıtılması kabul edilebilir. Aynı çözüm önerimiz, KKDF kesintisi için de geçerlidir.

Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketiciye yansıtılan bir diğer kamusal yükümlülük, Kaynak Kullanımı Destek Fonu'na (KKDF) yapılan ödemelerdir. 7/6/1988 tarihli ve 88/12944 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ihdas edilen KKDF'nin amacı, "ülke kaynaklarının verimli ve ülke yararına kullanılmasına katkı sağlamak, belirli kredilerden kesilen fon tutarlarının ülke ekonomisi için önceliği bulunan sektörlerde veya yatırımlarda kullanılmasını gerçekleştirmektir." Güncel mevzuat uyarınca KKDF kapsamında yapılacak kesintiler, söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde, Merkez Bankası tarafından düzenlenen 6 Sıra No'lu Tebliğ'e göre gerçekleştirilecektir⁵⁶⁶. Tebliğin 2'nci maddesi bağlamında, tüketicilere kullandırılan kredilerde ödenen faiz üzerinden % 15 oranında tahakkuk ettirilecek meblağ kesintiye tabi tutulacaktır⁵⁶⁷. KKDF kesintisini ödemekle mükellef kılınanlar ise, Tebliğin 4'üncü maddesi uyarınca kredi kullandıran "bankalar ve finansman şirketleri" olmaktadır.⁵⁶⁸ Ancak kredi veren bankalar ve finansman şirketleri, mükellefi oldukları KKDF kesintilerini, hazırladıkları standart sözleşmeler uyarınca tümüyle tüketicilere yüklemektedir. KKDF mevzuatında bu yasal yükümlülüğün tümüyle tüketicilere yansıtılabileceği ya da yansıtılamayacağı yönünde herhangi bir düzenleme yer almamaktadır⁵⁶⁹. Mevcut uygulamayı değerlendirdiğimizde, 4077 sayılı TKHK'da karşılığı olmayan ve 6502 sayılı TKHK m. 4/3 ile getirilen "tüketiciden; sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ... için ek bir bedel talep edilemeyeceği" yönündeki emredici düzenleme karşısında, bankaların ve finansman şirketlerinin mükellefi bulundukları KKDF kesintilerini tümüyle tüketicilere yansıtmaları, kanımızca hukuka aykırılık taşımaktadır. Söz konusu kesintiye tüketicilerin katlanacağına yönelik sözleşme şartlarının taraflarca müzakere edilmesi halinde, aksi yönde bir çıkarım yapılabilir.

Bankaların müzakere etmeksizin tüketicilerden tahsil etme yoluna gittikleri BSMV ve KKDF kesintilerine ilişkin uyuşmazlıkların yargı organlarına intikal ettiği görülmektedir. Çalışmamızda aktarmak istediğimiz bir kararda tüketici, BSMV ve KKDF

⁵⁶⁶ Ö. Çakıcı ve M. Ceylan (2014b). *Kaynak kullanımı destekleme fonu*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, s. 50.; M. Saraç (2010). Türkiye'nin KKDF gerçeği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), s. 160.

⁵⁶⁷ Çakıcı ve Ceylan, 2014b, **a.g.k.**, 140, 141.

⁵⁶⁸ Saraç, 2010, **a.g.k.**, 163.; Çakıcı ve Ceylan, 2014b, **a.g.k.**, 102-104.

⁵⁶⁹ "2002/4 Seri No.lu Uygulama İç Genelgesinin 2 nci bölümünde, bankalar ve finansman şirketleri mükellef olarak sayılmıştır. Tüketici kredisi kullanan gerçek kişiler ise fon mevzuatı yönünden mükellef olmayıp, sadece iktisadi yönden nihai fon yükü taşıyıcısı durumundadır." Bkz. C. Doğruyol (2010). Sorularla ve cevaplarla Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Uygulaması. *Uzman Görüş Dergisi*, (11), s. 42.; T.C. MALİYE BAKANLIĞI Gelir İdaresi Başkanlığı Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Sirküleri/1, m. 9: "Fon kesintilerinin süresinde ve tam olarak yatırılmasından bankalar ve finansman şirketleri sorumlu tutulacaktır."

kesintilerinin müzakere edilmeksizin kendisinden tahsil edildiğini, söz konusu kamusal yükümlülüklerin mükellefinin bankalar olduğunu belirtmiş; kendisinden haksız olarak alındığını iddia ettiği miktarın iadesini talep etmiştir. İlgili Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, tüketicinin talebini kabul etmiş; kredi veren banka, karara itiraz etmiştir. Manavgat 4. Asliye Hukuk Mahkemesi (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla), 21/3/2016 tarihinde uyuşmazlığı şu şekilde çözüme bağlamıştır.

“ ... İtirazcı banka tarafından yapılan itirazın kredi üzerinden alınan KKDF ve BSMV’ye ilişkin olduğu anlaşılmış olmakla, taraflar arasındaki ihtilafın faiz üzerinden alınan Banka ve Sigorta Muamele Vergisi, Kaynak Kullanımı Destek Fonu kesintilerinden kimin sorumlu olduğu noktasında toplandığı, Gider Vergisi Kanunun 28. maddesinde, “Banka ve sigorta şirketlerinin 10/06/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir” şeklinde belirtildiği ve yine aynı kanunun 30. Maddesinde ise, “Banka ve Sigorta muameleleri vergisini banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder. Sigorta aracılığı tarafından yapılan sigorta işlemlerinde de verginin mükellefi sigorta şirketleridir” şeklinde belirtildiği; Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) kesintisinin de aynı kapsamda verginin mükellefinin Banka ve Sigorta Şirketleri olduğu, Banka ve Sigorta Şirketlerinin bu kesintilerinin gider olarak gösterilip Kurumlar Vergisi matrahından mahsup ettikleri, bunun da bu söz konusu vergilerin asıl yükümlüsünün bankalar olduğunu gösterdiği, bu bedellerin tüketiciye yansıtılmasının mevcut yasal düzenlemeler ve mevzuat çerçevesinde doğru olmadığı, Anayasanın en temel ilkelerinden birinin vergi ve benzeri yükümlülüklerin ancak kanunla konulabileceği ilkesi olup davacı tarafça böyle bir kanuni düzenlemenin bulunduğu da iddia ve ispat edilmediği, Tüketici Kanununun 6. Maddesi gereğince tüketicinin müzakere imkanının bulunmadığı, yükümlülüğün miktarının açık ve net de yazılmadığı, genel ifadeler ile düzenlenen matbu sözleşmedeki ilgili hükümlendirici maddelerin ‘haksız şart’ mahiyetinde olduğundan itirazın belirtilen sebeplerle reddine dair ... karar verilmiştir.”⁵⁷⁰

Kararda da değinildiği üzere, BSMV ve KKDF adı altında tahsil edilen kamusal nitelikteki ödemelerin gerçek yasal yükümlüsünün kim olduğu önem arz etmektedir. Gerçekten Yargıtay konuyla alakalı önüne gelen uyuşmazlıklarda, KKDF ve BSMV’nin kamusal yükümlülüklerden kaynaklandığına ve bu sebeple iadesinin mümkün olmadığına hükmetmektedir. Yüksek Mahkeme, mükellefiyetin kimin üzerinde olduğuna dair bir değerlendirmede bulunmamaktadır⁵⁷¹. Ancak yapılması gereken, söz konusu yasal

⁵⁷⁰ Söz konusu aktarma, T.C. Manavgat Kaymakamlığı Tüketici Hakem Heyeti’nin 15.12.2015 tarihli 2015/19356 sayılı kararına yapılan itirazı değerlendiren Manavgat 4. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla) E. 2016/44, K. 2016/171, T. 21.3.2016 künyeli kararından yapılmıştır.

⁵⁷¹ “Davacının eldeki dava ile, davalı banka tarafından yapılandırma işlemi esnasında tahsil edilen toplam 2.476,20 TL’nin tahsilini istediği ve mahkemece de davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmış ise de; karara konu 2.476,20 TL’lik toplam bedel içerisinde vergisel yükümlülük kapsamında tahsil edilen BSMV alacağı bulunduğu anlaşılmaktadır. Davalı banka tarafından yasal zorunluluk kapsamında tahsil edilen vergi bedelinin davacıya iadesine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, BOZMA nedenidir.” T.C. YARGITAY 13. HD. E. 2013/133, K. 2013/7654, T. 26.3.2013.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/9883, K. 2015/12844, T. 21.4.2015 (Erişim tarihi: 9.9. 2016)

yükümlülüklerin mükellefinin ortaya konmasıdır. Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar doğrultusunda, KKDF ve BSMV'nin mükellefinin kredi veren olduğunu ve bu yükümlülüklerin tüketicilere yansıtılmasının TKHK m. 4/3 uyarınca hukuka aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nin 4. maddesinde, tüketicinin ödeyeceği kredi taksitlerine “vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülüklerin” dahil edildiği görülmektedir. 6502 sayılı TKHK'da aksi belirtilmiş olmasına rağmen, bu kanuna dayanan yönetmelik hükmü ile böyle bir düzenlemenin ihdas edilmesi mümkün değildir. İlgili düzenleme, “mevzuat gereği münhasıran tüketicinin mükellef kılındığı vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülükleri” kapsayacak şekilde okunmalıdır⁵⁷². Bu hüküm, kredi verenin mükellef olduğu BSMV, KKDF ve benzeri yasal yükümlülüklerle teşmil edilmemelidir. Aksi takdirde söz konusu yönetmelik hükmü, kanunun ruhuna ve TKHK m. 4/3'e aykırılığı beraberinde getirecektir.

1.4.3.2. Tüketicilerden talep edilebilen ücretler

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, tüketici kredisi sözleşmeleri alanında karşılaşılan çoğu uyuşmazlık, kredi ilişkisinden kaynaklanan masraflara ilişkin olmuştur. İlk başlarda, tüketici kredisi sözleşmesinin daha çok tüketicinin menfaatine olduğu iddiasından hareketle, taraflar arasındaki ilişkinin kurulmasında ve devamında ortaya çıkacak masraflara da tüketicinin katlanması gerektiği belirtilmiştir⁵⁷³. Bu konuda belirli sınırların çizilmesi ya da tüketiciyi koruyucu önlemlerin alınması yerine, “faiz dışında sağlanacak menfaatlerin ve tahsil olunacak masrafların serbestçe” belirleneceği, Merkez Bankası'nın 2006/1 sayılı Tebliği'ni ile düzenlenmiştir⁵⁷⁴. Kredi verenler de bu serbestiden faydalanarak, farklı adlandırmalar altında türettikleri birçok ücret ve masraf kalemini tüketicilerden tahsil etmiş ve çok sayıda mağduriyetin oluşmasına sebebiyet vermişlerdir⁵⁷⁵.

4077 sayılı TKHK döneminde tüketiciden hangi masrafların talep edilebileceğine yönelik ilk ölçüt, söz konusu masrafların niteliğinden hareket etmektedir. Kamusal yükümlülükler gibi mevzuattan kaynaklanan masraflar zorunlu gider kapsamında ele

⁵⁷² Mevcut düzenlemeler doğrultusunda tüketicinin bu tür bir kamusal yükümlülüğünün varlığından bahsedilemez. Ancak ilgili hükmü çıkaran idarenin gelecekte yapılacak bir yasal değişiklikle böyle bir yükümlülüğün ihdas edilebilme ihtimalini düşündüğü varsayımı, söz konusu hükmü bu şekilde okumamıza kanımızca cevaz vermektedir.

⁵⁷³ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 320.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 34.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 196.; Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 809.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 85.

⁵⁷⁴ Kara, 2015c, **a.g.k.**, 110-111.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 77.

⁵⁷⁵ Çeker, 2015, **a.g.k.**, 78.

alınmış ve bunlara tüketicinin katlanması gerektiği belirtilmiştir⁵⁷⁶. Zorunlu olmayan masraflar açısından ise, Yargıtay’ın içtihatları doğrultusunda geliştirdiği “üçlü kriter” esas alınarak uyuşmazlıklar çözümlenmiştir. Bu bağlamda tüketiciye dayatılan masrafların “haklı, makul ve belgeli” olması aranmıştır⁵⁷⁷. Bu kriterlerden birinin dahi eksik olması halinde, söz konusu masrafların tüketiciden tahsil edilmesine cevaz veren standart şartların haksız olduğu ve masrafların iade edilmesi gerektiği kabul edilmiştir⁵⁷⁸.

6502 sayılı TKHK’nın yürürlüğe girmesi ile tüketiciden talep edilebilecek masraflar konusu, yeni bir boyut kazanmıştır. Nitekim önceden Yargıtay’ın içtihatlarıyla oluşturduğu denetimin bir benzeri, m. 4/3 c.1’de getirilen ölçütler ile yasal olarak düzenlenmiştir: “Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemez.” Bu bağlamda, girişimcinin tüketiciye yönelttiği ek bir bedel talebinin yasallığı, hükümde ortaya konan ölçütler göz önüne alınarak değerlendirilecektir.

İlk ölçüt doğrultusunda kanun koyucu, tüketicinin kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği edimler için ek bir bedel talep edilemeyeceğini belirtmiştir. Nitekim tüketici, taraf olduğu sözleşme gereği, girişimci tarafından ifa edilen edimleri bir bütün olarak algılıyorsa ve bu yöndeki algısı da haklı kabul edilebiliyorsa, bütünlük kapsamında yer alan edimlerin parçalara ayrılması ve her bir parça için ayrı bir bedel talep edilmesi düşünülemez. Bu durumlarda sözleşme ile tüketiciye yüklenen karşı edim, girişimcinin bir bütün olarak değerlendirilen edimlerinin zaten karşılığı konumundadır. Bütünlük kapsamında sadece asli edim bulunabileceği gibi, asli edimin yanında yan edim yükümlülüğü de yer alabilir. Önemli olan, girişimcinin

⁵⁷⁶ Kara, 2015c, **a.g.k.**, 116-117.; Gülerce, 2015, **a.g.k.**, 101-102.; Ertaş, Kaban ve Sobacı, 2016, a.g.k. 137.

⁵⁷⁷ “Üçlü kriter” bağlamında masrafların haklı olması, taraflar arasındaki sözleşmede ya da mevzuatta, ilgili masrafın talep edilebileceğine yönelik hükmün mevcudiyetini ifade eder. Ancak sözleşmelerin standart şekilde ve oldukça geniş kapsamlı hazırlandıkları düşünüldüğünde, masrafın sadece ismen sözleşmede zikredilmesi, onu haklı kılmaz. Ayrıca ilgili masrafın hangi gerekçelere dayandığı, kredi ilişkisi gereği zorunlu olup olmadığı ortaya konmalıdır. Makul olma, tahsilata dayanak olan hizmet/iş ile masraf tutarının orantılı olmasını, hizmete nazaran masrafın fahiş nitelik taşınamaması gerektiğini imler. Belgeli olma ise, kredi verence masraf yapıldığına dair fatura, fiş vb. evraklarla ispatın gerçekleştirilmesini ifade eder. Bkz. Kara, 2015c, **a.g.k.**, 120.; Ertaş, Kaban ve Sobacı, 2016, a.g.k. 137.

⁵⁷⁸ YARGITAY 13. HD. E. 2013/10345, K. 2013/10582, T. 29.04.2013.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/28845, K. 2012/29185, T. 20.12.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2014/1296, K. 2014/1584, T. 22.1.2014. Kararlar için bkz. Tutumlu, 2015, **a.g.k.**, 90-95.; YARGITAY HGK. E. 2014/13-855, K. 2016/187, T. 26.2.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/9767, K. 2012/14007, T. 30.5.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/8196, K. 2012/1183, T. 26.1.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/8679, K. 2011/17629, T. 28.11.2011.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/3576, K. 2011/10221, T. 27.6.2011.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/23738, K. 2012/25211, T. 8.11.2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/40861, K. 2016/8915, T. 29.3.2016.; 13. HD. E. 2015/29244, K. 2015/32354, T. 9.11.2015 (Erişim tarihi: 15.9.2016)

bütünlük arz eden edimlerinin, ortalama bir tüketici gözünde, ifa ettiği karşı edim ile karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde olmasıdır⁵⁷⁹. Gümüş’ün verdiği örneklerde de olduğu gibi, kiralık kasa sözleşmesine taraf olan müşteri, kendisine sunulan hizmetin karşılığı olarak belirli bir bedel ödemektedir. Kiralık kasanın açılması işlemi, müşteriye sunulan hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği bir edim niteliği taşıdığından, bu işlem için ayrıca bir bedel talep edilememelidir. Yine diş tedavisine yönelik sözleşme gereği, kanal tedavisi yaptıran tüketiciden, kanal bölgesinin kapatılmasını müteakiben yapılan dolgu için ayrıca ücret talep edilmesi, tüketicinin tedavi hizmeti kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği edimin ücretlendirilmesi anlamını taşır⁵⁸⁰. Taraflar arasındaki güven ilişkisinin bir gereği olan saydamlık ilkesine ters düşen bu gibi sonuçlar, söz konusu düzenleme ile bertaraf edilmek istenmiştir.

Diğer yandan TKHK m. 4/3 c.1’in devamında, girişimcinin (sözleşmeyi düzenleyen) yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimleri için⁵⁸¹ ve yine girişimcinin kendi menfaatleri doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemeyeceği belirtilmiştir⁵⁸². Gerekçede de ortaya konduğu gibi, taraf olunan hukuki ilişki kapsamında belirli riskler gündeme gelebilir. Girişimcinin bu risklere karşı kendisini korumak amacıyla yaptığı masrafları, ek bir bedel olarak tüketiciye yansıtması kabul edilemez. Nitekim hukuki ilişkinin başında risk değerlendirmesinin sağlıklı şekilde yapılması ve tüketicinin karşı ediminin bu doğrultuda belirlenmesi gerekir⁵⁸³.

TKHK m. 4/3 ile tüm tüketici işlemleri açısından geçerli olacak ölçütler ortaya konmuş; finansal ürün veya hizmetler kapsamında tüketiciden alınabilecek faiz dışı her türlü menfaate ilişkin usul ve esasların, BBKD tarafından düzenleneceği ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemelerin Bakanlığın görüşü alınarak, TKHK’nın ruhuna uygun ve tüketiciyi koruyacak şekilde yapılması gerekir (m. 4/3 c.2). Kanunun verdiği yetkiyi

⁵⁷⁹ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 77-78; Atamer, 2012, **a.g.k.**, 58.; Kara, 2015c, **a.g.k.**, 103.

⁵⁸⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 38.

⁵⁸¹ Gümüş, ilk ölçütten sonraki “ve” bağlacının “veya” şeklinde okunması gerektiğini belirtmiş, dolayısıyla “sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler” ifadesini, , “kendisine (tüketiciye) sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği edimler” ölçütünden bağımsız bir ölçüt olarak değerlendirmiştir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 38.; Özen ise, “kendisine (tüketiciye) sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği edimler” ölçütünün, “sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler” ifadesini de kapsadığını, dolayısıyla aradaki “ve” bağlacının “özellikle” şeklinde okunmasının daha yerinde olacağını belirtmiştir. Özen, 2016a, **a.g.k.**, 82, dnt. 203.

⁵⁸² Sözleşme görüşmeleri kapsamında tüketicinin mali durumunun incelenmesine ilişkin masraflar, sözleşmenin kurulmadığı ihtimalde tüketici üzerinde bırakılamaz. Nihayetinde tüketicinin ilk başta yaptığı başvuru, sözleşmenin kurulmasına yönelik iradeyi içerir ve söz konusu inceleme, aynı zamanda kredi verenin de menfaatine hizmet eder. Dolayısıyla kredi verenin lehine olan bu inceleme için yapılan masrafa tüketicinin katlanmasını beklemek yerinde olmaz. Ayrıca bu içeriğe sahip sözleşme şartları, haksız şart denetimine de tabi tutulmalıdır. Çetiner, 2007, **a.g.k.**, 2162-2164.

⁵⁸³ TKHK m. 4/3’ün gerekçesi.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 40.

kullanan BDDK, konuyu düzenlemek üzere “Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” i çıkarmıştır. Tüketici kredilerinde hangi ücretlerin ne oranda talep edilebileceği m. 10’da ortaya konmaktadır: “(1) Finansal tüketicilere kullanılacak krediler için kredi ihtiyacının karşılanmasına olanak sağlayan sistemin işletilmesi ve operasyonel süreçlerin yönetilmesi amacıyla alınan tahsis ücreti dışında, istihbarat ücreti, kredi işlem fişi ücreti, ödeme planı değiştirme ücreti, değişken taksitli ödeme planı ücreti gibi her ne ad altında olursa olsun başkaca bir ücret alınamaz. Kredi tahsis ücreti, kullanılan kredi anaparasının binde beşini geçemez. Kurul, gerekli gördüğü hallerde bu sınırı artırmaya ve azaltmaya yetkilidir. (2) Taşınır ve taşınmazlara ilişkin rehin, ipotek ve ekspertiz işlemlerinde yalnızca üçüncü kişilere ödenen ücretler alınabilir.” Bu bağlamda tüketici kredilerine taraf olan tüketicilerden, faiz dışında kredi tahsis ücreti, rehin, ipotek ve ekspertiz işlemleri için ücret alınabilecektir. Dolayısıyla önceki kanun döneminde söz konusu olan farklı adlar altında masraf talep edilmesi durumuna son verilmiştir⁵⁸⁴.

Yönetmeliğin 10’uncu maddesinin ilk fıkrasında tüketicilerden tahsiline cevaz verilen kredi tahsis ücretine değinmek gerekir. Düzenlemede kredi tahsis ücretinin alınmasına gerekçe olarak, “tüketicilere kullanılan krediler için kredi ihtiyacının karşılanmasına olanak sağlayan sistemin işletilmesi ve operasyonel süreçlerin yönetilmesi amacı” gösterilmiştir. Bu bağlamda kredinin tahsisi aşamasına kadar kredi verence gerçekleştirilen edimlerin, sözleşmenin karşılıklılık ilişkisi dışında bırakılarak haklı kılınmaya çalışıldığı görülmektedir. Gerçekten sözleşme kurulmadan önceki aşamada, gerek tüketicinin bilgilendirilmesi gerek ekonomik durumunun değerlendirilmesi gibi edimler kredi veren tarafından ifa edilmektedir. Dolayısıyla sistemin işletilmesine yönelik bu edimlerin gerçekleştirilmesi, kredi verenin personel istihdam etmesi gibi maliyet unsurlarının, faiz dışında ücretlendirilmesi uygun görülmüştür. Ancak belirtmek gerekir ki, kredi tahsis ücretine dayanak teşkil ettiği ifade edilen maliyet unsurları, açık bir şekilde ortaya konamamaktadır⁵⁸⁵. Nitekim Yönetmelik m. 10 uyarınca belirlenen binde 5’lik oran göz önüne alındığında, kullanılan kredi meblağına göre alınacak ücret değişmektedir. Kredi meblağı arttıkça kredi verenin daha

⁵⁸⁴ Bu bağlamda Kara, BDDK tarafından gerçekleştirilen düzenlemenin uygulamaya getirdiği en önemli faydasını, “işim enflasyonuna” son verilmiş olması şeklinde ifade etmiştir. Kara, 2015c, **a.g.k.**, 123.

⁵⁸⁵ Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1238.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 96.; Kredi tahsis ücreti, önceleri dosya masrafı adıyla tüketicilerden tahsil edilmekteydi. Çabri, dosya masrafı adı altında istenilen bedelin, ne tür masraflara karşılık geldiğinin belirsiz olduğunu ifade etmiştir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 259.

çok edim ifa ettiği, daha çok personel istihdam ettiği ya da daha yoğun bir iş yükü altında kaldığı söylenemez. Buna rağmen kullanılan kredi meblağının artması, ödenecek kredi tahsis ücretinin de artmasına neden olacaktır⁵⁸⁶. Diğer yandan sözleşmenin kurulamamış olması ya da tüketicinin sözleşmeden cayması durumunda, söz konusu maliyet unsurları tüketiciden talep edilemezken; sözleşmenin kurulması halinde, faiz gelirine hak kazanan kredi verenin ayrıca kredi tahsis ücreti adı altında ihya edilmesi, göz ardı edilemeyecek bir çelişkiyi ortaya koymaktadır⁵⁸⁷. Ayrıca bu durum, TKHK m. 4/3 c.1’de ifade edilen “kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği edimler için ek bir talep edilememesi” ölçütüne de aykırılık içermektedir. Kredi konusunda tüketicinin bilgilendirilmesi, ekonomik durumunun değerlendirilmesi gibi edimler, kredi verenin asli edim yükümlülüğü olan kredi kullandırma borcundan soyutlanabilecek edimler değildir. Ortalama bir tüketici gözünde söz konusu edimler, kredi kullandırma borcu kapsamında yer almasının haklı olarak beklenebileceği edimlerdir⁵⁸⁸. Bu bağlamda söz konusu edimlerin asli edimden soyutlanarak faiz dışında ayrıca ücrete tabi kılınması, çifte ücretlendirme anlamını taşımakta ve sözleşme dengesini tüketici aleyhine bozmaktadır⁵⁸⁹.

Tüm bu gerekçelerle, Bakanlığın aksi görüşü alınmış olmasına rağmen⁵⁹⁰, TKHK’nın ruhuna ve tüketicinin korunmasına aykırı şekilde kredi tahsis ücretinin tahsil edilmesine cevaz veren Yönetmelik m. 10/1’in TKHK m. 4/3’e aykırılık taşıdığını ve iptal edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. İptal süreci gerçekleşmese dahi, normlar hiyerarşisi bağlamında kanuna aykırılık taşıyan yönetmelik hükmünün uygulanmaması gerekir⁵⁹¹.

Kredi tahsis ücreti yanında “taşınır ve taşınmazlara ilişkin rehin, ipotek ve ekspertiz işlemlerinde yalnızca üçüncü kişilere ödenen ücretlerin” talep edilebileceği, Yönetmelik m. 10/2’de hükme bağlanmıştır. Gerek taşınır rehni gerek taşınmazlar açısından rehnin bir türü olan ipotek, taraflar arasında söz konusu olan kişisel bir alacağı teminat altına

⁵⁸⁶ Ertaş, Kaban ve Sobacı, 2016, a.g.k. 143.; Dosya masrafi açısından aynı yönde bkz. Çabri, 2010, a.g.k., 259.

⁵⁸⁷ Y. Atamer (2015). 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Fiyat Denetimi: *Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İnceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 32.; Özen, 2016a, a.g.k., 96-97

⁵⁸⁸ Özen, 2016a, a.g.k., 96.; Alman Federal Mahkemesi’nin 2014 yılında verdiği bir kararında, kredi tahsis ücretinin, kredi kullandırma borcunun karşı edimi niteliğindeki “faiz” içinde yer verilmesi gerektiğini belirtmiş; kredi tahsis ücretinin faizden ayrı şekilde talep edilebilmesine imkan veren hükümleri ise geçersiz saymıştır. Atamer, 2015, a.g.k., 31.

⁵⁸⁹ Atamer, 2015, a.g.k., 35-36.

⁵⁹⁰ Kara, 2015c, a.g.k., 123.

⁵⁹¹ Kara, 2015c, a.g.k., 118-119.; Özen, 2016a, a.g.k., 97.

almak için kurulur⁵⁹². Tüketici kredisi sözleşmelerinde de kredi veren, kredi geri ödemelerini güvence altına almak amacıyla, taşınır üzerinde rehin ya da taşınmazlar üzerinde ipotek tesis etme yoluna gitmektedir. Görüldüğü gibi kredi verenin tüketiciden olan alacağına güvence sağlayan rehin ve ipotek tesisi durumları, aslında kredi verenin menfaatine bir durum teşkil etmektedir⁵⁹³. Yine aynı şekilde, kredi verenin alacağına güvence sağlayan ipotek tesisi için, taşınmazın gerçek değerinin belirlenmesi noktasında ekspertiz işlemi gerçekleştirilir. Bu işlemin de özü itibariyle kredi verenin menfaatine olduğu ve işlem için ödenen ücretin tüketiciye yansıtılamayacağı ifade edilmektedir⁵⁹⁴. Dolayısıyla kredi veren, kendi menfaati doğrultusunda gerçekleştireceği rehin/ipotek tesisi ve ekspertiz için ödeyeceği ücretleri, TKHK m. 4/3 c.1 doğrultusunda tüketiciden talep edememelidir. Bundan başka, tüketicinin kredi geri ödemelerini tamamlaması halinde, asıl alacağa bağlı olarak rehin ve ipotek de son bulmakta; rehne ve ipoteğe esas teşkil kayıtların terkin edilmesi gerekmektedir. Alacağın son bulmasına rağmen terkin işlemini gerçekleştirmeyen kredi veren, mütecaviz olması sebebiyle tüketici tarafından açılacak dava karşısında terkine zorlanabilir. Bu sebeple söz konusu terkin işlemi, kredi veren açısından yasal bir yükümlülük niteliği taşımaktadır⁵⁹⁵. Diğer yandan dava ile terkine zorlanan kredi veren, terkin işlemi için ödemesi gereken harç miktarının çok daha üstünde yargılama ve vekâlet ücretlerine katlanmak zorunda kalabilecektir. Terkin işleminin iradi olarak gerçekleştirilmesi, sonrasında ortaya çıkabilecek giderleri de önleyici nitelik taşıdığından, kredi verenin menfaatine olmaktadır⁵⁹⁶. Bu bağlamda kredi verenin hem yasal yükümlülüğü hem de kendi menfaatine olan terkin işlemi için

⁵⁹² Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013b, **a.g.k.**, 883, 986, 990.

⁵⁹³ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 97-98.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 91.

⁵⁹⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 39.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 97.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 91. Atamer'in konu ile ilgili Alman Federal Mahkemesi kararını aktaran çalışmasında, teminatların idaresi, satılması ya da kaldırılması gibi işlemler nedeniyle doğacak masrafların, bankanın alacağına güvence sağlayan teminatların beraberinde getirdiği masraflar olduğu; dolayısıyla söz konusu işlemler bankanın menfaatine hizmet ettiğinden, masrafların da banka tarafından karşılanması gerektiği ifade edilmektedir. Atamer, 2015, **a.g.k.**, 34. Bu bağlamda ekspertiz ücretinin, teminatların idaresi kapsamında kredi verenin menfaatine olan işlemlerden olduğu kabul edilebilir.; Aksi yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 258-259.; Yargı kararları ise, haklı, makul ve belgeli olması halinde, ekspertiz ücretinin tüketiciden talep edilebileceği yönündedir. Bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2016/1134, K. 2016/8834, T. 28.3.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/35518, K. 2015/32206, T. 5.11.2015.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/20154, K. 2015/27553, T. 28.9.2015.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/20867, K. 2015/22006, T. 25.6.2015.; 13. HD. E. 2015/19267, K. 2015/17933, T. 3.6.2015.; YARGITAY.; 13. HD. E. 2015/9883, K. 2015/12844, T. 21.4.2015. (Erişim tarihi: 29.9.2016)

⁵⁹⁵ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 98.; Kara da benzer şekilde, tüketicinin borcunu ödemesi ile alacak sona erdiğinden, kredi kuruluşunun ipoteğe ilişkin kaydı, talep olmaksızın kendiliğinden kaldırması gerektiğini belirtmektedir. Kara, 2015c, **a.g.k.**, 121.

⁵⁹⁶ Kredi borcu sona ermesine rağmen ipoteği terkin etmeyen kredi kuruluşuna karşı dava açılabilirliği, davanın tüketici lehine sonuçlanması ile kredi kuruluşunun yargılama giderleri ve vekalet ücreti ödemek durumunda kalacağı yönünde bkz. Kara, 2015c, **a.g.k.**, 120-121.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 98.

ödeyeceği ücreti, tüketiciden isteyememelidir. Sonuç olarak, Yönetmelik m. 10/2 hükmünün de TKHK m. 4/3'e aykırılık içerdiği ve iptal edilmesi gerektiği söylenebilir.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi veren, TKHK m. 4/3'teki ölçütlerden geçebilen edimleri ve yaptığı masrafları için tüketiciden ek bir bedel talep edebilir. Nitekim Yönetmelik Ek-1'de de belirtildiği gibi, kullanılan kredi ile beraber kampanyalı ürün ve hizmetlerden tüketicilerin yararlandırılması halinde, bunun ücreti tüketiciden talep edilebilmelidir. Ancak bu konuda tüketicinin açıkça bilgilendirilmesi gerektiği göz ardı edilmemelidir. Tüketici, kullandığı kredi ile ilgili olduğunu düşündüğü birçok metne imza atmakta, kredi ile ilgisi olmayan ürün ve hizmetler de kampanyalı olarak tüketiciye sunulmaktadır. Uygulamada tüketiciyi bilgilendirmeksizin kullanılan bu ürün ve hizmetlerin ücreti ise, kredi tahsis ücreti ile birlikte peşin olarak tahsil edilmektedir. Böylesi durumlarla karşılaşan tüketici, sözleşmeden caymak istediğinde, kredi tahsis ücretinin iade edilmeyeceği iddiası ile karşılaşmakta ve kredi ilişkisine devam etmek durumunda kalmaktadır. Bundan başka Yönetmelik m. 9/4 ve m. 10/5 gereği, "borcu yoktur" yazısı bir defaya mahsus, işlem fişi/benzeri dökümanlar ise sadece ilk yıl ile sınırlı olarak, talep edilmesi halinde tüketiciye ücretsiz verilecektir. Hükümler doğrultusunda, bu belgeleri birden fazla ya da ilk yıldan sonra düzenleyen kredi veren, tüketiciden ücret talep edebilecektir. Belirtmek gerekir ki, her iki hükümde ortaya konan dökümanların düzenlenmesi ve istendiğinde tüketiciye temin edilmesi, tüketici kredisi sözleşmeleri kapsamında kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğünün önemli bir görünümüdür. Dolayısıyla gerekli durumlarda bilgilendirme yükümlülüğünü layıkıyla yerine getirmek zorunda olan kredi veren, TKHK m. 4/3 c.1 gereği, yasal yükümlülükleri arasında yer alan bilgilendirme ediminin somutlaştığı ilgili dökümanlar için tüketiciden herhangi bir ücret isteyememelidir. Bu bağlamda Yönetmelik m. 9/4 ve m. 10/5 hükümlerinin, TKHK m. 4/3 c.1'e aykırı olması itibariyle iptal edilmesi ve somut olaylarda da yargı makamlarınca uygulanmaması gerekmektedir⁵⁹⁷.

1.4.4. Teminat gösterme borcu

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, taraflar arasındaki güven ilişkisine dayalı olarak kurulmaktadır. Kredi verenin, ekonomik durumu gereği güven uyandırmayan bir tüketiciye kredi vermesi düşünülemez. Nitekim kullanılan kredinin geri ödenmesi, faaliyet gösterdiği sektör itibariyle kredi veren için en önemli husustur. Kimi zaman kredi

⁵⁹⁷ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 101-102.; Aksi yönde bkz. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 93.

kullanmak isteyen tüketicinin ekonomik durumu, taraflar arasındaki güvenin tesisi için teminat istenmesini gerektirebilir. Borcun ödenmemesi riski ile karşılaşan kredi veren, tüketici tarafından getirilen teminatlara başvurmak suretiyle alacağına kavuşur⁵⁹⁸. Ancak tüketiciden teminat istenmesi, zorunluluk arz eden bir durum değildir. Tüketicinin kredi itibarının yüksek olması halinde, kredinin teminatsız olarak kullanılması söz konusu olabilmektedir⁵⁹⁹.

Kredinin teminat karşılığı kullanılacağı kararlaştırıldığı takdirde, tüketiciden farklı nitelikte teminatlar istenebilmektedir. Kredi verenin tüketiciden olan alacağına, taşınır – taşınmaz ya da alacak rehni gibi aynı teminatlar veya tüketicinin borcunu ödememesi halinde üçüncü bir kişinin malvarlığına başvurabilme imkânı sağlayan şahsi teminatlar yoluyla güvence sağlanması mümkündür⁶⁰⁰. Ayrıca uygulamada farklı teminat yollarına başvurulduğu gibi, tek bir kredi borcu için birden fazla farklı tür teminatların istendiği görülmektedir. Teminatın türüne ilişkin belirleme, sözleşmeye konulan hükümler gereği genellikle kredi veren tarafından yapılmaktadır⁶⁰¹.

1.5.2.1. Kefalet

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenlerin talep ettiği en yaygın teminat türlerinden biri olarak “kefalet sözleşmesi” karşımıza çıkmaktadır⁶⁰². Sözleşme öncesi görüşmeler kapsamında tüketicinin kredi itibarını değerlendiren kredi veren, teminat olarak kefil getirilmesini isteyebilir. Uygulamada kefil ile kredi veren arasındaki kefalet sözleşmesi, sonradan tüketicinin kefil getirememe ihtimaline binaen, asıl kredi sözleşmesi ile birlikte kurulmaktadır. Dolayısıyla kendisinden teminat olarak kefil istenen tüketici, tüketici kredisi sözleşmesinin akdedilmesi esnasında kefil ile birlikte hareket etmekte ve her iki sözleşme aynı anda kurulmaktadır.

⁵⁹⁸ İnal, 2005, **a.g.k.**, 340.; Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 206-207.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 139.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 207-209.; Baykan, 2004, **a.g.k.**, 61.

⁵⁹⁹ Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.; Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 208-209.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 30, 207.; Ancak uygulamada, kredi alanın sadece kişisel itibarına dayanılarak kredi verilmesi, ender karşılaşılan durumlardandır. Gürses, 2011, **a.g.k.**, 4.

⁶⁰⁰ Baykan, 2004, **a.g.k.**, 61-62.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 129-130.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 207, 208-210.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 340.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 139.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 208-209.

⁶⁰¹ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 139.

⁶⁰² Kefalet sözleşmesinin geçerlilik şartları ve sonuçları hakkında detaylı bilgi için bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 211-221, 230-236.; Zevkililer ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 707-727.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 123 vd.; M. A. Gümüş (2014b). *Borçlar hukuku özel hükümler cilt 2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 334 vd.; A. E. Baççioğlu (2008). Tüketici hukukunda kefalet. *Bankacılar Dergisi*, (67), 70 vd.; B. Özen (2013). Tüketici kredilerinde kefaletin geçerlilik koşulları. 2. *Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri* (Ed: H. Tokbaş ve F. Üçışık), s. 354 vd.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 9 vd.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1395 vd.; İ. Helvacı (2007). Banka kredi sözleşmeleri çerçevesinde adi kefalet sözleşmesine ilişkin gelişmeler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 65(1), s. 263 vd.; B. Özen (2016b). Tüketici kredilerinde kefalet. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 437-446.

Tüketici işlemlerine kefil olan kişileri koruma amacı taşıyan önemli bir düzenleme, TKHK m. 4/6'da yer almaktadır. Hükme göre “tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır.” Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerini de yakından ilgilendiren bu düzenleme gereği, tüketicinin kredi borcuna güvence sağlamak amacıyla getirilen her türlü şahsi teminat, adi kefalet hükmünde kabul edilecektir⁶⁰³. Bu bağlamda tüketici kredisi sözleşmelerinde şahsi teminat olarak sadece adi kefaletin söz konusu olacağı söylenebilir⁶⁰⁴. Garanti sözleşmesi ya da borca katılma gibi farklı adlar altında getirilen şahsi teminatlar ise, geçersizlik yaptırımına tabi tutulmaksızın, adi kefaletle ilişkin hükümlere tabi olacaktır⁶⁰⁵. Dolayısıyla ilgili şahsi teminatların tahvil yoluyla adi kefaletle dönüştürülebilmesi, hüküm ve sonuç doğurabilmesi için, adi kefaletin geçerlilik şartlarının sağlanmış olması gerekir⁶⁰⁶.

Tüketicinin kredi borcuna kefil olan kişinin ‘adi kefalet’ gereği sorumlu olması, kredi verene karşı ileri sürebileceği def’iler açısından önem arz eder. Kredi veren, asıl borçlu konumundaki tüketiciye başvurmaksızın, kefile gidemeyecektir. Aksi bir durumda kefil, tartışma (peşin dava) def’ine dayanarak öncelikle asıl borçlu olan tüketicinin takip edilmesi gerektiğini ileri sürebilecektir⁶⁰⁷. TBK m. 585/1’de belirtilen durumların gerçekleşmesi halinde, kefilin geçici nitelikteki tartışma def’ine dayanması mümkün

⁶⁰³ Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 34-35.; Arkan, 2016, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 46.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 113-114.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 149-150.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 9-10.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 321.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 207.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 75.; Özen, 2016b, **a.g.k.**, 440-441.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 112.; Kostakoğlu, 2016, a.g.k. 266.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 109.; Tokbaş, 2015, **a.g.k.**, 32-33.

⁶⁰⁴ Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 149.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 10.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 33-34.

⁶⁰⁵ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 115.; Tokbaş, 2015, **a.g.k.**, 32.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 149.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 11.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 109-110.; Özen, şahsi teminat olarak garanti ya da borca katılma söz konusu olduğunda bunların, şartları, hüküm ve sonuçları itibarıyla yasal tahvil kapsamında adi kefaletle dönüşmesinden ziyade kesin hükümsüz sayılmalarının daha yerinde olacağını ifade etmektedir. Bkz. Özen, 2016b, **a.g.k.**, 441.

⁶⁰⁶ Altop, 2015, **a.g.k.**, 11-12.; 4077 sayılı TKHK m. 10/3 c.son: “Tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminatın verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilin borcun ifasını isteyemez.” Düzenlemede her ne kadar ‘adi kefalet’ terimi kullanılmasa da, ‘asıl borçluya başvurmadan’ ifadesi gereği kanun koyucunun iradesinin tüketiciyi korumak olduğu ve bu nedenle hükmün ‘adi kefalet’ olarak yorumlanması gerektiği belirtilmekteydi. Özen, ‘asıl borçluya başvurmadan’ ifadesine verilecek anlamın önemli olduğunu belirtmiştir. Eğer ki söz konusu ifade, ‘asıl borçlunun borcunu ödemesi için ihtar edilmesi’ anlamını taşıyorsa, hükmün adi kefaletle ilişkin olduğu yönünde bir çıkarım yapmak mümkün olmayacaktır. Nitekim bu şart, müteselsil kefalet için de söz konusudur. Ancak ilgili ifadenin ‘asıl borçlunun sonuçsuz kalacak şekilde takip edilmesi’ yorumuna tabi kılınması, adi kefaletin varlığına delalet edecektir. Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlar, m. 10/3 c.son’un adi kefaletle ilişkin olduğunu tasdik etmiştir. Bkz. Özen, 2013, **a.g.k.**, 365-366.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 76.; Aynı yönde bkz. Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 13-14.; Baçcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, 81.; Helvacı, 2007, **a.g.k.**, 263, 267-268.

⁶⁰⁷ Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1428.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 214, dnt.166.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 208.; Baçcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, 75.; Helvacı, 2007, **a.g.k.**, 264.; Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 135.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 14-15.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 17.; Özen, 2012, **a.g.k.**, 265.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamcıoğlu, 2015, **a.g.k.**, 133.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 525-526.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 718-719.; Gümüş, 2014b, **a.g.k.**, 374-375.

değildir⁶⁰⁸. Ayrıca adi kefalet gereği kefile tanınan bir diğer def'i imkânı, öncelikle rehnin paraya çevrilmesine ilişkindir. Kefalet sözleşmesi kurulurken ya da daha önce, kredi verenin alacağını teminen rehin getirilmişse, kefil öncelikle rehnin paraya çevrilerek alacağın karşılanmasını isteyebilir⁶⁰⁹. Son olarak kefil, kefalet sözleşmesinin geçersiz olduğu, kefaletle ilişkin borcunun muaccel olmadığı ya da bu borcun zamanaşımına uğradığı gibi defileri ileri sürebileceği gibi; tüketiciye ait olan, kredi borcunun geçerli bir şekilde doğmadığı, kredi borcunun muaccel olmadığı veya sona erdiği gibi def'ileri de kredi verene yöneltebilecektir⁶¹⁰. Tüketiciye ait olan def'ileri kredi verene karşı ileri sürmek, kefil için bir hak olmanın yanında, aynı zamanda yükümlülük niteliği taşır⁶¹¹.

1.5.2.2. *Rehin*

Tüketici kredilerinde şahsi teminat olarak getirilebilen kefalet söz konusu olduğunda, şahsi sorumluluk gereği kredi veren, alacağın tahsiline yönelik olarak sadece kefilin malvarlığına başvurabilmektedir. Kefilin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi ya da malvarlığının kredi alacağını karşılamaya yetmemesi gibi risklerin tamamına kredi verenin katlanması gerekir. Aynı teminatlarda ise, kredi verenin ihya edilmesi ihtimali daha yüksektir⁶¹². Zira teminat konusu eşya var olduğu sürece⁶¹³, kredi verene tanınan aynı hak gereği, söz konusu eşyanın paraya çevrilmesi suretiyle kredi alacağının karşılanması mümkündür. Kefaletle olduğunun aksine teminat gösteren malikin malvarlığı önem arz etmemekte, ayrıca onun rızasına da ihtiyaç duyulmamaktadır.

⁶⁰⁸ Öztek, 2008, **a.g.k.**, 16.; Baççioğlu, 2008, **a.g.k.**, 75.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 208-209.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 18.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 214, dnt. 166.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1428-1430.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 525.; Gümüş, 2014b, **a.g.k.**, 376-378.; Özen, 2012, **a.g.k.**, 265.

⁶⁰⁹ Helvacı, 2007, **a.g.k.**, 265.; Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 135.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 215, dnt.167.; Öztek, 2008, **a.g.k.**, 15-16.; Özen, 2012, **a.g.k.**, 276.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 209.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 18.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamoğlu, 2015, **a.g.k.**, 133.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 719.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1430-1431.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 526.; Gümüş, 2014b, **a.g.k.**, 379-381.

⁶¹⁰ Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 733.; Baççioğlu, 2008, **a.g.k.**, 78.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamoğlu, 2015, **a.g.k.**, 141.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1450-1451.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 534.; Gümüş, 2014b, **a.g.k.**, 467-471.; Özen, 2012, **a.g.k.**, 353-363.

⁶¹¹ Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 534.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 733.; Baççioğlu, 2008, **a.g.k.**, 78-79.; Gümüş, 2014b, **a.g.k.**, 464, 471.; Altop, 2015, **a.g.k.**, 21.; Akipek Öcal, Uzun Kazmacı ve Hamamoğlu, 2015, **a.g.k.**, 141.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 1451.

⁶¹² Çabri, 2010, **a.g.k.**, 209.

⁶¹³ Teminat konusu taşınır ya da taşınmazın yok (telef) olması halinde, üzerinde yer alan tüm haklar sona ereceğinden, rehin hakkı da son bulur. Tamamen yok olan taşınmaz sigortalı ise, kredi verenin rehin hakkının sigorta tazminatını da kapsadığı kabul edilmektedir (TMK m. 879). Taşınır rehni söz konusu olduğunda, rehnin kapsamını düzenleyen TMK m. 947'de sigorta tazminatı sayılmadığından, kredi verenin söz konusu tazminat üzerinde hak iddia edemeyeceği ifade edilmektedir. Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013b, **a.g.k.**, 903, 925-926, 998-999.; Ertaş, bu konuda özel bir hüküm olmasa dahi, sigorta tazminatının taşınır rehni kapsamında değerlendirilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir. Ertaş, 2013, **a.g.k.**, 1158.

Taşınır rehni ve taşınmaz rehni (ipotek), tüketici kredilerinde kredi verenin başvurduğu önemli aynı teminatlardır⁶¹⁴. Taşınmaz üzerine ipotek⁶¹⁵ konularak kredinin kullanılacağı durumlarda, teminat konusu taşınmazın değerini belirlemeye yönelik ekspertiz işlemi gerçekleştirilir. Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik⁶¹⁶ m. 12/A fıkra 1 gereği, teminat olarak konut getirilmişse⁶¹⁷, tüketiciye kullanılacak kredi tutarı, konutun ekspertiz değerinin yüzde yetmiş beşini aşamayacaktır. Teminat olarak arsanın getirilmesi halinde kredi tutarına ilişkin bir sınırlamanın mevcut olup olmadığı, ilgili Yönetmelik'ten anlaşılmamaktadır. Ancak uygulamada kredi tutarının, arsanın ekspertiz değerinin en fazla yüzde ellisi veya yüzde yetmiş beşi oranında belirlendiği görülmektedir. Ayrıca ipotek tesisine yönelik tapuda gerçekleştirilecek işlemlerin zamanı, kredi verenin benimsediği prosedüre göre farklılık arz etmektedir.

Aynı teminatların tüketici kredilerinde en çok uygulama alanı bulan türlerinden biri, taşınır rehnidir. Bu kapsamda kredi veren, kendine güvence sağlayan hükümleri, standart sözleşmeler aracılığıyla tüketiciye dayatmaktadır. Müzakereye kapalı söz konusu şartlar ile kredi verenin, tüketicinin banka nezdinde bulunan mevduatı, menkul kıymeti, kıymetli evrakı ve kiralık kasası üzerinde hapis hakkı olduğu ve tüketicinin bütün alacakları ile hesaplarının rehinli olduğu kararlaştırılmaktadır⁶¹⁸. Diğer yandan taşıt kredilerinde ve taşıt teminatlı kredilerde, tüketicinin kredi borcunu teminat altına almak amacıyla, motorlu araç üzerine rehin konulmaktadır. TMK 940/2 bağlamında “kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin” kurulabilecektir. Bu hüküm doğrultusunda, taşınır mallarda geçerli olan teslim bağli rehin kuralına istisna getirilmiş, tescil suretiyle teslimsiz taşınır rehnine olanak tanınmıştır. Dolayısıyla kredi borcuna karşılık motorlu taşıtı rehin veren tüketici, taşıtı kredi verene teslim etmek zorunda kalmayacaktır⁶¹⁹. Ayrıca elektronik ortamda rehin tesisi ve rehlin kaldırılması imkânı getirildiğinden, tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması ile eş zamanlı olarak, teminat

⁶¹⁴ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 209-210.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 139-140.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 25.

⁶¹⁵ Kredi alacağını güvence altına alma amacıyla ipotek kurulması, içerdği yoğun prosedür işlemleri ve tüketici üzerindeki caydırıcı etkisi nedeniyle çok tercih edilmemektedir. Diğer yandan ipotek nedeniyle tüketiciye, taksit sayısının artırılması gibi ödeme kolaylıklarının sağlandığı görülmektedir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 210.

⁶¹⁶ R.G. T.1.11.2006, S. 26333.

⁶¹⁷ Teminat olarak konut getirilmesi halinde taraflar arasındaki sözleşme, TKHK m. 32/1 gereği, konut finansmanı sözleşmesi hükümlerine tabi olacaktır. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 29; Aydoğdu, 2007, **a.g.k.**, 564; Reisoğlu, 2007, **a.g.k.**, 77-78, 80.; Krş. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 222-223.; Kalender, 2015, **a.g.k.**, 224-226.; Acar, 2015, **a.g.k.**, 200.

⁶¹⁸ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 210.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 25.

⁶¹⁹ Ozanoğlu, 2001, **a.g.k.**, 22, 26-35.; Ertaş, bu düzenleme neticesinde, mülkiyeti muhafaza sözleşmesi ile kurulan teminatın uygulamada öneminin azalacağını ileri sürmektedir. Ertaş, 2013, **a.g.k.**, 1181.

konusu araca ilişkin rehin işlemleri tamamlanabilecektir. Son olarak Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik m. 12/A fıkra 2'deki sınırlamaya değinmek gerekir. Binek araç edinimi amacıyla kullanılacak taşıt kredilerinde ve taşıt teminatlı kredilerde⁶²⁰ kullanılacak kredi tutarı, elli bin Türk Lirası ve altında değeri olan taşıtlar için taşıtın değerinin yüzde yetmişini aşamayacaktır. Değeri elli bin Türk Lirası üzerinde olan taşıtlar için bu oran, bedelin elli bin Türk Lirasına kadar olan kısmı için yüzde yetmiş, elli bin Türk Lirasının üstünde olan kısım için yüzde elli olarak uygulanacaktır. Taşıt kredilerinde ve taşıt teminatlı kredilerde vade, kırk sekiz ayı geçemeyecektir.

1.5.2.3. Sigorta

Tüketiciye kullanılan kredi meblağının sorunsuz şekilde geri ödenebilmesi, kredi verenin önem atfettiği hususların başında gelmektedir. Özellikle kredi alan tüketicinin ölümü halinde, kredi borcunun tahsili için mirasçıların takibi ya da rehinli taşınır veya taşınmazın yine mirasçılardan alınarak paraya çevrilmesi gerekecektir. Diğer yandan tüketicinin kaza ya da hastalık sonucu iş göremez hale gelmesi, kredi borcunun geri ödenmesini tehlikeye düşürecek ve yine kefilin takibi ya da rehinlere başvurulması söz konusu olacaktır. Her iki ihtimalde de kredi alacağının tahsili için uzun ve karmaşık bir süreç kredi veren beklemektedir. İşte bu gibi durumlarda, taraflar arasında akdedilen kredi ile bağlantılı hayat sigortası sözleşmesi, tüketicinin ölümü veya kaza ya da hastalık sonucu iş göremez hale gelmesi (ek olarak kararlaştırılması halinde) nedenleri ile kredi borcunun ödenmemesi riskine karşı güvence sağlamaktadır⁶²¹. Bu bağlamda sigorta teminatı ile kredi verenin alacağına zahmetsiz bir şekilde kavuşması ihtimali güçlendirilmekte; ayrıca krediyi geri ödeme borcu teminat altına alındığından, kredi alan tüketicinin de menfaati korunmaktadır⁶²².

⁶²⁰ Aynı nitelikte sınırlama finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri açısından da getirilmiştir. R.G. T.24.4.2013, S. 28627, "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik" m. 11/A.

⁶²¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 248-249.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 321.

⁶²² Tüketici kredisi sözleşmesi ile bağlantılı hayat sigortaları açısından, sigorta yapılmasında tüketicinin de menfaatinin bulunduğu, dolayısıyla sigorta primlerinin tahsiline yönelik sözleşme hükümlerinin haksız şart sayılamayacağı yönünde bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2016/9897, K. 2016/12206, T. 3.5.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2016/7396, K. 2016/9100, T. 30.3.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2014/30247, K. 2016/959. T. 20.1.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/27198, K. 2015/37314, T. 21.12.2015.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/6721, K. 2015/29292, T. 9.10.2015.; YARGITAY 13. HD. E. 2015/22094, K. 2015/28291, T. 5.10.2015.; YARGITAY 13.HD. E. 2014/38041, K. 2014/37554, T. 26.11.2014.; Sigorta primlerinin belgelendirilmesi gerektiği yönünde bkz. YARGITAY 13. HD. E.2016/101, K. 2016/8830, T. 28.3.2016.; "Sigorta bedeline dair sadece dekont ibrazı yeterli olmayıp poliçenin de davalı banka tarafından mahkemeye ibrazı gerekmektedir. Sigorta poliçesi mahkemeye ibraz edildiği takdirde mahkemece mevcut hüküm gibi sigorta primlerinden oluşan kısmın reddine; poliçe ibraz edilemediği takdirde davanın kabulüne karar verilmesi gerekir." YARGITAY 13.HD. E.2015/30265, K.2015/35692, T. 7.12.2015 (Erişim tarihi: 10.10.2016)

Taraflar arasındaki kredi sözleşmesi kurulurken kredi veren, çoğu zaman tüketiciden sigorta yaptırılmasını da istemektedir⁶²³. Tüketicinin sigorta yapmaya yanaşmaması halinde, kredinin kullanılması pek mümkün olmamaktadır. Kaldı ki tüketicilerin büyük bir kısmı, kendilerine sunulan standart sözleşme metnini ve diğer belgeleri okumadığından, sigorta yaptırdıklarını bile bilmemektedir⁶²⁴. Tüketicilerin bilgilendirilmesini ve farklı sigorta tekliflerini değerlendirerek kendileri için en uygun seçimi yapabilmelerini önemseyen kanun koyucu, TKHK m. 29 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 26 gereği tüketiciyi koruyucu hükümler getirmiştir. Her iki hüküm birbirine benzetmekle birlikte içerikleri şu şekildedir (TKHK m. 29): “ Tüketicinin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılamaz. Tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hâlinde, istediği sigorta şirketinden sağladığı teminat, kredi veren tarafından kabul edilmek zorundadır. Bu sigortanın kredi konusuyla, meblağ sigortalarında kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması gerekir.” Düzenlemenin ilk cümlesine göre sigorta yaptırılması için, tüketicinin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebinin bulunması gerekir⁶²⁵. Bu durumda sigorta yaptırılması konusunun öncelikle tüketici ya da kredi veren tarafından gündeme getirilmesi önem arz etmez. Sözleşme görüşmelerine başlamadan önce tüketici, sigorta yaptırma hususunu hiç düşünmemiş olabilir. Önemli olan, sigortanın yaptırılması gerekliliği hususunda tüketicinin bilgilendirilmesi ve sigorta kredi veren nezdinde yapılacaksa, yine tüketicinin açık muvafakatının alınmasıdır⁶²⁶. Diğer yandan söz konusu hüküm, ‘kredi veren, tüketicinin sigorta yaptırılmasına hiçbir şekilde yanaşmadığı hallerde dahi, kredi kullandırmak zorundadır’ şeklinde yorumlanamaz. Nitekim kredi

⁶²³ Baysal, kredi ile bağlantılı hayat sigortasının yapılmasında teminat işlevinin öne çıktığını, dolayısıyla sigortanın yapılmasının dürüstlük kuralı ve ticari örf-adetler uyarınca gerekli olduğunu, yapılan sigorta ile kredinin iktisadi fonksiyonunu sorunsuz şekilde ifa ettiğini belirtmektedir. Yazar bu bağlamda, kredi verenin tüketiciden sigorta yaptırılmasını istemesini, TKHK m. 6/3 uyarınca başka mal ya da hizmet olarak görmemektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 321-322.

⁶²⁴ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 180.

⁶²⁵ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 529.; Ünán, maddenin kapsamı itibariyle, doğrudan tüketicinin kendisinin ya da onun yetkilendirilmesi ile başka birisinin (tüketici adına kredi verenin) yapacağı sigortalarda uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Yazar, bu durumda da söz konusu sigortanın, tüketicinin talebi olmaksızın sonuç doğurmasının zaten mümkün olmadığını, dolayısıyla TKHK m. 29 c. 1’ in aslında gereksiz olduğunu ifade etmektedir. S. Ünán (2015). *Tüketicinin korunması ile ilgili düzenlemede yer alan sigorta ile ilgili temel hükümler*. s. 41. <http://samimunan.com/wp-content/uploads/2015/10/Sigorta-T%C3%BCketicisi-Hukuku.pdf> (Erişim tarihi: 17.8.2016)

⁶²⁶ Tüketicie sigorta yaptırma yükümlülüğü getiren (veya sigorta yaptırılması konusunda kredi verene yetki veren) sözleşme şartları, geçerli bir şekilde sözleşmenin içeriğı haline gelmişse, ayrıca tüketiciden sigorta yaptırılması noktasında ek bir talebin aranmaması gerekir. Ünán, 2015, **a.g.k.**, 41-42.

vereni, istediği teminatı sağlama imkânı tanımadan riskli bir kredi ilişkisine taraf olmaya icbar etmek, sözleşme özgürlüğü ilkesi ile bağdaşmaz⁶²⁷.

Hükmün ikinci cümlesi, sigorta yaptırmak isteyen tüketiciye farklı sigorta şirketlerinden teminat getirme imkânı tanımakta, kredi vereni de getirilen teminatı kabul etmekle yükümlü kılmaktadır. Ancak, hükmün lafzı itibariyle tüketiciye tanınan serbestinin, uygulamada karşılık bulamayacağını düşünmekteyiz. Zira kredi verenin, aynı zamanda iştiraki olan sigorta şirketinin aracısı konumunda bulunması ve aracılık ettiği her bir işlemde komisyon elde etmesi, tüketici üzerinde baskı kurmasına zemin hazırlayacaktır. Kaldı ki çoğu zaman tüketici, imzaladığı matbu belgelerle, bilgilendirilmediği ve haberdar olmadığı bir sigorta sözleşmesine taraf olmaktadır. Bu hükmün uygulamada bir anlam ifade edebilmesi için, Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Yönetmeliği m. 11/1'deki düzenlemeye ilişkin tüketicilerin bilinçlendirilmesi gerekir⁶²⁸. Nitekim ilgili düzenleme tüketiciye, kredi sözleşmesinin kurulması aşamasında yapılan sigortadan daha uygun yeni bir sigorta poliçesini kredi verene ibraz etme olanağı tanımıştır. Tüketici tarafından getirilen sigorta poliçesinin, kredi verence aranan teminat ile süre şartlarını sağlaması⁶²⁹ ve ilk sigortanın başlangıç tarihinden itibaren bir ay içinde kredi verene sunulması gerekir. Bu durumda, kredi verence yapılan ilk poliçe başlangıç tarihinden itibaren iptal edilir ve tüketicinin kredi verene ödediği sigorta primleri beş iş günü içinde kesintisiz şekilde iade edilir. Ayrıca bir aydan sonraki süre içerisinde de tüketici, kredi veren ile arasındaki sigorta sözleşmesine son vererek yeni bir sigorta poliçesi getirebilecektir. Dolayısıyla kredi ilişkisinin kurulması aşamasında iyi bir değerlendirme yapamayan ya da kredi verenin baskısı ile sigorta sözleşmesine taraf olan tüketiciye, TKHK m. 29'u tamamlayan Sigorta Yönetmeliği m. 11/1 ile gerçek anlamda bir korumanın getirildiği söylenebilir⁶³⁰.

Tüketici kredisi sözleşmesinin sona ermesi ya da kredi borcunun belirlenen vadeden önce ödenmesi halinde, sigorta sözleşmesinin akıbetine değinmek gerekir. Taraflar arasındaki tüketici kredisi sözleşmesi, tüketicinin borçlarını zamanında ödemesi

⁶²⁷ Akipek, TKHK m. 29 doğrultusunda, tüketicilere kredi kullanılması noktasında mutlaka sigorta yaptırılması gerekliliğinin kesin bir şekilde ortadan kalktığını ifade etmektedir. Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 529.; Reisoğlu, tüketicinin hayat sigortası yaptırmayı kabul etmemesi halinde, bankanın kredi vermeye zorlanmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Reisoğlu, 2009, **a.g.k.**, 61.

⁶²⁸ R.G. T. 13.3.2015, S. 28627.; Yönetmelik hakkında detaylı bilgi için bkz. Ünan, 2015, **a.g.k.**, 43 vd.

⁶²⁹ Tüketicinin başka bir sigorta şirketinden teminat getirmesi halinde ilgili sigortanın "kredi konusuyla, meblağ sigortalarından kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması" gerektiği, TKHK m. 29 c. son ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 26/1 c. 3'te ifade edilmiştir.

⁶³⁰ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 182-184.

sonucu, ödeme planında belirlenen tarihte sona ermişse, sigorta sözleşmesi sona erer. Tüketicinin kredi borcunu sözleşmede belirlenen vadeden önce tamamlaması halinde de sigorta sözleşmesi sona erer. Eğer ki sigorta primleri peşin olarak tüketiciden tahsil edilmişse, vadesi gelmemiş taksitlere ilişkin sigorta primlerinin tüketicie iadesi gerekir⁶³¹. Son olarak, kredi borç yapısında değişiklik olması halinde de sigorta sözleşmesi sonlandırılır. Ancak bu değişikliğe ilişkin işlemlerin gerçekleştirildiği anda, tüketicinin açıkça bilgilendirilmesi ve onayının alınması şartıyla, poliçe içerdiği koşullarda devam ettirilebilir ya da kredi borç yapısında gerçekleştirilen değişiklik uyarınca mevcut sigorta poliçesi yeniden düzenlenir (Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 26/2 ve Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Yönetmeliği m. 10/3).

⁶³¹ “ ... Davacı, 30.09.2010 tarihinde çektiği tüketici kredisini süresinden çok önce 26.10.2010 tarihinde ödeyerek kapatmıştır. Her ne kadar tüketici çektiği kredi nedeniyle kendisinden kesilen hayat sigortası priminin iadesini isteyemez ise de, davacının krediyi süresinden önce ödemesinden dolayı bakiye kalan süre için hayat sigortasının priminden kalan miktarı şayet hayat sigortasını davacı banka yada bankaya bağlı sigorta şirketi yapmış ise yada sigorta poliçesi başka sigorta şirketince yapılmasına rağmen sigorta poliçesi üzerine davalı banka tarafından dain mürtein hakkı konulmuş ise davalı bankadan, bunlar yapılmamış ise sigorta şirketinden bakiye kalan süre ile ilgili primleri isteyebilir. O halde mahkemece bu hususlarda inceleme ve araştırma yapılarak gerekirse bilirkişiden ek raporda alınmak suretiyle hasil olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucu hayat sigortası ile ilgili talebin tamamen reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” YARGITAY 13. HD. E. 2014/41219, K. 2014/40605, T. 17.12.2014.; Aynı yönde bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2015/34530, K. 2015/37962, T. 24.12.2015. (Erişim tarihi: 14.10.2016)

ALTINCI PARAGRAF
BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE
BORÇLARIN İFASI VE İFA ENGELLERİ

1. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNDE
BORÇLARIN İFASI

1.1. Kredi Veren Açısından

1.1.1. Asli edim yükümlülüğünün ifası

1.1.1.1. İfanın tarafları

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, kredi veren ile tüketici arasında akdedilmektedir. Kredi veren, asli edim yükümlülüğü olan kredi kullandırma borcunu, kural olarak tüketiciye ifa etmekle yükümlüdür⁶³². Ancak tarafların sözleşmede kararlaştırması halinde, kredi tutarının üçüncü bir kişiye ödenmesi gerekebilir⁶³³. Özellikle uygulamada “borç kapatma kredisi” ya da “borç transferi kredisi” olarak ifade edilen sözleşmelerde durum böyledir. Bu sözleşmelerde tüketici, birden fazla farklı bankadan olan kredi kartı, tüketici kredisi veya kredili mevduat hesabı sözleşmesinden kaynaklanan borçlarını tek bir yerde toplama amacıyla kredi çeker. Kredi veren de kredi tutarının gerçekten belgelendirilen söz konusu borçlara tahsis edileceğinden emin olmak ister. Bu doğrultuda kredi tutarı, doğrudan tüketiciye teslim edilmemekte, yine tüketicinin vereceği talimatlar doğrultusunda (tüketiciden) alacaklı konumda bulunan bankalara ödenmektedir. Kredi verence, tüketici hesabına alacaklı bankalara ödeme yapıldığı bu halde, ilgili banka yalnızca ödemeyi kabul edebilmekte; kredi verenden ödemenin yapılmasını isteyememektedir. Görüldüğü gibi borç kapatma kredilerinde, herhangi bir ödemenin muhatabı olmamasına rağmen kazandırma tüketicinin lehine gerçekleşmektedir⁶³⁴. Yine aynı şekilde, borç kapatma kredilerindeki ifa düzeninin bir benzeri, bağlı tüketici kredilerinde söz konusu olmaktadır. Tüketicinin tedarik ettiği mal ya da hizmet karşılığı olan bedel, kredi veren tarafından satıcı veya sağlayıcıya

⁶³² Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 276.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 31.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 46.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 213.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 75.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 428

⁶³³ Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 129.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 72.; Kredi borcu, tüketici hesabına değil, sözleşmede kararlaştırılan üçüncü bir kişi hesabına da ifa edilebilir. Bu durumda tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği taşıyan kredi ilişkisi gereği kredi veren, borcunu üçüncü kişiye ifa etmekle yükümlü olduğu gibi, ilgili üçüncü kişi de borcun ifasını talep edebilir. Dolayısıyla zenginleşen taraf, sözleşmede kararlaştırılan üçüncü kişi olmaktadır. Üçüncü kişi yararına sözleşme hakkında bkz. Eren, 2014a, **a.g.k.**, 936-937, 1146-1152.

⁶³⁴ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 936-937.

ödenmektedir⁶³⁵. Kredi verenin satıcı ya da sağlayıcıya ödediği bedel, özü itibariyle iki farklı borcun ifası hükmündedir. Kredi veren finansman ilişkisi gereği kredi kullandırma borcunu ifa ederken, aynı zamanda tüketicinin mal ya da hizmet karşılığı olan bedel ödeme borcunu yerine getirmektedir. Burada kredi veren, tüketicinin bedel ödeme borcunu ifa eden üçüncü kişi konumundadır. Ancak söz konusu ödeme ile tüketici kredisi sözleşmesinden kaynaklanan kredi kullandırma borcunu da ifa ettiğinden, söz konusu ödeme kredi verenin kendi malvarlığından yapılmaktadır. Ancak burada kredi veren de satıcı/sağlayıcı ile işbirliği içinde olduğundan satıcı/sağlayıcı, sadece kredi tutarının ifasını kabul etmekle yetinmeyip, borcun muaccel olmasından itibaren ifaya yönelik talepte de bulunabilecektir⁶³⁶.

1.1.1.2. İfa zamanı

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, genel olarak kredi verence hazırlanan matbu metinler üzerinde tarafların mutabık kalmasıyla kurulmaktadır. Söz konusu metinlerin içerik itibariyle tüketici mevzuatına göre bulunması zorunlu unsurları ihtiva ettiği ve daha çok kredi alanın hak ve yükümlülükleri ile ilgilendiği görülmektedir. Kredi verenin edimini nasıl ifa edeceği, ifa zamanı, ifa yeri ya da edimini ifa etmemesi halinde tüketicinin ne tür haklara sahip olduğu gibi hususlara genellikle sözleşme içeriğinde yer verilmemektedir. Kimi konuların sözleşme içeriğinde düzenlenmediği bu gibi durumlarda, TBK'daki tamamlayıcı hükümlere başvurmak suretiyle çözüm aranması gerekmektedir.

İfa zamanına ilişkin TBK'da yer alan düzenlemeler, tamamlayıcı nitelik arz eden hükümlerdir. Tarafların ifa zamanına ilişkin sözleşmede belirleme yapmamaları halinde uygulama alanı bulurlar⁶³⁷. TBK m. 90 uyarınca “ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.” Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredilerinde, kredi verenin asli

⁶³⁵ Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 428.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 276-280.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 213.

⁶³⁶ Borç kapatma kredileri ile bağlı tüketici kredilerinin ifa düzeni açısından benzediği ve ayrıldığı noktalar şu şekilde ifade edilebilir: Her iki kredi ilişkisinde de kredi tutarı, taraflar dışında yer alan bir üçüncü kişiye, tüketicinin hesabına (yararına) olacak şekilde ödenmektedir. Nitekim kredi verenin yaptığı söz konusu ödemeler ile tüketicinin başka bir ilişkiden kaynaklanan borcu kapatılmaktadır. Ancak bağlı tüketici kredilerinde satıcı ya da sağlayıcı, kredi verenden borcun ifasını isteyebilirken; borç kapatma kredilerinde, ödemenin yapılması kararlaştırılan üçüncü kişi ifa talebinde bulunamaz. Zira ilkinde, kredi veren ile satıcı/sağlayıcı arasında yer alan sözleşme ilişkisi, tüketici ve kredi veren arasındaki sözleşme ile sıkı bir ekonomik birlik içindedir. Satıcı/sağlayıcının ifa talebini kredi verene yöneltebilmesi, aralarındaki sözleşmeden ve her iki sözleşmenin oluşturduğu ekonomik birlikten kaynaklanmaktadır. Borç kapatma kredilerinde ise, (tüketiciden) alacaklı konumunda bulunan kişilerin kredi veren ile herhangi bir ilişkisi yoktur. Onlar kural olarak ifa talebini ancak ve ancak tüketiciye yöneltebilir.

⁶³⁷ Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 575-576.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 946.;

edim yükümlülüğü olan kredi kullandırma borcunun ifa zamanı kararlaştırılmamışsa, sözleşmenin kurulması ile borcun doğumu gerçekleşeceğinden, ifa talebi derhal kredi verene yöneltilebilecektir⁶³⁸. Buradaki derhal ifadesi, dürüstlük kuralı ve işin niteliği doğrultusunda, edimin ifa edilmesinin beklenebileceği en erken zamanı imlemektedir⁶³⁹. Önceleri kredi tutarı tüketiciye elden teslim edildiğinden, yüksek miktardaki ödemeler için kredi veren, tedarik süresine ihtiyaç duymaktaydı. Bu süre boyunca borcun muaccel hale gelmesi, işin niteliği gereği kural olarak ötelenmekteydi. Bugün ise aynı durumun mevcut olduğunu söylemek mümkün değildir. Kredi kullandırma borcunun ifası için tüketici adına açılan hesaplara kredi tutarı doğrudan yatırılabilir. Bu bağlamda, kredi veren açısından tedarik süresinin varlığından bahsedilemeyecektir. Tüketici, borcun doğduğu ve muaccel hale geldiği sözleşmenin kurulması anından itibaren, kredinin ödenmesi talebinde bulunabilecektir⁶⁴⁰.

Bağlı tüketici kredilerinde durum farklılık arz etmektedir. Kredi veren, kredi tutarını doğrudan tüketiciye değil; tüketicinin adına ve hesabına, anlaşmalı olduğu satıcı ya da sağlayıcıya ödemektedir. İfa zamanına ilişkin TKHK’da hüküm bulunmamakla birlikte, finansman sözleşmelerine (bağlı tüketici kredisi) ilişkin 6361 sayılı FFFK m. 39/1’de “mal veya hizmetin teslim ve temini ile birlikte doğrudan satıcıya ödeme yapılması suretiyle kredilendirme” ibaresi yer almaktadır. Düzenleme uyarınca, kredi veren sıfatını taşıyan finansman şirketi, kredilendirdiği malın/hizmetin tüketiciye teslimi/temini sonrasında, kredi tutarını satıcı veya sağlayıcıya teslim ederek borcunu ifa edecektir. Dolayısıyla kanun gereği öncelikle ifa yükümlüsü kılınan satıcı veya sağlayıcı borcunu yerine getirdiğinde, kredi verenin borcu muaccel olacaktır⁶⁴¹. Böylelikle borcunu ifa etmeyen satıcı ya da sağlayıcıya ödeme yapılmasının önüne geçilmekte, yöneldiği amaca erişemeyen tüketicinin mağdur olması engellenmektedir⁶⁴². Finansman şirketleri açısından geçerli olan bu düzenlemenin bir benzerinin TKHK’da yer almaması önemli

⁶³⁸ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 166.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 279.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 31.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 214.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 291.

⁶³⁹ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 947.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 279.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 166.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 801.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 324.

⁶⁴⁰ Çabri’ye göre, kredi kurumlarının ellerinde bulunan fonların büyüklüğü ve kredi tutarının doğrudan kredi alanın hesabına yatırılması göz önüne alındığında, kredi verenin borcunu ifa etmek için fazladan bir süreye ihtiyacı olmadığını belirtmektedir. Yazar, sözleşmenin kurulduğu gün kredi tutarının tüketiciye ödenmemesi durumunda temerrüdün gündeme gelebileceği görüşündedir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 166.

⁶⁴¹ Arkan, 1995, **a.g.k.**, 42.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 278.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 117-118.; Bu ana kadar, öncelikle ifa yükümlüsü olan satıcı veya sağlayıcının kendi edimini ifa etmemesine rağmen karşı edimin ifasını talep etmesi halinde kredi veren, tüketiciye ait olan ödemezlik def’ine dayanarak (bileşik sözleşme yapısı gereği) kredi tutarını ödemekten kaçınabilir. Ayrıca kanundaki düzenlemenin tüketiciyi koruyucu niteliği göz önüne alındığında, ödemezlik def’ini ileri sürmek, kanımızca kredi veren için yükümlülük niteliği taşımaktadır.

⁶⁴² Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 119.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 42.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 166.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 278.

bir eksikliktir. Kredi vereni bankalar olan bağı krediler açısından da tüketicinin bu nitelikte bir korumaya ihtiyacı olduğu aşikârdır. Doktrinde ifade edildiği gibi, bu düzenlemenin kıyas yoluyla bankaların taraf olduğu bağı kredilerde de uygulanması, tüketicinin korunması noktasında önem arz etmektedir⁶⁴³.

1.1.1.3. İfa yeri

Taraflar, kredi verenin asli edim yükümlülüğü olan kredi kullandırma borcunun ifa yerini, sözleşme ile kararlaştırabilirler. Sözleşmede hüküm bulunmaması ya da işin niteliğinden anlaşılamaması halinde, tamamlayıcı nitelikteki TBK m. 89 hükmü uyarınca ifa yerinin tespiti gerekir. Buna göre para borcu niteliğindeki kredi tutarının ifası, tüketicinin ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilecektir⁶⁴⁴. Gerçekten akdedilen tüketici kredisi sözleşmelerine bakıldığında, kredi borcunun nerede ifa edileceğine yönelik bir belirlemenin yapılmadığı görülmektedir. Bununla beraber uygulama TBK m. 89/1'un aksine gerçekleşmekte, sözleşmenin kurulmasının hemen akabinde kredi veren, borcun konusu olan tutarı tüketicinin hesabına yatırmak suretiyle edimini ifa etmektedir⁶⁴⁵. Bu doğrultuda ifa yerine ilişkin sözleşmede açık bir belirleme olmamasına rağmen, kredi tutarının tüketicinin hesabına aktarılacak ifanın gerçekleşeceği, tarafların örtülü iradeleriyle belirlenmektedir⁶⁴⁶.

Bağı tüketici kredilerinde, satıcı veya sağlayıcıya yapılacak ödemenin ne şekilde gerçekleşeceği ve dolayısıyla nerede ifa edileceği, kredi veren ile satıcı/sağlayıcı arasındaki sözleşmede belirlenmektedir. Bu kapsamda kredi veren, borcun ifa zamanı geldiğinde, kredi tutarını satıcı veya sağlayıcının hesabına aktarmak suretiyle edimini ifa etmektedir. İfa yerinin sözleşmede kararlaştırılmadığı hallerde kredi verenin, TBK m.

⁶⁴³ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 278.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 119.; Akipek, kredi veren bankanın satıcı veya sağlayıcıya kredi tutarını ödemesi sonrasında mal veya hizmetin tüketiciye teslimi ya da ifası gerçekleşmezse, tüketicinin ödemezlik def'ine dayanarak kredi geri ödemelerini durdurabileceğini belirtmektedir. Yazara göre, bağı kredilerde kredi tutarının satıcı ya da sağlayıcıya ödenmesi ile kredi verenin borcu tam olarak ifa edilmiş olmaz. Kredi veren, bağı kredi ilişkisi gereği satıcı veya sağlayıcının edimini hiç ya da gereği gibi ifa etmemesinden de sorumlu tutulmalıdır. Mal veya hizmetin teslimi ya da ifası gerçekleşmediği takdirde tatmin edilemeyen tüketici, ödemezlik def'ini ileri sürmek suretiyle, kredi geri ödemelerini bankaya karşı durdurabilmelidir. Bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 293, dnt.59.

⁶⁴⁴ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 213.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 229-231.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 167.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 279.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 43.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 808-809.; Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 350.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 332.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 943.

⁶⁴⁵ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 167.

⁶⁴⁶ Akipek, tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin tek başına olması ve çok sayıda tüketiciye kredi kullandırması nedeniyle, kredi tutarının her bir tüketicinin yerleşim yerinde ödenmesinin fiilen mümkün olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla taraf iradelerinin, genel kuralın aksi yönde olduğunun kabulü gerekir. Ayrıca yazar, kredi tutarının tüketicinin hesabına yatırıldığı durumlarda, nakil ya da havale masraflarına tüketicinin katlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 279.

89/1 uyarınca kredi tutarını, alacaklı konumunda bulunan satıcı ya da sağlayıcının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödemesi gerekecektir⁶⁴⁷.

1.1.2. Diğer yükümlülüklerin ifası

Kanun koyucu, kredi verenin diğer yükümlülüklerinden olan bilgilendirme yükümlülüğüne özel bir önem atfetmektedir. Gerçekten bilgilendirilmemiş bir tüketici, hak ve yükümlülükleri noktasında istenen bilince sahip olamayacağı gibi, ilişkinin zayıf tarafı olması hasebiyle de sömürülmeye açık olacaktır. Bu yüzden, sözleşmenin kurulmasından önceki aşama da dâhil olmak üzere, kredi ilişkisi boyunca tüketicinin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğünü nasıl ifa edeceği, TKHK m. 4'deki genel esaslar doğrultusunda belirlenecektir. Bu bağlamda, kredi verenin tüketiciye yapacağı bilgilendirmeler, en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenmeli ve bir nüshası, kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye verilmelidir⁶⁴⁸. Diğer yandan bilgilendirme yükümlülüğünün ifa zamanı, bulunulan aşamaya göre farklılık arz etmektedir. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, sözleşme öncesi bilgi formunun sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce tüketiciye verilmesi suretiyle ifa edilir (TKHK m. 23)⁶⁴⁹. Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, kural olarak sözleşmenin kurulmasının hemen akabinde, TKHK m. 4 uyarınca düzenlenen sözleşme metninin bir nüshasının tüketiciye teslimi ile yerine getirilir⁶⁵⁰. Ayrıca kredi veren, sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme ile eş zamanlı olarak, tüketiciden talep edilecek her türlü ücrete ilişkin bilgileri, sözleşme nüshasının eki olarak kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yazılı şekilde tüketiciye vermek zorundadır (Yönetmelik m. 29/3). Son olarak kredi verenin haklarını devretmesi halinde, bu hususa ilişkin kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketicinin bilgilendirilmesi gerekir. Yönetmelik m. 27/2'de hakların devrine ilişkin bilgilendirmenin ne zaman yapılması gerektiği belirtilmemiş olsa da kredi verenin, tüketicinin mağduriyetine yol açmamak için bilgilendirmeyi derhal gerçekleştirmesi

⁶⁴⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 167.

⁶⁴⁸ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 311-312.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 196-197.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.; Bu düzenlemenin, bilgilendirme yükümlülüğünün şekline ilişkin olduğu yönünde bkz. Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 207.

⁶⁴⁹ Kara Kılıçarslan, 2015, **a.g.k.**, 214.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 430-431.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 184.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 296.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 71.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500-501.

⁶⁵⁰ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 300.

gerekir. Buradaki derhal ifadesinden kastımız, devir olgusunun gerçekleşmesini takiben mümkün olan en kısa süre içerisinde bilgilendirmenin yapılmasıdır.

Kredi alanın aleyhine düzenleme yasağı, kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğü ve sır saklama borcu, kredi verenin olumsuz edim niteliği taşıyan borçlarındandır. Dolayısıyla kredi veren, söz konusu hususlarda yapmama borcu altındadır. Bu durumda yapma ve verme borçlarının aksine kredi verenin pasif kalması ve borcun konusu olan şeyleri yapmaktan kaçınması gerekir⁶⁵¹. Yapmama borçlarında, verme ve yapma edimlerinde olduğu gibi aktif bir davranış söz konusu olmadığından, borcun ifası belirli bir süre boyunca devam etmektedir. Bu bağlamda kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğü ve kredi alanın aleyhine düzenleme yapmama yükümlülüğü (yasağı), sözleşme ilişkisinin kurulması ile sona ermesi arasındaki süre boyunca devam eder. Sır saklama borcunda kredi verenin tüketiciye ait sırları ifşa etmeme yükümlülüğü, sözleşmenin kurulmasından önce başlamaktadır. Nitekim tüketici, kredi itibarının değerlendirilmesi için kendisi, ailesi veya yakınları için özel sayılabilecek bilgileri kredi verenle paylaşmaktadır. Sözleşmenin kurulmasından önce gerçekleşen bu işlemlerde de kredi veren, sır saklama borcunun yükümlüsüdür. Sözleşmenin kurulduğu ihtimalde bu borç, sözleşme süresince varlığını korumakta ve sözleşmenin sona ermesinden sonra da varlığını devam ettirmektedir. Yine aynı şekilde, sözleşme kurulmasa dahi kredi veren, sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada tüketiciye ait edindiği bilgileri, sonrasında da ifşa etmeme borcu altındadır⁶⁵².

Kredi verenin bir diğer borcu, tekeffül borcu olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest kredilerde tekeffül borcu gereği kredi veren, sözleşme konusu kredi tutarını ayıptan arı bir şekilde tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür. Tüketici kredilerinde, istisnai olarak kredinin elden verildiği hallerde, sahte banknotlarla borcun ifa edilmesi, ayıba karşı tekeffül borcuna aykırılığı gündeme getireceği ifade edilmektedir⁶⁵³. Ancak daha öncede belirttiğimiz gibi, sahte banknotlar aracılığıyla borcun ifası, ayıplı ifa değil, borcun hiç ifa edilmemesi anlamını taşımaktadır. Borcun konusu para olduğundan, TMK m. 990 gereği zaptı mümkün olmayacak ve kredi verenin de zapta karşı tekeffül borcundan

⁶⁵¹ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 103-104.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 7.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 9.; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 37.; Antalya, 2015, **a.g.k.**, 51-52.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 6-7.

⁶⁵² Tekin, 2010, **a.g.k.**, 19.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 307.; Atabek, 1982, **a.g.k.**, 105-106.; Kandırалоğlu, 2011, **a.g.k.**, 148-151.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 6.; Baykal, 2002, **a.g.k.**, 66-67.

⁶⁵³ Gezder, 1998, **a.g.k.**, 218.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Kurt, 2014, **a.g.k.** 238, dnt. 603.

bahsedilemeyecektir⁶⁵⁴. Bağlı tüketici kredilerinde kredi verenin tekeffül borcu, sadece kendi edimi ile sınırlı olmamakta; TKHK m. 30/4 gereği, satıcı ya da sağlayıcının edimine de teşmil edilmektedir. Nitekim kredi veren, diğer sözleşme uyarınca teslim ya da ifa edilmesi gereken mal veya hizmetin sadece ayıplı olması halinde değil, hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi durumlarında da sorumlu tutulmaktadır⁶⁵⁵. Bu bağlamda tüketicinin satın aldığı malın, ilişkiye yabancı üçüncü bir kişi tarafından tamamen ya da kısmen zapt edilmesi halinde, satıcının asli edim yükümlülüğü niteliğindeki satılanın mülkiyetini karşı tarafa geçirme borcu, hiç ya da gereği gibi ifa edilmemiş sayılır⁶⁵⁶. Ayrıca TBK m. 217/1 gereği sözleşme -satılanın tamamen zapt edilmesi nedeniyle- dönülmüşçesine kendiliğinden sona ermektedir. Satılanın kısmen zapt edilmesi halinde ise, alıcının (tüketicinin) istemi üzerine hâkim sözleşmenin sona ermesine karar verebilir⁶⁵⁷. Buradaki “kendiliğinden sona ermiş sayılma” ve alıcının (tüketicinin) istemi ile “hâkimin sözleşmenin sona ermesine karar vermesi” durumları, TKHK m. 30/4 gereği dönme hakkının kullanılması kapsamında kabul edilmelidir⁶⁵⁸. Yine aynı şekilde satıcının temerrüdü, edimin hiç ifa edilmemesi kapsamında değerlendirilecek ve tüketici dönme hakkını kullandığı takdirde, kredi veren de sorumlu tutulacaktır. Ancak kredi verenin tekeffül borcu gereği sorumluluğu, tüketicinin bedelden indirim ve dönme haklarını kullanması şartına bağlanmış ve zaman açısından da bir yıl ile sınırlanmıştır. Dolayısıyla malın teslimi ya da hizmetin ifa edilmesini takip eden bir yılın geçmesiyle, kredi verenin tekeffül borcu sona erecektir⁶⁵⁹.

⁶⁵⁴ Oğuzman ve Barlas, 2013, **a.g.k.**, 243.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2013b, **a.g.k.**, 117.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.

⁶⁵⁵ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 164-165.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 453.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 254.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 73.

⁶⁵⁶ Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 110.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 108.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 148-149.

⁶⁵⁷ Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 61-63.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 119, 122.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 115-116, 125-126.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 153-154.

⁶⁵⁸ Bu çıkarımla ilgili gerekçeler için Bkz. İlgili bölüm.

⁶⁵⁹ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 253-254.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 454.; Gümüş, söz konusu sürenin zamanaşımı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 212.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149-150.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 73.; Atamer, ayıp nedeniyle satıcının sorumluluğuna gidilebilmesinin taşınırlarda 2 yıl, taşınmazlarda 5 yıl ile zaten sınırlanmış bulunduğunu; bağlı kredi kurgusunun sıkı şartlara tabi kılındığını ve gerçekten taraflar arasındaki sözleşmelerde ekonomik birliğin varlığı kabul edilebildiği hallerde kredi verenin daha kısa süreyle sorumlu tutulmasının açıklanmasının zor olduğunu ifade etmektedir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 166-167.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 518.

1.2. Kredi Alan Açısından

1.2.1. Kredi taksitlerinin ifası

1.2.1.1. İfanın tarafları

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi taksitleri, alacaklı konumunda bulunan kredi verene ifa edilecektir. Taraflar arasındaki kredi ilişkisinin bağlı kredi niteliği taşıması da önem arz etmemektedir. Nitekim bağlı kredide kredi veren, tüketici hesabına satıcı ya da sağlayıcıya kredi tutarını ödemekte; tüketici de kullandırılan bu krediyi faiziyle birlikte ve taksitler halinde, kredi verene ödemekle yükümlü tutulmaktadır⁶⁶⁰. Diğer yandan kredi taksitlerinin ifasının, şahsen tüketici tarafından gerçekleştirilmesi gerekmez. İş görme edimlerinde olduğu gibi, borçlunun kişiliğinin alacaklı için önem taşıması durumu, para borçlarında söz konusu olmadığından, tüketici dışında üçüncü bir kişi tarafından yapılacak ödeme, kredi taksitlerinin (ya da ilgili kredi taksitinin) ifası sonucunu doğuracaktır⁶⁶¹.

1.2.1.2. İfa zamanı

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici, kullandığı krediyi faiziyle birlikte kredi verene geri ödemekle yükümlüdür. Bu borcun hangi aralıklarla ifa edileceği, sözleşmenin zorunlu içeriği kapsamında yer alan ödeme planı ile ortaya konmaktadır. Uygulamada taraflar, tüketicinin ekonomik durumu ve menfaati doğrultusunda ilgili ayın hangi gününde ödemeleri yapabileceğini değerlendirmekte; her ayın belirli bir gününde taksitlerin ödeneceğini kararlaştırmaktadır⁶⁶². Dolayısıyla tüketicinin yapacağı geri ödemeler açısından aylık taksitlendirme yoluna gidildiği görülmektedir⁶⁶³.

Ödeme planında yer alan her bir taksit tutarı, genel olarak birbirine eşit olmakla beraber, içerik itibarıyla iki farklı nitelikteki borcu ihtiva etmektedir. Bunlardan ilki, kullandırılan kredinin karşılığını oluşturan, tüketicinin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki faiz ödeme borcudur. İlk taksitte, kredi toplam tutarına aylık akdi faiz

⁶⁶⁰ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 133-134.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 427-428.

⁶⁶¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 189.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 924-926.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 767.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 258-260.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 22-23.; F. N. Feyzioğlu (1977). *Borçlar hukuku genel hükümler cilt-2*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 84-85.

⁶⁶² Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 11/1 (g) uyarınca borcun ifa zamanının belirlenmesi (ödeme planı), belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin zorunlu içeriği kapsamında yer alır. Tarafların bu hususa yer vermemesi, TKHK m. 4/1 gereği sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Ancak bu eksikliğin kredi veren tarafından derhal giderilmesi gerekir.

⁶⁶³ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 188-189.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 317.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 134.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 198.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 427-428.

oranının uygulanması neticesinde elde edilen tutar, ödenecek faiz miktarına karşılık gelir. Kalan meblağ ise, tüketicinin tali edim yükümlülüğü niteliğindeki krediyi geri ödeme borcunun ilk taksite düşen kısmını oluşturur. Sonraki taksitlerde anapara tutarı azaldığından ödenecek faiz miktarı da azalmakta; buna karşın eşit taksitlerin kalan kısmına karşılık gelen krediyi geri ödeme borcu niteliğindeki tutar artmaktadır⁶⁶⁴. Görüldüğü gibi taraflar, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde tüketicinin faiz ödeme ve krediyi geri ödeme borcunun ifa zamanını, tüketicinin de menfaatine uygun olacak şekilde belirlemektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, kullandırılan kredi tutarının ve karşı edim niteliğindeki faizin tamamının, sözleşme süresinin sona ermesi ile tüketiciden toptan talep edilmesi, taraflar arasındaki ilişkinin nihai amacı ile çelişecektir. Zira kredi ilişkisinde, kredi geri ödemelerinin sürece yayılmak suretiyle tüketiciye sağlanan alım gücünün pekiştirilmesi amaçlanmaktadır⁶⁶⁵. Bu bağlamda kredi ilişkisinin tasfiye aşamasını ilgilendiren krediyi geri ödeme borcunun ifa zamanı, tarafların iradesi ile belirlenen ödeme planı çerçevesinde öne çekilmektedir. Yine aynı şekilde ödenecek faizler de aylık akdi faiz oranı üzerinden hesaplanarak ödeme planı doğrultusunda tüketiciden tahsil edilmektedir.

Taraflar arasındaki kredi ilişkisi devam ederken, tüketicinin eline toplu miktarda para geçebilir. Bu miktar, kimi zaman ödeme tarihi gelmemiş bir ya da birden çok taksitin ifası için yeterli olurken, kimi zaman da kredi borcunun tamamının kapatılması imkânını verir. Diğer yandan bu imkân, kredi verenin kullandırdığı kredi karşılığında elde etmeyi beklediği faiz menfaatinden mahrum kalması sonucunu doğuracağından, olumsuz karşılanmaktadır⁶⁶⁶. Ancak kanun koyucu, tüketicilerin mağdur olmaması ve elinde parası olan tüketiciyi borç sarmalından kurtarmak amacıyla, erken ödeme hususunu düzenleme ihtiyacı hissetmiştir⁶⁶⁷. TKHK m. 27'ye göre “Tüketici, vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesinde bulunabilir veya kredi borcunun tamamını kapatabilir. Bu hallerde kredi veren, erken ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve diğer maliyet

⁶⁶⁴ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 319.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192.

⁶⁶⁵ Bu durum tüketici kredisi sözleşmelerinin mahiyetinden kaynaklandığı yönünde bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 328.

⁶⁶⁶ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 199.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 153.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 328.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 138.; Tüketiciye tanınan erken ödeme imkanı, elindeki mevduatı faiz elde etme amacıyla kullandıran kredi verenin, beklediği menfaati yitirmesine neden olmaktadır. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 168.

⁶⁶⁷ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 249.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 439.; 2008/48 sayılı AB Direktifi m. 16, tüketici kredilerinde erken ödeme hususunu düzenlemektedir. Söz konusu hükme göre tüketici, kredi anlaşması kapsamında yer alan yükümlülüklerini, herhangi bir zamanda yerine getirebilir. Bu tür durumlarda tüketici, sözleşmenin kalan süresine ilişkin faiz ve maliyetlerden oluşan kredi toplam maliyetinde indirim yapılması hakkına sahip olacaktır. Ayrıca TKHK'dan farklı olarak Direktif, erken ödeme durumunda kredi verene “adil ve nesnel olarak haklı (gerekçeli)” bir tazminatın ödeneceğini hükme bağlamıştır.

unsurlarına ilişkin indirim yapmakla yükümlüdür.” Bu bağlamda tüketici, ödeme zamanı gelmeyen bir veya birden çok taksit borcunu ifa etmek istediğinde ya da kredi borcunun tamamını ödemek istediğinde kredi veren, bu istemi reddedemeyecektir⁶⁶⁸. Ayrıca kanun koyucu, tüketicinin yapacağı erken ödeme miktarına göre kredi vereni, faiz ve diğer maliyet unsurlarında gerekli indirimi yapmakla yükümlü kılmıştır⁶⁶⁹. Kredi verenin, erken ödeme indirimi yaparken, tüketicinin ödemeyi yaptığı tarihi esas alması gerekir⁶⁷⁰. Bu tarih, tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyecektir. Ayrıca kredi veren, söz konusu indirimlerin yapılmasına yönelik olarak, Yönetmelik Ek-3’te yer alan hususların esas alındığı bir sistem kurmak zorundadır. (Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 15/3)

1.2.1.3. İfa yeri

Tüketicinin kredi taksitlerini nerede ifa edeceği, öncelikle taraflar arasındaki anlaşmaya göre belirlenir. Bu bağlamda genellikle kredi veren, kredi taksitlerinin ödenmesi amacıyla tüketici adına hesap açmaktadır. Tüketici de ifa zamanı geldiğinde, ilgili taksit miktarını karşılamaya yetecek miktarda parayı hesaba yatırmak suretiyle borcunu ifa eder. Tüketici, bizzat şubeye gitmek suretiyle ödemeyi yapabileceği gibi, EFT ya da havale yoluyla da borcunu ifa edebilir⁶⁷¹. Önemli olan ifa zamanı geldiğinde, ilgili taksite karşılık gelen miktarın hesapta bulunmasıdır. Taraflar ifa yerine ilişkin herhangi bir belirlemede bulunmamışlarsa, TBK m. 89/1 uyarınca tüketici, para borcu niteliğindeki kredi taksitlerinin ifasını, kredi verenin (alacaklı) ödeme zamanındaki yerleşim yerinde gerçekleştirecektir⁶⁷².

⁶⁶⁸ Tüketicieye tanınan erken ödeme hakkının emredici nitelik taşıdığı yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 368.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 250.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 435.; Tüketicinin ödeme zamanı gelmemiş taksitlere ilişkin yapacağı ödemeler, farklı miktarlarda olabilir. Bu bağlamda tek bir taksitin ya da birden fazla taksitin, ödeme zamanından önce ifa edilmesi mümkündür. Ancak Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 17/1 doğrultusunda tüketicinin yapacağı ara ödemelerin, ödeme planında yer alan bir taksit tutarından az olmaması gerekir.

⁶⁶⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 200-201.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 156.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 139.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 439-443.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 249-250.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 57.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 172-173.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 74.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 434.

⁶⁷⁰ Kredinin tamamının erken ödenmesi halinde Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 16, en az bir taksit tutarında olmak üzere erken ödeme yapılması (ara ödeme) durumunda Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 17 uygulanacaktır. Söz konusu hükümler, erken yapılan ödemelere ilişkin uygulanması gereken usulü ortaya koymaktadır.

⁶⁷¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 189.

⁶⁷² Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 106.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 200.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 189.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 43-45.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 332-334.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 943-944.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 808-810. Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 564.

1.2.2. Diğer yükümlölüklerin ifası

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde kredi veren, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında kredi kullanırmaktadır. Kredi verenin faize hak kazanabilmesi için sadece sözleşmenin kurulmuş olması yetmemekte, ayrıca kredi miktarının tüketicinin tasarruf alanına aktarılması gerekmektedir⁶⁷³. Bu bağlamda tüketici, krediyi kabul borcu gereği, sözleşme konusu kredinin kendi tasarruf alanına dâhil edilebilmesi noktasında üzerine düşen yükümlölükleri yerine getirmelidir. Kredinin doğrudan tüketici adına açılacak hesaba aktarılacağı durumlarda tüketici, gerekli bilgileri kredi verene vermeli ve kredi ile bağlantılı hesabın açılmasına muvafakat etmelidir. Ayrıca kredinin elden verildiği durumlarda tüketici, kararlaştırılan ifa yeri ve ifa zamanına⁶⁷⁴ uygun olarak sözleşme konusu kredi miktarını teslim almalıdır. Tüketicinin söz konusu davranışları sergilememesi durumunda, krediyi kabul borcuna aykırılık gündeme gelecektir.

Tüketicinin önem arz eden yükümlölüklerinden bir diğeri, teminat gösterme borcudur. Kredi borcu için getirilen teminatın değerinin sözleşme süresi boyunca korunması, teminat gösterme borcunun kapsamı içerisinde yer alır. Bu bağlamda kredi veren, teminatın değerinde düşüş yaşanması halinde, yeni bir teminatın getirilmesini isteyebileceği gibi, değer düşüklüğüne tekabül eden ek teminatların sağlanmasını da talep edebilmelidir⁶⁷⁵.

Kredi veren, istenen teminatın sonradan getirilememesi ihtimaline binaen, sözleşmenin kurulması aşamasında teminatların sağlanmasını tüketiciden talep etmektedir. Özellikle tüketiciden kefil göstermesi istendiği hallerde, kefil ile kredi veren arasındaki kefalet sözleşmesi, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ile aynı anda kurulmaktadır. Yine aynı şekilde taşıt üzerinde rehin tesisi durumunda tüketici, üzerinde rehin kurulacak araca ilişkin gerekli bilgileri kredi verene sağlamakta ve sözleşmenin kurulması ile eş zamanlı olarak elektronik ortamda rehin işlemleri gerçekleştirilmektedir. Taşıt kredilerinde ise öncelikle tüketici kredisi sözleşmesi kurulmakta ve kredi tüketicinin hesabına aktarılmakta; sonrasında araç üzerinde rehin tesis işlemi

⁶⁷³ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 316.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 187.

⁶⁷⁴ Tüketicinin krediyi kabul borcunun ifa yeri ve ifa zamanı, kural olarak kredi verenin krediyi kullanırma borcunun ifa yeri ve ifa zamanı ile özdeş durumdadır. Zira her iki borcun ifası, aynı anda ve karşılıklı olarak gerçekleşmektedir. Ancak doktrinde de ifade edildiği üzere, tüketiciye tanınan on dört günlük cayma süresi boyunca tüketicinin krediyi kabul borcunun muaccel olmayacağı, bu süre zarfında kredi veren kredi miktarını hazır bulundursa dahi, kabul etmeyen/teslim almayan tüketicinin temerrüde düşmeyeceği belirtilmelidir. İnal, 2014b, **a.g.k.**, 759.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 56.

⁶⁷⁵ D. Gürses (2016). Banka genel kredi sözleşmesi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 320-321.

gerçekleştirilmektedir⁶⁷⁶. Bu durumda tüketici hesabında blokeli olan kredi tutarı, rehin tesis işleminden hemen sonra kredi veren tarafından satıcının hesabına aktarılmaktadır. Taşınmazın teminat olarak gösterilmesi durumunda, kredi sürecine ilişkin tarafların anlaşmasını müteakiben önce taşınmaz üzerinde ipotek tesisi, sonrasında tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması gerçekleşmektedir. İpotek tesisine ilişkin işlemlerin, tüketici kredisi sözleşmesinin akdedilmesinden sonra gerçekleştirilmesi halinde kredi tutarı, tüketicinin hesabına aktarılmakta ancak üzerine bloke konmaktadır. Teminat amacıyla sigorta talep edilmesi halinde kredi veren, aracı olduğu sigorta şirketini temsilen tüketici ile kredi ile bağlantılı (genellikle kredi hayat sigortası) sigorta sözleşmesini akdetmektedir. Bu sözleşme de genellikle belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi ile aynı anda kurulmaktadır. Tüketici, başka bir sigorta şirketinden gerekli teminatı sağlamak istediğinde kredi veren, ilgili sigorta poliçesinin krediye uygunluğunu değerlendirmek istemekte, dolayısıyla tüketici kredi sözleşmesinin kurulması, poliçenin ibrazına kadar ertelenmektedir. Ayrıca Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği m. 11/1 uyarınca tüketici, kredi sözleşmesinin kurulmasından sonra, kredi verenin aracı olduğu kredi ile bağlantılı mevcut sigorta poliçesi yerine, gerekli koşulları ve teminatı sağlayan yeni bir sigorta poliçesini kredi verene ibraz edebilme imkânına sahiptir⁶⁷⁷.

2. BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMERİNDE İFA ENGELLERİ

2.1. Kredi Veren Açısından

2.1.1. Asli edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi

Kredi verenin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki kredi kullandırma borcu, sözleşmede kararlaştırılan miktardaki kredi meblağının tüketiciye verilmesi ile ifa edilmiş olur⁶⁷⁸. Bu bağlamda kredi kullandırma borcu, belirli bir miktardaki satın alma gücünün,

⁶⁷⁶ Taşıt kredilerinde yer alan bir diğer uygulama, belirlenen araç üzerinde öncelikle ön rehin kurulması, sonrasında tüketici kredisi sözleşmesinin akdedilmesidir. Bu ihtimalde, aracın satışına dair nihai faturanın kredi verene teslimi sonrasında kredi tutarı, doğrudan satıcının hesabına aktarılmaktadır. İlk aşamada kurulan ön rehin ise, kredinin satıcıya tesliminden sonra gerçekleştirilen işlemler neticesinde geçerli bir rehne dönüşmektedir.

⁶⁷⁷ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 183-184.; Kredi alacağına güvence sağlamak amacıyla getirilen tüm bu teminatların ne zaman ve nasıl kurulacağı, kredi verenin benimsediği prosedüre göre farklılık arz etmektedir. Biz genel olarak uygulanmakta olan süreci esas alarak teminat getirme borcunun ifasını açıklamaya çalıştık. Dolayısıyla kimi kredi verenler, istisnai olarak yukarıda açıklananlardan farklı bir süreci takip etmiş/etmekte olabilir.

⁶⁷⁸ Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 12.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 276.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 31.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 46.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 213.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 75.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 428.

daha doğrusu söz konusu miktardaki paranın tüketiciye sağlanması şeklinde zuhur eder. Özü itibarıyla bu borcun para borcu niteliği taşıması, ifa edilmeme başlığı altında ele alınan imkânsızlık ve gereği gibi ifa etmeme hallerinin, oldukça istisnai uygulanmasını beraberinde getirir. Doktrinde de kabul edildiği üzere, para borçlarında kural olarak imkânsızlıktan bahsetmek mümkün değildir. Nitekim kredi kullandırma borcunun konusu, salt parayı temsil eden banknotların değil, soyut satın alma gücünün tüketiciye aktarılmasıdır⁶⁷⁹. Bu gücün somutlaştığı para biriminin yok olması ya da tedavülden kalkması halinde, ikame nitelik arz eden ve yürürlükte bulunan başka bir sembol ile aynı gücün temsili her daim söz konusu olabilecektir⁶⁸⁰. Bu bağlamda soyut satın alma gücünün, yani para borcunun objektif olarak imkânsızlaşmasından kural olarak bahsedilemeyecektir⁶⁸¹. İstisnai olarak doktrinde, para borcunun yabancı ülke para birimi ile ödenmesi kararlaştırıldığı ve taraflarca aynen ödeme kaydının düşüldüğü durumlarda, söz konusu ülke para biriminin tedavülden kalkmasının ya da dövizin tamamen yasaklanmasının, objektif olarak imkânsızlığa yol açabileceği ileri sürülmektedir⁶⁸². Ancak oldukça istisnai nitelikteki bu ihtimalin tüketici kredisi sözleşmelerinde gerçekleşmesi, “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar” m. 17/(f) uyarınca tüketicilere döviz kredisi verilemeyeceğinden kanımızca mümkün değildir. Dolayısıyla kredi verenin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki kredi kullandırma borcu açısından imkânsızlık gündeme gelmeyecektir.

Borcun ifa edilmemesi niteliği taşıyan bir diğer durum, gereği gibi ifa etmeme halidir. İmkânsızlık ve birazdan açıklayacağımız temerrüt dışında kalan borca aykırılık

⁶⁷⁹ Barlas, 1992, **a.g.k.**, 6-7, 10; F. Gündoğdu (2014). *Borca aykırılık hallerinden kusurlu ifa imkânsızlığı ve hukuki sonuçları*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, s. 180.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 299.; Dural, 1976, **a.g.k.**, 144-145.; B. Başoğlu (2011). Sözleşmenin konusundaki imkânsızlık. *Prof. Dr. Belgin Erdoğan’a Armağan*, İstanbul: Der Yayınları, s. 495, dnt. 18-19.

⁶⁸⁰ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 368.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 142-143.; Başoğlu, 2011, **a.g.k.**, 495, dnt. 19.

⁶⁸¹ Kurt, 2014, **a.g.k.**, 265-266.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 180; Başoğlu, 2011, **a.g.k.**, 495.; M. Dural (1976). *Borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkânsızlık*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 144-145.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 20; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 368.; Kredi verenin ekonomik nedenlerle kredi veremeyecek duruma gelmesi halinde ise şartlarına göre aşırı ifa güçlüğü veya temerrüt gündeme gelebilir. Gürses, 2016, **a.g.k.**, 368.

⁶⁸² Gürses, 2016, **a.g.k.**, 368.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 180-181.; Benzer açıklamalar için bkz. Kurt, 2014, **a.g.k.**, 265-266.; Bu durumda alacaklı, TBK m. 99 uyarınca borcun ülke parası ile ödenmesini isteyemeyeceği için imkânsızlığın mevcudiyeti kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, aynen ifa kaydının olmadığı durumlarda ise, borcun ülke parası ile ödenmesi talebi reddedilemeyeceğinden, ifa imkânsızlığından bahsedilemeyecektir. Ayan, yabancı para birimi ile ifanın sonradan imkânsızlaşması halinde -taraflarca aynen ödeme kaydının konusu haline getirilen yabancı para biriminin tedavülden kalkması gibi- borcun sona ermediğini, borçlunun ülke parası ile borcunu ifa ederek borcundan kurtulabileceğini belirtmektedir. S. Ayan (2013). Yabancı para borçlarının ifası. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 525.; Başoğlu, yabancı paranın tedavülden kalkması ya da yasaklanması sebebiyle borcun imkânsızlaştığını ve ortadan kalktığını ileri sürmenin, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğini ifade etmektedir. Başoğlu, 2011, **a.g.k.**, 495-496, dnt. 19.

halleri, kural olarak gereği gibi ifa etmeme kapsamında değerlendirilmektedir⁶⁸³. Bu kapsamda borcun ayıplı, eksik ya da alacaklının söz konusu edimden beklediği menfaati zedeleyecek veya ortadan kaldıracak şekilde ifa edilmiş olması, gereği gibi ifa etmemenin görünüm biçimleri olarak gösterilebilir⁶⁸⁴. Para borcu açısından gereği gibi ifa etmeme, soyut mali gücün somutlaştığı kâğıt ya da madeni paranın alacaklıya elden verildiği durumlarda karşımıza çıkar. Yüksek miktardaki kredi borcunun madeni paralarla ifa edilmesi, dürüstlük kuralına aykırılığı ve beraberinde gereği gibi ifa etmemeyi gündeme getirecektir⁶⁸⁵. Para borcunun gereği gibi ifa edilmemesi sonucunda kusuru bulunan borçlu, varsa alacaklının zararını da karşılamak zorundadır (TBK m. 112). Diğer yandan kimi yapma ve verme borçlarında eksik ifa kural olarak gereği gibi ifa etmeme kapsamında değerlendirilebilirse de, para borçlarının taşıdığı bölünebilir mahiyet icabı aynı sonuca varmak zordur. Kararlaştırılan miktardan eksik olarak ifa edilen kredi borcunu tüketici kabul etmişse - kaldı ki tüketici eksik ifayı kabule mecbur değildir - , kabul edilen miktar için kısmi ifa söz konusu olurken, eksik kalan kısım için temerrüt hükümlerine başvurulabilir⁶⁸⁶. Uygulamada kredi veren, kararlaştırılan miktardaki krediyi doğrudan tüketicinin hesabına yatırdığından, kredi kullandırma borcu açısından gereği gibi ifa etmemeden bahsetmek, ele aldığımız ihtimaller bağlamında mümkün görünmemektedir.

İmkânsızlık ve gereği gibi ifa etmeme halleri dışında ifa engeli olarak, temerrüt karşımıza çıkmaktadır. Temerrütte de imkânsızlık gibi borcun hiç ifa edilmemesinden bahsedilir. Ancak imkânsızlık halinde borcun ifa edilmesinin mümkün olmaması, temerrütte ise ifası mümkün olan bir borcun ifa zamanı gelmesine rağmen yerine getirilmemesi söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla temerrüt durumunda vadeden sonra dahi borç ifa edilebilir nitelik arz eder⁶⁸⁷. Borçlunun temerrüdünde, borcun ifa

⁶⁸³ Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 255.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 246.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 57-58.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 484-485.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 972-975.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1043-1045.; Ayrıca bkz. R. Serozan (2007). *Sözleşmeden dönme*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 281-287.; İnal, 2015, **a.g.k.**, 226.; Yalman, 2006, **a.g.k.**, 32.; Doktrinde borca aykırılık hallerini a) imkansızlık, b) kötü ifa, c) sözleşmenin müspet ihlali ve d) temerrüt şeklinde sınıflandıran yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 663.

⁶⁸⁴ Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 56-57.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1045-1046.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 484.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 384.; Yalman, 2006, **a.g.k.**, 32.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 973-974.

⁶⁸⁵ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 392.

⁶⁸⁶ Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1046.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 284-287, 484.

⁶⁸⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 293.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 912.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1092.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 479-480.; N. Barlas (1992). *Para borçlarının ifasında borçlunun temerrüdü ve bu temerrüt açısından düzenlenen genel sonuçlar*. İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A. Ş., s. 15.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 216.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 336.; T. Önen (1975). *Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüdüyle ilgili genel mahiyetteki hükümler*. Ankara: Kalite Matbaası, s. 36.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 240.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 100-101.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 48.; Dural, 1976, **a.g.k.**, 127.; Yalman, 2006, **a.g.k.**, 30.; Ayan, 2010, **a.g.k.**, 718, 739.

edilebilirliğinin yanında muaccel olması da gerekir. Bu bağlamda zaman açısından talep ve dava edilebilir nitelik taşımayan bir borç için temerrütten bahsetmek mümkün olmayacaktır⁶⁸⁸. Ayrıca belirli bir vadeye bağlanmamış borçlarda TBK m. 117/1 gereği çekilecek ihtar ile birlikte borçlu temerrüde düşürülmüş olur⁶⁸⁹.

Kredi verenin kredi kullandırma borcunda temerrüde düşmesi, teorik olarak mümkün olmakla birlikte, pratikte karşılaşımla ihtimali düşük bir durumdur. Nitekim günümüzde kredi veren sıfatını haiz kuruluşlar, yüklü miktarda mali kaynağa sahip olduklarından, kredi kullandırma borcunu rahatlıkla yerine getirmektedirler. Ayrıca sözleşme ilişkisi kurulmadan önce kredi veren, kendi finansal durumunu da gözetmekte ve ona göre taahhütte bulunmaktadır⁶⁹⁰. Her ne kadar beklenen ve öngörülen durum bu olsa da, kredi verenlerin sahip oldukları mali kaynakların tükenmesi nedeniyle temerrüde düşmeleri her zaman mümkündür. Bu bağlamda kredi kullandırma borcunda temerrüt hususunun ayrıca ele alınması gerekir.

Taraflar, haklarına ve borçlarına ilişkin bilgilere tüketici kredisi sözleşmelerinde yer vermekle birlikte, borçların ifa zamanını ve ifa yerini de yine sözleşme ile kararlaştırmaktadır. Kredi kullandırma borcunun ifa zamanının, objektif olarak belirlenebilecek şekilde sözleşmede ortaya konduğu hallerde, belirli vadeden bahsedilecek ve vadede ödemenin yapılmaması ile ihtara gerek kalmaksızın borçlu temerrüdü gerçekleşecektir⁶⁹¹. Sözleşmede ifa zamanına ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamışsa tüketici, sözleşmenin kurulmasıyla muaccel olan borcun ifası için kredi verene ihtarda bulunacaktır. İhtar beyanı, kredi verene ulaşması ile hukuki sonuç doğuracak ve kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın kredi veren temerrüde düşecektir⁶⁹².

⁶⁸⁸ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 293-294.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 337.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 472.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 101.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 37-41.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 230-231.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 21.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1092-1093.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 911-912.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 217.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 375-376.; Ayan, 2010, **a.g.k.**, 719, 740.

⁶⁸⁹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 286, 298.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 376.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 79.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1095.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 235-236.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 54-55.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 44.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 102.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 476-477.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 713.; İhtarın geniş anlamda yenilik doğuran bir hak niteliği taşıdığı yönünde bkz. Buz, 2005, **a.g.k.**, 166-170.

⁶⁹⁰ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 285-286.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 340-341.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 80-81.

⁶⁹¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 286, 298.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 376.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 338.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1095.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 235-236.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 54-55.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 44.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 102.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 262.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 476-477.; Akipek, kredi verenin temerrüdünden bahsedilebilmesi için tüketicinin, kredinin kendisine verilmesi halinde kredi taksitlerini geri ödemeye başlayacağını bildirmesi –daha doğrusu kendi yükümlülüklerini ifa etmeye hazır olduğu beyanını kredi verene yöneltmesi- gerektiğini ifade etmektedir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 342.; Çabri, yazarın bu görüşüne katılmamakta, finansman ilişkisinde aynı anda ifa kuralının geçerli olmadığını ve kredi verenin önce ifa ile yükümlü olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla Çabri, temerrüdün gerçekleşmesi için tüketiciye böyle bir külfetin yüklenmesinin yerinde olmadığına işaret etmektedir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 286, dnt. 2.

⁶⁹² Ayan, 2010, **a.g.k.**, 739.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 296.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 100, 102.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 481, 475.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1093, 1098-1099.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 339.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 41-42, 193.

Serbest kredilerde ihtar, kredi borcunun muhatabı tüketici olduğundan, tüketici tarafından çekilmelidir. Bağlı kredilerde ise kredi veren, kredi konusu miktarı satıcı ya da sağlayıcıya ödeyerek mal veya hizmet tedarikinin karşılığı olan bedelin ifasını gerçekleştirmekte, ifanın muhatabı ise satıcı ya da sağlayıcı olmaktadır. Bu bağlamda normalde sözleşmelerin nispiliği ilkesi uyarınca, kredi kullandırma borcunda temerrüde vücut verecek ihtarın, ilişkinin diğer tarafı olan tüketici tarafından çekilmesi gerekir. Ancak kanımızca bağlı kredi sözleşmesinin kurulması ve satıcı ya da sağlayıcının ifayı kabule yetkili kılınmış olması, -uygulamadaki bağlı kredi ilişkileri de göz önüne alındığında- kredi vereni kredi kullandırma borcunda temerrüde düşürecek ihtar bakımından, satıcı ya da sağlayıcının yetkili olduğu sonucunu gündeme getirebilir. Ayrıca taraflar, kredi vereni temerrüde düşürecek ihtarın, tüketici yanında satıcı ya da sağlayıcı tarafından çekilebileceği yönünde sözleşmeye hüküm koyabilirler. Bu ihtimallerde ihtar, ifanın muhatabı olan satıcı ya da sağlayıcı tarafından çekilebileceği gibi, kredi kullandırma borcunun alacaklısı ve kredi ilişkisinin diğer tarafı olan tüketici tarafından çekildiğinde de temerrüde vücut verebilmelidir.

Kredi verenin kredi kullandırma borcunda temerrüde düşmesi ile birlikte, belirli bazı hukuki sonuçlar gündeme gelir. Tüketici, temerrüdün genel sonuçları niteliğindeki aynen ifa ve ödemenin zamanında yapılmamasından kaynaklanan temerrüt faizini daima talep edebilir⁶⁹³. Ayrıca kredi veren, varsa tüketicinin temerrüt faizi ile karşılanamayan zararını (aşkın zarar) da karşılamak zorundadır⁶⁹⁴. Aynen ifa ve temerrüt faizinin talep edilebilmesi için kredi verenin kusurlu olmasına gerek yoktur⁶⁹⁵. Ancak temerrüde düşmekte kusuru bulunmayan kredi verenden aşkın zararın karşılanması istenemeyecektir. Bu genel sonuçlar yanında, tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklı borç ilişkisi doğuran bir sözleşme olması ve kredi kullandırma borcunun söz konusu karşılıklılık içerisinde yer alması, TBK m. 125'te öngörülen seçimlik hakların kullanılması imkânını tüketiciye tanımaktadır⁶⁹⁶. Bu bağlamda söz konusu seçimlik hakları kullanmak isteyen tüketici, -kural olarak- mütemerrit kredi verene borcunu ifa

⁶⁹³ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 287.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341-342.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 115-118.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 104, 106.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1099-1100.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 496, 502-503.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 920-921, 929-930.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 268-269.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 727.

⁶⁹⁴ Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 80.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 287.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 251-252.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 941-944.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 511-513.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 188-195.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 106.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 732-733.; Yasaman, 2011, **a.g.k.**, 65.

⁶⁹⁵ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 287.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1099-1100.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 481, 502; Yalman, 2006, **a.g.k.**, 30-31.

⁶⁹⁶ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 287-288.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378-379.

etmesi için ek süre (mehil) vermelidir⁶⁹⁷. Verilen ek süreye rağmen kredi veren borcunu ifa etmezse tüketici, aynen ifadan vazgeçip müspet zararının karşılanmasını veya sözleşmeden dönüp menfi zararının tazmin edilmesini isteyebilir⁶⁹⁸.

Kredi verenin asli edim yükümlülüğünü ifa etmemesi nedeniyle gerçekleşen temerrüdün yukarıdaki sonuçları, serbest krediler açısından herhangi bir soruna yol açmaz. Nitekim alacaklı ve borçlu, sözleşmenin tarafları olan tüketici ve kredi veren olarak karşımıza çıkmakta, üçüncü bir kişi finansman ilişkisine dâhil olmamaktadır. Bağlı kredi kurgusunda ise, tüketici ile kredi veren arasındaki finansman ilişkisi yanında, tüketici ile satıcı ya da sağlayıcı arasındaki mal veya hizmet tedariki ilişkisi de yer almaktadır. Bu bağlamda kredi verenin kredi kullandırma borcunda temerrüde düşmesi sonucu hangi seçimlik hakların kim tarafından kullanılacağı ve kime yöneltileceği hususlarının açıklanması gerekir.

Bağlı kredilerde kredi verenin kredi kullandırma borcunu yerine getirmesi, tüketicinin satıcı ya da sağlayıcıya ödemekle yükümlü olduğu mal veya hizmet bedelinin ifası niteliğindedir. Ayrıca söz konusu mal veya hizmet bedelinin (aynı zamanda kredi kullandırma borcunun ifası) satıcı ya da sağlayıcıya ifası, verdiği taahhüte binaen kredi veren tarafından gerçekleştirilmektedir⁶⁹⁹. Bu doğrultuda kredi verenin kredi kullandırma borcunda temerrüde düşmesi halinde, mal veya hizmet bedelinin hiç ya da zamanında ödenmemesi gündeme gelmekte ve temerrüde bağlanan seçimlik hakların alacaklı konumunda bulunan satıcı ya da sağlayıcı tarafından kullanılması mümkün olmaktadır⁷⁰⁰. Bu seçimlik haklardan sözleşmeden dönme dışında hepsi, sonucu itibariyle parasal nitelik arz eder. Bağlı kredi kurgusunda satıcı ya da sağlayıcı ile kredi veren arasındaki işbirliği ve ilişkinin doğal bir neticesi olarak satıcı ya da sağlayıcının, mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmeden kaynaklanan her türlü parasal nitelikteki talebini kredi verene yöneltmesi gerekir. Nitekim üç köşeli bağlı kredi ilişkisinde amaç satın alma gücüne sahip olmayan tüketicinin finanse edilmesi olduğundan, sözleşmede açıkça

⁶⁹⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1110-1111.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 46-47.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 106-107.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 516-517.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 118-120.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 759-762.; Mehil vermenin, yenilik doğuran bir hak niteliği taşımadığı, seçimlik haklardan yararlanmak isteyen alacaklının yerine getirmesi gereken bir formalite ya da bir külfet olduğu yönünde bkz. Buz, 2005, **a.g.k.**, 166-170.

⁶⁹⁸ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Yalman, 2006, **a.g.k.**, 31.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378-379.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 119-120.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 108-111.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1116-1117, 1119-1120.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Oğuzman ve Öz, 1993, **a.g.k.**, 525-530.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 961-962.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 67-68.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 759-762.

⁶⁹⁹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 277.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 41.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 213.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 165, 288.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 8.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 117.

⁷⁰⁰ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.

kararlaştırılmasa dahi, kredi veren ile işbirliği içinde olan satıcı ya da sağlayıcının bu yönde (her türlü parasal nitelikteki talebin kredi verene yöneltilmesi) bir taahhüt altına girdiği kabul edilmelidir. Diğer yandan bağlı kredi kurgusunda kredi verenin, kredi miktarını satıcı ya da sağlayıcıya ödemeyi taahhüt etmesi, mal veya hizmet tedarikinin karşılığını oluşturan bedelin ödenmesi niteliği taşımakta ve özünde (bedel ödeme borcu açısından) borcun üstlenilmesi kurumunu gündeme getirmektedir⁷⁰¹. Satıcı ya da sağlayıcının bağlı kredi kurgusuna dâhil olmak suretiyle her türlü parasal nitelikteki talebini kredi verene yönelteceği taahhüdü -ki çoğu durumda böyle bir taahhüt bağlı kredi kurgusunun muhteviyatından kaynaklanır- borcun üstlenilmesine rıza mahiyetindedir⁷⁰². Bundan böyle kredi veren, mal veya hizmet tedarikinin karşılığını oluşturan bedelin ödenmesi borcunun asıl borçlusu haline gelecek, satıcı/sağlayıcı da borcun ifasını ve borca aykırılığın yaptırımları bağlamında ileri sürülebilecek hakları, yalnızca kredi verenden isteyebilecektir. Bu şekilde borcun üstlenilmesinin tekemmülü neticesinde tüketici, bedel ödeme borcundan kurtulmuş olacaktır⁷⁰³. Bağlı kredi kurgusu kapsamında böylesi bir çıkarımın kabul edilmesi, ekonomik menfaatleri gereği ortak hareket etme iradesi gösteren kredi veren ile satıcı/sağlayıcının, kendilerinden kaynaklanan borca aykırılık riskini tüketiciye yükletememeleri noktasında yerinde görünmektedir. Bu durumda satıcı ya da sağlayıcı, mal veya hizmet tedarikinin karşılığını oluşturan bedelin ödenmesinde temerrüt⁷⁰⁴ nedeniyle seçimlik haklarını kullanmak isterse, muhatabına uygun bir mehil⁷⁰⁵ vermesi gerekir⁷⁰⁶. Kullanılacak seçimlik hakkın içeriğine göre, verilecek mehilin muhatabı da farklılık arz eder. Eğer ki satıcı ya da sağlayıcı, mehil süresini müteakiben sözleşmeden dönme ve menfi zararın tazmini içerikli seçimlik hakkını kullanacaksa, bu hak sözleşmenin tarafları arasındaki hukuki ilişkiyi sona erdireceğinden, mehilin muhatabı da, mal veya hizmet tedariki sözleşmesinin halen karşı

⁷⁰¹ Borcun üstlenilmesi sözleşmesinin kurulması, hüküm ve sonuçları açısından bkz. S. Paket (2014). *Borcun dış üstlenilmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 49 vd.; Eren, 2014a, a.g.k., 1244-1252.

⁷⁰² Borcun üstlenilmesinin, kendisinden beklenen hüküm ve sonuçların ortaya çıkması, alacaklı tarafından kabul edilmesine bağlıdır. Paket, 2014, a.g.k., 63.;

⁷⁰³ Eren, 2014a, a.g.k., 1250.; Paket, 2014, a.g.k., 71-72.; Borcun üstlenilmesi neticesinde alacaklı konumunda bulunan satıcı ya da sağlayıcı, söz konusu münferit borcun ihlali nedeniyle her türlü talebini üstlenen kredi verene ileri sürebilir.

⁷⁰⁴ Mal veya hizmet tedariki ediminin karşılığı olan bedel ödeme borcunun yükümlüsü, bağlı kredi kurgusunun kanımızca ihtiva ettiği söz konusu münferit borcun üstlenilmesi niteliği gereği, kredi veren olmaktadır. Diğer yandan kredi veren sadece bedel ödeme borcunu üstlenmekte, mal veya hizmet tedariki sözleşmesinin karşı tarafı konumunda ise hala tüketici bulunmaktadır. Münferit bedel ödeme borcunun yükümlüsü kredi veren olduğundan, bu borç açısından temerrüde vücut verecek ihtarin da kredi verene yöneltilmesi gerekir.

⁷⁰⁵ Söz konusu mehil, borcun ödenmesi noktasında borçluya tanınan son bir imkân tanınması işlevini yerine getirmektedir. Bkz. Eren, 2014a, a.g.k., 1110-1111.; Oğuzman ve Öz, 2013, a.g.k., 518.; Tekinay vd., 1993, a.g.k., 946.; Serozan, 2014b, a.g.k., 229-230.

⁷⁰⁶ Çabri, 2010, a.g.k., 288.; Eren, 2014a, a.g.k., 1110-1111.; Önen, 1975, a.g.k., 46-47.; Buz, 2014, a.g.k., 106-107.; Oğuzman ve Öz, 2013, a.g.k., 516-517.; Barlas, 1992, a.g.k., 118-120.

tarafı konumunda bulunan tüketici olacaktır. Bir başka ihtimalde satıcı ya da sağlayıcı, diğer seçimlik haklarını kullanmak isterse, mehil vermeye ilişkin bildirimi, bedel ödeme içerikli münferit borcu üstlenmiş bulunan kredi verene yöneltmesi icap eder. Zira bu durumda kullanılacak olan seçimlik haklar, sözleşmenin taraflarında değişiklik yapmaksızın, kredi verenin üstlendiği münferit bedel ödeme borcuna aykırılığın beraberinde getirdiği yaptırımlardır. Dolayısıyla temerrüt faizinin istenmesi ve tazminat talep edilmesi şeklinde zuhur eden bu yaptırımların muhatabı kredi veren olduğundan, uygun bir mehil vermeye ilişkin bildirimin de ona yöneltilmesi gerekir. Mehilin sonuçsuz kalması, söz konusu seçimlik hakların kullanılması imkânını satıcı ya da sağlayıcıya tanıyacaktır. Satıcı ya da sağlayıcı, kullandığı seçimlik hakkın içeriğine göre, a) aynen ifayı, temerrüt faizini ile şartları sağlanıyorsa aşkın zararın karşılanması ve b) aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini veya c) sözleşmeden dönüp menfi zararın tazminini talep etmelidir⁷⁰⁷. Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar doğrultusunda, ilk iki (a ve b) seçimlik hak kredi verene, üçüncüsü ise tüketiciye karşı ileri sürülmelidir⁷⁰⁸.

Yine aynı şekilde, bağlı kredi kurgusunda temerrüde düşen kredi veren, ifası noktasında tüketici tarafından yetkilendirildiği (tedarik edilen mal ya da hizmetin karşı edimi niteliğindeki) bedel ödeme borcunun yanında, tüketici kredisi sözleşmesinden kaynaklanan kredi kullandırma borcuna da aykırı davranmış olur. Ancak her ne kadar kredi kullandırma borcunun ifasını kabul noktasında satıcı ya da sağlayıcı yetkilendirilmiş olsa da, bu borcun maddi anlamda alacaklısı tüketicidir. Dolayısıyla tüketici, kredi kullandırma borcunu hiç ya da zamanında ifa etmeyen kredi verene karşı temerrütten doğan haklarını kullanabilir⁷⁰⁹.

Kredi verenin temerrüdü sonucu, satıcı ya da sağlayıcının veya tüketicinin sözleşmeden dönme seçimlik haklarını kullandığı ihtimalde, üç köşeli bağlı kredi

⁷⁰⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378-379.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 119-120.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 108-111.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 270.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1116-1117, 1119-1120.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 525-530.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 961-962.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 67-68.

⁷⁰⁸ “Bağlı krediler açısından durumu incelediğimizde, eğer satıcı kendi borcunu ifa etmişse, tüketiciden malı geri alabilecek, bir zararı varsa, bu zararını da kredi verenden isteyebilecektir.” Akipek, 1999, **a.g.k.**, 342.; “Kredi sözleşmesi geçerli bir şekilde kurulup, tüketici üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirdikten sonra kredinin ödenmemesi ile ilgili uyuşmazlıklar, satıcı ile konut finansmanı kuruluşu arasında olup, tüketiciyi ilgilendirmemektedir. Satıcı, kredi konusu paranın zamanında kendisine ödenmemesinden dolayı sahip olduğu hakları aralarındaki çerçeve sözleşmesi gereği ancak kredi verene karşı ileri sürebilecektir” Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Çabri’nin görüşüne katılmakla beraber, mal veya hizmet tedariki sözleşmesinin karşı tarafının tüketici olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla mal veya hizmet bedeli ödeme borcuna aykırılık nedeniyle ortaya çıkacak sonuçların, sözleşme ilişkisi dışında yer alan kredi verene karşı ileri sürülebilmesi, sözleşmelerin nisbiliği ilkesine aykırılık taşır. Zira ortada hukuken bağımsız iki farklı sözleşme yer almaktadır. Nisbiliğin aşılp borca aykırılıktan kredi verenin sorumlu tutulması, hukuki dayanak olarak kanımızca ancak borcun üstlenilmesinin kabulü ile mümkün görünmektedir.

⁷⁰⁹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341-342.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 60-61.

ilişkisinin tasfiyesi özellik gösterecektir. Daha önce de değindiğimiz üzere, bağlı kredilerde, mal ya da hizmet tedarikine ilişkin sözleşme ile tüketici kredisi sözleşmesi, birinin geçerliliği ve varlığı diğerinin geçerliliğine ve varlığına bağlı olacak şekilde üç köşeli hukuki ilişkiye (bileşik sözleşme) vücut vermektedir⁷¹⁰. Dolayısıyla kredi verenin temerrüdü sonucu, satıcı ya da sağlayıcının veya tüketicinin sözleşmeden dönme seçimlik haklarını kullandığı ihtimalde, bağlı kredi kurgusunun arz ettiği bileşik sözleşme yapısı gereği, sonlandırılan sözleşmenin yanında diğer sözleşme de kural olarak kendiliğinden sona erecektir⁷¹¹. Bu durumda satıcı malı tüketiciye teslim etmişse, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin geçmişe etkili şekilde ortadan kalkmasının bir gereği olarak, malın iadesini tüketiciden isteyebilecektir⁷¹². Ancak menfi zararın tazmini, temerrüde düşmede kusuru bulunması halinde kredi verenden istenebilir. Diğer yandan sağlayıcı, hizmet tedarikine yönelik maddi varlığa sahip olmayan edimlerini ifa etmişse, edimlerin iadesi mümkün olmadığından değerinin iadesini tüketiciden talep edebilmelidir.

2.1.2. Diğer yükümlülüklerin ifa edilmemesi

Kredi verenin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki kredi kullandırma borcu dışında farklı borçları da bulunmaktadır. Bu borçların ifa edilmemesi durumunda ne gibi sonuçların ortaya çıkacağı önem arz eder. Dolayısıyla kredi verenin diğer yükümlülüklerine aykırı davranması halinin ayrıca incelenmesi gerekir.

2.1.2.1. Kredi alanı bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edilmemesi

Kredi verenin kimi yükümlülükleri, daha sözleşmenin kurulmasından önce karşımıza çıkmaktadır. Kanun hükmü seviyesinde düzenlemeye sahip bu yükümlülük gereği kredi veren, kredi sözleşmesinin koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce tüketiciye vermek zorundadır⁷¹³. Bu borcun hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi halinde kredi veren, TKHK m. 77 uyarınca

⁷¹⁰ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 252.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 534-536.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 112.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 168-170.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 176, 341.; Serozan, 2006, **a.g.k.**, 64, 180.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 252.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 43.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 185.; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 398.; Baykan, 2004, **a.g.k.**, 58.

⁷¹¹ Serozan, 2006, **a.g.k.**, 64, 180.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 43.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 176, 341.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 101.; Benzer şekilde bkz. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 68, dnt. 191.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 168-170.; Baykan, 2005, **a.g.k.**, 398, dnt. 437.; Yavuz, 2010, **a.g.k.**, 799.

⁷¹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 342.; Aynı yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288, dnt. 7.

⁷¹³ Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 100-101.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 42.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 500-501.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 294-299.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 40.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 69-72.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 430-431.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244.; Özdeniz ve Kuleli, 2014, **a.g.k.**, 86-87.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 184.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 75.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 146.

öncelikle idari para cezasına çarptırılır⁷¹⁴. Diğer yandan bilgilendirme yükümlülüğünün hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi nedeniyle zarara uğrayan tüketici, sözleşme öncesi sorumluluk (culpa in contrahendo) bağlamında zararının tazminini kredi verenden isteyebilmelidir⁷¹⁵. Ancak sırf bu aykırılık nedeniyle sözleşmenin geçersiz olacağını söylemek kanımızca yerinde bir çözüm olmayacaktır⁷¹⁶. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık halinde, iki farklı yol benimsenebilir. Öncelikle tüketiciyi beklenmedik yükümlülükler altına sokan ya da dürüstlük kuralına aykırı şekilde tüketici aleyhine dengesizlik yaratan ve sözleşme öncesi bilgi formunda bulunmayan hükümler, haksız şart denetimi gereği geçersiz sayılabilir⁷¹⁷. Aynı denetim, sözleşme öncesi bilgi formunun hiç verilmediği hallerde de önemli bir işlev ifa edecektir. Bundan başka, belirttiğimiz nitelikleri taşımamakla beraber, sözleşme öncesi bilgi formundaki hususlarla çelişen sözleşme hükümleri, iradelerin uyuşmaması nedeniyle sözleşmenin içeriğine dâhil olmayabilir. Nitekim sözleşme öncesi bilgi formu kural olarak öneri niteliği taşıdığından, tüketicinin kabul beyanının bu formdaki hususları esas aldığı kabul edilmeli ve icaba aykırı standart sözleşme şartlarının bağlayıcılık kazanmayacağı söylenebilmelidir. Örneğin tüketiciye verilen sözleşme öncesi bilgi formunda akdi faiz oranı 1,18 olarak belirtilmesine rağmen, sözleşme metninde daha yüksek belirlenen akdi faiz oranı, kural olarak sözleşmenin içeriğine dâhil olmayacaktır. Ayrıca şartların sağlanması halinde, hile hükümlerinin uygulanması ve sözleşmenin iptalinin dahi gündeme gelebileceği ifade edilmelidir.

Kredi verenin bilgilendirme yükümlülüğü, zamansal olarak sadece sözleşmenin kurulması öncesi ile sınırlandırılmamıştır. Her ne kadar doğrudan bir kanuni düzenlemesi

⁷¹⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 184.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 100-101.; Baysal, 201, **a.g.k.**, 298.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 72.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 77.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 147.

⁷¹⁵ Karakocalı ve Kurşun, 2016, **a.g.k.**, 101.; Sözleşme görüşmeleri kapsamında aydınlatma (bilgilendirme) yükümlülüğü, kriterleri ve sonuçları hakkında bkz. Yalman, 2006, **a.g.k.**, 91-94, 122 vd.

⁷¹⁶ Baysal, caydırıcı ancak ölçülü olma kıstası gereği, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün hiç ifa edilmediği hallerde sözleşmenin geçersizliğine olanak tanınmasını, ağır bir yaptırım olarak nitelendirmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 297.; Özen, sözleşme öncesi bilgi formunun hiç verilmediği ya da verilse bile makul süre ölçütüne riayet edilmediği durumlarda, tüketici lehine esnek hükümsüzlüğün kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Yazara göre kredi verence ileri sürülemeyecek olan bu hükümsüzlük durumu, tüketicinin lehine olduğu müddetçe hâkim tarafından re'sen göz önüne alınabilmektedir. Özen, 2015a, **a.g.k.**, 40.; Aynı yönde bkz. Karakocalı ve Kurşun, 2016, **a.g.k.**, 101.; Çabri, Sözleşme öncesi bilgi formunda yer alan eksikliklerin, tüketicinin iradesini önemli ölçüde etkileyecek nitelikte ya da sözleşmenin esaslı unsurlarına ilişkin olması durumlarında, tek yanlı geçersizliğin söz konusu olacağını ve bunun sadece tüketici tarafından ileri sürülebileceğini ifade etmektedir. Çabri, 2016, **a.g.k.**, 404.

⁷¹⁷ Baysal, bu durumda TKHK m. 4/1 c.2 uyarınca eksikliğin sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhal giderileceğini ifade etmektedir. Kanımızca sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ifası, sözleşmenin kurulması ile artık imkânsız hale gelmiştir. Nitekim söz konusu bilgilendirmenin sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce yapılması, yükümlülüğün özünü oluşturmaktadır. Söz konusu zaman dilimi içinde yapılmayan ifanın artık bir anlamı olmayacağından, -kesin vadeli bir borcun zamanında ifa edilmemesinin imkânsızlık olarak değerlendirilmesi gibi- bilgilendirmenin hiç yapılmaması hali ifa imkânsızlığı kapsamında değerlendirilmelidir.

olmasa da, sözleşmenin kurulması aşamasında da kredi verenin tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğü mevcuttur⁷¹⁸. Daha önce de belirttiğimiz gibi, TKHK m. 4/1 c.1 ve c.2-3, birbiri ile bağlantılı şekilde okunmalı ve ilgili fıkranın tamamının bilgilendirme yükümlülüğüne yönelik olduğu kabul edilmelidir⁷¹⁹. Bu bağlamda kredi veren, tüketici kredisi sözleşmesinin bir nüshasını kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye vererek sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğünü ifa eder. Sözleşme nüshasının en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde kaleme alınması gerekmektedir⁷²⁰. Bu kıstaslardan birine bile riayet edilmemesi, TKHK m. 77 uyarınca idari para cezasını gündeme getirecek ve bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesi anlamını taşıyacaktır. Diğer yandan tüketiciye verilecek olan sözleşme nüshasında, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde bulunması gereken zorunlu unsurlardan bir ya da birkaçının eksik olması, sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği gibi⁷²¹, ilgili eksiklik kredi veren tarafından derhal giderilecektir (TKHK m. 4/1 c.2)⁷²². Ancak bu durumda da söz konusu eksiklik nedeniyle bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesinden bahsedilebilecektir.

Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, tüm tüketici sözleşmeleri açısından TKHK m. 4/1’de genel olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte, tüketici kredisi sözleşmeleri açısından bilgilendirme yükümlülüğünü ilgilendiren özel hükümler de mevcuttur. Bu doğrultuda tüketicinin kullandığı kredi karşılığında ödeyeceği faize ilişkin net bir şekilde bilgilendirilmesini amaçlayan TKHK m. 25/2, akdi faiz ile birlikte efektif yıllık faiz oranının ya da akdi faiz ile birlikte kredi toplam

⁷¹⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 94-95.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 299.

⁷¹⁹ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 36.; Özen, 2016a, **a.g.k.**, 67, 70-71.

⁷²⁰ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 300-301.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 35.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 196-197.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 311-312.

⁷²¹ “Son cümlede yer alan; ‘geçerli bir sözleşme yapmamış olan kredi veren, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez’ ifadesi de sonuçta sahip olması gereken zorunlu şartları taşımayan tüketici kredisi sözleşmelerinin kesin hükümsüz (batıl) sayılacağına işaret etmektedir.” Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 497.; Tokbaş, sözleşmede bulunması zorunlu unsurlardan bir ya da birkaçının bulunmaması halinde yaptırımın, şekle aykırılık nedeniyle tüketici lehine geçersizlik olması gerektiğini, ancak kanun koyucunun “derhal giderilir” ifadesi ile kafa karıştırdığını ve hükmün amacının boşa çıkarıldığını ifade etmektedir. Tokbaş, 2015, **a.g.k.**, 29, 35.

⁷²² Baysal, sözleşmede bulunması zorunlu unsurlardaki eksiklikler nedeniyle tüketici aleyhine oluşan durumun, haksız şart denetimi ile bertaraf edilebileceğini ifade etmektedir. Yazar, sözleşmenin tamamı ve söz konusu eksiklikler göz önüne alındığında, beklenmedik şartların tüketiciye dayatılması amacı öne çıkıyorsa, denetim neticesinde ilgili şartların kesin hükümsüz addedilmesi gerektiğini belirtmektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 300.; Bu görüşe katılmakla beraber, zorunlu unsurlardan bir ya da birkaçının sadece tüketiciye verilen sözleşme nüshasında eksik olması, buna karşın tarafların imzalarının bulunduğu sözleşme metninde eksiklik bulunmaması halinde, yine bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle haksız şart denetimine başvurulabilmelidir. Çözüm olarak tüketiciye verilen sözleşme nüshası esas alınmalı ve sözleşme nüshasında yer alan eksikliklerden yararlanılarak tüketiciye dayatılan beklenmedik şartların geçersizliğine hükmedilmelidir.

maliyetinin sözleşmede yer almasını zorunlu tutmaktadır. Aksi takdirde kredinin faizsiz olarak sözleşmenin sonuna kadar kullanılması söz konusu olur⁷²³. Gerekçeye bakıldığında da amaçlananın, tüketicinin açıkça bilgilendirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. İlgili hüküm, faize ilişkin verilerin sözleşmede yer alması gerektiğini ifade etse de, tüketicinin bilgilendirilmesi, kendisine verilen sözleşme nüshası ile gerçekleşmektedir. Dolayısıyla hükmün lafzındaki “tüketici kredisi sözleşmelerinde” ifadesi, tüketiciye verilen sözleşme nüshasını da kapsayacak şekilde okunmalıdır. Bu bağlamda sözleşme metninde faize ilişkin tüm verileri açık ve net bir şekilde ortaya koyan kredi verenin, tüketiciye verdiği sözleşme nüshasını TKHK m. 25/2 c.1’e aykırı şekilde düzenlemesi, yine bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesi anlamını taşır. Kanımızca bu durumda da söz konusu aykırılığın yaptırımı, TKHK m. 25/2 c.1 uyarınca kredi tutarının faizsiz olarak tüketiciye kullanırılması olmalıdır. Bu sonucu, TKHK m. 25/2’nin temelinde yatan “tüketicinin gereği gibi bilgilendirilmesi” amacı gerekli kılmaktadır. Yine aynı şekilde tüketiciye verilen sözleşme nüshasında efektif yıllık faiz oranı olduğundan düşük gösterilmişse, akdi faiz oranı, düşük gösterilen efektif yıllık faiz oranına uyacak şekilde yeniden belirlenmeli ve ödeme planı, yapılan değişikliklere göre yeniden düzenlenmelidir (TKHK m. 25/2 c. 2-3)⁷²⁴. Bu şekilde bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranışın yaptırımı, kanun koyucu tarafından öngörülmüş bulunmaktadır.

Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün bir başka özel düzenlemesi, TKHK m. 24’te düzenlenen cayma hakkına ilişkindir. TKHK m. 24/2 gereği kredi veren, cayma hakkı olduğu konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür⁷²⁵. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 24/2 uyarınca, “Cayma hakkı süresi, sözleşmenin kurulduğu tarihte başlar. Ancak sözleşmenin bir örneğinin yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verildiği tarihin sözleşmenin kurulduğu tarihten daha sonra olması durumunda, bu süre, tüketicinin sözleşmenin bir örneğini aldığı tarihten itibaren başlar.” Bu bağlamda sözleşme

⁷²³ Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 72-73.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 246-247.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-302.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 109.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 426.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 37.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 192-193.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 511.

⁷²⁴ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 193.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 303.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 39-40.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 425.; Çeker, 2015, **a.g.k.**, 73.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 412.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 110.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 70.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 145.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 247.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 59-60.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.; Bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında efektif yıllık faiz oranı hakkında detaylı bilgi için bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 60-64.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 301-303.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 512.

⁷²⁵ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 306.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 86.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 152.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.

nüşhasının tüketiciye verilmemesi, yani bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, cayma hakkı süresi işlemeye başlamaz. Sözleşme nüshasının tüketiciye verilmesine rağmen, cayma hakkına ilişkin herhangi bir bilgilendirmenin yer almaması durumunda, bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesi nedeniyle, yine cayma hakkı süresi işlemeyecektir. Dolayısıyla ne zaman ki tüketici cayma hakkı olduğu konusunda bilgilendirilir, o tarihten itibaren on dört günlük cayma süresi işlemeye başlar⁷²⁶.

Görüldüğü gibi sözleşmenin kurulması aşamasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, genel nitelikli TKHK m. 4/1'in yanında, muhtelif özel hükümlerle de düzenlemeye kavuşmuştur. Tüm bu düzenlemelerde öngörülen yaptırımların ve TKHK m. 77 uyarınca tahakkuk ettirilecek idari cezaların haricinde, bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesi ya da hiç ifa edilmemesi nedeniyle zarara uğrayan tüketici, TBK m. 112 doğrultusunda tazminat talebinde bulunabilmelidir. Ayrıca bilgilendirme yükümlülüğü, tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklı ilişki içerisinde yer alan edimleri arasında bulunmadığından, aykırılık halinde kural olarak sözleşmeyi sonlandırma hakkını tüketiciye tanımaz⁷²⁷.

2.1.2.2. Tekeffül borcunun ifa edilmemesi

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi verenin tekeffül borcu, kredi ilişkisinin niteliğine göre farklılık arz etmektedir. Öncelikle kredi kullandırma borcu ifa edilirken, soyut satın alma gücünün somutlaştığı paranın ayıptan ari şekilde tüketiciye ya da bağlı kredilerde satıcı ya da sağlayıcıya verilmesi gerekir. Ancak bu durum, asli edim yükümlülüğünün gereği gibi ifa edilmemesi kapsamında değerlendirildiği için, ilgili bölümdeki açıklamalarla yetiniyoruz.

Bağlı kredilerde ise kredi verenin tekeffül borcunun kapsamı daha geniştir. Satıcı ya da sağlayıcı tarafından tüketiciye tedarik edilen mal ya da hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde kredi veren, kanun gereği sorumlu tutulmaktadır (TKHK m. 30/4). Dolayısıyla söz konusu malın ya da hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi, aynı zamanda kredi verenin tekeffül borcuna aykırılığı gündeme getirmektedir⁷²⁸.

⁷²⁶ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505-506.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 87.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.

⁷²⁷ Kredi verenin mütemadiyen bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranması, tüketici açısından sözleşmenin devamını çekilmez hale getirdiği ve bu bağlamda haklı sebep teşkil ettiği ölçüde, sözleşme ilişkisinin tüketici tarafından olağanüstü feshini gündeme getirebilecektir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 208.

⁷²⁸ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.

Hükümde geçen “hiç ya da gereği gibi ifa edilmeme” ifadesi, temerrüt, ayıplı ifa, imkânsızlık⁷²⁹ ve malın üçüncü bir kişi tarafından kısmen ya da tamamen zapt edilmesi gibi durumları ihtiva etmektedir⁷³⁰. Tüm bu haller neticesinde bedelden indirim hakkını ya da sözleşmeden dönme hakkını kullanan tüketici, satıcı ya da sağlayıcı yanında, tekeffül borcuna aykırı davranmış olan kredi vereni de sorumlu tutabilecektir. Tüketicinin bedelden indirim hakkını kullanması ihtimalinde, bağlı kredi de aynı oranda indirime tabi tutulacak ve ödeme planı ilgili indirim doğrultusunda yeniden düzenlenecektir. Tüketicinin dönme hakkını kullanması halinde ise, bağlı kredi ilişkisinin mahiyeti gereği kredi sözleşmesi de sona erecek ve tüketicinin o güne kadar ödemiş olduğu kredi taksitlerinin iadesi noktasında kredi veren, satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır⁷³¹. Ayıplı ifa durumunda tüketicinin sahip olduğu “ayıpsız misli ile değiştirme” ve “bedelsiz onarım” seçimlik haklarının kullanıldığı durumlarda, kredi veren sorumlu tutulmayacaktır.

Kanun koyucu, bağlı kredi kurgusunda tekeffül borcuna riayet etmeyen kredi vereni sorumlu tutmakta, ancak sorumluluğu sınırlandırma yoluna gitmektedir. Öncelikle kredi verenin sorumluluğu, tüketicinin bedelden indirim veya sözleşmeden dönme haklarını kullanması halinde söz konusu olacaktır. Diğer yandan sorumluluğun zamansal sınırı, malın teslim ya da hizmetin ifa edilmediği durumlarda taraflarca kararlaştırılan malın teslim veya hizmetin ifa edilme tarihinden, malın teslim veya hizmetin ifa edildiği durumlarda ise malın teslim veya hizmetin ifa edildiği tarihten itibaren bir yıldır⁷³². Mal veya hizmet açısından “hiç ya da gereği gibi ifa edilmeme” bu süreden sonra gerçekleşirse kredi verenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Ayrıca kanun koyucu, kredi vereni,

⁷²⁹ Satıcı ya da sağlayıcının, imkânsızlık sebebiyle borcunu ifa edemediği ihtimalde, tüketici ifayı talep edemeyeceği gibi, sözleşme de sona erecektir. Bu durumda da bağlı kredi ilişkisi gereği kredi sözleşmesi de sona erecek ve tüketicinin yapmış olduğu ödemelerin iadesi açısından satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte kredi veren de müteselsilen sorumlu tutulacaktır. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 165.

⁷³⁰ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 470.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211.; “Kredi verenin ayıp ve zapta karşı tekeffül borcunun uygulamada önem arz eden şekli, bağlı kredilerde görülmektedir.” Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 43.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 163-166.; Acar, 2015, **a.g.k.**, 202-203.

⁷³¹ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 253-254.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 164-166.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211-212.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 537-538.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 453.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 112-113.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149-150.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 471-472.

⁷³² Çabri, 2016, **a.g.k.**, 473-474.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 537-538.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149-150.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 253-254.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 212.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 113.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 454.; İnceoğlu, ayıba karşı tekeffül nedeniyle sorumluluğun zamanaşımı en az iki yıl iken, kredi verenin sorumluluğunun bir yıl ile sınırlandırılmasını eleştirmekte, olması gereken açısından her iki sürenin de paralel şekilde düzenlenmesinin yerinde olacağını belirtmektedir. Bkz. M. İnceoğlu (2015). Ayıba karşı tekeffül ve garanti sorumluluğu: *Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İnceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 204, 218.

kullandığı kredi miktarı ile sınırlı olacak şekilde sorumlu tutma yolunu benimsemiştir⁷³³ (TKHK m. 30/4).

2008/48 sayılı AB Direktifinden farklı olarak kanun koyucu, kredi verenin sorumluluğu noktasında kademelendirme sistemini benimsememiş; kredi vereni, satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutmuştur. Direktif uyarınca kredi vereni sorumlu tutmak isteyen tüketici, öncelikle satıcı ya da sağlayıcıya başvurmak zorundadır (m. 15/2)⁷³⁴. Tüketici, ancak ve ancak satıcı ya da sağlayıcı tarafından tatmin edilmediği ihtimalde, kredi vereni sorumlu tutabilecektir. Hukukumuzda ise kredi veren, satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olduğundan, tüketici haklarının temini için doğrudan kredi verene başvurabilecektir⁷³⁵.

Bağlı kredilerde önem arz eden bir diğer husus, tüketicinin tazminat taleplerini kredi verene yöneltebilmesine ilişkindir. TKHK m. 30/4'ün ilk cümlesinde, bedelden indirim ve dönme haklarının kullanılması durumunda kredi verenin müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir. Aynı fıkranın ikinci ve üçüncü cümlelerinde, müteselsil sorumluluğun içeriği hakkında bilgi verilmektedir. Bu bağlamda bedelden indirim hakkı kullanıldığında kredi verenin üzerine düşen, kredi miktarında gerekli indirimi yapmak ve yeni ödeme planı oluşturmaktır. Dönme hakkının kullanıldığı halde ise kredi veren, sadece o güne kadar ödenmiş olan kredi taksitlerinin tüketiciye iadesi hususunda satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte müteselsil sorumlu kılınmıştır. Dolayısıyla ilgili cümlelerin lafzına bakıldığında, tüketicinin tazminat talepleri açısından kredi verenin sorumlu tutulması mümkün görünmemektedir⁷³⁶. Kanımızca bağlı kredi ilişkisi içerisinde yer alan

⁷³³ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 149-150.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 473.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 254.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 325.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 43.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 113.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 166.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 212.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 453.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.

⁷³⁴ Atamer, 2010, **a.g.k.**, 265-268.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 150.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 164.; 2008/48 sayılı Direktifin aynı maddesinin üçüncü fıkrasında (m. 15/3), kredi vereni satıcı ya da sağlayıcı ile birlikte müteselsil olarak sorumlu tutan ulusal düzenlemelerin muhafaza edilebileceği ve bu hükümlerin etkilenmeyeceği ifade edilmektedir.

⁷³⁵ 4077 sayılı TKHK döneminde de tüketicinin kredi verene başvurabilmesi noktasında kademelendirme sistemi yoktu. Tüketici, tam bir müteselsil sorumluluk kapsamında doğrudan kredi vereni de sorumlu tutabilmekteydi. Bu yöndeki düzenlemenin eleştirisi ve kredi verenin tali nitelikte sorumlu tutulmasının daha uygun olacağı yönünde bkz. Ulusan, 2000, **a.g.k.**, 94.; Aynı yönde bkz. Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 133.

⁷³⁶ Mevcut düzenleme çerçevesinde tüketicinin kredi verenden tazminat talep edemeyeceği yönünde bkz. İncoğlu, 2015, **a.g.k.**, 197, 218.; Atamer'e göre, tüketicinin tazminat taleplerinin muhatabı sadece satıcı ya da sağlayıcı olabilir. Yazar, tazminatın kusur esasına dayandığını, malın tesliminin ya da hizmetin ifasının hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesinde kredi verene atfedilemeyeceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda kredi verenin de tazminat açısından sorumlu tutulması, bağlı kredi kurgusunun aşırıya götürülmesi anlamına gelecektir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 165-166; Aksi yönde Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 211.; Serozan, Yasa HD, 595.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 155.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; "borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı kredi verenin sorumluluğu bir tazminat sorumluluğudur ... Borcun ifa edilmemesinden doğan tazminat talebi kredi verene karşı ileri sürülebilir ve kredi veren satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumludur." Çabri, 2016, **a.g.k.**, Kara, tazminat talepleri açısından kredi verenin de sorumlu tutulması gerektiğini, Yargıtay'ın yerleşik uygulamasının da bu yönde olduğunu belirtmektedir. Kara, 2015b, **a.g.k.**, 1215.; Zevkililer ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 259-260.

kredi veren, zarara uğrayan tüketicinin tazminat talepleri karşısında da sorumlu tutulmalıdır. Zira onun satıcı ya da sağlayıcı ile sıkı bir işbirliği içerisinde yer alması, tüketicinin uğradığı zararın tazmini hususunda sadece satıcı ya da sağlayıcı ile baş başa bırakılmamasını gerektirir. Gerçekten de satıcının ya da sağlayıcının iflas etmesi durumunda tüketici, zararının karşılanmasını isteyebileceği hiç kimseyi bulamayacaktır. Kaldı ki kredi verenin sorumluluğu da kullandığı kredi miktarı ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca müteselsil sorumluluğun gereği olarak kredi veren, ödediği meblağı kusuru bulunan satıcı ya da sağlayıcıya rücu etme hakkını haizdir. TKHK m. 30/4'ün mevcut lafzı, tüketicinin tazminat talepleri karşısında kredi verenin sorumlu tutulabilmesine müsaade etmese de, bu yönde bir düzenlemenin getirilmesinin yerinde olacağını düşünmekteyiz⁷³⁷.

2.1.2.3. Teminatları iade borcunun ifa edilmemesi

Kredi verenin kullandığı kredi miktarını güvence altına alan yani ya da şahsi teminatlar, tüketicinin kredi taksitlerinin tamamını ödemesi ile üstlenmiş olduğu işlevini yitirir. Bu durumda asıl borç sona erdiğinden, işlevsiz kalan teminatlara ilişkin kredi verenin menfaati de ortadan kalkmakta ve söz konusu teminatların iade edilmesi gerekmektedir⁷³⁸. Kural olarak borcun ödenmesiyle şahsi teminatlar da kendiliğinden sona ereceğinden, kredi verenin iade borcu oluşmaz⁷³⁹. Ancak teminat mektubu gibi şahsi teminatların tüketiciye iade edilmesi gerekir⁷⁴⁰. Aynı şekilde üzerinde hapis hakkı tesis edilen taşınır ile teslim bağli rehnin konusunu oluşturan menkullerin, borcun tamamının ödenmesini müteakiben iadesi gerekir. Yine araç üzerindeki rehnin ve taşınmazlar üzerinde kurulan ipoteğin terkin işlemleri, borcun ifası niteliği taşıyacaktır⁷⁴¹.

Kredi taksitlerinin tamamının ödenmesiyle birlikte kredi verenin teminatları iade borcu kural olarak muaccel olur. Bu bağlamda kredi verenin yedinde bulunan ve derhal iadeye elverişli olan menkullerin, senetlerin ve mevduatın, son kredi taksitinin ödendiği gün tüketiciye teslim edilmesi gerekir. Yine aynı şekilde araç üzerindeki rehnin ve taşınmaz üzerindeki ipoteğin terkin işlemleri, mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Borcun muaccel olmasına rağmen ifa edilmemesi durumunda,

⁷³⁷ 4077 sayılı TKHK döneminde bağli kredilerde kredi verenin, mal veya hizmetin hiç ya da gereği gibi tedarik edilmemesi durumunda tüketicinin uğrayacağı zararlar açısından da sorumlu olacağı yönünde bkz. Aydos, 2009, **a.g.k.**, 134-135.; Uluşan, 2000, **a.g.k.**, 93.; Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 25.

⁷³⁸ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 49.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 144.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 127.

⁷³⁹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 144.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 127-128.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 64-65.

⁷⁴⁰ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 128.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 65.

⁷⁴¹ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 50.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 128.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 303.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 307.

tüketicinin çekeceği ihtar ile kredi veren temerrüde düşer⁷⁴². Bunun sonucunda borcun aynen ifasını istemek durumunda olan tüketici, iade borcunun zamanında yerine getirilmemesi kaynaklı zarara uğramışsa, temerrüde düşmede kusuru bulunan kredi verenden tazminat talebinde bulunabilecektir⁷⁴³. Ayrıca teminat olarak mevduat üzerinde hapis hakkı ya da rehin söz konusu olmuş ise, iade borcunun konusu para borcu olduğundan, ihtar ile birlikte temerrüt faizi de işlemeye başlar⁷⁴⁴. Teminatları iade borcu, tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklı ilişki içerisinde yer almadığı için tüketici, aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini ya da sözleşmeden dönüp menfi zararın tazminini isteyemeyecektir.

Son olarak teminatların iadesi borcu açısından da imkânsızlığın oluşabileceğini belirtmek gerekir. Özellikle teslim bağli rehnin ve hapis hakkının konusunu oluşturan taşınırın yok olması halinde, borcun imkânsızlığından bahsedilebilecektir. Bu durumda borcun ifasının imkânsız hale gelmesi, yani söz konusu taşınırın yok olması, kredi verene atfedilebilecek bir nedenden kaynaklanmış ve imkânsızlık sebebiyle tüketici zarara uğramışsa, TBK m. 112 gereği kredi veren tazminatla yükümlü olur⁷⁴⁵. Bundan başka üzerinde ipotek bulunan taşınmazın tapudan yanlışlıkla terkin edilmesi durumunda, söz konusu teminatın iadesi borcu -ipoteğin terkin- imkânsızlık nedeniyle sona erecektir. Bu durumda tüketicinin zararı olsa bile edimin imkânsızlaşmasında kredi verenin etkisi olmadığından tazminat gündeme gelmeyecektir⁷⁴⁶.

2.1.2.4. Sır saklama borcunun ifa edilmemesi

Kredi verenin sır saklama borcu, tüketiciye ait olan ve gizli kalması icap eden bilgilerin ifşa edilmemesi, açıklanmaması şeklinde zuhur ettiğinden, yapmama borcu kategorisinde değerlendirilebilir. Ancak burada kredi veren, asli bir yapmama edim yükümlülüğünden ziyade, tüketicinin kredi sözleşmesi ile ulaşmayı hedeflediği nihai amacı sekteye uğratabilecek davranışlardan kaçınma borcu altındadır. Koruma yükümlülükleri olarak karşımıza çıkan bu gibi durumlarda, tüketicinin edim menfaati

⁷⁴² Çabri, 2010, **a.g.k.**, 286, 298.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 376.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 338.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1095.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 235-236.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 54-55.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 44.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 102.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 476-477.

⁷⁴³ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 380.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 924-926.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 496.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1102.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 68-69.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 104-105.

⁷⁴⁴ Barlas, 1992, **a.g.k.**, 173.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 345.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1101.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 509.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 937.

⁷⁴⁵ Dural, 1976, **a.g.k.**, 110.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 369, 371.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 198.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 909.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 469-470.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1040, 1301-1302.

⁷⁴⁶ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 373.

dışında kalan, kişilik hakkı gibi diğer menfaatlerin korunması söz konusudur⁷⁴⁷. Koruma yükümlülüklerinin ihlal edilmesi ise, doktrinde kabul edildiği üzere, borcun gereği gibi ifa edilmemesi kapsamında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sır saklama borcunun ihlali, akdin müspet ihlalini, diğer bir deyişle borcun gereği gibi ifa edilmemesini gündeme getirecektir⁷⁴⁸.

Sır saklama borcuna aykırılık, farklı şekillerde ve zamanlarda gündeme gelebilir. Basın yoluyla veya internet aracılığıyla tüketiciye ait bilgilerin umuma açıklanması ya da söz konusu bilgilerin üçüncü bir kişiye elektronik posta yoluyla gönderilmesi önem taşımaz⁷⁴⁹. Her iki halde de borca aykırılık gerçekleşmektedir. Sır saklama borcunun tek bir kişiye ya da umuma ifşa edilmesi, hükmedilecek tazminat miktarı açısından farklılık yaratabilir. Ayrıca sır saklama borcu, sözleşmenin kurulmasından önce ve sözleşmenin sona ermesinden sonra da mevcut olabilen bir borçtur. Kredi veren, sözleşme görüşmeleri esnasında tüketiciye ait edindiği bilgileri ifşa etmemekle yükümlü olduğu gibi; tüketicinin menfaati gerektirdiği takdirde, sözleşmenin sona ermesinden sonra da bu borç ile yükümlü olmaya devam eder⁷⁵⁰.

Sözleşme öncesinde karşımıza çıkan sır saklama borcunun kaynağı, culpa in contrahendo sorumluluğudur⁷⁵¹. Bu aşamada taraflar arasında sözleşme benzeri yoğun bir güven ilişkisi kurulduğundan, sır saklama borcuna aykırı davranan kredi veren, sözleşmeye aykırılık hükümleri uyarınca sorumlu tutulacaktır⁷⁵². Taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ihtimalde sır saklama borcunun kaynağını, sözleşme hükümleri; sözleşmede hüküm bulunmaması halinde BankK m. 73 ve dürüstlük kuralı oluşturur⁷⁵³. Kredi veren, sır saklama borcunu ihlal ettiği durumda, sözleşmeye ya da koruma

⁷⁴⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 171-172.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 106-107.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 334.

⁷⁴⁸ Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 225.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 384.

⁷⁴⁹ Yargıtay bir kararında, "... Dava, bankacılık işleminden kaynaklanan manevi tazminat istemine ilişkin olup; davacı, dava dışı R.A.'nın müvekkili hesabına havale gönderdiğini, davalı bankanın kendilerinden izin almadan parayı hesaplarına aktardığını, bankanın sır saklama yükümlülüğüne aykırı davrandığını ileri sürerek işbu davayı açmıştır. Mahkemece, davalının Bankacılık Kanunu'nun 73. maddesinde düzenlenen sır saklama yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Oysa, davalı banka havale göndericisinin talimatını aynen yerine getirmiş olup, ortada bir kusur varsa bunun havale göndericisine ait olması gerekir. Ayrıca, dava konusu olayda manevi tazminat şartları oluşmadığı gibi, Bankacılık Kanunu'nun 73. maddesinin de olayda tatbiki mümkün değildir." ifadelerine yer vermiştir. YARGITAY 11. HD. E. 2011/1309, K. 2012/7169, T. 7.5.2012 (Erişim tarihi: 10.11.2016)

⁷⁵⁰ Tekin, 2010, **a.g.k.**, 19.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 307.; Atabek, 1982, **a.g.k.**, 105-106.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 148-151.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 6.; Baykal, 2002, **a.g.k.**, 66-67.

⁷⁵¹ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 307.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 239.

⁷⁵² Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 241.

⁷⁵³ Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 417.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 170.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 36, 221-222.; Baykal, 2002, **a.g.k.**, 67.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 3.; Atabek, bankaların sır saklama yükümlülüğünün eski bir geleneğe dayandığını, bu yükümlülük sözleşmede açıkça yer almasa dahi tarafların zımnı anlaşması yoluyla da içeriğe dahil edilebileceğini ifade etmektedir. Atabek, 1982, **a.g.k.**, 100.

yükümüne aykırılık temelinde, borcun gereği gibi ifa edilmemesi kapsamında, tüketicinin zararını karşılamak zorundadır⁷⁵⁴. Ancak tüm bu hallerde sorumluluğun söz konusu olabilmesi için, kredi verenin kusurlu olması ve borca aykırı davranış ile oluşan zarar arasında uygun illiyet bağının varlığı aranacaktır⁷⁵⁵. Ayrıca kredi verenin sır saklama borcuna aykırılık teşkil eden davranışı, taraflar arasındaki güven ilişkisini zedelediği ölçüde, olağanüstü fesih kapsamında sözleşmeyi sonlandırabilme imkânını tüketiciye tanıyacaktır⁷⁵⁶.

2.1.2.5. Kredi alanın aleyhine düzenleme yasağına aykırılık

Kredi verenin önemli bir diğer yükümlülüğü, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin şartlarını, kredi alan tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirmemektir. Emredici nitelikteki TKHK m. 26/1 hükmü ile düzenlenen bu yükümlülük, sözleşmenin kurulması esnasında tarafların üzerinde uyduğu şartlarda sonradan tüketici aleyhine değişiklik yapılmasını yasaklamaktadır⁷⁵⁷. Kredi verenin bu hükme aykırı düzenleme yapması halinde, tüketici aleyhine değişikliğe imkan tanıyan/vücut veren sözleşme şartları, emredici hükme muhalefet nedeniyle kesin hükümsüz olacaktır⁷⁵⁸. Tüketici aleyhine olacak şekilde sözleşme şartlarında değişiklik yapılması, aynı zamanda yapmama yükümlülüğünün ihlali niteliği taşıdığından, sözleşmeden doğan sorumluluk (TBK m. 112 vd.) gündeme gelecektir. Bu bağlamda, aleyhe değişiklik yaratan söz konusu şartlara istinaden tüketicinin malvarlığında sebep olunan zararın tazmin edilmesi gerekmektedir⁷⁵⁹. Ayrıca bu hükme aykırı davranan kredi veren hakkında, TKHK m. 77 uyarınca idari para cezası uygulanır.

⁷⁵⁴ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 384.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 129.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 224-225.; Sır saklama yükümlülüğüne aykırılığın, sözleşmenin olumlu (müspet) ihlaline vücut vereceği yönünde bkz. Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 418.; Aynı yönde bkz. Baykal, 2002, **a.g.k.**, 67.

⁷⁵⁵ Sır saklama borcuna aykırı davranan kredi verenin sorumluluğu hakkında bkz. Baykal, 2002, **a.g.k.**, 67.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 10 vd.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 172-173.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 203 vd.

⁷⁵⁶ Yener, 2008, **a.g.k.**, 129-130.; Kandıralıoğlu, 2011, **a.g.k.**, 236-238.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 417.; Kaplan, 1990, **a.g.k.**, 14-15.; Atabek, 1982, **a.g.k.**, 116.; Aksi yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 173.; Tekinalp, sır saklama yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle sözleşmenin sonlandırılabilmesi sorununun, Schwarz'ın makalesine gönderme yapmak suretiyle çözüldüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda, sözleşmeye aykırılık oluşturan ihlal, taraflardan biri için ilişkiyi çekilmez kıldığı takdirde, ilgili tarafın düşürlük kuralından hareketle sözleşmeyi feshedebileceği söylenebilecektir. Tekinalp, 2009, **a.g.k.**, 418-419.

⁷⁵⁷ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 417.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 514-515.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 195.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 102.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 148.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 146-147.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 248.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 282.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 39.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 71.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 120.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 430.

⁷⁵⁸ Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 102.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 148.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 71.; Zevkililer ve Aydoğdu, 2004, **a.g.k.**, 285.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 282.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 120.; Konuyu konut finansmanı sözleşmeleri açısından değerlendiren Çabri de aynı görüştedir. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 169.

⁷⁵⁹ TKHK m. 26/1'e aykırılık halinde ortaya çıkacak hukuki sonuçlar, dayanılacak hukuki sebepler açısından özellikle incelemeyi gerektirmektedir. Öncelikle söz konusu yapmama yükümlülüğüne aykırılık, kredi verenin borca aykırı davranması ve bu nedenle sorumlu tutulmasını gerektirir. Diğer yandan, TKHK m. 26/1'in emredici niteliği gereği, kesin hükümsüz olan sözleşme şartlarına istinaden tüketiciden elde edilen kazancın iadesi, söz konusu kazancın hukuki

2.1.2.6. Kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğüne aykırılık

TKHK m. 31/2 ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 29/2 doğrultusunda kredi veren, tüketicinin açık talimatı olmaksızın, kredi sözleşmesi ile ilişkili kredi mevduat hesabı sözleşmesi yapmama yükümlülüğü altındadır⁷⁶⁰. Ancak kredi verenin bu yükümlülüğüne aykırı davranması halinde ne gibi sonuçların doğacağı, ilgili maddelerde düzenlenmemiştir. Bu durumda sorunun genel hükümler bağlamında çözüme kavuşturulması gerekir.

Uygulamada kredi veren, tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması esnasında, birçok belgeyi tüketiciye sunmakta ve yaptığı yönlendirmeye tüketicinin söz konusu belgeleri imzalamasını sağlamaktadır. Tüketici de çoğu zaman önünde belgelerin teknik içeriğinden ve getireceği yükümlülüklerden habersiz bir şekilde, kredi verenin bu isteğini yerine getirmektedir. Kredi sözleşmesi ile ilişkili kredili mevduat hesabı sözleşmesi de söz konusu belgeler arasında tüketiciye imzalatılmaktadır. Açık bir talimatı bulunmak bir yana, nasıl bir sözleşmeye taraf olduğuna dair en ufak bir fikri olmayan tüketici, kredi taksitlerini daha yüksek faiz oranları üzerinden ödemek durumunda bırakılmaktadır⁷⁶¹. Söz konusu sözleşme, üzerinde tüketicinin imzasını taşıdığından şeklen tamam olmakla beraber, taraf iradelerinin uyuşmamış olması nedeniyle aslında yokluk yaptırımına tabidir. Nitekim ortada, kredili mevduat hesabı sözleşmesinin kurulmasına yönelik kredi verence yapılan öneri beyanını tamamlayan bir kabul beyanı bulunmamaktadır. Diğer yandan tüketicinin attığı imzanın kabul beyanı niteliği taşıdığı ileri sürülse de, asıl sözleşmenin eki olarak tüketiciye imzalatılan belgenin (kredili mevduat hesabı sözleşmesi) aslında genel işlem şartı özelliği taşıdığı göz ardı edilmemelidir. Nitekim kredi veren, söz konusu belgeyi önceden hazırlamakta ve müzakere etmeksizin tüketiciye imzalatmaktadır. Tüketicinin menfaatine açıkça aykırı olan⁷⁶² ve genel işlem şartı niteliği

sebebinin geçersiz olması nedeniyle sebepsiz zenginleşme hükümlerine tabi olmaktadır. Dolayısıyla söz konusu yapmama yükümlülüğüne aykırı davranış, -kanımızca- sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri ile sebepsiz zenginleşme hükümlerinin yarışmasına sebep olur. Zira söz konusu yükümlülük, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinden kaynaklanmakta ve sözleşmenin müspet ihlali niteliği taşımaktadır. Ancak sözleşmeden doğan sorumluluğun zamanaşımı açısından sebepsiz zenginleşmeye göre daha elverişli olması, tüketiciyi daha koruyucu nitelikteki TBK m. 112 vd. hükümlerinin öncelikle uygulanmasını gerektirir. Ayrıca sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri ile sebepsiz zenginleşme hükümlerinin istisnai de olsa yarışabileceği konusunda bkz. T. Öz (1990). *Öğreti ve uygulamada sebepsiz zenginleşme*. Kazancı Hukuk Yayınları, s. 70-73.;

⁷⁶⁰ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 541.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 270.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 104, dnt. 237.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 456.; Özen, 2015a, **a.g.k.**, 44.

⁷⁶¹ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 541.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 270.

⁷⁶² Nitekim bu durumda tüketici, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan akdi faiz oranından çok daha yüksek bir oranda geri ödemelerini yapma durumunda bırakılmaktadır. Örneğin belirli süreli tüketici kredisi

taşıyan bu belge, kredi verenin TBK m. 21 uyarınca tüketiciyi bilgilendirmemesi ve söz konusu belgenin içeriğini öğrenme imkânı sağlamaması nedeniyle, yazılmamış sayılma yaptırımına tabidir. Benimsediğimiz görüş doğrultusunda “yazılmamış sayılma” ifadesini “yokluk” olarak kabul ettiğimizden, tüketicinin iradesi dışında kurulan kredili mevduat hesabı sözleşmesi, ilk ihtimalde olduğu gibi yine yokluk yaptırımı ile karşılaşacaktır. Bu bağlamda her iki ihtimalde de esasen yok olan sözleşmeye dayanılarak daha yüksek faiz oranları üzerinden kredi verenin kazanç elde etmesi söz konusudur. Tüketicinin malvarlığında azalmayı da beraberinde getiren bu sonuç, kredi verenin “kredi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğüne” aykırı davranmasından kaynaklanmaktadır. Tüketicinin zarara uğraması halinde -ki bu zarar, kredi verenin fazladan elde ettiği kazanç ile tüketici kredisi sözleşmesindeki akdi faiz oranı uygulansaydı tüketicinin yapmış olacağı geri ödemeler arasındaki farktır- sözleşmeden doğan sorumluluk kapsamında (TBK m. 112 vd.) kredi veren, söz konusu zararı tazmin etmekle yükümlü olur⁷⁶³.

2.2. Kredi Alan Açısından

2.2.1. Kredi taksitlerinin ifa edilmemesi

Tüketicinin kredi taksitlerini ifa etmesi borcu, soyut mali (satın alma) gücü yasal olarak temsil edebilen somut sembollerle yerine getirilir⁷⁶⁴. Para borcu niteliğindeki bu borç, sözleşmede kararlaştırılan miktarın ifa zamanı geldiğinde kredi verene ödenmesi ile ifa edilmektedir. Kredi verenin kredi kullandırma borcuna ilişkin yaptığımız açıklamalarda olduğu gibi, kredi taksitlerinin ifa edilmesi, para borcu niteliği gereği kural olarak imkânsızlık ve gereği gibi ifa etmeme şeklindeki ifa engellerine kapalıdır. Aynen ödeme kaydını ihtiva eden yabancı para borçlarında, söz konusu yabancı ülke para

sözleşmesinde akdi faiz oranı %1.18 iken, kredili mevduat hesabı sözleşmesi gereği bu oran %2,02 olabilmektedir ve bu oranlar üzerinden kredinin toplam maliyeti hesaplandığında, arada ne kadar büyük bir farkın olduğu anlaşılabacaktır.

⁷⁶³ Bir önceki başlıkta ele aldığımız ve sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri ile sebepsiz zenginleşme hükümlerinin yarışması durumu, kanımızca burada da mevcuttur. Kredi ile ilişkili kredili mevduat hesabı açmama yükümlülüğüne aykırı davranan kredi veren, (TBK m. 112 vd.) sözleşmeye aykırılık hükümleri uyarınca sorumlu tutulacaktır. Diğer yandan kredili mevduat hesabı sözleşmesi, tüketicinin açık talimatı bulunmaksızın akdedildiğinden, yokluk yaptırımına tabi tutulmakta ve bu sözleşmeye istinaden kredi verenin yüksek faiz oranı üzerinden elde ettiği fazla kazancın hukuki sebebi geçersiz olmaktadır. Dolayısıyla geçersiz bir hukuki sebebe dayanarak elde edilen fazla kazancın iadesi, sebepsiz zenginleşme hükümlerine tabi olacaktır. Kanımızca bu durumda da, zamanaşımı açısından daha koruyucu nitelik arz eden sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri uyarınca tüketicinin tatmin edilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca Yargıtay, dosya masrafı adı altında tüketiciden ücret alınmasına dayanak yapılan haksız şartın geçersiz olduğunu belirttikten sonra, zamanaşımı açısından sebepsiz zenginleşme yerine sözleşmeden doğan sorumluluğa ilişkin on yıllık süreyi esas almıştır. Tutumlu, 2015, **a.g.k.**, 104-105.

⁷⁶⁴ Barlas, 1992, **a.g.k.**, 6-7, 10; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 180.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 299.; Dural, 1976, **a.g.k.**, 144-145.; Başoğlu, 2011, **a.g.k.**, 495, dnt. 18-19.

biriminin tedavülünden kalkması ya da dövizin yasaklanması hallerinin, imkânsızlığın istisnai örneklerini oluşturduğu belirtilmektedir⁷⁶⁵. Ancak döviz kredileri ile dövize endeksli kredilerin tüketici kredisi sözleşmelerine konu yapılamaması nedeniyle⁷⁶⁶, kredi taksitlerinin ifasının imkânsızlaşabileceğini söylemek mümkün görünmemektedir. Diğer yandan tüketicinin kredi taksitlerini elden ödediği durumlarda, borcun dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde madeni paralarla ifa edilmesi, gereği gibi ifa etmeme kapsamında değerlendirilebilir⁷⁶⁷. Bu bağlamda kredi veren, gereği gibi ifa etmeme nedeniyle uğradığı zararın tazminini, TBK m. 112 vd. hükümleri uyarınca kusuru bulunan tüketiciden isteyebilecektir.

Tüketicinin kredi taksitini veya taksitlerini hiç ya da zamanında ifa etmemesi durumunda, borçlunun temerrüdü hükümleri uygulama alanı bulur. Kredi taksitlerinin ifası açısından sözleşmede genellikle belirli bir vade kararlaştırılmakta ve bu vadede kredi taksitini ödemeyen tüketici, ihtar gerek kalmaksızın temerrüde düşmektedir⁷⁶⁸. Borcun ifa zamanına ilişkin objektif bir belirleme yapılmamışsa, tüketiciyi temerrüde düşürmek isteyen kredi verenin ihtar çekmesi icap eder. Bu doğrultuda temerrüde düşen tüketici, temerrüdün para borçları açısından ortaya çıkardığı en önemli sonuç olan temerrüt faizini ödemekle yükümlü olur⁷⁶⁹. Bu yükümlülüğün doğması için kredi verenin zarara uğraması aranmadığı gibi, tüketicinin de temerrüde düşmede kusurlu olması gerekmez. Temerrüt faizi, tüketicinin temerrüde düştüğü andan itibaren işlemeye başlar ve temerrüt durumunun ortadan kalktığı tarihe kadar işlemeye devam eder⁷⁷⁰. Ayrıca kredi veren, aynen ifa talebi yanında, temerrüt faizi ile karşılanamayan zararının varlığını ispat ettiği

⁷⁶⁵ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 368.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 180-181.; Benzer açıklamalar için bkz. Kurt, 2014, **a.g.k.**, 265-266.; Aksi görüş için bkz. Ayan, 2013, **a.g.k.**, 525.; Başoğlu, 2011, **a.g.k.**, 495-496, dnt. 19.; Çabri de para borçlarında imkânsızlığa yer olmayacağı kanısındadır. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 343.

⁷⁶⁶ 32 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Karar, m. 17/(f).

⁷⁶⁷ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 48.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 218.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 238, dnt. 603.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 291.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 392.

⁷⁶⁸ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 376.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 286, 298.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 338.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1095.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 235-236.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 54-55.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 44.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 102.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 476-477.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 203.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 262.; Şener, 2016, **a.g.k.**, 80.

⁷⁶⁹ Buz, 2014, **a.g.k.**, 105-106.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 343.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 350.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 117.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 389.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1099-1100.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 502-503.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 268.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 929-930.; Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 18/2 uyarınca kredi veren, sözleşmede yer alan akdi faiz oranının %30 fazlasından daha yüksek bir oranda temerrüt faizi tahsil edemez. Aksi takdirde tahsil edilen fazla faiz miktarının tüketiciye iade edilmesi gerekir. Altop, temerrüt faizine ilişkin %30'luk azami sınırın yönetmelik eliyle getirilmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla bu hükmün uygulanamayacağını, bu bağlamda TBK m. 120/2'de öngörülen azami sınıra riayet edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Altop, 2016, **a.g.k.**, 427-429.

⁷⁷⁰ Barlas, 1992, **a.g.k.**, 127.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 929-930.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 343.

takdirde, kendi kusuru ile temerrüde düşen tüketiciden söz konusu aşkın zararın tazminini isteyebilecektir⁷⁷¹.

Taraflara karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü halinde bazı özel sonuçlar gündeme gelmektedir. Bu tür sözleşmelerde alacaklı, aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini ya da sözleşmeden dönüp menfi zararının giderilmesini talep edebilir⁷⁷². Alacaklıya tanınan bu iki seçimlik hakkın kullanılabilmesi için, TBK m. 123 uyarınca borçluya uygun bir ek süre (mehil) verilmelidir⁷⁷³. Bu sürenin sona ermesine rağmen borçlu hala borcunu ifa etmemişse alacaklı, söz konusu seçimlik haklarını kullanabilecektir. Tüketici kredisi sözleşmesinin de karşılıklı borç ilişkisi doğuran (tam iki tarafa borç yükleyen) bir sözleşme olması⁷⁷⁴, ele aldığımız seçimlik hakların kullanılması imkânını kredi verene tanımaktadır.

Tüketicinin kredi taksitlerinin sadece birinde temerrüde düşmesi nedeniyle kredi verenin taraflar arasındaki ilişkiyi sonlandırması, tüketici açısından oldukça ağır sonuçları beraberinde getirir. Nitekim kredi verenin sözleşmeyi feshetmesi, ileriye yönelik etki doğuracağından, tüketicinin kalan taksitlerin tümünü ödemesi gerekir. Böylesi bir sonuç, satın alma gücünü ancak kredi çekerek tedarik edebilen tüketici için yıkım anlamına gelmektedir⁷⁷⁵. Yine aynı şekilde çoğu kredi veren, tüketicinin kredi taksitlerini ödemede temerrüde düşmesi halinde, kalan borcun tamamının muaccel olacağına ilişkin sözleşmeye hüküm koymakta ve tüketiciyi zora sokmaktadır. Bu bağlamda belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde tüketicinin korunması gerektiğini öngören kanun koyucu, TKHK m. 28 ile konuyu düzenlemiştir⁷⁷⁶. İlgili hükme göre öncelikle, tüketicinin kredi taksitlerini ödemede temerrüde düşmesi halinde, borcun tamamının ifasını talep etme hakkı, sözleşmede açıkça saklı tutulmalıdır. Bunun yanında

⁷⁷¹ Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, 80.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 287.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 251-252.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 941-944.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 511-513.; Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 188-195.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 106.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 389.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1106-1109.

⁷⁷² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 341.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378-379.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 119-120.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 108-111.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1116-1117, 1119-1120.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 525-530.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 961-962.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 67-68.

⁷⁷³ Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 46-47.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 118-120. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1110-1111.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 106-107.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 516-517.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 754.

⁷⁷⁴ Kocayusufoğlu vd., 2014, **a.g.k.**, 98-99.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 8.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 27.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 68.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 214, 317.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 194, 37.; Öztekin, 2008, **a.g.k.**, 8.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 88.; Ceylan, 2008, **a.g.k.**, 49.

⁷⁷⁵ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 194, 196.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 202.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 318.

⁷⁷⁶ TKHK m. 28: “(1) Belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, kredi veren, borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir. Kredi verenin bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur. (2) Muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmaz.”

kredi veren, tüketici ile arasındaki kredi sözleşmesinden kaynaklanan tüm edimlerini ifa etmiş olmalıdır. Buradaki ifanın, borca aykırılık oluşturan durumlardan ari bir şekilde yerine getirilmesi gerekir. Ayrıca tüketiciyi koruyucu işlevi daha ön planda olan diğer bir şart ise, tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi gerekir. Dolayısıyla diğer şartları sağlayan kredi veren, üçüncü ve yedinci taksitleri ödemede temerrüde düşen tüketiciden, borcun tamamının ifasını isteyemeyecektir. Son olarak kredi veren, mütemerrit tüketiciye en az 30 günlük süre vererek muacceliyet uyarısında bulunmalıdır⁷⁷⁷. Sözleşme ilişkisinin devamı için tüketiciye tanınan son bir imkân niteliğindeki bu uyarı, en erken tüketicinin ikinci taksiti ödemede temerrüde düşmesini takiben yapılabilir. Tüketici, temerrüde düştüğü taksitleri temerrüt faizi ile birlikte bu süre içerisinde de ödemezse, kalan taksitlerin tamamı söz konusu sürenin dolmasıyla muaccel hale gelir⁷⁷⁸. Bu durumda kredi veren, kalan taksitlerin tamamının ifasını isteyip sözleşmeyi feshedebilecektir. Muaccel kılınan taksitlere ilişkin olarak tüketici, yalnızca söz konusu taksitlerdeki anapara miktarını ödeyecek; hesaplamada faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmayacaktır (TKHK m. 28/2)⁷⁷⁹.

Kalan taksitlerin tamamının muaccel olmasını sağlayan uyarının şekli ve içeriği, uyarının kendisinden beklenen sonuçları ortaya çıkarabilmesi açısından önem arz eder. Öncelikle ne TKHK’da ne Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği’nde, söz konusu muacceliyet uyarısının şekline ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Ancak özü itibarıyla bu uyarı, temerrüde düşen tüketicinin bu durumu devam ettirmesi halinde ne gibi sonuçların ortaya çıkacağını içeren bir bilgilendirme niteliği taşır. Dolayısıyla bu bilgilendirme (muacceliyet uyarısı), TKHK m. 4/1 uyarınca ‘en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde’ düzenlenmeli ve ayrıca ‘kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla’ tüketiciye

⁷⁷⁷ Çabri, 2016, **a.g.k.**, 449-451.; Kostakoğlu, 2016, **a.g.k.**, 277.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 137-138.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 524.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 202-203.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 250.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 255.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 437-438.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 57.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 197-198.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 318.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 74.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 156-157.; Kanun koyucu, taksitle satış sözleşmelerinden farklı olarak, temerrüde düşülen toplam taksit miktarının, kalan taksit miktarının onda biri olması şartını, tüketici kredisi sözleşmeleri açısından aramamıştır. Bkz. Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 110.; Aslan, bunun bir eksiklik olduğunu ve tüketici kredisi sözleşmesine taraf olan tüketicinin –taksitle satış sözleşmesindeki tüketiciye nazaran- daha az korunmasını gerektirecek haklı bir gerekçenin olmadığını ileri sürmektedir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 438.; Altop da aynı şekilde onda birlik sınırlamanın tüketici kredileri açısından de benimsenmesinin yerinde olacağını ifade etmektedir. Altop, 2016, **a.g.k.**, 427.; 4077 sayılı TKHK döneminde de Ceylan, onda birlik şartın aranmamasını eleştirmiştir. Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 122.

⁷⁷⁸ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 524.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 203.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 198.; Karakocalı ve Kurşun, 2015, **a.g.k.**, 110.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 318-319.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 437.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 156-157.

⁷⁷⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 320.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 251.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 525.

aktarılmalıdır⁷⁸⁰. Yine aynı şekilde Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 25/2, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde fesih bildiriminin “kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı” aracılığıyla yapılmasını aramaktadır. Bu hükmün belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin feshi hallerinde de uygulanması gerektiği belirtilmelidir⁷⁸¹. Bu doğrultuda fesih⁷⁸² bildirimi niteliği taşıyan muacceliyet uyarısının⁷⁸³ da kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye aktarılması gerektiği söylenebilir. Kanımızca bu şartlara riayet etmeksizin yapılan uyarı, kalan taksitlerin tamamının muaccel kılınması yönündeki hukuki sonucu doğurmamalıdır. Diğer yandan muacceliyet uyarısının ihtiva etmesi gereken hususlarda⁷⁸⁴ Yargıtay’ın benimsediği görüşe değinmemiz yerinde olur. Yüksek Mahkeme, ilgili uyarı ile “birbirini izleyen en az iki taksitin ödenmesinde temerrüde düşüldüğünün ve bu iki taksitin 30 gün (eski kanunda 7 gün idi) içerisinde ödenmemesi halinde kalan taksitlerin tamamının muaccel hale geleceğinin” bildirilmesi gerektiğine hükmetmektedir. Söz konusu kararlarda uyarının, ‘kalan taksitlerinin tamamının muaccel olduğuna ya da borcun tamamının ödenmesinin istendiğine’ yönelik ifadeleri içermesi durumunda, muacceliyet şartının gerçekleşmeyeceği ve kredi verenin sadece temerrüde düşülen taksitlerin ödenmesini talep edebileceği belirtilmektedir⁷⁸⁵.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi gibi sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, taraflar arasındaki güvene dayalı münasebet, ani edimli sözleşmelere göre daha yoğundur. Diğer yandan tarafların ifaya yönelik menfaatleri sözleşme süresine

⁷⁸⁰ Özen, 2016a, **a.g.k.**, 70-71.

⁷⁸¹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 197, dnt. 45.

⁷⁸² Taraflar arasındaki sözleşmenin sürekli borç ilişkisi doğurması ve edimin ifasına başlanmış olması halinde, dönme yerine sözleşmenin feshinden bahsedilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi de sürekli borç ilişkisi doğurduğundan, sözleşmenin sona erdirilmesi fesih (ileriye etkili) şeklinde zuhur eder. Bu durumda tüketicinin ifa etmediği kalan taksitler muaccel hale gelecek ve ödenmesi gerekecektir. Ancak bu durum, sürekli borç niteliğindeki kredi kullandırma borcunun (sözleşme konusu kapitali, sözleşme süresi boyunca kullandırma borcu) ifası başlamışsa söz konusu olur. Kredi kullandırma borcunun ifası gerçekleşmeden sözleşmenin sonlandırılması ise, geçmişe etki edecek şekilde dönme kavramının hukuki içeriğine tabi olacaktır.

⁷⁸³ Kalan taksitlerin tamamını (geri verme borcunu) muaccel kılan uyarının aynı zamanda feshi ihbar niteliği taşıdığı yönünde bkz. Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 122.; “İlâdenin talep edilmesi, bir nevi feshi ihbar niteliğindedir.” Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 93.

⁷⁸⁴ Atamer, muacceliyet uyarısının kâğıt üzerinde ya da kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yapılacağını belirtmekte ve uyarının içerik itibarıyla ‘temerrüde düşülen tutarı, temerrüt faizine ilişkin oranı, varsa diğer masraflar hakkında bilgileri ve verilen süre içerisinde ödemenin yapılmaması halinde borcun tamamının muaccel hale geleceğine yönelik bildirimi’ ihtiva etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 197-198.

⁷⁸⁵ YARGITAY 13. HD. E. 2011/2000, K. 2011/8256, T. 30.5.2011; YARGITAY 13. HD. E. 2009/10613, K. 2010/2575, T. 3/3/2010.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/5967, K. 2011/13235, T. 28/9/2011.; YARGITAY 13. HD. E. 2012/7547, K. 2012/12646, T. 16/5/2012.; YARGITAY 13. HD. E. 2013/1556, K. 2013/9049, T. 13/6/2012. Kararlar için bkz. Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, 2015, 255-260.; YARGITAY 13. HD. E. 2011/13404, K. 2011/13822, T. 4.10.2011, bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 198, dnt. 455.; YARGITAY 13. HD. E. 2014/43438, K. 2016/410, T. 14.1.2016.; YARGITAY 13. HD. E. 2014/16474, K. 2014/37948, T. 1.12.2014.; YARGITAY 13. HD. E. 2013/28185, K. 2014/5316, T. 26.2.2014. (Kazancı) (Erişim tarihi: 26.11.2016)

yayıldığından, belirli ağırlıkta olmayan borca aykırılık hallerinde sözleşmenin olabildiğince ayakta tutulması gerekir⁷⁸⁶. Söz konusu ağırlığın tespitinde, ilgili borca aykırılık halinin, diğer taraf için sözleşmeyi çekilmez hale getirip getirmediği göz önünde bulundurulmalıdır⁷⁸⁷. Dolayısıyla tüketicinin tek bir taksiti ödemede temerrüde düşmesi, kredi verene sözleşmeyi sonlandırma (fesih) yetkisi tanımaz⁷⁸⁸. Bu bağlamda TKHK m. 28, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde yer alan muacceliyet kayıtlarının geçerliliğine ilişkin şartları düzenlemekle birlikte, özel bir temerrüt düzeni öngörmekte ve kredi verenin hangi durumda sözleşmeyi sonlandırabileceğini ele almaktadır. Ancak kredi verenin, borçlu temerrüdü neticesinde, sadece TKHK m. 28'deki şartlarla sözleşmeyi feshedebileceğini söylemek yerinde olmaz. Tüketicinin, adeta TKHK m. 28 uygulanmasını bertaraf etme amacı taşırcasına, kredi taksitlerinin birini ödeyip diğerinde temerrüde düşmeyi alışkanlık edinmesi⁷⁸⁹, hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyacağı gibi, kredi veren açısından da sözleşmeyi çekilmez hale getirir. Bu durumda da kredi verenin, kalan kredi taksitlerinin tamamını talep edebilmesi ve sözleşmeyi feshedebilmesi mümkün olmalıdır.

2.2.2. Diğer yükümlülüklerin ifa edilmemesi

2.2.2.1. Krediyi kabul borcunun ifa edilmemesi

Kredi verenin kredi kullandırma borcunun alacaklısı konumunda tüketici bulunmaktadır. Söz konusu borcun yerine getirilebilmesi, sadece borçlu kredi verene bağlı olmamakta, alacaklı tüketicinin de ifaya katılmasını gerektirmektedir. Daha önce belirttiğimiz gibi belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde kredi, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında kullanılmaktadır. Kredi verenin faiz veya benzeri menfaate hak kazanabilmesi, sözleşme konusu kredi miktarının tüketicinin tasarruf alanına aktarılması ile başlar. Bu bağlamda tüketicinin krediyi kabul etmesi, kredi verenin sözleşme yapmaktaki asli amacına ve yöneldiği nihai menfaate hizmet ettiğinden⁷⁹⁰, hak ya da

⁷⁸⁶ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 112.; P. Altınok Ormancı (2011). *Sürekli borç ilişkilerinin haklı sebeple feshi*. İstanbul: Vedat Kitapçılık s. 121-123.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 408, dnt. 1277.

⁷⁸⁷ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 416-417.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 156-157.; Doğramacı, 2010, **a.g.k.**, 162.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 168-169.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362-363.; Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, borcun ifasına başlanırsa, dönmenin yerini haklı sebeple sözleşmenin olağanüstü feshi almaktadır. Dolayısıyla karşılıklılık ilişkisi içerisinde yer alan borçlarda temerrüde düşülmesi, taraflar arasındaki ilişkinin sona erdirilebileceği anlamına gelmez. Aksi yönde bir sonuç ancak, borçlu temerrüdünün aynı zamanda sözleşmeyi çekilmez kılacak derecede haklı sebep teşkil etmesi durumunda mümkün olabilir. Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 221.

⁷⁸⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 194.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 353.; Benzer yönde bkz. Yener, 2008, **a.g.k.**, 170.

⁷⁸⁹ Böylesi bir durumun kredi verenin menfaatini zedelediği yönünde bkz. Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 524.

⁷⁹⁰ Örneğin Kira sözleşmesindeki kiracı, kira bedelini ödediği takdirde, kiralananın teslim alınmasında kiraya verenin özel bir menfaati yoksa kiralananı teslim alma borcu altında değildir. İfaya katılmama kiracı açısından bir kabul

külfet seviyesini aşan bir borç/yükümlülük niteliği taşımaktadır⁷⁹¹. Diğer yandan tüketicinin krediyi kabul borcu, sıradan bir borç olarak da görülmemelidir. Bu borç, tüketicinin asli edimi olan faiz veya benzeri menfaat ödeme borcu ile öyle bir sıkı bağ içerisindedir ki, krediyi kabul borcu yerine getirilmeksizin faiz veya benzeri menfaat ödeme borcunun ifa edilmesi mümkün olmaz. Tüketicinin krediyi kabul borcunu ifa etmemesi, asli edimin ifasını imkânsız kılmakta ve kredi verenin asli edimin ifasından beklediği menfaati ortadan kaldırmaktadır⁷⁹². Dolayısıyla tüketicinin krediyi kabul borcunu, asli edim yükümlülüğü (faiz veya benzeri menfaat ödeme borcu) ile birlikte, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin karşılıklılık ilişkisi içerisinde kabul etmek gerekir⁷⁹³.

Yukarıda vardığımız sonucun bir gereği olarak, tüketicinin krediyi kabul borcunu yerine getirmemesi halinde kredi veren, borçlu temerrüdü hükümlerine dayanabilmelidir. Ayrıca kanımızca bu borcun, sözleşmenin karşılıklılık ilişkisi içerisinde yer alması, TBK m. 125'te belirtilen seçimlik hakların kullanılması imkânını kredi verene tanımaktadır. Bu doğrultuda kredi veren, aynen ifa ve gecikme tazminatı dışında⁷⁹⁴, aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazmini ya da sözleşmeden dönüp menfi zararının tazmini taleplerini krediyi kabul borcunu yerine getirmeyen tüketiciye karşı ileri sürebilir⁷⁹⁵.

yükümlülüğünün yerine getirilmemesini değil, bir hakkın kullanılmamasını gündeme getirir. Nitekim kural olarak, kira bedeli ödenmesi kaydıyla, kiralananın dolaysız zilyetliğinin kiracıya sağlanmasında kiraya verenin menfaati gözükmemektedir. Dolayısıyla bu durumda kiracının teslim alma borcundan bahsetmek mümkün değildir. Ancak belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde tüketicinin krediyi kabul etmesi, kredi verenin faiz veya benzeri menfaate hak kazanabilmesi için olmazsa olmazdır. O yüzden tüketicinin krediyi kabul etmesi, bir hak olmanın yanında aynı zamanda borç niteliği taşır.

⁷⁹¹ Faizli ödünç (karz) sözleşmesinde ödünç alanın, sözleşme konusu parayı ya da misli eşyayı teslim alma/kabul etme yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 353.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 239-240.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 423.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 754.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 372-373.; Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin krediyi kabul borcunun varlığı yönünde bkz. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 343.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 55-56.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.

⁷⁹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 343.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.

⁷⁹³ Yan edim yükümlülüklerinin sözleşmenin karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde yer alabileceği yönünde bkz. Buz, 2014, **a.g.k.**, 114-115.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 34.

⁷⁹⁴ Akipek, tüketicinin krediyi kabul borcunda temerrüde düşmesi halinde, kredi verenin aynen ifa ve gecikme tazminatı hakkını kullanmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Yazara göre, krediyi almadan tüketicinin herhangi bir borcu doğmaz. Ayrıca kredinin tüketiciye zorla verilmesi de düşünülemez. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 343.; Kanımızca kredi verenin aynen ifa talebi, tüketicinin krediyi kabul borcunu yerine getirmesine yönelik olduğundan mümkün görülmelidir. Kredi verenin bu hakkını kullanması, sözleşme ilişkisi bağlamında tüketicinin herhangi bir ödeme yapmasını gerektirmez. Bu şekilde kredi veren, söz konusu kredinin teslim alınması/kabul edilmesi yönündeki iradesini yinelemiş olur. Tüketici, kendi kusuruyla krediyi kabul borcunda temerrüde düşmüşse, gecikme nedeniyle kredi verenin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü olur.

⁷⁹⁵ Barlas, 1992, **a.g.k.**, 119-120.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 108-111.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1116-1117, 1119-1120.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 525-530.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 961-962.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 67-68.; Arkan, krediyi kabul borcunun yerine getirilmemesi halinde, kredi verenin zararının giderilmesinin ve sözleşmenin sonlandırılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir. Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 69.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 343, dnt. 22.

Ancak bu taleplerin ileri sürülebilmesi için, tüketiciye uygun bir ek süre (mehil) verilmelidir⁷⁹⁶.

Tüm bu sonuçlar yanında, krediyi kabul borcunda temerrüdün gerçekleşmesinin güç olduğunu belirtmek gerekir. Zira uygulamada sözleşme uyarınca tüketici adına hesap açılmakta ve söz konusu kredi miktarı doğrudan bu hesaba aktarılaraq tüketicinin tasarruf alanına dâhil edilmektedir. Dolayısıyla kredinin tüketicinin tasarruf alanına aktarılması sürecinde tüketicinin herhangi bir davranışta (kredi miktarını gidip almak gibi) bulunması gerekmediğinden, bu borç açısından temerrüdün oluşma ihtimali oldukça düşüktür⁷⁹⁷.

Diğer yandan bağlı kredilerde sözleşme konusu kredi miktarını kabul yetkisi, tüketici tarafından satıcı veya sağlayıcıya devredilmiş durumdadır. Söz konusu miktarı kabul etmekle mükellef olan satıcı veya sağlayıcı, haklı bir sebep olmaksızın krediyi kabulden kaçınırsa, alacaklı temerrüdüne düşer⁷⁹⁸. Böyle bir ihtimalde kredi veren, sözleşme konusu kredi miktarını tevdi etmek suretiyle borcunu ifa edebilir (TBK m. 107)⁷⁹⁹. Kredi miktarının kabul edilmemesi, satıcı ya da sağlayıcı ile kredi veren arasında hukuki bir ihtilafa sebebiyet verir. Bu durumda tüketicinin temerrüde düştüğünden bahsetmek mümkün görünmemektedir⁸⁰⁰.

2.2.2.2. Teminat gösterme borcunun ifa edilmemesi

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketicinin önem arz eden bir diğer borcu, teminat gösterme borcudur. Uygulamada da çoğu kredi veren, tüketicinin talep ettiği kredinin geri ödenmesini güvence altına almak amacıyla, teminat gösterilmesini şart koşmaktadır⁸⁰¹. Bu borcun tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması ile eş zamanlı olarak ifa edildiği durumlarda kredi veren, gerekli teminat gösterilmeden sözleşme kurulmasına yanaşmamaktadır. Dolayısıyla kredi verenin isteği doğrultusunda teminat getiremeyen tüketici, ihtiyacı olan krediye kavuşamamaktadır⁸⁰². Diğer durumda ise sözleşme

⁷⁹⁶ Hatemi ve Gökyayla, 2015, **a.g.k.**, 269.; Önen, 1975, **a.g.k.**, 46-47.; Barlas, 1992, **a.g.k.**, 118-120. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 288.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1110-1111.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 106-107.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 516-517.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 754.

⁷⁹⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 187, dnt. 83.

⁷⁹⁸ Alacaklı temerrüdünün şartları için bkz. Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 362-366.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1013-1016.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 838-842.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 336-337.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 142-147.; Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 141-148.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 698-700.

⁷⁹⁹ Serozan, 2007, **a.g.k.**, 323.; Gündoğdu, 2014, **a.g.k.**, 336.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 187-188.

⁸⁰⁰ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 187-188.

⁸⁰¹ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 129.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 309.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 207-208.

⁸⁰² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 309.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 129.; Benzer şekilde bkz. Yener, 2008, **a.g.k.**, 117.

kurulmakta, ancak teminat gösterme borcu ifa edildikten sonra kredi kullandırılmaktadır⁸⁰³.

Teminat gösterme borcunda imkânsızlığın gerçekleşmesi, borcun niteliği gereği kural olarak mümkün değildir⁸⁰⁴. Zira bu borç özü itibarıyla, sözleşmede belirlenen değeri taşıyan bir teminatın sağlanmasını gerekli kılar. Bu bağlamda teminat gösterme borcu ile para borçları arasında nitelik açısından bir benzerlik olduğu söylenebilir. Nasıl ki para borçlarında belirli bir değerdeki satın alma gücünün (mali gücün) yasal ve somut sembollerle ifa edilmesi söz konusu ise, teminat gösterme borcunda da kararlaştırılan değerdeki güvencenin aynı ya da şahsi teminatlar aracılığıyla sağlanması söz konusudur. Dolayısıyla para borçlarında kabul ettiğimiz belirli bir değeri sağlayan somut sembollerin (para birimi) her zaman mevcut ve tedariki objektif olarak mümkün olacağı kuralı, ufak bir değişiklikte teminat gösterme borcu açısından da kabul edilmelidir. Bu bağlamda kredi verenin istediği değerdeki güvencenin aynı ya da şahsi olarak her zaman getirilebilmesi, objektif olarak mümkündür. Tüketicinin kefil bulamaması ya da üzerinde rehin tesis edilebilecek herhangi bir malvarlığı getirememesi, onun şahsi durumu olup, borcu imkânsız hale getirmez. Örneğin, (A) şahsının kefil olarak getirileceği vaadi karşısında kredinin kullandırılması ve sonrasında kefalet sözleşmesi kurulmadan önce (A)'nın ölmesi, (A) şahsı bazında kefaleti imkânsız hale getirirse de, tüketicinin aynı değerdeki güvenceyi başka kefiller ya da diğer aynı teminatlar aracılığıyla sağlama imkânı her zaman mevcuttur⁸⁰⁵. Bundan başka, aynı teminatın getirildiği ve kredinin kullandırıldığı ihtimalde, teminat fonksiyonu gören eşyanın yok olması, o eşyanın teminat olarak gösterilmesini imkânsızlaştırır da; teminat gösterme borcunun sürekli bir edim olması, teminat değerinin sözleşme boyunca korunması gerekliliği ve tüketicinin başkaca teminatları her zaman getirebileceği gibi hususlar göz önüne alındığında, borcu sona erdirecek bir imkânsızlıktan bahsetmenin mümkün olmadığı görülecektir. Bu

⁸⁰³ Bir nevi ifa sırasının belirlenmesi niteliği taşıyan bu düzen gereği, teminat gösterme borcunu yerine getirmeyen tüketici, kredinin kullandırılmasını isteyemeyeceği gibi; kredi kullandırma borcunu ifa etmeyen kredi veren de temerrüde düşmeyecektir. Bu görüş için bkz. Gürses, 2016, **a.g.k.**, 390-391.

⁸⁰⁴ Aksi yönde bkz. Gürses, 2016, **a.g.k.**, 386-387.

⁸⁰⁵ Teminat gösterme borcu kapsamında getirilecek aynı ya da şahsi teminatın sözleşmede ferden tayin edildiği durumlarda, imkânsızlıktan bahsetmek mümkün olabilir. Böylesi istisnai hallerde -örneğin özellikle X taşınmazı üzerinde ipotek kurulması ya da ancak (A) şahsının kredi borcuna kefil olması şartıyla kredi verenin kredi kullandırması gibi- teminatın konusunu oluşturan eşyanın yok olması ya da kefalet sözleşmesi kurulmadan önce kefilin ölmesi, imkânsızlık nedeniyle borcu sona erdirecektir. İmkânsızlığın gerçekleşmesinde kredi alan tüketicinin kusurunun varlığı ya da yokluğu, imkânsızlık nedeniyle oluşan (kredi verenin) zararın tazmininde belirleyici olacaktır. Ancak böylesi bir durumda, tüketicinin belirli bir teminatı getirme taahhüdü ile sözleşmenin kurulması aşamasında tesis edilen denge ve risk dağılımı, borcun imkânsızlaşması nedeniyle ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla bu değişiklik, kanımızca kredi veren lehine haklı sebeple sözleşme ilişkisini sonlandırma imkânını gündeme getirmelidir.

ihtimallerde teminat gösterme borcu imkânsızlaşmayacağı gibi, kredi veren de aynı ya da şahsi ikame teminat isteyebilmelidir.

Sözleşmenin kurulmasını müteakiben ancak kredinin kullandırılmasından önce, teminat gösterme borcunun yerine getirilmemesi, kanımızca tüketicinin (dolaylı olarak) ödeme güçsüzlüğü içinde olduğuna delalet etmektedir. Nitekim bu borcun yerine getirilmemesi, kredi geri ödemelerinin yapılması noktasında yeterli güvencenin sağlanamaması anlamını taşır. Bu bağlamda kredi veren, TBK m. 390 uyarınca kendi edimi olan kredinin kullandırılması borcunu yerine getirmekten kaçınabilmelidir.⁸⁰⁶

Tüketicinin teminat gösterme borcu, aynı ya da şahsi teminatın tesis edilmesiyle son bulmamakta, diğer bir ifadeyle ani edimli bir borç niteliği arz etmemektedir. Getirilen teminatın değerinin kredi sözleşmesi süresi boyunca korunması, değerinde düşüş yaşanması halinde ise ilk baştaki güvenceli durumun tekrar sağlanması gerekmektedir. Tüketici açısından edimin bu şekilde süreklilik arz etmesi, teminat gösterme borcunun ortaya çıkardığı doğal bir sonuçtur⁸⁰⁷. Dolayısıyla söz konusu teminatların değerinde düşüş yaşanması ya da teminatların tamamen ortadan kalkması halinde, ek veya istenen değerde yeni bir teminat getirmesi için tüketiciye uygun süre verilmelidir⁸⁰⁸. Bu şekilde sözleşme olabildiğince ayakta tutularak tüketicinin kalan taksitlerin tümünü ödemesi engellenmekte ve ayrıca kredi verenin de menfaatleri gözetilmektedir⁸⁰⁹.

Yukarıda ele aldığımız durumların tamamında, tüketicinin teminat gösterme borcu varlığını korumaktadır. Teminatın hiç getirilmemesi ya da getirilen teminatın değerinin düşmesi ihtimallerinde, kredi verenin ihtarına ve tanıdığı uygun süreye rağmen tüketici hala borcunu yerine getirmiyorsa, kredi verenden bu şartlar altında sözleşmeye devam etmesi beklenemez. Nitekim artık sözleşmenin kurulması aşamasında tesis edilen risk dağılımının tekrar gerçekleştirilmesi olanağı bulunmamaktadır. Kaldı ki kredi veren, teminat getiremeyeceği sözleşme öncesinde aşikâr olan tüketiciye kredi kullandırmayacaktır⁸¹⁰. Dolayısıyla sözleşmenin kurulmasından sonraki aşamada teminat gösterme borcunda temerrüde düşülmesi, kredi veren açısından sözleşmeyi

⁸⁰⁶ Atamer, ödeme güçlüğü durumunu anlamı itibarıyla yorumladığı bölümde, tüketici tarafından verilmiş teminatlardan birinin değerinde önemli seviyede bir düşüşün yaşanmasını, ödeme güçsüzlüğünün tespiti noktasında haklı bir sebep saymaktadır. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.; Dolayısıyla teminat gösterme borcunun hiç yerine getirilmemesi, ödeme güçsüzlüğünün tespiti açısından evleviyetle haklı sebep oluşturur.

⁸⁰⁷ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 320-321.

⁸⁰⁸ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 321.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.

⁸⁰⁹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.

⁸¹⁰ Tüketici kredileri açısından teminat göstermenin neredeyse sözleşmenin zorunlu bir unsuru haline geldiği, bu bağlamda tüketiciden mutlaka teminat istendiği yönünde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 207-208.

sonlandırabilme noktasında haklı sebep teşkil etmelidir. Bu bağlamda, kredi kullandırılmamışsa dönme; kredinin kullandırıldığı ihtimalde ise haklı sebeple fesih imkânı kredi verene tanınmalıdır⁸¹¹.

⁸¹¹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.

YEDİNCİ PARAGRAF

BELİRLİ SÜRELİ TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERMESİ

1. SÖZLEŞME SÜRESİNİN DOLMASI İLE SONA ERME

Kredi verenin asli edim yükümlülüğü niteliğindeki kredi kullandırma borcunun ifası, sözleşme konusu miktarın tüketicinin mülkiyetine geçirilmesi ile sona eren, tükenen bir yapı arz etmez. Kredi veren, sözleşmede kararlaştırılan süre boyunca kredinin tüketicisi tarafından kullanılmasına katlanma ve yine aynı süre boyunca söz konusu miktarın tamamının iadesini istememe yükümlülüğü altındadır⁸¹². Sözleşmede kararlaştırılan süre, bir yandan kredi kullandırma borcunun ifa edilmeye devam edeceği zaman aralığını ortaya koyarken, diğer yandan sözleşmenin sona ereceği vakti belirlemektedir. Bu bağlamda belirlenen sürenin dolması, kredi verenin asli edim yükümlülüğünü ve dolayısıyla da sürekli borç ilişkisini sona erdirmektedir⁸¹³.

Normal şartlar altında beklenen, tüketici tarafından ödenecek taksitlerin, sözleşme süresine uygun olarak belirlenen vadelerde ifa edilmesidir⁸¹⁴. Böyle bir durumda tüketicinin ödeyeceği son taksitin ifa zamanı ile sözleşmenin sona erme anı çakışmakta ve sözleşme süresinin dolmasını müteakiben herhangi bir borcun ifası gündeme gelmemektedir. Sürenin sona ermesine rağmen taksitlerden bir veya birkaçının ödenmemiş olması halinde kredi veren, tasfiye ilişkisi kapsamında iade borcunun faiziyle birlikte yerine getirilmesini isteyebilir. Bu durumda sürenin dolmasıyla sona eren sözleşme⁸¹⁵, yerine getirilmeyen borçların ifasının talebi noktasında dayanak teşkil eder.

⁸¹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 357.; Kredi kullandırma borcunun kapsamı içinde yer alan bu hususlar (katlanma ve kredinin tamamının iadesini istememe), arz ettikleri süreklilik gereği, taraflar arasındaki sözleşmeye de sürekli borç doğuran sözleşme niteliği kazandırır.

⁸¹³ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 394-395.

⁸¹⁴ Uygulamada kredinin faiziyle birlikte iadesi kapsamında her bir taksitin ödenmesi için süre belirlenmekte ve bu süreler “vade” kavramı ile ifade edilmektedir. Örneğin, 12 ay vadeli olarak kullandırılan kredinin geri ödemeleri, birbirini takip eden ayların (toplamda 12 ay) belirli zaman aralıklarında yerine getirilecektir. Kredinin iade zamanına yönelik olarak kullanılan “vade”, ayrıca sözleşmenin süresini de ortaya koymaktadır. Nitekim sözleşmede ortaya konan ifa planı doğrultusunda, son vadeye tekabül eden sürenin dolması ile kredi verenin kredi kullandırma borcu ve dolayısıyla da sözleşme sona ermektedir.

⁸¹⁵ “Karz sözleşmesi tarafların verilen şeyin (paranın) geri verilmesi için kararlaştırdıkları sürenin dolmasıyla sona erer ve geri verme borcu muaccellik kazanır.” Bkz. Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 361.; Aynı yönde bkz. Gezder, 1998, **a.g.k.**, 219.; Kurt, 2014, **a.g.k.**, 297-298.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 295.; Aral ve Ayrancı, 2012, **a.g.k.**, 310.; Eren, 2014b, **a.g.k.**, 524-525.; Yavuz, Acar ve Özen, 2014, **a.g.k.**, 756.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 432.; Gümüş, 2013, **a.g.k.**, 377.; Kredi açma sözleşmesini müteakiben akdedilen münferit kredi sözleşmesinin belirli süreli olarak kurulduğu hallerde, söz konusu sürenin dolması ile sözleşme ilişkisi kendiliğinden sona erer. Bkz. Gürses, 2016, **a.g.k.**, 394-395.; Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi de karz sözleşmesi gibi, taraflarca kararlaştırılan sürenin dolması ile sona erer. Ancak karz sözleşmesinde sürenin dolması ile geri verme borcu muaccel olurken, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin işlevi gereği tüketicinin yapacağı geri ödemeler (faiz dâhil), belirli vadeler halinde sözleşme süresine yayılmaktadır. Dolayısıyla ifa planına riayet edilmesi halinde, sözleşme süresinin sona ermesi ile birlikte geri verme borcundan ya da borçların tasfiyesinden bahsedilmeyecektir.

Zira artık sözleşme, sona ermenin bir gereği olarak taraflar arasında yeni bir borç doğurmayacak ve sadece (ifa edilmemiş) borçların tasfiyesi kapsamında bir etkiye sahip olacaktır⁸¹⁶.

2. SÖZLEŞME SÜRESİ DOLMADAN SONA ERME

2.1. Kredi Veren Tarafından Sona Erdirme

2.2.1. Fesih

Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerin ileriye etkili olacak şekilde sona erdirilmesi, fesih olarak adlandırılmaktadır⁸¹⁷. Bozucu yenilik doğuran hakkın kullanılması niteliği taşıyan fesih beyanı, ihbar süresinin geçmesi ya da muhatabına ulaşması ile kendinden beklenen hukuki etkiyi doğurmaya başlar⁸¹⁸. İradesi feshiye yönelen taraf, karşı tarafın kabulüne ihtiyaç duymaksızın, tek taraflı irade beyanı ile sözleşme ilişkisine son verebilecektir⁸¹⁹. Diğer yandan feshin söz konusu olabilmesi için, kural olarak sürekli nitelikteki edimin ifasına başlanmış olmalıdır⁸²⁰. Bu bağlamda sözleşmede kararlaştırılan kredi konusu miktarın tüketicinin mülkiyetine aktarılması ile birlikte sözleşme ancak ileriye etkili olacak şekilde sona erdirilebilecek, diğer bir deyişle feshedilebilecektir⁸²¹.

Belirsiz süreli sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde geçerli olan ‘olağan fesih’ durumu, ne zaman sona ereceği belli olmayan bir borç ilişkisinden kurtulma imkânını, sözleşmenin taraflarına tanımaktadır. Bu imkânın kullanılabilmesi için herhangi bir sebep göstermeye gerek yoktur⁸²². Bu durumda taraflardan birinin yapacağı fesih beyanı, aralarındaki sözleşme için belirlenmiş sürenin tamamlanması ile istenen hukuki sonucu doğuracak ve sözleşme ileriye etkili olarak son bulacaktır⁸²³. Ancak belirli süreli tüketici kredilerinde, sözleşmenin ne zaman sona ereceği kararlaştırılmış olduğundan, tarafların

⁸¹⁶ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 72-73, 111.

⁸¹⁷ Doğramacı, 2010, **a.g.k.**, 156.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 115.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 320, 322.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 115, 119.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 417-418.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 406.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 236.; H.T. İnal (2015). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre borca aykırılık, dönme ve fesih*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 9.; Buz, 2005, **a.g.k.**, 330.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 105.

⁸¹⁸ İnal, 2015, **a.g.k.**, 10.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 105.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 118.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 115-116.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 418.

⁸¹⁹ Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 90-91.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 116.

⁸²⁰ Serozan, 2007, **a.g.k.**, 120.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 320, 322.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 113-114.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.

⁸²¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.; B. Çetiner (2008). Konut kredilerinde erken ödeme. *Legal Hukuk Dergisi*, (67), 2285.

⁸²² Buz, 2005, **a.g.k.**, 330.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 166.; Doğramacı, 2010, **a.g.k.**, 157.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 90-91.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 407-408.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 111-112, 132-133.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 115-116.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 106.

⁸²³ Serozan, 2007, **a.g.k.**, 116.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 92.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 166-168.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 150-154.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 407, 411.

olağan fesih yoluyla hukuki ilişkiyi sonlandırması mümkün değildir⁸²⁴. Diğer yandan, feshin bir başka türü olan ‘olağanüstü fesih’, belirli ya da belirsiz süreli tüm sürekli borç ilişkileri açısından söz konusu olmaktadır. Bu durumda haklı (olağandışı) bir sebebin ortaya çıkması nedeniyle, taraflardan biri için sözleşme çekilmez hale gelmekte ya da borç ilişkisi temelinden sarsılmaktadır. İlgili taraftan hukuki ilişkiyi bu şartlar altında devam ettirmesini beklemek ya da onu bu yönde bir tutuma icbar etmek, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir⁸²⁵. Böyle bir ihtimalde söz konusu taraf, herhangi bir süre şartına bağlı olmaksızın (derhal), sözleşme ilişkisini sona erdirebilir⁸²⁶. Ayrıca tarafların borçlarının ani edim niteliği taşıdığı sözleşmelerde dönmenin ifa ettiği işlev, sürekli borç ilişkilerinde olağanüstü fesih ile ikame edilmektedir⁸²⁷. Bu bağlamda belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğuran niteliği gereği kredi veren ya da tüketici, şartların sağlanması halinde olağanüstü fesih yoluna başvurabilecektir.

Sürekli borç ilişkilerinin yoğun güven ilişkisine dayalı olarak kurulduğu ve olabildiğince ayakta tutulması gerekliliği göz önüne alındığında, olağanüstü feshe dayalı olarak sözleşmenin sonlandırılması, oldukça istisnai durumlarda uygulama alanı bulmalıdır. Dolayısıyla öncelikle varsa alternatif tedbirlere başvurulmalı; sözleşmenin sonlandırılması ise en son ihtimalde gündeme gelmelidir⁸²⁸. Bu çıkarım doğrultusunda kredi verenin, tek bir taksitin ödenmemesine dayanarak sözleşmeyi sonlandırması mümkün değildir⁸²⁹. Başka bir kurgu olarak kredi konusu miktarın geri ödenmesini güvence altına alan teminatların değerinin düşmesi ya da şahsi veya ayni teminatın yok olması halinde, doğrudan sözleşmenin feshi yerine öncelikle ek veya yeni teminat göstermesi için tüketiciye uygun bir süre verilmelidir⁸³⁰. Bu şekilde tüketiciye tanınan imkânın değerlendirilmemesi ve ek/yeni teminat getirilememesi durumunda kredi veren,

⁸²⁴ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 363.

⁸²⁵ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 156-157.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 93-94.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 168-169.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 415-417.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362-363.

⁸²⁶ Yener, 2008, **a.g.k.**, 168-169; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 112-113, 157, 165.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 416.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 116-117.; Buz, 2005, **a.g.k.**, 330.; Yalçın, 2006, **a.g.k.**, 108-109.

⁸²⁷ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 363, Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 157.; Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde sürekli nitelikteki edimin ifasına başlanmış ise, olağanüstü fesih vasıtasıyla ifa engellerinin ileri sürülmesi mümkün olmaktadır. Bkz. Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 157.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 363.

⁸²⁸ Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 121-123.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 408, dnt. 1277.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 112.

⁸²⁹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 194.; “Kredi alanın faiz ve komisyon ödeme borcunda kısa süreli direnimi veya önemsiz bir tutarın ödenmemesi, tek başına sözleşmenin haklı nedenle feshi için yeterli değildir. Ancak sürekli borç ilişkisinde direnime düşenin tutum ve davranışlarından, sonraki edimlerin de süresinde ve gereği gibi yerine getirilemeyeceği açıkça anlaşılıyorsa sözleşme önelsiz olarak feshedilebilir.” Yener, 2008, **a.g.k.**, 170.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 353.

⁸³⁰ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 320-321, 418.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.

olağanüstü fesih kapsamında sürekli borç ilişkisine son verebilmelidir⁸³¹. Diğer yandan bağlı kredinin tahsis edilmesi gereken amaç dışında kullanılması, tüketicinin temyiz kudretini yitirmesi⁸³² ya da kredi güvenilirliği için yapılan araştırmalar noktasında tüketicinin yanlış veya eksik bilgi vermesi⁸³³, taraflar arasındaki güven ilişkisini önemli ölçüde zedelediği takdirde, kredi veren doğrudan olağanüstü fesih yoluna gidebilmelidir. Nitekim Yargıtay, kredinin sahte belgelerle alınması durumunda, TKHK m. 28'deki muacceliyet için aranan şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaksızın, kredi hesabının kat edilebileceğini ve sahteciliğin ortaya çıktığı anda kredinin tamamının istenebileceğine hükmetmiştir⁸³⁴. Her ne kadar kararda kavram olarak bahsedilmemiş olsa da, haklı sebep teşkil eden sahtecilik olgusu nedeniyle kredi ilişkisinin olağanüstü feshi gerçekleşmiştir.

Kredi verence sözleşmeye konulan muacceliyet kayıtları açısından tüketicinin korunmasına hizmet eden TKHK m. 28, bir yandan belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde özel bir temerrüt düzeni öngörmekte, diğer yandan sözleşmenin olağanüstü feshinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bütün edimlerini ifa etmiş olan ve borcun tamamının ifasını talep hakkını sözleşmede saklı tutan kredi veren, birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşen kredi verene karşı sözleşmeyi sonlandırma yoluna gidebilecektir⁸³⁵. Ancak bu noktada kanun koyucunun iradesi, sözleşmenin olabildiğince ayakta tutulmasından yana ağır basmış ve fesih için

⁸³¹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 170-171.; Gürses, olağanüstü feshe dayanak teşkil eden haklı sebeplerin, asli edim yükümlülükleri yanında yan edim yükümlülüklerinden de kaynaklanabileceğini ifade etmektedir. Yazar, sözleşmenin feshine yol açabilecek haklı sebeplere şu örnekleri vermektedir: “Müşterinin mali durumundaki esaslı bozulma, müşterinin banka sırrını açıklaması, kredinin amacının özel önem arz ettiği durumlarda kredinin amacı dışında kullanılması, taraflardan birinin neden olduğu kusurlu imkânsızlık, müşterinin bankaya mali durumu hakkında bilgi vermemesi, yanlış veya eksik bilgi vermesi, tarafların birbirlerine dava açmaları ya da icra takibi yapmaları, teminatların zaman içinde değer kaybetmesi ve ek teminat verilmemesi.” Bkz. Gürses, 2016, **a.g.k.**, 417-418.

⁸³² Kişisel özelliklerin önem taşıdığı sözleşmelerde, bu özelliklerin değişikliğe uğraması, haklı sebeple sözleşmenin feshine yol açabilecektir. Bkz. Altınok Ormanlı, 2011, **a.g.k.**, 148-149.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 417-418.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 170.

⁸³³ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 202-203.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 170.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 417.; “Kredi veren, tüketicinin başvuru formunda doğru bilgiler vermediğini belirlerse kredi kullandırmaktan vazgeçebilir, kredi kullanılmışsa sözleşme feshedilebilir ve borç muaccel kılınabilir. Ancak bu yetkinin önemli konularda kullanılması gerekir, çünkü aksi takdirde MK m. 2 hükmü gereği hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.” Ceylan, 2009, **a.g.k.**, 129.

⁸³⁴ “Mahkemece davacı tarafından hesabın kat'ine dair ihtarnamede sadece bir taksitin ödenmediğinin belirtildiği, buna göre borcun tamamının muaccel olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de, davacının davasının taksitlerin ödenmemesine değil, sahte araç ruhsatnamesi, sahte rehin şerhi yazısıyla kredi başvurusu yapılarak kredi kullanıldığı gerekçesine dayandırılmış, ... kredi hesabının sahtecilik olayları sebebiyle kat edildiği açıkça belirtilmiş, kredi taksitinin ödenmemesinden bahsedilmemiştir. Nitekim... davalı hakkında nitelikli dolandırıcılık ve sahte resmi belge düzenlemek suçundan kamu davası açılmıştır. Davalı araç almak için kredi sözleşmesi imzaladığını kabul etmiştir. Mahkemece, davacının bu iddiası incelenmeden 4077 s. kanunun 10/C maddesinde düzenlenen muacceliyet şartının gerçekleşmediği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Davacının iddia ettiği gibi, davacının da katıldığı sahte belgeler düzenlenerek kredi alındığı anlaşıldığı takdirde 4077 Sayılı kanunun 10/C maddesinde düzenlenen borcun tamamının muaccel olmasına dair koşullar aranmaz. Sahteciliğin ortaya çıktığı anda davacı kredinin tamamını isteyebilir.” YARGITAY 13.HD. E. 2012/7565, K. 2012/11066, T. 24.4.2012. (Erişim tarihi: 1.12.2016)

⁸³⁵ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 196.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 426.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 524.

tüketiciye en az otuz gün süre verilmesini şart koşturmuş⁸³⁶. Bu süre içerisinde de tüketici temerrüde düştüğü taksitleri ödemezse, sürenin sonu itibarıyla sözleşmenin olağanüstü feshi gerçekleşmekte ve dolayısıyla kalan taksitlerin tamamı muaccel hale gelmektedir. Bundan başka, tüketicinin temerrüdüne bağlı olarak sözleşmenin sonlandırılması durumu, sadece TKHK m. 28'in uygulama alanı ile sınırlı değildir. Zira daha önce de belirttiğimiz gibi, tüketicinin kredi taksitlerinin birini ödeyip diğerinde temerrüde düşmeyi alışkanlık edinmesi ya da sürekli şekilde kredi taksitlerini kısmi şekilde ödemesi, kredi veren lehine haklı sebep teşkil edecek ve sözleşmenin olağanüstü feshi gündeme gelebilecektir⁸³⁷.

2.2.2. Dönme

Dönme kurumu, işlevi itibarıyla geçmişe etki ederek taraflar arasındaki ilişkinin tasfiyesini gerçekleştirir. Bu bağlamda edimlerin hiç ifa edilmediği ihtimalde dönmenin etkisi, tarafları borçtan kurtarma şeklinde gerçekleşir. Tarafların edimlerini ifa ettiği ihtimalde ise dönme, söz konusu edimler açısından yine taraflar arasında geri verme ya da bir diğer deyişle tasfiye ilişkisi kurar⁸³⁸. İşte bu nokta itibarıyla sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, ifasına başlanmış sürekli edimlerin geriye (geçmişe) yönelik tasfiyesindeki zorluk ve tarafların menfaatleri gereği, dönme yerine feshin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir⁸³⁹. Buna karşılık yine sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, süreklilik arz eden edimin ifasına başlanmadan önce ortaya çıkan sözleşmenin sonlandırması hali, kural olarak dönme şeklinde belirecektir. Dolayısıyla yerine getirilmemiş edimler açısından taraflar, dönme sonucunda borçtan kurtulacaktır⁸⁴⁰.

⁸³⁶ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 524.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 202-203.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 197-198.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 318-319.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 250.; Olağanüstü feshin söz konusu olduğu durumlarda sözleşmenin sonlandırılması, olağan fesihte geçerli olan durumun aksine, kural olarak belirli bir süreye ya da döneme bağlı olmaksızın fesih iradesinin dermeyeran edildiği anda gerçekleşmektedir. Ancak kanunda istisnai olarak olağanüstü feshin dahi belirli bir sürenin geçmesiyle kendinden beklenen hukuki etkiyi doğuracağı öngörülmüş olabilir. Nitekim adi kira sözleşmesi ile ürün kirası sözleşmesinde, önemli sebeplerle olağanüstü feshin gerçekleşebilmesi için yasal fesih bildirim sürelerine uyulması gerektiği öngörülmüştür (TBK m. 331 – TBK m. 369). Tüketicinin temerrüdüne bağlı olarak gerçekleştirilecek olağanüstü fesih açısından da kanun koyucu, en az 30 günlük sürenin karşı tarafa tanınması gerektiğini düzenlemiştir. Kanımızca burada, olağanüstü feshin sonuçlarının süreye bağlı olmaksızın (derhal) ortaya çıkacağı kuralına kanunen istisna tanınmıştır. Düzenlemede geçen “en az” ifadesi, hükme nispi emredici nitelik kazandırmakta ve bu bağlamda 30 günlük sürenin tüketici lehine olacak şekilde uzatılması kanımızca mümkün görünmektedir.

⁸³⁷ Çabri, 2010, **a.g.k.**, 360.

⁸³⁸ Feyzioğlu, 1977, **a.g.k.**, 263.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 502-504.; İnal, 2005, **a.g.k.**, 420.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 529, 533-534.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 761-762.; Eren, 2014a, **a.g.k.**, 1120-1121.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 152, 161.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 208-210.; Serozan, 2014b, **a.g.k.**, 236.; İnal, 2015, **a.g.k.**, 10.

⁸³⁹ Buz, 2014, **a.g.k.**, 320-322.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 210-211, 213-214, 223.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 965, dnt. 46.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 120.; Kılıçoğlu, 2016, **a.g.k.**, 762-763.; Çetiner, 2008, **a.g.k.**, 2285.

⁸⁴⁰ Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 539.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 223.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 322.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 120.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 192, 195.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesinde kredi kullandırma borcunun ifasına başlanmadan önceki aşamada, sözleşmenin sonlandırılması hali, dönme olarak zuhur edecektir⁸⁴¹. Bu bağlamda tüketicinin krediyi kabul borcunda temerrüde düşmesi ve kendisine tanınan uygun mehile rağmen krediyi kabul etmemesi, kredi verene sözleşmeden dönme imkânı tanımaktadır⁸⁴². Yine aynı sonuç, tüketicinin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi halinde de karşımıza çıkacaktır (TBK m. 390)⁸⁴³. Zira bu durumlarda sürekli nitelikteki kredi kullandırma borcunun ifa edilmemiş olması, fesih yerine dönmenin uygulanmasını gerektirir. Tüm bu ihtimallerde kredi veren ve tüketici, borçtan kurtulacak; (menfi) zarar ve kusur durumuna göre tazminat ödenmesi gündeme gelecektir

2.2. Kredi Alan Tarafından Sona Erdirme

2.2.1. Cayma hakkının kullanılması

6502 sayılı TKHK'nın beraberinde getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden biri, tüketici kredisi sözleşmesine taraf olan tüketiciye cayma hakkının tanınmış olmasıdır. Bu hak sayesinde, sözleşmenin kurulması aşamasında yeterli karşılaştırma yapamayan ya da sonrasında daha avantajlı kredi imkânları yakalayan tüketici, son kez düşünme ve değerlendirme olanağına kavuşmaktadır. Dolayısıyla tüketici, tarafı olduğu kredi sözleşmesinin artıları ve eksileri ile birlikte kendi mali durumunu da göz önüne alarak bu ilişkiye devam edip etmeyeceğine karar verecektir⁸⁴⁴. Tercihini sözleşme ilişkisini sonlandırmaktan yana kullanan tüketici, TKHK m. 24/1 gereği, herhangi bir gerekçe

⁸⁴¹ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.

⁸⁴² Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 353.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 316.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 195.; Arkan, 1989, **a.g.k.**, 32.; Aral ve Ayrancı, 2012, **a.g.k.**, 308.

⁸⁴³ Tüketici kredisi sözleşmesi ile tüketim ödünçü sözleşmesinin farklı tipte sözleşme olmalarına rağmen taşıdıkları benzerlik nedeniyle, TBK'daki tüketim ödünçüne ilişkin olan hükümlerin, gerekli olduğu durumlarda tüketici kredisi sözleşmeleri için de kıyasen uygulanması gerektiğini belirtmiştik. İşte bu bağlamda karşımıza çıkan hükümlerden biri TBK m. 390'dır. İlgili hükme göre, ödünç alanın (tüketicinin) sözleşmenin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşmesi halinde ödünç (kredi) veren, sözleşmenin konusu olan kredi miktarını teslimden kaçınabilir. Hükümde sonuç, sadece "teslimden kaçınma" şeklinde kaleme alınmış olsa da, aslında burada kredi (ödünç) verene özel bir dönme hakkı tanınmaktadır. Bkz. Kurt, 2014, **a.g.k.**, 237-238.; Tandoğan, 2008, **a.g.k.**, 350-351.; Tüketicinin ödeme güçsüzlüğü, her somut olay bazında yapılacak değerlendirme neticesinde belirlenmelidir. Bu bağlamda sözleşmenin kurulmasından sonra ancak kredi kullandırma borcunu ifasından önce tüketicinin, teminat gösterme borcunu kendisine tanınan mehile rağmen ifa etmemesi, ödeme güçsüzlüğü noktasında kanımızca haklı bir gerekçe teşkil eder. Dolayısıyla bu durumda kredi veren, TBK m. 390 bağlamında sözleşmeden dönme hakkına sahiptir.

⁸⁴⁴ Özsunay, 1992, **a.g.k.**, 14.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 82.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 185-186.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 321-322.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 95-96.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 292, 304-305.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 244-245.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 150.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 446.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504.; Ceylan, 2002, **a.g.k.**, 753.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 132-133.; Gültekin, 1999, **a.g.k.**, 89.

göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin tüketici kredisi sözleşmesinden cayabilecektir⁸⁴⁵.

Sözleşmenin sonlandırılması sonucunu doğuracak olan cayma bildiriminin, şekil ve süre açısından belirli sınırlamalara tabi olduğu söylenebilir. Öncelikle tüketici, yapacağı cayma bildirimini, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 24/3 c.2 uyarınca, yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla kredi verene yöneltmelidir. Hükümde öngörülen şekil, geçerlilik şeklinden ziyade bildirimin ispatına hizmet etmektedir⁸⁴⁶. Diğer yandan cayma hakkının düzenlendiği TKHK m. 24'te on dört günlük süre sınırı getirilmiş ancak bu sürenin ne zaman başlayacağı belirlenmemiştir. Konu, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 24/2'de düzenlenmiş ve cayma hakkı için öngörülen sürenin, sözleşmenin kurulduğu tarihte başlayacağı ifade edilmiştir. Fakat bu belirleme, cayma hakkı konusunda tüketicinin, sözleşmenin kurulması esnasında gereği gibi bilgilendirildiği durumlarda geçerli olacaktır⁸⁴⁷. Kredi verenin tüketiciyi daha sonra bilgilendirdiği hallerde bu süre, gereği gibi bilgilendirmenin yapıldığı tarihte işlemeye başlayacaktır⁸⁴⁸. Nitekim Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 24/2 c.2'nin muhteviyatı da bu çıkarımı desteklemektedir. Kredi verence yapılacak bilgilendirme, cayma hakkının varlığı ve nasıl kullanılacağı, cayma neticesinde ortaya çıkacak tasfiye ilişkisi ve cayma bildirimini takiben tüketicinin otuz gün içinde geri ödemeyi gerçekleştirmemesi halinde sözleşmeden cayılmamış sayılacağı gibi hususları içermelidir⁸⁴⁹. Uyuşmazlık halinde cayma hakkı konusunda tüketicinin gereği gibi bilgilendirildiğinin ispatı, kredi veren tarafından gerçekleştirilecektir (TKHK m. 24/2 c.1)⁸⁵⁰. Ayrıca kredi verenin tüketiciyi gereği gibi bilgilendirmemesi durumunda, ne TKHK'da ne Yönetmelikte cayma hakkının kullanılabilmesi süreye ilişkin bir üst sınır getirilmemiştir. Doktrinde TKHK m. 47/6'nın (İşyeri dışında kurulan sözleşmeler) ve

⁸⁴⁵ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 152.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 408.

⁸⁴⁶ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 85.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 187.; “Bu bildirimin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı yoluyla yapılmış olması gerekir. Yani, salt sözlü bildirim yeterli olmayacaktır. Ancak e-posta ile bildirim mümkündür, zira yazılı ile kastedilen ıslak imzalı bir bildirim değildir.” Atamer, 2016, **a.g.k.**, 103.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 309.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; “İspat bakımından tüketicinin cayma beyanını noter aracılığı, iadeli taahhütlü posta ile veya elden yazılı bildirimle yapması uygun olur.” Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.

⁸⁴⁷ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 187.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 85.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 447.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.

⁸⁴⁸ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 410.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505-506.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 307.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 87.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.

⁸⁴⁹ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 87.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.

⁸⁵⁰ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 505.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 306.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 86.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 100.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 152.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 412.; Atamer, 2010, **a.g.k.**, 258.

TKHK m. 48/4'ün (Mesafeli sözleşmeler) tüketici kredisi sözleşmeleri açısından kıyasen uygulanabileceği, dolayısıyla on dört günlük cayma süresinin bitimini takiben bir yılın geçmesi ile tüketicinin artık sözleşmeden cayamayacağı ifade edilmektedir⁸⁵¹. Başka bir görüş ise, sözleşmeden caymanın kıyasen de olsa bir yıllık süre ile sınırlandırılmasına karşı çıkmakta, bu hakkın makul bir süre içerisinde kullanılması gerektiğini ileri sürmektedir⁸⁵². Benimsediğimiz diğer bir görüşe göre⁸⁵³, tüketici kredisi sözleşmelerinde cayma hakkına ilişkin açık bir tahdit olmadığından, bu hakkın kullanımı kıyas yoluyla sınırlandırılmamalı ve tüketici, kredi taksitlerinin tamamını ödeyene kadar cayma hakkını kullanabilmelidir. Ancak bu durumun yegâne sınırı, sözleşmeden caymanın TMK m. 2/2 gereği hakkın kötüye kullanılması teşkil edeceği haller olacaktır⁸⁵⁴.

Cayma hakkı, tüketicinin tek taraflı irade beyanının (cayma bildiriminin) kredi verene ulaşması ile kendisinden beklenen hukuki sonucu ortaya çıkarır. Söz konusu beyan ya da bildirim, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanımı niteliğinde olup, tüketicinin sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını ortadan kaldırarak, taraflar arasındaki kredi sözleşmesini geçmişe etkili olacak şekilde -sözleşmeyi kurulmamış hale getirmesi bakımından- sonlandıracaktır⁸⁵⁵. Bu yönde bir sonuç için cayma bildiriminin, on dört günlük cayma süresi içerisinde kredi verene yöneltilmesi yeterlidir. Bildirimin, söz konusu cayma süresinin hitamından sonra kredi verene ulaşması, önem arz etmez⁸⁵⁶. Diğer yandan cayma süresi boyunca, taraflar arasındaki tüketici kredisi sözleşmesinin geçerliliği askıdadır. Yani sözleşme, tarafların imzaları ile geçerli şekilde kurulmakta ancak ilişkinin sonlandırılabilmesi sürenin sonuna kadar bu geçerlilik, askıda bulunmaktadır. Her ne kadar durum bu olsa da, taraflar geçerli olan bu sözleşmeye binaen karşılıklı borçların ifa edilmesi talebinde bulunabilecektir. Dolayısıyla bu süre zarfında tüketici, kredinin kullandırma borcunun ifası talebini, kredi verene yöneltebilecektir⁸⁵⁷.

⁸⁵¹ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 86-87.

⁸⁵² Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 187.; Benzer bir görüş için bkz. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 447.

⁸⁵³ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 102.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 308.

⁸⁵⁴ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 308.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 447.

⁸⁵⁵ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504-505, 507.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.; “Kredi sözleşmesini kurmak için yaptığı irade beyanına yönelik olarak cayma hakkını kullanan tüketici, kredi verenle arasındaki ilişkiyi bir tasfiye ilişkisine dönüştürmüş olur.” Özen, 2015b, **a.g.k.**, 84.

⁸⁵⁶ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 103.; Baysal, 2015, **a.g.k.**, 309.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 187.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 245.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 410.

⁸⁵⁷ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 84-85.; Özen, taraflar arasındaki sözleşmeye konulacak bir hükümle, kredi kullandırma borcunun ifasının, cayma süresinin sonuna kadar ertelenebileceği görüşündedir. Bu durumda kredi verenin söz konusu borcu, cayma hakkı etkisizleşene kadar muaccel hale gelmeyecektir. Bkz. Özen, 2015b, 84-85.; Baysal ise, cayma hakkına ilişkin süre dolana kadar kredi kullandırma borcunun muaccel olmayacağına ilişkin hükümlerin, cayma hakkının kullanımını dolaylı da olsa zorlaştırdığını ve bu nedenle TKHK m. 24/1'in emredici mahiyeti doğrultusunda geçersiz sayılması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca yazar, bu şekilde cayma hakkının kullanımını zorlaştıran hükümlerin, haksız şart denetiminden geçirilmesini önermektedir. Baysal, 2015, **a.g.k.**, 308-309.

Cayma bildiriminin kredi verene ulaşması ile birlikte taraflar arasındaki kredi ilişkisi, geçmişe etkili olarak son bulmakta ve tasfiye ilişkisine dönüşmektedir. Ancak kanun koyucu, TKHK m. 24/3'te öngördüğü istisna ile cayma bildirimini etkisiz kılma ve sözleşmeye devam etme imkânını tüketiciye tanımıştır. Hükme göre, sözleşmenin kurulması ile birlikte kredinin kullanıldığı hallerde cayma bildiriminde bulunan tüketicinin, söz konusu krediyi ve tahakkuk eden faizi otuz gün içerisinde kredi verene geri ödememesi, cayma bildiriminin geri alınması anlamını taşımakta ve sözleşmenin aynen devam etmesi sonucunu doğurmaktadır⁸⁵⁸. Bu durumda taraflar arasındaki kredi ilişkisi, sanki tüketici sözleşmeden hiç caymamışçasına, varlığını sürdürmeye devam edecektir⁸⁵⁹. Dolayısıyla sözleşmeyi sonlandırmak isteyen tüketici, cayma bildirimini yönelttiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde, kredi miktarını faiziyle birlikte kredi verene ödemek zorundadır. TKHK m. 24/3'ün lafzı doğrultusunda tüketicinin, kamu kurum ve kuruluşlarına ya da üçüncü kişilere ödenen masrafları otuz günlük süre içerisinde kredi verene iade etmemesi, taraflar arasındaki sözleşmeye geçerlilik kazandırmayacaktır⁸⁶⁰. Otuz günlük sürenin sona ermesinden sonra kredi miktarı ve faizin ödenmesi, baştan itibaren geçerli olan kredi sözleşmesi kapsamında erken ödeme niteliği taşıyacaktır⁸⁶¹. Cayma süresi boyunca kredi tüketiciye kullanılmamışsa, cayma neticesinde sona eren sözleşme kapsamında henüz edimlerin ifasına başlanmadığı için, ilişkinin tasfiyesi noktasında sorun yaşanmayacaktır.

Cayma hakkının kullanımı noktasında önem arz eden diğer bir husus, tüketicinin herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme ilişkisini sonlandırabilecek oluşudur (TKHK m. 24/1)⁸⁶². Konuyu düzenleyen hükmün emredici mahiyeti gereği, sözleşmede açıkça kararlaştırma yoluyla dahi olsa taraflar, aksi yönde bir düzenleme yapamayacaklardır. Dolayısıyla tüketiciye gerekçe göstermesini ya da cayma halinde belirli bir cezai ödemenin yapılmasını yükleyen hükümler, kesin hükümsüz kabul edilecektir⁸⁶³. Diğer yandan kredi veren tüketiciden, kredi miktarı, o

⁸⁵⁸ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 104.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 88.; Aslan'a göre, 30 günlük süre içerisinde gerekli ödemenin yapılmaması durumunda, cayma hakkının hiç etki doğurmadığı kabul edilmelidir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 448.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 412-413.

⁸⁵⁹ Çınar, 2015, **a.g.k.**, 63.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 88.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 507.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 188.

⁸⁶⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 189.; Özen, 2015b, **a.g.k.**, 88.

⁸⁶¹ Özen, 2015b, **a.g.k.**, 88.

⁸⁶² Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 504.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 431.; TKHK m. 24/1'de de belirtildiği gibi, cayma hakkını kullanmak isteyen tüketici, herhangi bir gerekçe göstermek zorunda değildir. Yine de cayma bildirimi ile birlikte gerekçe gösterdiği hallerde, söz konusu gerekçenin yanlış ya da eksik olması, cayma bildirimi üzerinde etkiyi haiz değildir. Bu durumda dahi tüketicinin cayma hakkını geçerli bir şekilde kullandığı kabul edilir. Bkz. Özen, 2015b, **a.g.k.**, 82.

⁸⁶³ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 186.

güne kadar işleyen faiz ve kamu kurum/kuruluşlarına ya da üçüncü kişilere ödenen masraflar dışından herhangi bir bedel talep edemeyecektir (TKHK m. 24/3)⁸⁶⁴. Sayılan bu bedeller dışında kalan ve tüketiciden tahsil edilmiş olan her türlü ücretin, kredi miktarı ve tahakkuk eden faizin kredi verene geri ödendiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde tüketicie iade edilmesi gerekir (Yönetmelik m. 24/5 c.2).

Taraflar arasındaki ilişki kapsamında tüketici kredisi sözleşmesi ile birlikte, farklı sözleşmeler de akdedilmiş olabilir. Bu bağlamda kredi taksitlerinin geri ödeneceği hesaba ilişkin sözleşmenin ya da teminat amacıyla sigorta sözleşmesinin kurulması, örnek olarak gösterilebilir. Tüketici kredisi sözleşmesinden cayılması halinde bu sözleşmelerin akıbetinin ne olacağı, Yönetmelik m. 24/6’da açıkça ifade edilmiştir. Hüküm uyarınca, kredi sözleşmesine bağlı olarak tüketiciye başka bir hizmetin sunulması halinde, tüketicinin kredi sözleşmesinden cayması ile birlikte söz konusu hizmete ilişkin sözleşme de son bulacaktır⁸⁶⁵. Uygulamada kredi sözleşmesine taraf olması nedeniyle birçok hizmet (örneğin, görece daha uygun fiyatla eft imkânı) kampanyalı olarak tüketiciye sunulmaktadır. Kanımızca Yönetmelik m. 24/6’deki “kredi sözleşmesine bağlı olarak” ifadesi geniş yorumlanmalı ve sırf kredi sözleşmesine taraf olma nedeniyle tüketiciye kampanyalı olarak sunulan hizmetlere ilişkin sözleşmelerin de cayma ile birlikte son bulacağı kabul edilmelidir⁸⁶⁶. Bu sözleşmelere ilişkin tüketiciden peşin olarak tahsil edilen ücretler de yine Yönetmelik m. 24/5 c.2 gereği yedi gün içerisinde tüketiciye iade edilmelidir.

Tüketicinin bağlı kredi kurgusu içerisinde yer alan sözleşmelerden birinden cayması halinde, diğer sözleşmenin akıbetinin ne olacağı, üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. Kanun koyucu, bu hususu, mal veya hizmet tedariki sözleşmesinden caymanın kredi sözleşmesine etkisi şeklinde, tek yönlü olarak ele almıştır. Konunun düzenlendiği TKHK m. 30/3’e göre, “tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayması ve buna ilişkin bildirimden cayma süresi içinde ayrıca kredi verene de yöneltilmesi halinde, bağlı kredi sözleşmesi de herhangi bir tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü olmaksızın” sona erecektir. Hükümün lafzına bakıldığında, mal veya

⁸⁶⁴ Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 246.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 507.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 103.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 189.; Zevkliler ve Gökyayla, 2016, **a.g.k.**, 432.

⁸⁶⁵ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 448.; Bu noktada önemli olan, kredi hesabı ya da sigorta sözleşmesi gibi yan sözleşmelerin hükmün kapsamına girdiğidir. Bağlı kredi ilişkisi yaratan sözleşmeler bu kapsamda değildir. Bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 106.

⁸⁶⁶ Bu konuda Aslan, benzer şekilde, tüketicinin kredi alması şartıyla indirimli/kampanyalı olarak mal veya hizmetlerden yararlandığı hallerde, TKHK m. 24/6’nın kıyasen uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Aslan, 2015, **a.g.k.**, 448.

hizmet tedarikine yönelik sözleşmeden cayıldığına ilişkin bildirimin kredi verene de yöneltilmesi gerekliliği, kredi sözleşmesinin sona ermesinin, söz konusu bildirimin yapılmasına bağlı olduğu intibainı uyandırmaktadır. Ancak bu yönde bir çıkarım, sözleşmelerden birinin geçerliliğinin diğerininkine bağlı olduğu böylesi bir yapıya (bağlı kredi kurgusuna)⁸⁶⁷ aykırılık teşkil edecektir. Zira hükmün gerekçesinde de, “tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayma hakkını kullanması halinde, bağlı kredi sözleşmesinin de kendiliğinden sona ereceği” ifade edilmiştir. Bu durumda tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayması, başka hiçbir şarta ihtiyaç duyulmaksızın kredi sözleşmesinin son bulması için yeterlidir⁸⁶⁸. Dolayısıyla cayma bildiriminin kredi verene de yöneltilmesi gerekliliği, kredi sözleşmesini sona erdirici bir işlev ihtiva etmeksizin, muhtemel tazminat talepleri karşısında tüketiciyi emredici hüküm seviyesinde koruyan bir etkiyi haizdir⁸⁶⁹. Ancak tüketicinin bu korumadan yararlanabilmesi, söz konusu bildirim, mal veya hizmet tedariki sözleşmesinin cayma süresi içerisinde kredi verene yöneltmesine bağlıdır⁸⁷⁰. Tüketici, bu hususlara riayet ettiği takdirde, herhangi bir tazminat ya da cezai şart ödeme yükümlülüğü ile karşılaşmaksızın bağlı kredi ilişkisine son verebilecektir.

Diğer yandan TKHK’da ve Yönetmelik’te, tüketicinin bağlı kredi sözleşmesinden cayması halinde, mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin sona erip ermeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Böylesi bir konuda kanun koyucunun sessiz kalması, finanse edilen mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin geçerliliğini sürdüreceği şeklinde yorumlara sebebiyet verebilir. Halbuki, önceki başlıklarda birçok defa değindiğimiz gibi, bağlı kredi kurgusunda yer alan sözleşmeler, birinin varlığı ve geçerliliği diğerininkine bağlı olacak şekilde bir araya gelmekte ve sıkı bir ekonomik birliğe vücut vermektedir. Bu birlik içinde yer alan sözleşmelerden birinin sona ermesi ya da geçerliliğini yitirmesi, diğeri için de aynı sonucu kendiliğinden gündeme getirir⁸⁷¹. Zira bu sonuç, bağlı kredi ilişkisinin arz ettiği bileşik sözleşme yapısının önemli bir görünümünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda tüketicinin bağlı

⁸⁶⁷ Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 112.; Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 168-170.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 176, 341.; Serozan, 2006, **a.g.k.**, 64, 180.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 536.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 252.; Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 43.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 185.

⁸⁶⁸ Üzeler, 2011, **a.g.k.**, 168-170.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 161.; Aksi görüş için bkz. Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 209; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 261.

⁸⁶⁹ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 161.; Zevkliler ve Özel, 2016, **a.g.k.**, 261.

⁸⁷⁰ Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 209-210.

⁸⁷¹ Hatemi, Serozan ve Arpacı, 1992, **a.g.k.**, 43.; Ozanoğlu, 1999, **a.g.k.**, 112.; Serozan, 2006, **a.g.k.**, 64, 180.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 252.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 160-161.

kredi sözleşmesinden süresi içinde cayması ile birlikte, mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşme de kendiliğinden sona erecektir⁸⁷². Bu konuda *Atamer*'in de belirttiği gibi, bağlı kredi sözleşmesinden cayan tüketici, finanse edilen mal veya hizmetten yararlanmayı sürdürmek isteyebilir. Dolayısıyla mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin kendiliğinden son bulması yerine, tüketiciye belirli bir süre içerisinde bu sözleşmeden cayabilme imkânı verilmelidir. Bu süreyi hareketsiz geçiren ya da bu süre içinde ilgili sözleşme ile bağlı olma iradesini ortaya koyan tüketici, söz konusu mal veya hizmetten faydalanmaya devam edebilmelidir⁸⁷³.

2.2.2. Erken ödeme hakkının kullanılması sonucu kredinin tamamının kapatılması

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin normal ilerleyişi doğrultusunda beklenen, ödeme planı çerçevesinde taksitlerin ödenmesi ve belirlenen sürenin dolması neticesinde sözleşmenin sona ermesidir. Ancak kredi ilişkisi süresince tüketicinin eline toplu miktarda paranın geçmesi ve mali durumunun pozitif yönde değişiklik göstermesi ihtimali, tüketiciye erken ödeme imkânı tanınmasını gündeme getirmiştir. Dolayısıyla tüketici, ekonomik durumunun el verdiği miktarda ödemeyi erkenden yaparak borç sarmalından kurtulabilecektir⁸⁷⁴. Bu doğrultuda 6502 sayılı TKHK m. 27, eski kanundaki hükmü muhafaza etmek suretiyle konuyu düzenlemiştir⁸⁷⁵. Hükme göre tüketici, vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesini yapabileceği gibi, erken ödeme yoluyla borcun tamamını da kapatabilecektir⁸⁷⁶. Bu son ihtimalde tüketicinin kredi borcunun tamamını kapatması, taraflar arasındaki kredi sözleşmesinin de son bulması/feshi anlamını taşıyacaktır⁸⁷⁷. Gerekçede de ifade edildiği gibi, tüketicinin bu şekilde sözleşme ilişkisine son vermesi, ne bir haklı sebebin varlığına ne de feshi ihbar süresine bağlı

⁸⁷² Atamer, 2016, **a.g.k.**, 161.

⁸⁷³ Atamer, bu konuda yapılacak muhtemel bir düzenlemede, Avusturya Tüketici Kredisi Yasası m. 13/4'teki gibi bir çözüm getirilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir. İlgili hükme göre, bağlı tüketici kredisi sözleşmesinden cayan tüketiciye yedi günlük bir süre verilmekte ve isterse mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmeden de cayma imkânı kendisine tanınmaktadır. Bkz. Atamer, 2016, **a.g.k.**, 161.

⁸⁷⁴ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 439.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 167-168.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 328-332.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 64.; Deryal ve Korkmaz, 2015, **a.g.k.**, 136.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 518.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 249.; Gümüş, 2014a, **a.g.k.**, 199-200.; Atamer, 2010, **a.g.k.**, 269.; Werro, 2010, **a.g.k.**, 224-225.

⁸⁷⁵ Özen, 2015a, **a.g.k.**, 42.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 423.; 136-137.

⁸⁷⁶ İnal, 2005, **a.g.k.**, 304.; Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 156.; Çabri, 2010, **a.g.k.**, 367.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 201.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 249.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 171.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 332.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 439.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 422.; Ceylan, 2014, **a.g.k.**, 74.; Arkan, 1995, **a.g.k.**, 39.; Tiryaki, 2004, **a.g.k.**, 67.; Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 518.

⁸⁷⁷ Yaşar, 2014, **a.g.k.**, 156.; Çetiner, 2008, **a.g.k.**, 2284-2285.; Aksi yönde bkz. Çabri, 2010, **a.g.k.**, 367.; Çabri, 2016, **a.g.k.**, 434-435.

kılınmıştır⁸⁷⁸. Ayrıca mevzuatımız, tüketici kredisi sözleşmeleri açısından erken ödeme tazminatına yer vermeyerek, 2008/48 sayılı Direktif'ten ayrılmaktadır⁸⁷⁹.

Erken ödeme durumunda kredi veren, söz konusu ödeme uyarınca belirlenecek tüm faiz ve diğer maliyet kalemlerine ilişkin gerekli indirimi yapmakla yükümlüdür. Erken ödeme indirimi hesaplanırken tüketicinin ödemeyi yaptığı tarih esas alınacak ve bu tarih tüketicinin aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyecektir⁸⁸⁰. Ayrıca kredi veren, tüketicinin yönelttiği erken ödeme talebini kabul etmediği takdirde, alacaklının temerrüdü hükümleri bağlamında sorumlu olacaktır⁸⁸¹. Erken ödemenin, belirlenen taksit tarihlerinden birine denk gelmesi halinde, söz konusu taksit tutarı ile birlikte kalan anapara borcu ve varsa o güne kadar ödenmemiş faiz/masraf/vergi/fon kalemleri tüketiciden tahsil edilir (Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 16/1). İki taksit tarihi arasında erken ödeme ile borcun tamamının kapatılması durumunda, ödeme planında yer alan en son ödenmiş taksit tarihiyle erken ödeme işleminin gerçekleştiği tarih arasında, anaparaya işleyen faiz tutarı, en son ödenmiş taksit tarihi itibarıyla geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcu ve varsa yine o güne kadar tahsil edilmemiş faiz/masraf/vergi/fon kalemleri tüketiciden alınır (Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 16/2). Eğer ki kredi veren, kullanılan kredi miktarına tekabül eden faiz borcunun tamamını ya da bir kısmını peşin olarak tahsil etmişse, erken ödeme miktarı ve tarihi uyarınca belirlenecek gerekli faiz iadesini tüketicie yapacaktır (Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 16/2 c.2). Yine aynı şekilde kredi sözleşmesi ile bağlantılı sigorta yapılmış ve sigorta primlerinin tamamı tahsil edilmişse, erken ödeme tarihi ile sözleşmenin planlanan sona erme tarihi arasındaki zaman dilimine ait primlerin tüketicie iadesi gerekir⁸⁸². Kredi veren, tüm bu hususlara ilişkin gerekli düzenlemeleri yaparken,

⁸⁷⁸ Akipek, 2016a, **a.g.k.**, 520.; Çınar, 2015, **a.g.k.**, 64.; Aydoğdu, 2015, **a.g.k.**, 249.; Aslan, 2015, **a.g.k.**, 439.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 423.

⁸⁷⁹ Baysal, 2015, **a.g.k.**, 316.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 175.

⁸⁸⁰ Aslan, 2015, **a.g.k.**, 442.; Altop, 2016, **a.g.k.**, 422.

⁸⁸¹ Altop, 2016, **a.g.k.**, 425.; Kanaatimizce kredi verenin erken ödeme talebini kabul etmemesi, alacaklı temerrüdü niteliğinde olsa da bu durum tüketicie sözleşmeyi feshetme hakkı vermez. Tüketicinin borcu verme borcu niteliğinde olduğundan tevdi ile borçtan kurtulur." Çabri, 2016, **a.g.k.**, 435.

⁸⁸² "Davacı tarafından davalı bankadan 09.12.2011 tarihinde 60 ay vadeli 16.000 TL tutarında kredi kullanılmış, 09.12.2011 tarihinde kullanılan bu kredi sebebiyle 1.363,61 TL kredi hayat sigortası primi tahsil edilmiş, 09.12.2011 tarihinde beş yıllık vade ile kullanılan kredinin tamamı 31.10.2013 tarihinde vadesinden çok önce ödenerek kapatılmıştır. Her ne kadar tüketici çektiği kredi sebebiyle kendisinden kesilen hayat sigortası priminin iadesini isteyemez ise de, davacının krediyi süresinden önce ödemesinden dolayı bakiye kalan süre için hayat sigortasının priminden kalan miktarı şayet hayat sigortasını davacı banka yada bankaya bağlı sigorta şirketi yapmış ise yada sigorta poliçesi başka sigorta şirketince yapılmasına rağmen sigorta poliçesi üzerine davalı banka tarafından dain mürtein hakkı konulmuş ise davalı bankadan, bunlar yapılmamış ise sigorta şirketinden bakiye kalan süre ile ilgili primleri isteyebilir." YARGITAY 13. HD. E. 2015/34530, K. 2015/37962, T. 24.12.2015.; Aynı yönde bkz. YARGITAY 13. HD. E. 2014/41219, K. 2014/40605, T. 17.12.2014. (Erişim tarihi: 20.12.2016); Atamer, 2016, **a.g.k.**, 173.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği Ek-2 ve Ek-3'teki hususları esas almak zorundadır.

2.2.3. Fesih

Tüketici kredisi sözleşmesine sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşme niteliği kazandıran edim, kredi verenin kredi kullandırma borcudur⁸⁸³. Sözleşmenin kurulmasını müteakiben bu borcun ifa edilmiş olması, gerekli şartların sağlanması şartıyla taraflar arasındaki ilişkinin kural olarak geçmişe değil, geleceğe etkili olacak şekilde sona ermesine yol açar⁸⁸⁴. Diğer yandan belirli süreli tüketici kredilerinde sözleşmenin ne zaman sona ereceği taraflarca kararlaştırıldığından, olağan fesih gündeme gelmeyecektir⁸⁸⁵. Kredi miktarı kendi mülkiyetine aktarılan ve sözleşme ilişkisine son vermek isteyen tüketici, cayma hakkı ve erken ödeme halleri dışında, olağanüstü fesih kapsamında sözleşmeyi derhal sona erdirebilir. Bunun için haklı bir sebebin ortaya çıkması ve bu nedenle tüketici açısından borç ilişkisinin çekilmez hale gelmesi veya temelinden sarsılması gerekir⁸⁸⁶. Haklı sebebin kredi verenden kaynaklanması gerekmediği gibi, kredi verene kusur atfedilemeyen hallerde dahi sözleşmenin olağanüstü feshi gündeme gelebilir⁸⁸⁷. Böylesi bir sonuç için, söz konusu sebebin ilişkiyi çekilmez kılıp kılmadığı/temelinden sarsıp sarsmadığı, dürüstlük kuralı çerçevesinde değerlendirilmeli ve gerçekten sözleşmeye devam etmenin beklenemeyeceği durumlarda ilişkiyi sonlandırma imkânı tüketiciye tanınmalıdır⁸⁸⁸. Özellikle kredi verenin, tüketiciye ait önemli bilgileri ifşa etmesi ya da ilişkinin devamı esnasında bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranması⁸⁸⁹, sözleşmenin sürdürülmesini tüketici açısından çekilmez hale getirdiği ölçüde, olağanüstü feshi gündeme getirecektir. Tüketicinin iradesinin bu yönde olması, sözleşmeyi ileriye etkili olacak şekilde sona erdirir. Bu durumda tüketici, en son ödenmiş taksit tarihi ile fesih tarihi arasında kalan süre için anaparaya tahakkuk ettirilecek faizi, kalan taksitler içinde yer alan toplam anapara miktarını ve varsa temerrüde düştüğü faiz/masraf/vergi/fon kalemlerini kredi verene

⁸⁸³ Kurt, 2014, **a.g.k.**, 21-23.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 357.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 23.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 61-62.

⁸⁸⁴ Serozan, 2007, **a.g.k.**, 120.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 320-322.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 210-211, 213-214, 113-114.; Tekinay vd., 1993, **a.g.k.**, 965, dnt. 46.; Çetiner, 2008, **a.g.k.**, 2285.

⁸⁸⁵ Akipek, 1999, **a.g.k.**, 363.

⁸⁸⁶ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 112-113, 156-157, 165.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 93-94.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 168-169.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 415-417.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362-363.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 116-117.

⁸⁸⁷ Yener, 2008, **a.g.k.**, 172.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 418.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 158.

⁸⁸⁸ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 416-417.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 111-117.; Yener, 2008, **a.g.k.**, 168-172.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362-363.; Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 156-157.

⁸⁸⁹ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 417.; Atamer, 2016, **a.g.k.**, 208.

ödemekle yükümlüdür. Ayrıca sözleşmenin sonlandırılmasına esas teşkil eden haklı sebebin borca aykırılık teşkil ettiği ve kredi verene kusur atfedilebildiği hallerde, tüketicinin uğradığı zararın kredi verence tazmin edilmesi gerekir⁸⁹⁰.

2.2.4. Dönme

Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, süreklilik arz eden edimin ifasına başlanmadan önce ortaya çıkan sözleşmenin sonlandırması hali, kural olarak dönme şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁸⁹¹. Dolayısıyla belirli süreli tüketici kredilerinde, sürekli nitelikteki edim olan kredi kullandırma borcunun ifa edilmesinden önce sözleşmenin sona erdirilmesi, dönme yoluyla gerçekleşir⁸⁹². Zira bu aşamada sürekli edim niteliği taşıyan kredi kullandırma borcu ifa edilmediğinden, edimlerin tasfiyesindeki zorlukları bertaraf eden ve sözleşmeyi ileriye etkili olarak sonlandıran ‘fesih’ kurumuna başvurmaya gerek yoktur. Bu kapsamda kredi verenin kredi kullandırma borcunda temerrüde düşmesi ve tanınan uygun süreye rağmen direnimini sürdürmesi halinde tüketici, TBK m. 125 bağlamında sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir⁸⁹³. Ayrıca uygulamada karşılaşılabilecek olası düşük olsa da, kredi henüz kullandırılmamışken, kredi verenin iflası ya da ödemede güçsüzlüğe düşmesi, TBK m. 98 uyarınca dönme yoluyla kredi ilişkisini sonlandırma imkânını tüketiciye tanıyacaktır⁸⁹⁴. Dönme neticesinde her iki taraf da borcundan kurtulacak ve varsa tüketicinin uğradığı (menfi) zarar, kusurlu kredi veren tarafından tazmin edilecektir.

⁸⁹⁰ Atamer, 2016, **a.g.k.**, 208.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 245-248.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 418-419.

⁸⁹¹ Seliçi, 1977, **a.g.k.**, 210-211, 223.; Serozan, 2007, **a.g.k.**, 120.; Altınok Ormancı, 2011, **a.g.k.**, 192.; Buz, 2014, **a.g.k.**, 320-322.; Oğuzman ve Öz, 2013, **a.g.k.**, 539.

⁸⁹² Akipek, 1999, **a.g.k.**, 361.

⁸⁹³ Arkan, 1989, **a.g.k.**, 31.; Akipek, 1999, **a.g.k.**, 362.; Gezder, 1998, **a.g.k.**, 214.; Gürses, 2016, **a.g.k.**, 378-379.

⁸⁹⁴ Gürses, 2016, **a.g.k.**, 424.; Akipek, kredi kullandırma borcu henüz ifa edilmemişken kredi verenin iflas etmesi ya da kapatılması halinde, tüketici için de herhangi bir borç doğmadığından, sözleşmenin sona erdiğinin kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Akipek, 1999, **a.g.k.**, 360.

SONUÇ

Tüketici kredisi sözleşmeleri, kredi verenin kredi kullandığı ya da kullandırmayı taahhüt ettiği, karşılığında tüketicinin faiz veya faiz benzeri bir menfaat temin etme borcunu yüklediği önemli bir hukuki ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanunda ortaya konan tanım doğrultusunda kredi, sadece nakdi olarak değil, ödemenin ertelenmesi, taksitlendirme veya ödünç benzeri finansman araçlarıyla da kullandırılabilir. Önceki kanun döneminde kredinin nakdi olarak kullandırılması söz konusu olabilirken, 6502 sayılı TKHK ile farklı finansman yöntemlerinin de tüketici kredisi sözleşmesi kapsamına alınmış olması yerinde görünmektedir. Diğer yandan kredinin mal veya hizmet edinmek amacıyla alınması gerekliliği terk edilmiş, sırf ihtiyaç nedeniyle ya da borçları kapatmak amacıyla kredi kullanma imkanı tüketiciye tanınmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki kanun koyucunun tüketiciye sağladığı bu serbesti sınırsız değildir. Tüketici tanımının bir gereği olarak kredi alan, sözleşme konusu krediyi çekerken ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmek durumundadır. Zira taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi, tüketici sözleşmesi yapan ve bu sebeple TKHK kapsamına alan unsur, kredi alanın sözleşme yaparken taşıdığı amaç olarak belirlemektedir. Ayrıca mevzuatları gereği, kredi kullandırma noktasında yetkilendirilmiş gerçek veya tüzel kişilerin kredi veren sıfatını taşıyabileceği, göz ardı edilmemelidir.

6502 sayılı TKHK m. 22'deki tanım ve devamındaki hükümler doğrultusunda tüketici kredisi sözleşmeleri, asli edim yükümlülükleri ile hukuki ilişkiye ait unsurların detaylı bir şekilde ortaya konduğu isimli (tipik) bir sözleşme niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla yürürlükteki düzenlemeler uyarınca, ister belirli süreli ister belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olsun, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin isimsiz bir sözleşme olduğu kanımızca söylenemeyecektir. Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, ticari (faizli) tüketim ödünç sözleşmesinin taraf ve konu itibarıyla sınırlanmış özel bir görünümünü teşkil etmektedir. Bu bağlamda TKHK'daki hükümlerin yetersiz kaldığı durumlarda, ticari tüketim ödünç sözleşmesine ilişkin TBK'da yer alan hükümlerin, taraflar arasındaki kredi ilişkisine doğrudan uygulanması mümkün görünmektedir. Bundan başka kredi verenin kredi kullandırma borcu ile tüketicinin faiz veya faiz benzeri menfaat temin etme borcu, -ki bunlar tarafların asli edim yükümlülükleridir- karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde yer aldığından, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği taşır. Uygulamada sıklıkla duyulduğu üzere kredi veren, kullandığı kredinin karşılığı olarak, tüketiciden faiz veya faiz benzeri bir

menfaat temin etmiyorsa, edimlerin karşılıklı olmaması ve dolayısıyla kredinin ivazsız kullandırılması nedeniyle söz konusu kredi ilişkisi, tüketici kredisi sözleşmesi olarak kabul edilemez. Zira kanun koyucu, TKHK m. 22’de verdiği tanımda faiz veya faiz benzeri menfaat temin edilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur. Bu durumda eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme şeklinde değerlendirilmesi gereken kredi ilişkisi, taraflardan birinin tüketici olması hasebiyle tüketici işlemi olma vasfını sürdürecektir ve TKHK’nın genel hükümlerine tabi olacaktır.

Tarafların sözleşmeyi kurmaya yönelik öneri ve kabul beyanlarının uyuşması yanında, bu beyanların somutlaştığı sözleşme metninin de aranan şekil şartına riayet edilerek düzenlenmesi gerekir. Çalışmamızın ilgili kısmında da belirttiğimiz gibi, TKHK m. 22/3’te ortaya konan şekil şartı, adi yazılı şekil şartıdır. Metnin belirli bir şekilde kaleme alınması ya da zorunlu şartları içermesi gibi gereklilikler, tüketicinin bilgilendirilmesine hizmet eden ve sözleşmenin geçerliliğine etki etmeyen hususlar olarak kabul edilmelidir. Sözleşmeyi geçerli bir şekilde kurmayan kredi veren, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremeyecektir.

Belirli süreli tüketici kredisi ilişkisi, taraflar üzerinde muhtelif hak ve yükümlülüklerin doğmasına sebep olmaktadır. Bunlardan bazıları kanun tarafından düzenlenirken; bazıları da hukuki ilişkinin taşıdığı niteliğin doğal bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Öncelikle sözleşmenin karakterini oluşturan asli edim yükümlülükleri, kredinin kullandırılması ve karşılığında faiz veya faiz benzeri bir menfaatin kredi verene temin edilmesidir. Tüketici kredisi sözleşmelerinde özel önem atfedilen yükümlülüklerden bir diğeri, kredi verenin tüketiciyi bilgilendirmesi yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük, özellikle sözleşme öncesinde tüketicinin karşılaştırma yapabilmesi ve altına gireceği yükümlülükleri değerlendirebilmesi noktasında oldukça ehemmiyetlidir. Kanun koyucu bu durumu göz önüne alarak sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünü kanun seviyesinde düzenleme ihtiyacı hissetmiştir. Tüketicinin hangi hususlarda bilgilendirilmesi gerektiği ise, detaylı ve bir o kadar uzun bir liste halinde yönetmelik tarafından ortaya konmuştur. Ancak sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada, istisnasız her konuda tüketicinin detaylı olarak bilgilendirilmesi gerektiğini söylemek doğru olmaz. Zira bu aşamada tüketici için önem arz eden hususlar, kullandığı kredinin karşılığında toplam ne kadarlık ödeme yapacağı, bunun ne kadarının faiz, ne kadarının masraf olacağı gibi, kredinin toplam maliyetine ilişkin bilgilerden ibarettir. Böylece tüketici önünü rahatça görebilecek ve gerekli

karşılaştırmaları yapabilecektir. Dolayısıyla sözleşme öncesi bilgi formlarının gereğinden uzun olması, bilgilendirme yükümlülüğü ile hedeflenen amaçtan uzaklaşılmasına neden olabilir. Diğer yandan Avrupa Birliği Direktifinin kabul ettiği sisteme benzer şekilde sözleşme öncesi bilgi formlarının standartlaştırılması ve bu standart formlar üzerinden kredi verenlerin bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmesi, daha kısa zamanda ve daha rahat karşılaştırma yapabilme imkanını tüketiciye tanıyacaktır. Son olarak sözleşme öncesi bilgi formunun bağlayıcılık süresinin makul süre şeklinde düzenlenmiş olması, yerinde olmamıştır. Nitekim uygulamada kimi kredi veren kuruluşlar makul süreyi, bir gün ya da aynı günün mesai bitiş saati olarak belirlemektedir. Bu sürelerin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ile hedeflenen amacı bertaraf ettiği ve ‘makul süre’nin kredi verence keyfi şekilde belirlendiği aşıkardır. Yapılacak bir düzenleme ile makul süre yerine, sözleşme öncesi bilgi formunun kredi vereni bağlayacağı minimum bir sürenin öngörülmesi yerinde olacaktır.

Kredi verenin tüketiciyi bilgilendirmesi, cayma hakkı ve faize ilişkin unsurlar açısından özel önem taşımaktadır. Tüketicinin kredi sözleşmesinden on dört günlük süre içerisinde, herhangi bir gerekçe göstermeden ve cezai şart ödemedi cayabileceği konusunda bilgilendirilmesi gerekir. Bu bilgilendirme, en geç sözleşmenin kurulması esnasında yapılmalıdır. Aksi takdirde cayma süresi işlemeye başlamayacak ve tüketici kanımızca kredi sözleşmesinin sona ermesine kadar cayma hakkını kullanabilecektir. Diğer yandan faize ilişkin olarak akdi faiz oranı, efektif yıllık faiz oranı veya kredinin toplam maliyetine ilişkin verilerin sözleşme metninde yer almaması, kredinin faizsiz kullandırılması sonucunu doğurur. Burada amaç tüketicinin bilgilendirilmesi olduğundan, sözleşme metninde yer alsa dahi, tüketiciye verilen sözleşme metninde söz konusu verilerin bulunmaması, aynı sonucu doğurmalıdır. Bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle kredinin faizsiz kullandırılması, tüketici kredisi sözleşmesinin ivazlı olma özelliğine hanel getirmemektedir. Zira tarafların öneri ve kabul beyanları, ivazsız bir sözleşme kurma yönünde değildir. İvazlı bir şekilde kurulan sözleşme, kredi verenin sözleşmenin kuruluşu aşamasında bilgilendirme yükümlülüğünü ihlali sebebiyle, kanunen (öngörülen medeni hukuk cezası neticesinde) ivazsız hale dönüştürölmektedir.

Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmeleri ile alakalı uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunların başında, tüketicilerden talep edilebilecek ücretler gelmektedir. 4077 sayılı TKHK döneminde Yargıtay, kimi ücretlerin tüketiciden tahsil edilmesine

cevaz veren şartları, haksız şartlar kapsamında denetime tabi tutmuştur. Yüksek mahkeme yaptığı değerlendirmede masrafların haklı, makul ve belgeli olmasını aramış; aksi takdirde ilgili şartların haksız olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay'ın benimsediği bu içtihadın 6502 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra da devam ettiği söylenebilir. Diğer yandan kanun koyucu, söz konusu ücretlerin talep edilebilmesi noktasında genel esasları, TKHK m. 4/3'te açık bir şekilde ortaya koymuştur. Tüketicinin kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemeyecektir. Dolayısıyla BBDK tarafından çıkarılan "Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" gereği tüketicilerden tahsil edilebilecek ücretlerin çoğu, TKHK'nın anılan hükmüne açıkça aykırılık taşımaktadır. Başta kredi tahsis ücreti olmak üzere, söz konusu ücretlerin istirdatına ilişkin uyuşmazlıklarda, kanuna aykırı ilgili yönetmelik hükümlerinin yargı yerlerince uygulanmaması ve en kısa sürede gerekli düzenlemelerin yapılması, oldukça ehemmiyetli görünmektedir.

Uygulamada belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin yoğun olarak kullanıldığı bir diğer finansman yöntemi, bağlı krediler olmaktadır. Kredi sözleşmesi ile mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin ekonomik birlik/bütünlük arz ettiği durumlarda, bağlı kredinin varlığı kabul edilmektedir. Ekonomik birliğin varlığı ise kanun koyucunun koyduğu ölçütler doğrultusunda tespit edilmelidir. Öncelikle belirtmek isteriz ki, bağlı kredi kurgusunun tekemmülü için kredi veren ile satıcı ya da sağlayıcı arasında işbirliğine yönelik sözleşmenin mevcudiyeti şart koşulmamalıdır. Önemli olan, kredi sözleşmesi ile mal veya hizmet tedarikine yönelik sözleşmenin ekonomik birlik içinde olup olmadığının objektif ölçütlerden hareket edilerek tespit edilmesidir. İşbirliğine yönelik sözleşmenin varlığının aranması, çoğu durumda bağlı kredi kurgusunun oluştuğu sonucuna varmamızı zorlaştıracak ve tüketicinin hak ettiği korumadan mahrum bırakılmasına yol açacaktır.

Bağlı kredilerle ilgili bir diğer sorun, ekonomik birliğin varlığına yönelik kanun koyucu tarafından getirilen "satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse etmesi" (TKHK m. 30/2 (a)) ölçütünün yerindeliği noktasındadır. Çünkü satıcı veya sağlayıcının tüketiciyi finanse ettiği durumların neredeyse çoğu, tüketici kredisi sözleşmelerinin kapsamı dışında kalmaktadır. Zira satıcı veya sağlayıcıların tamamı baz alındığında, bu kesimin kredi veren olarak tanımlanması mümkün değildir. Sadece katılım bankalarının

yürüttüğü faaliyetlerin bu ölçüt kapsamında değerlendirilebileceği düşünülebilir. Kanımızca söz konusu ölçütün mevzuatımızda yer alması, kanun koyucunun 2008/48 sayılı Direktif'ten esinlenmesinin bir sonucudur. Bu hükme kaynaklık eden 2008/48 sayılı direktifin “bağlı kredi sözleşmesi” başlıklı maddesi de aynı içeriğe sahiptir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, 2008/48 sayılı direktif, tüketici kredilerini geniş anlamda düzenlemiştir. Kira süresi sonunda tüketicinin malın mülkiyetini iktisap ettiği finansal kiralama sözleşmeleri ve taksitle satış sözleşmeleri, “satıcı ya da sağlayıcının tüketici için krediyi bizzat finanse etmesi” (m. 3, n) kapsamında kabul edilmektedir. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmeleri ve taksitle satış sözleşmeleri için direktifte ayrı bir düzenleme yapılmamış, ilgili sözleşmeler bağlı kredi olarak nitelendirilmiştir. 6502 sayılı TKHK’da ise taksitle satış sözleşmeleri, tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerini içerecek şekilde ayrı hükümlerle düzenlenmiştir. Bununla birlikte TKHK m. 30/2 (a) gereği ilgili sözleşmeler, bağlı kredi sözleşmesi kapsamında kabul edilecektir. Kanunumuzun sistematigi bakımından böyle bir sonucun kabul edilmesi kanımızca mümkün değildir. Nitekim ilgili sözleşmelerin hem taksitle satış hükümlerine hem de bağlı kredi hükümlerine tabi tutulması, uygulamada sorun yaratmaktan öteye geçemeyecektir.

Kredi verenin kullandığı kredi karşılığında en büyük beklentisi, tüketicinin taksitleri zamanında ödemesidir. Bu doğrultuda kredi veren kuruluşlar, kendilerini sağlama almak amacıyla standart sözleşmeler içerisinde muacceliyet şartları koymaktadır. Geçmişte, tek bir taksidin bile ifa edilmemesi veya geç ifa edilmesi halinde, kalan taksitlerin tamamını muaccel kılan hükümler uygulamada büyük sorunlar yaratmıştır. Kanun koyucu, TKHK m. 28’de öngördüğü düzenleme ile muacceliyet şartlarını sıkı şartlara bağlamıştır. Bu doğrultuda kredi verenin bütün edimlerini gereği gibi ifa etmiş ve borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuş olması gerekir. Ayrıca kredi veren, birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşen tüketiciye, en az otuz günlük süre vererek muacceliyet uyarısında bulunmalıdır. Kredi verenin bu şartlara riayet etmesi durumunda, kalan taksitlerin tamamını muaccel hale gelmesi ve sözleşmenin feshi söz konusu olacaktır. Bundan başka tüketicinin kredi taksitlerini bir ödeyip bir ödememesi ya da borcun ifasında sıklıkla temerrüde düşmesi, kredi veren açısından haklı sebep teşkil ettiği ölçüde sözleşmenin olağanüstü feshine yol açabilmelidir. Ancak taraflar arasındaki ilişkinin süreklilik arz etmesi, sürekli borç ilişkilerinin yoğun güven ilişkisine dayalı olarak kurulduğu ve olabildiğince ayakta tutulması gerekliliği göz önüne

alındığında, olağanüstü feshe dayalı olarak sözleşmenin sonlandırılması, oldukça istisnai durumlarda uygulama alanı bulmalıdır. Dolayısıyla öncelikle varsa alternatif tedbirlere başvurulmalı; sözleşmenin sonlandırılması ise en son ihtimalde gündeme gelmelidir. Zira sözleşmenin feshedilmesi halinde tüketici, kalan taksitlerin tamamını ödemek gibi oldukça güç bir durumun içine düşürülecektir. Diğer yandan alternatif çözümler getirilirken kredi verenin haklı menfaatleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, F. (2015). Konut finansmanı sözleşmesi. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015* (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık), s. 200-204.
- Akipek, Ş. (1999). *Türk hukuku ve mukayeseli hukuk açısından tüketici kredisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Akipek, Ş. (2003). Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde kredi kartları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52 (3), s. 103-119.
- Akipek Öcal, Ş., Uzun Kazmacı, Ö. ve Hamamcıoğlu, E. (2015). *Bankacılık sektöründe kefalet: Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 123-159.
- Akipek Öcal, Ş. (2016a). Madde 22-31/Akipek şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 485-486.
- Akipek Öcal, Ş. (2016b). Madde 3/Akipek şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 56.
- Akipek Öcal, Ş. (2016c). Genel olarak tüketici kredileri. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 395-410.
- Akipek, Ş. ve Aydoğdu, M. (2016). Madde 5/Akipek&Aydoğdu şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 130 vd.
- Alıcı, Y. (2007). *Bankacılık Kanunu şerhi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Altınok Ormancı, P. (2011). *Sürekli borç ilişkilerinin haklı sebeple feshi*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Altop, A. (1990). *Finansal kiralama (leasing) sözleşmesi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Altop, A. (2004). Türk hukukunda, Avrupa Birliği hukukunda ve uygulamada tüketici kavramı. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1-2), s. 3-14.
- Altop, A. (2011). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde tüketici kredisi sözleşmeleri: Uluslararası tüketici hukuku sempozyumu metinler kitabı*. (Ed: B. Öztürk, İ. Uluşan), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 79-96.

Altop, A. (2015). Bankacılık sektöründeki tüketici işlemlerinde tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar: *6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s. 9-30.

Antalya, O. G. (2015a). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler c.1.*, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Aral, F. ve Ayrancı, H. (2012). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre hazırlanmış borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Arkan, S. (1989). Tüketici kredisi ve uygulaması. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 15 (1), s. 19-47.

Arkan, S. (1995). Tüketici kredileri. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 18 (1-2), s. 35-42.

Arkan, S. (2016). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.

Aslan, İ. Y. (1996). *Tüketici hukuku (ve ilgili mevzuat)*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Aslan, İ. Y. (2004). *Tüketici hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi..

Aslan, İ. Y. (2015). *6502 sayılı kanuna göre tüketici hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Atabek, R. (1982). Banka sırrı. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 11(4), s. 95-118.

Atamer, Y. (2001). *Sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılması sorunu çerçevesinde genel işlem şartlarının denetlenmesi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Atamer, Y. (2010). Tüketici kredisi hukukunda reform projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku ile uyumu: *Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 241-274.

Atamer, Y. (2012). Yeni Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca genel işlem koşullarının denetlenmesi – TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile karşılaştırmalı olarak. *Türk hukukunda genel işlem şartları sempozyumu*, Ankara: BATIHA E Yayını, s. 9-73.

Atamer, Y. (2015). 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Fiyat Denetimi: *Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İnceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 7-41.

Atamer, Y. (2016). *Kredi ve diğer finansman sözleşmelerinde tüketicinin korunması*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Ayan, S. (2010). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. maddesi gereğince borçlunun temerrüdü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (Özel sayı), 717-793.

Ayan, S. (2013). Yabancı para borçlarının ifası. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 511-570.

Ayan, S. (2016). Genel işlem koşulları yönünden Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un karşılaştırılması. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 105-118.

Aydoğdu, M. (2007). Konut finansman sistemi ve sözleşmelerinin tüketici hukukuna etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (Özel sayı), s. 553-632.

Aydoğdu, M. (2010). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda faiz ile ilgili düzenlemeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), s. 85-136.

Aydoğdu, M. (2013). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen genel işlem koşullarının konu bakımından uygulama alanı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13 (2), s. 1-50.

Aydoğdu, M. (2015). *Tüketici hukuku dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi

Aydos, O. S. (2009). Bağlı kredi verenin ayıplı mal nedeniyle sorumluluğu. *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, c. 3, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 119-141.

Ayhan, R., Özdamar, M. ve Çağlar, H. (2015). *Ticari işletme hukuku genel esaslar*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Baççioğlu, A. E. (2008). Tüketici hukukunda kefalet. *Bankacılar Dergisi*, (67), 70-84.

Bafra, E. (2015). *Katılım bankacılığı uygulamasında islami bankacılık sözleşmelerinin temelleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 81-88.

Bahtiyar, M. (2014). *Ortaklıklar hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Barlas, N. (1992). *Para borçlarının ifasında borçlunun temerrüdü ve bu temerrüt açısından düzenlenen genel sonuçlar*. İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A. Ş.

Barlas, N. (1999). Çerçeve sözleşme kavramı ve çerçeve sözleşmelerin özellikleri. *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s. 805-828.

Başıoğlu, B. (2011). Sözleşmenin konusundaki imkânsızlık. *Prof. Dr. Belgin Erdoğan'a Armağan*, İstanbul: Der Yayınları, s. 489-517.

Baygın, C. (1997). *Yabancı para üzerinden borçlanmalar ve hukuki sonuçları*. İstanbul: Kazancı Yayınları, s. 31, 37-41.

Baykal, M. (2002). Banka kredi sözleşmesi. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 21(3), s. 49-92.

Baykan, R. (1996). *Türkiye'de tüketicinin korunması tedbirleri, öneriler ve ekonomik etkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

Baykan, R. (2004). Türkiye'de tüketici kredileri: *Tüketici kredilerinde yeni gelişmeler*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 53-65.

Baykan, R. (2005). *Tüketici hukuku mevzuata ilişkin yorum-eleştiri-öneri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Baysal, B. (2015). *Tüketici kredisi (TKHK. m.22-31): Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İnceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 273-325.

Buz, B. (2005). *Medeni hukukta yenilik doğuran haklar*. Ankara: Yetkin Yayınları, 140-146.

Buz, B. (2014). *Borçlunun temerrüdünde sözleşmeden dönme*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Büyüksağış, E. (2013). İçerik denetiminin müzakere edilmemiş sözleşme hükümleriyle sınırlandırılması üzerine Mostazo Claro'nun düşündürdükleri. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 675-712.

Ceylan, E. (2002). Belçika hukukunda tüketici kredileriyle ilgili 12 Haziran 1991 tarihli yasa. *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., s. 747-767.

Ceylan, E. (2008a). Avrupa Birliği Hukukunda ve Türk Hukukunda tüketici kredileri I. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (79), s. 35-61.

Ceylan, E. (2008b). Avrupa Birliği Hukukunda ve Türk Hukukunda tüketici kredileri II. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (80), s. 121-148.

Ceylan, E. (2014). 6502 sayılı *Tüketicin Korunması Hakkında Kanun'daki tüketici kredileri ile ilgili yeni düzenlemeler*. *İstanbul Barosu Dergisi*, 88 (özel sayı:1), s. 61-80.

- Çabri, S. (2010). *Konut finansmanı sözleşmeleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık,
- Çabri, S. (2016). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Çağan, N. (1976). Bankaların vergi yükümlülükleri ve vergi sorumlulukları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 33 (1), s. 21-47.
- Çakıcı, Ö. Ve Ceylan, M. (2014a). *Banka ve sigorta muameleleri vergisi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Çakıcı, Ö. ve Ceylan, M. (2014b). *Kaynak kullanımı destekleme fonu*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Çeker, M. (1995), Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve tüketici kredileri açısından bankalara getirdiği yükümlülükler. *Bankacılar Dergisi*, (15), s. 12-21.
- Çeker, M. (2015). Tüketici hukuku açısından bankacılıkta faiz uygulamaları. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015 (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık)*, s. 69-81.
- Çetiner, B. (2007). Konut kredisi sözleşmelerinin kuruluşu ve koşulları. *Legal Hukuk Dergisi*, (55), s. 2155-2171.
- Çetiner, B. (2008). Konut kredilerinde erken ödeme. *Legal Hukuk Dergisi*, (67), 2283-2294.
- Çınar, Ö. (2009). *Tüketici hukukunda haksız şartlar*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Çınar, Ö. (2015). Tüketici kredisi sözleşmelerinin hukuki niteliği ve hükümleri: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 37-69.
- Demir, Ş. (2012). Türk Borçlar Kanunu'nun para borçlarında faize ilişkin getirdiği yenilik ve sınırlamalar. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), s. 207-234.
- Demircioğlu, H. R. (2009). *Güven esası uyarınca sözleşme görüşmelerindeki kusurlu davranıştan doğan sorumluluk*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Deryal, Y. (2014). Tüketici kredilerinde haksız şart örnekleri ve 6502 sayılı Kanunla getirilen yeni düzenlemenin değerlendirilmesi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 9 (89), s. 58-67.
- Deryal, Y. Ve Korkmaz, Y. (2015). *Tüketici hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Doğramacı, H. Ş. (2010). *Çerçeve Sözleşmeler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Doğruyol, C. (2010). Sorularla ve cevaplarla Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Uygulaması. *Uzman Görüş Dergisi*, (11), s. 39-43.
- Dural, M. (1976). *Borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkânsızlık*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Dural, M. ve Öğüz, T. (2013). *Türk özel hukuku cilt 2*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Durgun, M. (2014). *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Türk Borçlar Kanunu'na göre faiz hükümlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Ekici, A. (2007). Bankacılık mevzuatı kapsamında banka ve müşteri sırrı. *Bankacılar Dergisi*, (63), s. 51-70.
- Engin, B. İ. (2010). *Türk hukukunda tüketicinin genel işlem şartlarına karşı korunması: Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 75-100.
- Ergül, N. ve Dumanoglu, S. (2003). *Finansal kiralama*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ergülen, G. (1988). *Banka ve sigorta işlemlerinin vergilendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eren, F. (2014a). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa göre hazırlanmış borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Eren, F. (2014b). *Borçlar hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Ertaş, Ş. (2013). Tescilli taşınır rehinleri. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 1155-1184.
- Ertaş, F. C., Kaban, İ. ve Sobacı, F. (2016). Bireysel kredi kullanan finansal tüketicilerce üstlenilecek masraflar; BBKD düzenlemesi çerçevesinde karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), s. 125-146.
- Feyzioğlu, F. N. (1976). *Borçlar hukuku genel cilt-1*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Feyzioğlu, F. N. (1977). *Borçlar hukuku genel hükümler cilt-2*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Gezder, Ü. (1998). *Tüketici kredisi sözleşmeleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Göktürk, K. (2015). Ticari iş kavramı, sınırlandırılması ve faiz meselesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 41 vd.

Gülerce, A. F. (2015). Banka kredilerinde tüketicilerden tahsil edilen ücret ve masrafların tüketici hukuku ve sözleşme özgürlüğü bakımından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), s. 87-128.

Gültekin, M. R. (1999). *Tüketicinin korunması açısından tüketici kredileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Gümüş, M. A. (2014a). *6502 sayılı tüketicinin korunması hakkında kanun şerhi cilt 1 (madde:1-46)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Gümüş, M. A. (2014b). *Borçlar hukuku özel hükümler c.2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Gümüş, M. A. (2013). *Borçlar hukuku özel hükümler c.1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Gürses, D. (2011). *Kredi teminatı olarak üst hakkı ipoteği*. *Bankacılar Dergisi*, (76), s. 3-17.

Gürses, D. (2016). *Banka genel kredi sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Gündoğdu, F. (2014). *Borç aykırılık hallerinden kusurlu ifa imkânsızlığı ve hukuki sonuçları*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Hatemi, H., Serozan, R. ve Arpacı, A. (1992). *Borçlar hukuku özel bölüm*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Hatemi, H. ve Gökyayla, E. (2015). *Borçlar hukuku genel bölüm*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Havutçu, A. (2003). *Açık içerik denetimi yoluyla tüketicinin genel işlem şartlarına karşı korunması*. İzmir: Güncel Yayınevi.

Havutçu, A. (2016). Genel işlem şartlarının sözleşme ile ilişkilendirilmesi, içeriklerinin denetlenmesi. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 75-104.

Helvacı, İ. (2007). Banka kredi sözleşmeleri çerçevesinde adi kefalet sözleşmesine ilişkin gelişmeler. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 65(1), s. 263-272.

İnal, H. T. (2005). *Açıklamalı – içtihatlı tüketici kredileri ve tüketici kredisi sözleşmeleri*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.

İnal, H. T. (2014a). Finansal kiralama sözleşmesi. *Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi*. Şubat 2014, s. 179-234.

İnal, H. T. (2014b). *Tüketici hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İnal, H. T. (2015). 6098 sayılı *Türk Borçlar Kanunu*'na göre borca aykırılık, dönme ve fesih. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 9.

İnceoğlu, M. (1998). *Taksitlerde satımlarda tüketicinin korunması*. İstanbul: Beta Yayınları.

İnceoğlu, M. (2015). Ayıba karşı tekeffül ve garanti sorumluluğu: *Yeni tüketici hukuku konferansı*. (Ed: M.M. İnceoğlu), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 153-238.

Kalender, A. (2015). 6502 sayılı TKHK hükümlerine göre konut finansmanı sözleşmelerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(2), s.203-239.

Kandırılıoğlu, P. Ç. (2011). *Türk hukukunda bankaların sır saklama yükümlülüğü*. İstanbul: On iki Levha Yayınları.

Kaplan, İ. (1987). Banka sözleşmelerinin yorumu ve tamamlanması. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 14(2), s. 5-26.

Kaplan, İ. (1990). Banka gizliliği – Bankanın sır saklama borcu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 15(4), s. 3-26.;

Kaplan, İ. (1991). Banka standart sözleşmeleri ve banka genel işlem şartları. *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 16 (2), s. 51-86.;

Kara, İ. (2015a). Bireysel bankacılık işlemleri alanında tüketici hakları, kanuna aykırı uygulamalar ve çözüm yolları: 6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları.(Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s. 45-80.

Kara, İ. (2015b). *Yeni kanuna göre tüketici hukuku*. Ankara: Engin Yayınevi.

Kara, İ. (2015c). 6502 sayılı TKHK’da bankacılık işlemleri nedeni ile tüketiciden alınabilecek masraflar, BDDK kararı, kanuna aykırı uygulamalar ve çözüm yolları. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015* (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık), s. 100-127.

Kara Kılıçarslan, S. (2015). Tüketici sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğü. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), s. 183-222.

Karadağ, Ö. (2014). *Türk Borçlar Kanununda genel işlem koşulları ve tüketici sözleşmelerindeki haksız şartlar*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Karakocalı, A. (2008). Tüzel kişi tacirlerin tüketicilik vasfı. *Güncel Hukuk Dergisi*, 54 (6), s. 30-33.

Karakocalı, A. ve Kurşun, A. S. (2015). *Tüketici hukuku*. İstanbul: Aristo Yayınları.

Kılıçoğlu, A. M. (2016). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Kırkbeşoğlu, N. (2012). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile getirilen faiz sınırları üzerine bir değerlendirme. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 28(4), s. 145-174.

Kırman, A. (2001). *Banka ve sigorta muameleleri vergisi*. Ankara: Cem Web Ofset.

Kızılot, Ş. Ve Taş, M. (2013). *Vergi hukuku ve Türk vergi sistemi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kocaağa, K. (1999). *Türk Özel Hukukunda finansal kiralama (leasing) sözleşmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları,

Kocaağa, K. (2008). Sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların irade beyanları arasındaki uygunluğun kapsamında yer alması gereken noktalar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (79), s. 73-103.

Kocayusufpaşaoğlu N. vd., (2014). *Borçlar hukuku genel bölüm. Borçlar hukukuna giriş, hukuki işlem, sözleşme*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Koç, M. (2004). *Finansal Kiralama*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Kostakoğlu, C. (2016). *Banka kredileri, tüketici ve konut kredileri ile kredi kartlarından doğan uyumsuzluklar “itirazın iptali ve menfi tespit davaları”*. İstanbul: Beta Yayınları.

Kuntalp, E. (1988). *Finansal Kiralama Kanunu’na göre finansal kiralama (leasing) tanımı ve hükümleri*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Kuntalp, E. (1998). *Finansal Kiralama Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna göre tüketim ve yatırım malları: Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. (Ed: S. Veziroğlu, Ö. Erişgin), Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 287-311.

Kurt, E. (2014). *Tüketim ödöncü sözleşmesi (karz akdi)*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Mekengeç, M. A. (2014). *Milletlerarası özel hukukta finansal (leasing) kiralama sözleşmeleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Morin, A. (2010). Müzakere edilmemiş sözleşme hükümleri: *Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Çev: Ruzin Dağlı), (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 33-74.

Nar, A. (2009). *Yabancı Para İpoteği*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Oğuzman, K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2013a). *Kişiler hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Oğuzman, M. K. ve M. T. Öz (2013). *Borçlar hukuk genel hükümler cilt-1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, M. K. ve N. Barlas (2013). *Medeni hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2013b). *Eşya hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Olçay, S. (2016). *Borçlar hukuku açısından sözleşmelerin uygulanma alanının belirlenmesi sorunu, özellikle taksitle satış sözleşmesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Orbay Ortaç, N. (2014). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde ticari işlerde faiz. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), s. 117-133.

Oy, O, ve Güngöler, G. (2008). *Türk hukuk mevzuatına göre kredi ve kredi teminatları*. İstanbul: Beta Yayınları.

Ozanoğlu, H. S. (1999). *Tüketicinin korunması açısından taksitle satım sözleşmesi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 38-39.

Ozanoğlu, H. S. (2001). Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinin II. fıkrası (motorlu araç rehni) üzerine. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), s. 20-35.

Özmumcu, S. (2012). Davanın açılmasına bağlanan hukuki sonuçların davanın açılmamış sayılması halinde değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70(2), s. 183-205.

Önal, A. (2015). *Türk hukukunda yabancı bankaların durumu ile bankaların kuruluş, faaliyet ve sona ermesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Öncel, M, Kumrulu, A., ve Çağan, N. (2013). *Vergi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Önder, M. F. ve Özkul, B. (2013). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından tüketici kredisi sözleşmelerinde bankaya verilen şahsi güvence: Adi kefalet sözleşmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), s. 25-46.

Önen, T. (1975). *Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüdüyle ilgili genel mahiyetteki hükümler*. Ankara: Kalite Matbaası.

Öz, T. (1990). *Öğreti ve uygulamada sebepsiz zenginleşme*. Kazancı Hukuk Yayınları.

Özdeniz, M. ve Kuleli, J. (2014). *Kredi tahsisi ve kredi sözleşmeleri*. İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 37.;

Özel, Ç. (2016). Türk Hukukunda genel işlem şartları kavramı. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 51-74.;

Özen, B. (2012). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde kefalet sözleşmesi*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Özen, B. (2013). Tüketici kredilerinde kefaletin geçerlilik koşulları. 2. *Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri* (Ed: H. Tokbaş ve F. Üçışık), s. 354-366.

Özen, B. (2015a). 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun çerçevesinde tüketici kredileri:6502 sayılı kanuna göre bankacılık ve inşaat sektörlerinde tüketici hukuku ve uygulamaları.(Ed: H. Tokbaş, İ. Döner), Ankara: Bilge Yayınevi, s.31-32.

Özen, B. (2015b). Tüketici kredilerinde cayma hakkının kullanılması. *Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015* (Ed: H. Tokbaş, F. Üçışık), s. 82.

Özen, B. (2016a). Madde 4/Özen şerhi. *Milli Şerh*. (Ed: H. Tokbaş, Ö. Tüzüner), İstanbul: Aristo Yayınevi, s. 61-120.

Özen, B. (2016b). Tüketici kredilerinde kefalet. *Tüketici Hukuku Konferansı 5-6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 437-446.

Özsunay, E. (1992). Türkiye’de tüketici kredileri: Hukuki çerçeve ve uygulama üzerine bazı düşünceler. *Tüketici Kredileri ve Batı Ülkelerindeki Uygulamalar*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 4-19.

Öztek, S. (2008). Genel olarak tüketici kredileri ve tüketici kredilerinde kişisel teminatlar. *Bankacılar Dergisi*, (67), s. 3-27.

Poroy, R. (1978). Tüketicinin korunmasına ilişkin bazı özel hukuk sorunları. *Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan*, İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 513-550.

Postacıoğlu, İ. E. (1975). *Medeni usul hukuku dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

Parlak, B. Ş. (2001). *Tüketici kredisinden doğan hukuki uyumsuzluklar ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uygulaması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü.

Pulaşlı, H. (2013). *Şirketler hukuku genel esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Paket, S. (2014). *Borcun dış üstlenilmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Reisoğlu, S. (2004). Finansal kiralama sözleşmeleri ve uygulama sorunları. *Bankacılar Dergisi*, (48), s. 47-65.

Reisoğlu, S. (2007). Konut edinme amaçlı konut finansmanı sözleşmeleri ve uygulama sorunları. *Bankacılar Dergisi*, (61), s. 75-84.

Reisoğlu, S. (2009). Tüketici kredileri hukuki sorunlar: 4077 sayılı yasada değişiklik öngören taslak. *Bankacılar Dergisi*, (69), s. 50-73.

Reisoğlu, S. (2014). Tüketici kredilerine ve kredi kartı işlemlerine uygulanan akdi ve temerrüt faizleri oranları. *Bankacılar Dergisi*, (90), s. 112-120.

Reisoğlu, S. (2015). *Bankacılık kanunu şerhi cilt 1*. Ankara: Yaklaşım Yayınları, s. 407-408, 423.

Saraç, M. (2010). Türkiye’nin KKDF gerçeği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), s. 153-172.

Seliçi, Ö. (1976). *Borçlar Kanununa göre sözleşmeden doğan sürekli borç ilişkilerinin sona ermesi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

- Serozan, R. (2006). *Borçlar hukuku özel bölüm*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Serozan, R. (2007). *Sözleşmeden dönme*. İstanbul: Vedat Kitapçılık,
- Serozan, R. (2014a). *Medeni hukuk genel bölüm/kişiler hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Serozan, R. (Kocayusufpaşaoğlu vd.) (2014b). *Borçlar hukuku genel bölüm, ifa, ifa engelleri, haksız zenginleşme*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sirmen, L. (2003). *Yeni Türk Medeni Kanununda yabancı para üzerinden taşınmaz rehni kurulmasına ilişkin düzenlemeler*. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), s. 1-12.
- Somuncuoğlu, Ü. (1976). Bankalarca açılan kredilerle ilgili sözleşmeler üzerine bir inceleme, *İstanbul Barosu Dergisi*, 60 (1-2-3), s. 55-56.
- Şit, B. (2011). *Türk hukukunda banka kredisi kavramı ve buna bağlanan sonuçlar*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Şeker, M. (2015). *Yazılmamış sayılma*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık.
- Şener, O. H. (2016). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Tandoğan, H. (2008). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri cilt 1/2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Taşdelen, S. S. (2015). *Bankacılık Kanunu şerhi*. c. 1. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Taylan, E. (1980). Taksitle satışlar. *Yasa Hukuk Dergisi*, 3(6), s. 797-812.
- Tekin, K. D. (2010). *Banka sırrı kavramı yönünden bankalarda sır saklama yükümlülüğü*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Tekinalp, Ü. (2009). *Ünal Tekinalp'in banka hukukunun esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tekinay S. S. vd. (1993). *Tekinay borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tiftik, M. (2007). *Türk hukukunda katılım bankası katılma hesabı sözleşmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Tiryaki, F. M. (2004). *Tüketici kredisi sözleşmesinde kredi kurumunun hukuki sorumluluğu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Tokbaş, H. (2015). Tüketici hukukunun temel ilkelerinin bankacılık sektörü açısından değerlendirilmesi ve eleştirisi: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 29-35.

Topuz, M. (2013). *Finansal Kiralama Sözleşmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Tuğlu, A. ve Atila, Ö. (2007). *Finansal kiralama işlemleri*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, s. 19 vd.

Tutumlu, M. A. (2015). Kredi sözleşmesi nedeniyle tüketiciden alınan dosya masraflarının istirdatı davası: *Bankacılık sektöründe tüketici hukuku uygulamaları*. (Ed: H. Tokbaş, A. S. Kurşun), İstanbul: Aristo Yayınları, s. 87 vd.

Uluslan, M. İ. (2000). 4077 sayılı TKHK'nın 10.maddesinin dördüncü (son) fıkrasında yer alan banka ve finans kurumlarının tüketiciye karşı müteselsil sorumluluğu üzerine bazı tespit ve düşünceler. *Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 91-94.

Umar, B. ve Yılmaz, E. (1980). *İspat yükü*. İstanbul: Kazancı Matbaacılık.

Uzunallı, S. (2013). Genel işlem şartlarının haksız rekabet hükümleriyle değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(2), s. 383-420.

Ülgen, H. vd. (2015). *Ticari işletme hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Ünan, S. (2015). *Tüketicinin korunması ile ilgili düzenlemede yer alan sigorta ile ilgili temel hükümler*. <http://samimunan.com/wp-content/uploads/2015/10/Sigorta-T%C3%BCketicisi-Hukuku.pdf> (Erişim tarihi: 17.8.2016)

Ünlütepe, M. (2011). *Türk Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde taksitle satım sözleşmesi*. İstanbul: Legal Yayınevi.

Ünlütepe, M. (2014). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), s. 291-358.

Üstündağ, S. (1997). *Medeni yargılama hukuku*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Üzeler, R. S. (2011). *Tüketici hukukunda bağlı kredi sözleşmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Yağcı, K. (2013). Anapara faizi ve temerrüt faizine üst sınır getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 hükümlerinin ticari faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) bakımından uygulanabilirliği. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(2), s. 421-437.

Yağcıoğlu, A. H. (2013). Yeni İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'nda genel işlem koşullarının açık içerik denetimi. *Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), s. 3057-3098.

Yalçın, O. (2006). *Banka kredi sözleşmelerindeki genel işlem şartlarının geçerliliği*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Yalman, S. (2006). *Türk-İsviçre Hukukunda sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yasaman, H. (2011). Ticari işlerde akdi faiz ve temerrüt faizi. *Bankacılar Dergisi*, (76), s. 61-68.

Yaşar, S. B. (2014). 6502 sayılı TKHK'na göre tüketici kredisi sözleşmeleri. *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 3(10), s. 107-158.

Yavuz, N. (2010). *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Yavuz, C. , Acar, F. ve Özen, B. (2014). *Türk borçlar hukuku özel hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları.

Yelmen, A. (2014). *Türk Borçlar Kanunu'na göre genel işlem şartları*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Yener, M. D. (2008). *Kredi açma sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Zevkliler, A. ve Aydoğdu, M. (2004). *Tüketicinin korunması hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Zevkliler, A. ve Gökyayla, K. E. (2016). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Zevkliler, A. ve Özel, Ç. (2016). *Tüketicinin korunması hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Werro, F. (2010). Tüketici kredisi hukuku alanında bazı yeni gelişmeler: *Banka ve tüketici hukuku sorunları sempozyumu*. (Çev: Doruk Gönen), (Ed: G. E. Grassinger vd.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 209-239.